

BUTLLETÍ OFICIAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

Número 4 / IV legislatura / Primer període

Dimecres, 15 d'abril de 1992

SUMARI

4. INFORMACIÓ

4.80. Síndic de Greuges

— Informe al Parlament de Catalunya emès pel Síndic de Greuges (Any 1991) (Reg. 34671).

Presentació

Llibre Primer

Primera part

Secció I: Administració general

I. Introducció

II. Tipologia de les queixes

III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives

1. Problemàtica derivada de l'accés a la Funció pública

— Concursos i oposicions. Necessitat d'informació

— Accés a la Funció Pública

— Opositors aprovats pel torn lliure que no poden obtenir destinació

— La necessària claredat en les bases referents a convocatòries de concursos i oposicions

2. Greuges motivats per l'actuació militar.

Situació dels objectors

— S'han d'accelerar els tràmits 80

3. En matèria d'expropiació forçosa, els poders públics obliden els drets que la Constitució reconeix als ciutadans

— Expropiació i dret a l'habitatge 81

— Efectivitat del dret a l'habitatge 81

— Lentitud del Jutjat Provincial d'Expropiació en la tramesa de l'expedient 81

— Lentitud en la indemnització 81

4. L'aplicació de la normativa reguladora de l'estrangeria no permet garantir els drets dels immigrants

— Aplicació massa estricta de la llei 83

— Els canvis de criteri adoptats per l'Administració han dificultat el procés regularitzador dels treballadors estrangers 83

5. Responsabilitat patrimonial de l'Administració

— Ajornament del pagament d'una indemnització per responsabilitat patrimonial, fins a cinc anys després de la fermesa de la sentència que la declara 84

— Retards en el pagament d'una indemnització 85

— Cal respondre directament 85

SUMARI (2)

6. Les normes que regulen el procediment han de complir una funció de garantia per a l'administrat davant l'actuació administrativa			
– Mal funcionament de l'administració	86		
– Procediment i actuació administrativa	87		
<i>Secció 2: Ordenació del Territori</i>			
I. Introducció	88		
II. Tipologia de les queixes	88		
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives			
1. Accés a l'habitatge			
– Com poder accedir a un habitatge	89		
– Desnonament per causa de necessitat	90		
– Patologies Estructurals	90		
2. Llicències Urbanístiques: Discrecionalitat i condicions difícils de complir			
– Una condició difícil de complir	91		
– Discrecionalitat en un atorgament de llicència d'obres	92		
– Llicències i estètica	93		
3. Activitats Classificades			
– El lent procedir de l'Administració	94		
– Quan l'actuació de l'Administració esdevé d'una màxima diligència quasi bé aclaparadora	95		
– Expedients tramitats per diverses administracions	96		
<i>Secció 3: Tributària</i>			
I. Introducció	97		
II. Tipologia de les queixes	97		
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives			
1. Les notificacions de tributs locals incorporats a padrons i matrícules: Especial referència a l'impost sobre béns immobles			
– Notificacions tributàries de valors-rebut: Indefensió que poden ocasionar a l'administrat	99		
– Quan l'Administració, reconeixent una deficient notificació tributària, esmena les seves actuacions	100		
2. La incorporació de Tributs al cobrament en els rebuts de l'aigua			
– Queixes significatives	104		
3. Les contribucions especials en l'àmbit local. Desacord dels administrats amb el concepte de millora			
– Les contribucions especials: un sistema de finançament per obres d'inversió no sempre acceptat pels ciutadans	106		
<i>Secció 4: Sanitat i Consum</i>			
I. Introducció		108	
II. Tipologia de les queixes		109	
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives			
<i>Sanitat</i>			
1. Protecció de la salut i assistència sanitària			
– L'equitat i l'accessibilitat al sistema sanitari		111	
– Malalts crònics		112	
2. L'udol del virus al caire del dret Penal			
– Sanitat Penitenciària		114	
– Prevenció, assistència i sancions en matèria de substàncies que poden generar dependència		116	
3. Les Reformes sanitàries			
– Llista d'espera		118	
– Nens oncològics		119	
<i>Consum</i>			
1. Discrepàncies sobre facturació de subministraments			
– El procediment per a suspendre el subministrament d'aigua		121	
– El silenci administratiu quant a les reclamacions contra facturacions		122	
– He de pagar la instal·lació de l'ICP?		122	
2. La nova Llei de l'habitatge			
– Infracció de la legislació sobre habitatges de protecció oficial		124	
– Una escala d'incendis conflictiva		124	
3. Telefònica d'Espanya, S.A i Correus			
– La indemnització per pèrdua d'un certificat no compensa les despeses que en deriven		125	
– Lentitud en l'atorgament d'una llicència a CTNE per instal·lar uns pals		126	
<i>Secció 5: Pensions i Treball</i>			
I. Introducció		127	
II. Tipologia de les queixes		127	
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives			
1. Pensions i beneficis especials derivats de la Llei 46/77, del 15 d'octubre, d'amnistia			
– Treballs forçats i extemporaneïtat, dos motius per denegar els beneficis		129	
– Mutilat de guerra i mutilat de pensió		130	
2. El caràcter tuitiu del dret laboral			

SUMARI (3)

– Limitacions que dificulten la integració en el mercat de treball	132	– Accident escolar: Desestimació de la reclamació, danys i perjudicis	153
– Capitalització de l'atur i foment de l'ocupació	133	– Accident escolar: Inhibició de l'Administració	154
– Subsidi per desocupació. Desaparició de les restriccions imposades en el reglament	134	3. Actuacions medials en matèria d'Ensenyament	
– Entrebancs en el pagament d'una beca	134	– Accés a la Funció Pública docent en l'especialitat de llar d'infants	154
3. Consideracions sobre l'homogeneïtzació del sistema de la Seguretat Social		– Autorització d'ampliació d'Ensenyaments	155
– Restriccions i correccions en l'homogeneïtzació dels règims de la Seguretat Social	136	4. El patrimoni històrico-artístic	
– Cotitzacions no idònies	136	– Les obres del monestir de Sant Cugat del Vallès	156
– Discriminació en les pagues	136	VIII. Secció 8: Justícia	
– Impossibilitat de percebre la pensió d'invalidesa per no tenir l'edat reglamentària	137	I. Introducció	158
– Continuen les restriccions	137	II. Tipologia de les queixes	159
– Millorar la gestió i facilitar l'exercici dels drets del ciutadà encara són objectius	137	III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
– Uns errors no esmenats per l'Entitat gestora	138	1. Aplicació tardana de les penes privatives de llibertat	
Secció 6: Serveis Socials		– Exposició del problema	159
I. Introducció	140	– Proposta de modificacions legislatives	160
II. Tipologia de les queixes	140	– Solució provisional	161
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives		– El faran tornar a la droga	162
1. Menors		– Apliquen la llei del Talió	162
– Els menys protegits	143	– Això és justícia?	163
– Els nens sempre paguen els plats trencats dels grans	143	– Un fet d'adolescent no pot marcar una vida	163
2. Pensions no contributives		– S'ha fet justícia	163
– Recurs d'inconstitucionalitat	144	2. Situació actual de l'Administració de Justícia	
– Denegació de pensió no contributiva	144	– No hi ha mitjans	167
3. Qüestions recurrents d'altres exercicis		– Quan cobraré?	167
– Malalts mentals i disminuïts psíquics	145	– El judici no arriba mai	167
– Cua per entrar en residències públiques per a gent gran	146	– Dilació i prescripció	167
– Gent al carrer	146	3. La desprotecció de la víctima	168
4. Barreres Arquitectòniques		4. Presó, drogodependència i reinserció social	
– L'herència de barreres arquitectòniques	148	– El calvari dels pares dels toxicòmans	170
– Les disponibilitats presupostàries	148	5. El món penitenciari a Catalunya	
– Jugar a fet?	149	– Intern conflictiu	172
Secció 7: Ensenyament i Cultura		– S'han de facilitar les comunicacions dels interns amb els seus advocats	172
I. Introducció	150	Secció 9: Queixes privades i/o inconcretas	
II. Tipologia de les queixes	150	I. Introducció	173
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives		II. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
1. Les Universitats Catalanes		1. Qüestions privades	
– Contra el districte Universitari compartit	151		
2. Responsabilitat patrimonial de l'Administració per accidents escolars en centres públics	153		

SUMARI (4)

<ul style="list-style-type: none"> – La reforma del sistema d'arrendaments 173 – Un problema d'equitat 174 2. Qüestions inconcretas 174 3. Qüestions jutjades <ul style="list-style-type: none"> – Administració de Justícia 175 – No sé si sola me'n sortiré: Ajudeu-me! 175 La consulta diària 176 Segona part Conclusions 177 Tercera part <i>Annex 1: Dades generals de les actuacions del Síndic de Greuges</i> – Actuacions globals del Síndic de Greuges 179 – Escrits registrats d'entrada 179 – Escrits registrats de sortida 179 – Edat dels reclamants 179 – Llengua emprada en les queixes 180 – Tipus de reclamants (Professió, ocupació, activitat) 180 – Classificació territorial de les queixes 180 <i>Annex 2: Consultes ateses</i> 181 <i>Annex 3: Dades de tramitació dels expedients</i> – Resum d'exercicis anteriors 190 – Tramitació dels expedients registrats durant l'any 1991 190 – Desglossament de queixes admeses 190 – Desglossament de queixes no admeses 190 – Seguiment de queixes recollides en informes anteriors 191 <i>Annex 4: Classificació general dels expedients</i> 		<ul style="list-style-type: none"> – A. Classificació dels expedients per seccions. Comparació amb anys anteriors (2on mandat) 194 – B. Classificació dels expedients per administracions afectades 194 <i>Annex 5: Classificació dels expedients per la temàtica que plantegen</i> 196 <i>Annex 6: Classificació de les actuacions d'ofici</i> 198 <i>Annex 7: Activitats del Síndic</i> 199 <i>Annex 8: Composició de la Institució</i> – El personal del Síndic de Greuges 205 <i>Annex 9: Els informes al Parlament emesos pel Síndic de Greuges</i> 207 Llibre Segon Les limitacions i les perspectives de la llengua catalana en l'Administració pública 1. Introducció 208 2. Normalització lingüística als informes del primer mandat del Síndic 1984-1989 208 3. La normalització lingüística als informes del segon mandat del Síndic de Greuges 213 4. Consideracions 221 5. Conclusions 224 – Finalment s'inclou com a annex el text de la Llei 14/1984, de 20 de març, que regula la Institució 226
---	--	---

Els documents publicats en el Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya són una reproducció fidel dels documents originals entrats al Registre.

Aquesta publicació és impresa en paper 100% reciclat, en compliment del que estableix la Resolució 124/III del Parlament, sobre la utilització del paper reciclat en el Parlament i en els departaments de la Generalitat, adoptada el 30 d'abril de 1990.

4. INFORMACIÓ
- 4.80. Síndic de Greuges

**INFORME AL PARLAMENT DE CATALUNYA
EMÈS PEL SÍNDIC DE GREUGES
(ANY 1991)
(Reg. 34671)**

OFICIALIA MAJOR

La Mesa del Parlament, en sessió tinguda el dia 7 d'abril de 1992, ha pres nota de l'Informe al Parlament de Catalunya emès pel Síndic de Greuges (Any 1991) (Reg. 34671), presentat pel Síndic de Greuges, d'acord amb la Llei 14/1984, del 20 de març, del Síndic de Greuges. D'acord amb l'article 144.1 del Reglament del Parlament, la Mesa ha ordenat de publicar-lo en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* i de trametre'l a la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges per al seu debat, previ al del Ple.

Palau del Parlament, 7 d'abril de 1992

Ismael E. Pitarch
Oficial Major

INFORME AL PARLAMENT DE CATALUNYA EMÈS PEL SÍNDIC DE GREUGES (ANY 1991)

Han participat en la redacció d'aquest Informe:

Frederic Rahola i d'Espona
 Elies Rogent i Albiol
 Anna Fayos i Molet
 Enric R. Bartlett i Castellà
 Joaquim Soler i Pont
 M. Josep Juan-Torres i Carceller
 Josep-Ramon Arbiol i Also
 Mercè Corretja i Torrens
 Dolors Rovira i Corcoy
 Pilar Busquiel i Soriano
 Montserrat Figuera i Lluch
 Eduard Perxès i Compte
 Matilde Seuba i Martínez
 Ramon Torrents i Rappard

PRESENTACIÓ

«... les loix se maintiennent en crédit, non par ce qu'elles sont justes, mais par ce qu'elles sont loix. C'est le fondement mystique de leur autorité; elles n'en ont point d'autre.»

Montaigne

Aquest vuitè Informe anual del Síndic de Greuges al Parlament es compon de dos llibres. Mantenim així el mètode de treball establert fa tres anys.

En conseqüència, el llibre primer, dividit en tres parts, dóna compte de la gestió de la Institució, sistematitzada en seccions temàtiques, conclusions i annexos estadístics.

El llibre, monogràfic, presenta enguany un estudi sobre l'ús, les limitacions i les perspectives de la llengua catalana en l'Administració pública; en primer lloc hi figura un recull dels informes al Parlament al llarg del primer mandat i dels exercicis transcorreguts del segon, i a continuació, una sèrie de consideracions i conclusions sobre el procés de normalització. La matèria de la monografia és extensa i tan viva, que poques vegades deixa de despertar un apassionat interès. Per això mateix, he entès que era bo de posar aquesta qüestió a la consideració d'aquesta Cambra des del punt de vista de les situacions que la Institució coneix.

Els esdeveniments de l'any 1991 han tingut una incidència diversa en la tasca del Síndic. Farem una síntesi dels més importants, seguint la sistemàtica adoptada en l'Informe.

Així, la qüestió candent del procés de regularització d'estrangers ha fet necessària la intervenció institucional tant del Síndic

de Greuges com de l'Ombudsman de l'Estat. Caldrà, a més, seguir amb atenció l'evolució del procés i, sobretot, el tractament que rebran aquells estrangers (molts milers) que n'han quedat exclosos.

La possibilitat de brots de racisme en la societat ha preocupat també la Institució i, en aquest sentit, s'ha procurat la màxima coordinació amb tots els Ombudsmen de l'Estat per mantenir posicions conjuntes davant aquest mal social.

L'any 1990 es va produir una allau de queixes de professors i alumnes en protesta contra la LOGSE. L'any 1991, lògicament, vam continuar rebent escrits contra l'aplicació d'aquesta llei. Durant aquest exercici, l'accés del personal docent a la funció pública ha generat queixes tant del personal interí que no ha superat les oposicions com de les persones que han concorregut a oposició pel torn lliure i, havent-ne superat les successives proves, no han obtingut plaça.

En matèria de medi ambient, volem fer ressaltar el vell problema, encara sense resoldre, de les activitats classificades i, en especial, dels sorolls. Els ciutadans reclamen, amb raó, el dret a viure en un medi sense agressions acústiques.

Sistemàticament, dins la mateixa secció de medi ambient, es tracten els problemes urbanístics i d'habitatge que, malauradament, es mantenen similars a exercicis anteriors. Els primers, causats per certes actuacions administratives irregulars, i els segons per la manca de destinació pressupostària a la construcció d'habitatges de promoció pública i assequibles a les rendes modestes.

El 1991 ha portat també una novetat que ha donat lloc a un bon nombre de queixes: la incorporació de tributs als rebuts pel consum d'aigua. L'Informe presenta una anàlisi jurídica d'aquesta mesura, la legalitat de la qual ens plantegem; així ma-

teix, presentem els greuges que comporta en alguns casos, com ara les famílies nombroses.

La secció de sanitat i consum aborda la qüestió de les reformes sanitàries a Catalunya. Fem en aquesta matèria una valoració positiva i, per primera vegada, es posa un especial èmfasi en la problemàtica del consum, amb l'exposició d'assumptes i queixes d'actualitat, entre d'altres sobre les mancances que presenten els serveis públics.

Les consideracions relatives a la problemàtica de pensions i treball recullen les novetats normatives produïdes al llarg de l'exercici.

Els problemes dels menors són tractats amb cert deteniment a la secció de serveis socials, en la qual posem en relleu l'aprovació pel Parlament, a finals de l'any, de la Llei sobre Mesures de Protecció dels Menors Desemparats i de l'Adopció.

També dediquem un comentari detallat a una altra novetat legislativa: la Llei de Promoció de l'Accessibilitat i de Supressió de Barreres Arquitectòniques.

Pel que fa a l'ensenyament, hem examinat amb una especial atenció dues qüestions sorgides el 1991: la implantació del districte universitari compartit i la responsabilitat patrimonial de l'Administració per accidents escolars. Tant l'una com l'altra han causat un notable nombre de queixes dels afectats.

L'exercici transcorregut no ha comportat gaires novetats en el món penitenciari, per la qual cosa l'Informe presenta un tractament genèric de qüestions ja conegudes; així hi comentem l'aplicació tardana de les penes privatives de llibertat; la desprotecció de la víctima, i la dependència de drogues dels reclu-

sos en centres penitenciaris. Malauradament no constitueixen cap novetat.

Hem de manifestar que en aquest vuitè Informe, com en els anteriors, hem topat amb les dificultats i els dubtes que representa seleccionar les queixes que resultin més paradigmàtiques per als ciutadans, perquè l'Administració hi pugui trobar uns indicatius alligonadors que li estalviïn de tornar a caure en els errors o els abusos de poder que hem detectat en el transcurs de la nostra actuació.

Si bé algunes de les desconcertants actuacions administratives han estat corregides després de la nostra intervenció, en altres casos han estat confirmades perquè resultaven ajustades a la normativa vigent. Aquestes últimes han provocat el rebuig dels interessats, que les han trobades poc justes o poc equitatives, malgrat l'existència d'una norma que les abonava.

Aconseguir i perfeccionar l'objectiu d'adequar l'actuació administrativa als principis de justícia i equitat ha estat sempre l'objecte i el centre de dedicació de tot l'equip d'assessors de l'Informe que, any darrere any, presentem al Parlament. A ells, doncs, el meu reconeixement i admiració.

Per acabar, cal agrair el suport que en tot moment hem rebut del Parlament i de la Comissió Parlamentària del Síndic de Greuges, que han seguit el camí d'aquesta Institució, o sigui, la defensa dels drets fonamentals del ciutadà.

Frederic Rahola i d'Espona
Síndic de Greuges de Catalunya

LLIBRE PRIMER

PRIMERA PART

SECCIÓ 1: ADMINISTRACIÓ GENERAL

I. INTRODUCCIÓ

Seguint la sistemàtica emprada en els Informes anuals anteriors, aquesta secció inclou les queixes que ens han adreçat els ciutadans relacionades amb l'organització, funcionament i actuació de l'Administració en general. Les queixes que presenten una problemàtica sobre matèries concretes, malgrat que sempre hauran d'estar relacionades amb l'actuació administrativa, reben un tractament més individualitzat en les seccions específiques corresponents.

Els vicis de procediment s'analitzen en tot cas en aquesta secció, sigui quina sigui l'Administració afectada.

El funcionament de l'aparell administratiu ocasiona massa sovint perjudicis als ciutadans, que es veuen obligats a acudir a la via jurisdiccional perquè els siguin atribuïts uns drets que l'Administració ha estat incapaç de reconèixer.

Aquest any, en funció de les queixes rebudes hem considerat convenient analitzar les qüestions que fan referència a determinats sectors com ara la funció pública: manca d'informació del ciutadà que participa en concursos i oposicions, problemàtica que planteja l'interinatge i necessitat de claredat en les bases dels concursos i oposicions; també es tracten qüestions en matèria d'expropiació forçosa: inaplicació de terminis legals i conflicte d'aquella institució amb el dret constitucional a l'habitatge. Dediquem un apartat al sistema de responsabilitat patrimonial de l'Administració.

Finalment, fem una anàlisi general del procediment i de l'actuació de l'Administració.

Totes aquestes matèries s'inscriuen dins l'àmbit d'actuació de les administracions sobre les quals el Síndic de Greuges té plenes competències.

Cal matisar, tanmateix, que en aquesta secció, referida a l'actuació de l'Administració en general, exposem també les queixes relacionades amb matèries de competència reservada a l'Administració Central de l'Estat, com és el cas de les queixes rebudes en afers d'estrangeria i qüestions que afecten militars i objectors de consciència. La tramitació consisteix a fer un estudi del cas plantejat i donar-ne trasllat al Defensor del Poble perquè sigui aquella Institució que les resolgui, llevat del cas que s'hagi de fer una actuació d'urgència per motius humanitaris.

Aquest any en l'àmbit d'estrangeria, de notable incidència a Catalunya, hem intentat fer una valoració del procés de regularització dels treballadors estrangers establert en l'Acord del Consell de Ministres el 7 de juny de 1991.

Pel que fa a l'esfera militar, hem considerat convenient recomanar que s'agiliti la tramitació de recursos i les peticions que plantegen els ciutadans.

Finalment, també ha estat objecte de tractament tota la problemàtica que envolta els objectors de consciència.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

Personal	<ul style="list-style-type: none"> - Accés - Drets - Deures
Prestacions de caràcter personal	<ul style="list-style-type: none"> - Servei Militar - Objeció de Consciència
Contractació administrativa	<ul style="list-style-type: none"> - Concessió de béns del domini públic: - Cementiris - Equipaments comercials - Ús de platges
Coacció administrativa	<ul style="list-style-type: none"> - Compulsió directa sobre les persones - Sancions: - Infraccions contra normes d'ús i circulació de vehicles
Estrangeria i situació d'apàtrida	
Prestacions patrimonials no tributàries	<ul style="list-style-type: none"> - Expropiació forçosa - Transferències econòmiques entre administracions
Responsabilitat patrimonial de l'Administració	
El procediment com a garantia de l'administrat	<ul style="list-style-type: none"> - Accés a la informació - Lentitud-silenci - Defectes de forma - Vicis d'anul·labilitat i nul·litat - Inexecució de resolucions
Manca de coordinació entre administracions	
Actuació de les forces de seguretat	

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Problemàtica derivada de l'accés a la funció pública

Per mitjà de les queixes rebudes sobre funció pública, constatem que la problemàtica principal en la matèria es planteja en relació amb els sistemes d'accés.

Algunes de les qüestions que han arribat al nostre coneixement són especialment preocupants, i no sols per les possibles irregularitats que hagi comés l'Administració, sinó, encara més greu, perquè els escrits de queixa denoten la pèrdua de confiança en el sistema.

Concursos i oposicions. Necessitat d'informació

La manca d'informació i la consegüent sensació d'indefensió del ciutadà que s'ha presentat a una oposició i ha vist al costat del seu nom el «no apte» és una constant en les queixes relacionades amb el sistema d'accés a la funció pública. La majoria d'aquests ciutadans quedarien satisfets amb una explicació que detallés la puntuació obtinguda, com en molts casos sol·liciten per via de recurs, per mitjà d'una revisió d'examen.

En la queixa número 251/91 una aspirant a l'Escala de Gestió d'Administració General del Cos de Gestió d'Administració de la Generalitat, entre altres qüestions, manifesta les queixes següents:

«Voldríem conèixer les qualificacions concretes obtingudes a les proves pràctiques.

«Tenim la sensació que els tribunals qualificadors tenen carta blanca per fer i desfer, i això provoca un sentiment d'indefensió, de pèrdua de temps per haver estat estudiant un any moltes hores el dia, i de perjudici econòmic per les despeses que la preparació en una acadèmia exigeix.»

Som conscients que davant d'una qualificació no satisfactòria l'opositor tendeix o fins i tot prefereix pensar que ha estat objecte d'una injustícia i que, als ulls del profà, la discrecionalitat en què es mou l'actuació de l'òrgan tècnic esdevé arbitrària.

Però creiem que quan aquesta sensació deixa de ser una opinió particular davant d'un resultat no satisfactori i passa a ser una opinió generalitzada, l'Administració ha de reaccionar perquè els postulats de l'Estat de dret no se'n vegin ressentits. Entenem, doncs, que cal posar els mitjans perquè la presumpció de legalitat que empara l'actuació administrativa sigui també sentida pel ciutadà. Creiem que la informació del ciutadà sobre els resultats de l'oposició o del concurs en què ha pres part atenuarien la sensació d'indefensió i la desconfiança en el sistema a què hem fet referència. L'especificació de les qualificacions obtingudes, la resolució expressa i ràpida dels recursos administratius que s'interposin conjuntament amb una resolució motivada, i, finalment, la possibilitat d'obtenir una revisió d'examen, que algunes convocatòries estableixen de forma expressa, poden ser el sistema per aconseguir un resultat positiu.

Accés a la funció pública

La problemàtica referent al funcionari interí i l'accés a la funció pública es va posar ja de manifest a l'informe presentat l'any passat al Parlament. La dificultat d'aconseguir plaça per part del qui concorre sense mèrits al concurs-oposició (és a dir pel torn lliure), com també el període, normalment ja llarg, que el funcionari interí ha acreditat en l'exercici de la funció pròpia de la plaça treta a concurs són dos aspectes que no es poden oblidar quan es vol intentar resoldre el problema.

En especial, el problema de l'interinatge s'ha donat enguany en dos àmbits: el sanitari i el docent.

La interinitat es caracteritza per la provisionalitat en funció d'una provisió definitiva mitjançant el procediment reglamentari i ha de ser justificada per la urgència, d'acord amb l'article 6 de la Llei 17/1985, reguladora de la Funció Pública de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, i amb reiterada jurisprudència.

Tanmateix, com ja vam denunciar en l'Informe de 1990, s'ha anat consolidant un procediment patològic d'accés a la funció pública. Amb la contractació d'interins, que solen actuar amb una llarga permanència en aquest règim, es generen grans expectatives d'adquisició de la condició definitiva de funcionari per part d'aquest personal, i de fet, per aquest sistema, s'arriba a substituir la contractació administrativa temporal suprimida per la Llei estatal 30/1984, de 2 d'agost. En els àmbits sanitaris i docents a què abans s'ha fet referència, aquestes expectatives s'han reforçat mitjançant pactes d'estabilitat entre l'Administració i els sindicats. Pel que fa al personal sanitari, el pacte fou objecte de matisació posterior i quedà sense efectes.

En el cas dels docents, en canvi, per a l'accés a la funció pública, diverses normes de rang legal i reglamentari han reconegut la valoració com a mèrit preferent dels serveis prestats en l'ensenyament públic, enfront dels prestats en l'ensenyament privat (disposició transitòria 5a de la LOGSE, Reials Decrets 574/1991 i 575/1991). Això ha generat una abundant conflictitat en el cos docent, com han posat en relleu les recents oposicions convocades per la Resolució de la Generalitat de Catalunya de 23 d'abril de 1991. D'altra banda, el pacte subscrit s'ha aplicat en perjudici de persones que hi havien accedit pel torn lliure i que no han pogut obtenir destinació malgrat haver aprovat l'oposició, vist que determinades places s'havien mantingut ocupades per personal interí; el barem discriminatori a favor dels serveis prestats en l'ensenyament públic ha estat fins i tot objecte de recurs del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya; posteriorment, però, aquest recurs va ser retirat per no perjudicar les 2.520 persones que havien aprovat les oposicions; i també cal recordar que s'han denunciant nombroses irregularitats en el procediment i en els resultats.

Queixes 999/91 i 1056/91

Opositors aprovats pel torn lliure que no poden obtenir destinació

Les queixes 999/91 i 1056/91 han estat presentades en nom d'un col·lectiu d'opositors d'ensenyament secundari que han aprovat les oposicions però que no obtenen destinació. Els fets són els següents:

Després de superar el corresponent procés selectiu convocat per la Resolució de 23 d'abril de 1991, van aparèixer a les llistes d'opositors aprovats (Resolució de 4 de setembre de 1991).

Posteriorment anaren sortint les llistes amb les destinacions, però mancava la d'un grup de 200 a 250 opositors.

Van efectuar diverses gestions prop del Departament d'Ensenyament, el qual els indicava que aviat sortirien les destinacions, fins que, finalment, se'ls va convocar i se'ls va dir que primer mantindrien en el seu lloc de treball el personal interí amb el qual hi havia un compromís d'estabilitat i, a mesura que anessin quedant vacants, es donarien les destinacions als opositors aprovats.

El compromís d'estabilitat al qual es va fer referència, de l'abril de 1987, fou signat entre el Departament d'Ensenyament i diversos sindicats.

A conseqüència d'aquests fets, molts dels opositors aprovats que havien deixat llocs de treball en l'ensenyament privat confiant que havien superat el procés selectiu i que obtindrien destinació, es trobaven sense feina i sense perspectives de tenir-ne durant aquest curs.

El departament els va dirigir un escrit assenyalant que es trobaven en la situació «d'aspirant en expectativa de nomenament». Tampoc en la resposta del Conseller d'Ensenyament a una interpellació del Diputat senyor Cadevall sobre la Política General de la Funció Pública Docent (Diari de Sessions P-Núm. 105, 9-10-91, pàg. 5325 i ss.) no es dona solució al problema plantejat.

Feta l'oportuna valoració dels fets, ens vam dirigir al Departament d'Ensenyament en els termes següents:

«... La problemàtica que plantegen ambdues queixes és la següent:

«Es tracta de persones que han concorregut a la convocatòria per a la provisió de 2.552 places de funcionaris docents dels cossos d'ensenyament secundari de Catalunya, segons Resolució del Departament d'Ensenyament de 23 d'abril de 1991 (DOGC 26.4.91).

«Tot i que en l'expressada convocatòria es concedia major puntuació al personal nomenat interí (d'acord amb les disposicions addicional 16 i transitòria 5 de la Llei Orgànica 1/90, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu, i els Reials Decrets 574/91, de 22 d'abril i 575/91, de 22 d'abril, pels quals es regula transitòriament l'ingrés a la funció pública docent i la mobilitat entre cossos docents, respectivament), el cert és que unes persones que no gaudien de la condició d'interinitat han aprovat les oposicions i compleixen els requisits assenyalats a la base 1.11.1 per obtenir una plaça de les convocades.

«Tanmateix, fins a la data no se'ls ha adjudicat cap destinació.

«En les entrevistes que han tingut amb representants del vostre Departament fins al moment no se'ls ha ofert cap solució.

«Sembla que el problema de fons és el compromís signat entre el Departament d'Ensenyament i els professors interins pel qual es garanteix la continuïtat en el lloc de treball d'aquests.

«Sobre aquest compromís, cal tenir en compte que la situació d'interinitat es caracteritza per les notes de temporalitat i transitorietat, i, tal com disposa la Llei 17/85, de 23 de juliol, sobre la funció pública de la Generalitat, aplicable al professorat a manca d'una normativa específica, és personal interí el format pels qui, en virtut de nomenament, presten serveis amb caràcter

transitori i ocupen places reservades a funcionaris de carrera i dotades per les partides pressupostàries, mentre aquests no les ocupin.

«En el moment que aquestes places són ocupades per funcionaris de carrera, és a dir, persones que, havent superat les proves corresponents i de conformitat amb les convocatòries, accedeixen a la funció pública de la Generalitat, el personal interí ha de cessar en el seu lloc de treball, sense que siguin oposables a aquest fet pactes o acords sense suport legal que garanteixin l'estabilitat.

«En aquest sentit, l'art. 9 de la mateixa Llei 17/85 estableix que ni la prestació de serveis en règim interí ni la contractació laboral temporal no poden constituir un mèrit preferent per a l'accés a la condició de funcionari o de personal laboral amb caràcter indefinit, respectivament.

«No obstant això, el temps de serveis prestats pot ser computat en els supòsits de concurs-oposició i sempre que els serveis siguin adequats a les places convocades. Així, les disposicions addicionals 16 i transitòria 5 de la LOGSE estableixen el còmput d'aquests serveis i la seva valoració com a mèrit preferent per a l'accés a la funció pública docent, però això no pot constituir ni una garantia de continuïtat en el lloc de treball ni pot impedir que unes persones que han superat el procés d'elecció i tenen dret a plaça d'acord amb les bases de la convocatòria corresponent obtinguin destinació.

«Fetes les anteriors observacions, i atès que totes dues queixes reuneixen els requisits establerts per la Llei de Catalunya 14/1984, de 20 de març, han estat admeses a tràmit, sense que això prejudici l'existència de cap actuació irregular. A fi de resoldre en la forma convenient sobre aquestes queixes i en mèrit de les funcions que ens encomana l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia, us prego que doneu les ordres oportunes per tal que en el termini de quinze dies previst a l'article 19 de la Llei 14/1984, abans esmentada, se'ns informi sobre aquest assumpte.»

Fins al moment de tancar aquest informe no hem rebut resposta del Departament d'Ensenyament.

Queixa 729/91

La necessària claredat en les bases referents a convocatòries de concursos i oposicions

La necessitat que les bases referents a una convocatòria, igual com els impressos per efectuar la corresponent sol·licitud d'admissió, siguin clares, de manera que no se'n pugui seguir confusió entre els qui pretenguin participar-hi, es va fer palesa en la queixa número 729/91, presentada per un particular que creia participar en les proves per accedir al cos auxiliar d'administració de la Generalitat optant a les places reservades a disminuïts.

Després d'haver superat les proves corresponents, el nostre comunicant es va veure sorprès d'haver d'escollir plaça fora del seu lloc de residència i desplaçar-se a una altra localitat, amb l'inconvenient que això li representava, ateses les seves condicions físiques, i, d'altra banda, pel fet d'haver participat en l'oposició pel torn lliure sense dret a reserva de plaça. Aquest particular formulà el corresponent recurs administratiu i presentà queixa a aquesta Institució.

Admesa a tràmit la queixa i vist l'escrit i la documentació que hi aportava, vam constatar que en la instància proporcionada per la Direcció General de la Funció Pública, en relació amb l'apartat «dades de la convocatòria», havia assenyalat amb una creu la seva participació en torn lliure; en relació amb l'apartat «dades personals», també amb una creu, la seva condició de disminuït, i, a l'apartat e), en relació amb «altres dades de la convocatòria», havia escrit la paraula «disminuït». Conjuntament havia aportat el certificat de l'equip oficial de valoracions segons l'apartat 1.4.1 de les bases de la convocatòria.

En conseqüència vam recomanar al Conseller de Governació l'estimació del recurs interposat per l'interessat, en apreciar que les seves peticions eren conformes a dret.

El Departament de Governació ens comunicà amb posterioritat la desestimació del recurs interposat i adjuntà a la seva resposta un informe explicatiu emès pel servei de convocatòries de la Direcció General de la Funció Pública. L'informe sosté que amb l'ús de la paraula «disminuït» no es pot deduir que l'interessat hagués efectuat opció expressa de participar dins les places reservades, sinó que solament manifestava una condició declarada legalment.

El Síndic de Greuges va fer conèixer al Conseller de Governació la seva discrepància amb la interpretació d'aquest punt, atès que la paraula «disminuït» s'havia fet constar precisament en el lloc on les bases especificaven que s'havia d'efectuar l'opció expressa a les places reservades a disminuïts (apartat e) del model normalitzat. Aquest apartat es refereix precisament a «altres dades referents a la convocatòria» i una dada de la convocatòria és aquesta opció a places reservades. La manifestació de la seva condició de disminuït es va fer constar també al lloc oportú: a l'apartat de «dades personals», assenyalant-hi amb una creu la condició de disminuït.

Confiam que les dades referents a convocatòries d'oposició siguin clares, i no puguin donar lloc a interpretacions equívokes.

2. Greuges motivats per l'actuació militar. Situació dels objectors

Durant el darrer any 1991, el Síndic de Greuges ha rebut diverses queixes presentades per ciutadans de Catalunya que denunciaven vulneracions de drets i greuges soferts per l'actuació de l'Administració Militar.

Comparativament, les queixes contra l'Administració Militar han presentat un lleuger descens respecte a l'any anterior, i els supòsits que els ciutadans ens han sotmès generalment fan referència a qüestions de forma, és a dir, al procediment seguit en la tramitació d'expedients o recursos.

Un cop estudiades les queixes, s'ha detectat que en el 90% dels escrits el problema de fons rau en la lentitud amb què els òrgans militars resolen les peticions o els recursos que els ciutadans afectats per decisions de caire militar els plantegen.

A títol d'exemple, és prou significatiu el nombre de queixes de ciutadans que, trobant-se pendents de la resolució de recursos, han rebut l'ordre d'incorporació a files. En aquests supòsits, cal diferenciar entre els ciutadans que, disposant d'assessorament jurídic, han optat per interposar l'oportú recurs contenciós administratiu davant els tribunals de justícia, sollici-

tant la suspensió de l'acte administratiu, és a dir, la incorporació al servei militar, mentre no es resolgui el corresponent recurs, i aquells ciutadans cridats a files que s'han vist obligats a comparèixer-hi per estalviar-se temps i diners, segons ens han manifestat els mateixos afectats.

Davant totes aquestes situacions que efectivament perjudiquen els ciutadans, hem recomanat, amb la col·laboració del Defensor del Poble, en virtut de les competències assignades en la matèria, que es millori el funcionament de l'Administració Militar amb l'objecte de causar els mínims perjudicis possibles als joves que, envoltats per circumstàncies totalment estranyes a la seva voluntat i veient-se en el compromís i la necessitat de tirar endavant una família o d'acabar estudis, han de retardar la seva incorporació a files.

Esperem que l'entrada en vigor, el 31 de desembre de 1991, de la nova Llei Orgànica 13/1991, del Servei Militar, millori aquesta situació, malgrat els inicials entrebancs que solen acompanyar tot canvi normatiu.

Si en iniciar aquestes ratlles afirmàvem la disminució en el nombre de queixes vinculades al servei militar, no és menys cert que han augmentat considerablement les subscrietes per objectors de consciència o aspirants al reconeixement d'aquesta condició.

A cap persona mínimament informada se li pot escapar que d'un temps ençà va creixent entre la joventut el sentiment de rebuig a les armes, i consegüentment l'oposició al compliment del servei militar obligatori. Aquesta circumstància i el nombre de queixes rebudes mostrant la disconformitat amb el tractament que l'Administració dona als objectors de consciència, ha motivat que en aquest Informe ens hàgim permès transcriure tot un seguit de reflexions sobre l'objecció de consciència.

Amb l'objecte de centrar la qüestió, és convenient partir de l'article 30, apartats 2 i 3, de la Constitució Espanyola, que literalment afirma:

«2. La llei fixarà les obligacions militars dels espanyols i regularà, amb les garanties que calguin, l'objecció de consciència i les altres causes d'exempció del servei militar obligatori; podrà imposar, en el seu cas, una prestació social substitutòria.

«3. Podrà establir-se un servei civil per al compliment de fins d'interès general.

Aquest mandat constitucional, prou clar en la seva formulació, comporta en la pràctica nombrosos problemes a joves que legalment opten, en virtut de la llibertat de consciència, entre la realització del servei militar tradicional o bé la prestació social substitutòria.

Quant a l'objecció, els primers problemes ja apareixen en el moment de sol·licitar el reconeixement de la condició d'objector, atès que moltes sol·licituds són rebutjades. En aquest sentit caldria revisar el procediment mitjançant el qual s'arriba a la condició d'objector de consciència.

Si bé el primer enunciat ja és prou conflictiu, els fets demostren que l'aplicació que es fa de la llei reguladora dona uns resultats negatius.

Els objectors constaten i manifesten malestar i desencantament: tenen la sensació de complir un càstig per no haver volgut prestar el servei militar com a conseqüència d'exercir un dret fonamental reconegut a la C.E. com és d'objectar a les armes en funció de la llibertat de consciència.

El col·lectiu genèricament es queixa de la manca d'informació de què disposen els xicots que s'interessen perquè els sigui reconeguda la condició d'objectors. Moltes vegades aquesta informació és manipulada i comporta la impossibilitat d'assolir tal condició.

Els més informats que finalment són considerats objectors de consciència pel Consell Nacional, tampoc no es deslliuren dels problemes que aquesta prestació comporta. En aquest cas la primera queixa consisteix en la considerable durada de la prestació social substitutòria, desproporcionada en opinió general dels afectats en relació amb la durada del servei militar ordinari.

Sobre aquest raonat punt de vista, és prou significatiu el fet que alguns objectors han optat per donar per acabada unilateralment la prestació social substitutòria, al final dels dotze mesos d'haver-la iniciada, equiparant així la durada de la prestació social a la del servei militar.

Una altra situació que mereix el rebuig dels objectors són els dilatats terminis que transcorren entre la declaració d'objector i l'inici de la prestació substitutòria. Generalment, aquest procés s'allargassa excessivament i sol generar conflictes als objectors, que així estan pendents d'una ordre d'incorporació que no saben quan es produirà i que els obliga a suspendre indefinidament la seva situació de treball o universitària.

Finalment, un cop s'inicia el compliment de la prestació social, segons ens han denunciat i acreditat els objectors, es presenten un altre tipus de problemes també ben significatius, com ara la manca de l'abonament de les despeses de manutenció, allotjament i transport, despeses que generalment han d'assumir els objectors del seu propi peculí.

En l'aspecte d'assistència sanitària, els objectors es consideren totalment desprotegits, malgrat el que disposa l'Ordre de 28 de desembre, reguladora de l'assistència sanitària, que els reconeix el dret a gaudir de l'assistència prestada per la Seguretat Social.

La realitat demostra que els objectors en cas de malaltia han d'acudir a la medicina privada i posteriorment recabalar-se de les despeses efectuades, davant l'Oficina per a la Prestació Social dels Objectors de Consciència, prèvia presentació de les corresponents factures.

Totes aquestes circumstàncies ens porten a considerar la necessitat d'organitzar raonablement la prestació social substitutòria dels objectors i garantir amb una major efectivitat el mandat constitucional esmentat.

Actualment hem de reconèixer que, malgrat el continuat esforç de les administracions en el camp dels serveis socials, s'ha d'acceptar que encara són molt lluny d'assolir nivells satisfactoris en el camp de l'assistència a drogodependents, gent gran, marginats. I considerem que s'hauria d'aprofitar més racionalment la disponibilitat dels objectors dedicant-los al compliment d'aquestes tasques, que entenem que són competència de l'Administració.

Fóra convenient elaborar programes d'actuació en què els ciutadans necessitats se sentissin recolzats i ajudats per l'Administració, i aquesta tasca la podrien efectuar els objectors sense que la disponibilitat d'aquests objectors perjudiqués el mercat de treball.

El dret a ser reconegut objector de consciència, recollit per la Constitució i regulat en tots els països del nostre entorn cultu-

ral, no ha estat prou explicat als ciutadans. La informació facilitada per l'Administració no ha permès a la societat entendre la veritable concepció de l'objecció de consciència davant del servei militar i s'ha fomentat tàcitament la noció que els objectors solen ser joves d'actituds insolidàries i rebels davant la tradicional obligació establerta per l'Estat de fer el servei militar.

Queixa 769/91

S'han d'accelerar els tràmits

El senyor A. N., estudiant universitari, va acudir a la Institució per tal de palesar la seva disconformitat amb l'actuació de l'Administració Militar.

L'any 1989 el compareixent va al·legar davant el Centre Provincial de Reclutament que estava afectat per una de les causes mèdiques tipificades reglamentàriament com a excloents de la prestació del servei militar.

La Junta de Classificació va estimar que la causa adduïda era motiu d'exclusió temporal. El senyor A. N. va impugnar la resolució, que considerava no ajustada a dret, atès que el defecte físic manifestat l'afectava des de feia 20 anys i malauradament el patiria de per vida.

El recurs va motivar que el Tribunal Mèdic Militar examinés el senyor A.N. i resolgués que era útil per al servei militar. Així, doncs, l'interessat fou informat que seria inclòs en el sorteig següent del contingent militar de lleva.

En aquesta situació, el senyor A. N. es va preocupar de comprovar que les seves dades fossin efectivament incloses en la llista del sorteig següent, amb intenció d'incorporar-se al servei militar, però el fet és que el seu nom no figurava a les llistes i consegüentment no es podia incorporar al servei en la crida següent.

El senyor A. N. va intentar, en primer lloc, obtenir una explicació de la seva exclusió de les llistes, cosa que li fou impossible. Posteriorment, va adreçar instàncies i peticions sol·licitant que l'Administració Militar el classifiqués amb l'objecte de conèixer la seva situació militar. El temps ha transcorregut i l'octubre de 1991 el compareixent desconeixia quan s'havia d'incorporar a files.

El Síndic de Greuges l'informà de la impossibilitat de la Institució per intervenir en aquesta matèria, però també que traslladaria la seva queixa al Defensor del Poble perquè recaptés informació sobre les circumstàncies del seu cas, a la fi de resoldre la qüestió.

No obstant aquesta resposta, el senyor A. N. ens va demanar la suspensió d'actuacions, atès que aquesta situació pertorbava greument la seva situació anímica i va considerar convenient esperar la incorporació abans de seguir deprimint-se buscant sortides a una situació que considera insòlita.

3. Expropiació forçosa: els drets que la constitució reconeix als ciutadans

Les diverses queixes rebudes en matèria d'expropiació forçosa estan relacionades amb la lentitud de l'actuació administrativa, pel que fa a la tramesa de l'expedient al Jurat Provincial d'Expropiació per a la determinació del preu just i el pagament

posterior, i també n'hi ha altres de referides a indemnitzacions i interessos meritats.

A la vista de les situacions plantejades, comprovem que els terminis establerts a la legislació d'expropiació forçosa han esdevingut purament testimonials. Tal com ja s'ha posat de manifest en informes anteriors a aquest Parlament, hem d'insistir que el dret a la propietat, que garanteix l'article 33.1 de la Constitució, es veu així vulnerat, ja que, si bé aquest dret cedeix davant l'interès general, ho ha de fer d'acord amb allò que la llei estableix.

Aquesta lentitud perjudica els afectats pel procediment d'expropiació en la mesura que, mentre dura la tramitació i fins que se'ls ha fet efectiu el preu just, veuen com el bé expropiat perd valor comercial. A més, en molts casos és imprescindible la percepció del preu just, que han d'invertir per reprendre l'activitat o procurar-se un nou habitatge.

Expropiació i dret a l'habitatge

L'article 47 de la Constitució afirma que tots els espanyols tenen dret a gaudir d'un habitatge digne i adequat. Si bé aquest dret no pot ser objecte de reclamació directa davant els Tribunals, sí que hi ha l'obligació dels poders públics de fer-lo efectiu.

Els poders públics obliden en determinats casos el mandat d'aquest article. Ens referim a aquells supòsits en què, sobre la base d'una causa d'utilitat pública o d'interès social —que per a l'afectat es converteix en una fallàcia— l'Administració expropia habitatges que, situats en zones marginals, tenen un preu real baix, i molt sovint efectua les indemnitzacions corresponents a un preu encara més baix. Amb aquesta indemnització, l'expropiat, que es troba sovint en una situació econòmica clarament precària, es veu impedit de trobar un nou habitatge.

Aquí l'objecte de l'expropiació no és un bé immoble qualsevol, sinó un habitatge, en el sentit que la llei dona a aquest terme: residència de persones físiques —article 2, Llei 24/1991, de 29 de novembre de l'habitatge.

L'Administració no pot, doncs, limitar-se a indemnitzar l'administrat amb el valor econòmic de la cosa. No es tracta d'indemnitzar un bé amb el seu valor patrimonial, sinó de restituir en el patrimoni de l'expropiat un dret garantit per la Constitució.

En els casos en què es donen aquestes circumstàncies especials, tant per la capacitat econòmica de la persona afectada per l'expropiació com per la quantia de la indemnització, ha de ser l'Administració que faciliti un nou habitatge a l'afectat per aquest procediment d'expropiació.

Queixa 125/91

Efectivitat del dret a l'habitatge

La queixa número 125/91 exposa la situació de l'arrendatari d'un pis situat al carrer Vermell número 8 de Barcelona. La totalitat de la finca es troba afectada per un procés d'expropiació del qual és beneficiària l'entitat Promoció Ciutat Vella S.A (PROCIVESA).

Aquest particular es queixa del fet que, si bé se li va prometre una vivenda alternativa per tal que abandonés el pis que

ocupava, l'habitatge que se li havia ofert no li ha estat proporcionat. En conseqüència, se li va fer efectiva una indemnització que, segons l'afectat, no li permet trobar un altre pis. En l'escrit exposa la seva precària situació econòmica i sosté que no troba casa per un preu mòdic com el que fins ara havia de pagar, per la qual cosa, afirma textualment: «Me ponen en la calle. (...) Creo que tengo mi derecho en querer una vivienda a un precio razonable».

El Síndic ha sol·licitat informació a l'Ajuntament de Barcelona en relació amb els criteris que s'apliquen per proporcionar una casa alternativa en supòsits d'expropiació, i també sobre la forma de quantificar la indemnització.

Queixa 514/91

Lentitud del Jurat Provincial d'Expropiació en la tramesa de l'expedient

La queixa número 514/91 va ser presentada per una empresa afectada pel procediment relatiu a l'expropiació per a la construcció d'un centre recreatiu i turístic a Vilaseca-Salou.

Mitjançant el Decret 152/1989, de 23 de juny, s'aprovà el projecte per a la construcció d'aquest centre, promogut per A.B.C. Inc. i altres empreses del seu grup. D'acord amb el contingut de la Llei 2/1989, de 16 de febrer, es declarà l'interès turístic i social del projecte i la necessitat d'ocupació dels béns afectats per a l'execució pel procediment d'urgència previst a l'article 52 de la Llei d'Expropiació Forçosa. La tramitació de l'expropiació s'inicià de manera molt ràpida, d'acord amb el seu caràcter d'urgència.

El 12 de desembre de 1989, l'empresa de referència presentà el seu full d'apreuament a l'Administració, la qual no acceptà la quantitat que fixava per a la indemnització. La quantitat que posteriorment fixà l'Administració en el corresponent full d'apreuament també fou rebutjada al seu torn per l'expropiat mitjançant escrit de 31 de gener de 1990.

Ja només calia trametre l'expedient al Jurat Provincial d'Expropiació perquè determinés el preu just de l'expropiació. I aquí és on començaren les lentituds: pel maig de 1991 —data en què entra la queixa en aquesta Institució—, la remissió encara no s'havia efectuat.

La promotora exposava en el seu escrit de queixa que s'havia vist obligada a efectuar una forta inversió a conseqüència del trasllat forçós i que es trobava en una delicada situació econòmica deguda a l'incompliment dels terminis per part de l'Administració. El Síndic demanà informació sobre aquest afer al Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat —Administració expropiadora—, el qual li comunicà la preparació de la tramesa de l'expedient al Jurat.

El 4 de juliol de 1991 el Síndic va ser informat que el 26 de juny s'havia tramès l'expedient al Jurat Provincial d'Expropiació.

Queixa 319/91

Lentitud en la indemnització

El promotor de la queixa núm. 319/91 no sembla haver estat tan afortunat: en el seu escrit exposa que l'Ajuntament de Bar-

celona expropià dues finques situades al carrer Ali-Bei, als números 84 i 86. Ell era arrendatari d'un magatzem situat en una de les cases objecte d'expropiació. El juny de 1988 es va fixar una indemnització de 8.657.220 pessetes pel desallotjament d'aquest magatzem.

Quan formulà la queixa que referim, l'Ajuntament de Barcelona encara no li havia efectuat el pagament.

En el seu escrit, aquest ciutadà posa de manifest que, havent arribat a l'edat de jubilació, el cobrament d'aquesta quantitat li és necessari per procurar-se una vellesa digna.

El Síndic ha sol·licitat ser informat sobre l'estat d'aquest assumpte a l'Ajuntament de Barcelona, del qual s'espera la resposta.

4. L'aplicació de la normativa reguladora de l'estrangeria no permet garantir els drets dels immigrants

L'arribada de ciutadans estrangers provinents d'altres països econòmicament subdesenvolupats ha estat una qüestió que fa temps ha preocupat el Síndic de Greuges.

La problemàtica s'inicià anys enrera quan es va constatar, per les queixes rebudes, la ignorància generalitzada d'aquest col·lectiu a l'hora d'iniciar els tràmits oportuns per legalitzar la seva situació. Posteriorment, a mesura que la immigració augmentava, es va detectar que la qüestió fonamental consistia en la indefensió d'aquests immigrants davant l'actuació de l'Administració. Es produïren excessius retards en la tramitació dels corresponents expedients, fins a arribar al punt que l'Administració denegava quasi sistemàticament i de forma generalitzada les peticions que els immigrants estrangers li adreçaven per poder residir legalment al nostre país.

Malauradament, el contingut normatiu de la Llei Orgànica 7/1985, d'1 de juliol, de Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i el Reglament que la desplega, aprovat pel Reial Decret 1119/1986, de 26 de maig, permetien albirar quina era la política de l'Administració Central respecte als immigrants estrangers.

Hem de manifestar que la interpretació i consegüent aplicació que s'ha fet de la normativa esmentada no han contribuït a solucionar gens ni mica els problemes dels immigrants.

D'altra banda, com és sabut, els esdeveniments polítics dels països de l'est europeu i la malmesa situació econòmica del Magreb han estat factors de sobtada aparició, que han desbordat les previsions dels governs de l'Europa desenvolupada. Davant aquesta situació s'ha reaccionat fomentant una política restrictiva que els diversos governs han hagut d'anar improvisant.

Aquestes mesures s'iniciaren en les reunions de caps de govern i ministres d'affers estrangers que van tenir lloc a Trevi, on entre altres qüestions es va debatre la conveniència d'adoptar certes prevencions tendents a mantenir el relatiu «equilibri demogràfic» assolit a Europa, que es considerava amenaçat davant la imminent explosió demogràfica de certes zones del continent Africà, econòmicament deprimides.

Més ençà (25 juny de 1991), l'adhesió d'Espanya a l'Acord de Schengen, sobre la decisiva empena d'avançar el calendari de la lliure circulació de persones, mercaderies i capitals en l'àmbit comunitari europeu, prevista per l'Acta única, ha com-

portat la necessitat d'establir mesures que limitin l'accés dels immigrants estrangers al territori comunitari.

Finalment, a la cimera de Maastrich s'intentà assolir unes directrius polítiques per tal que els Estats membres actuïn conjuntament en matèria de política exterior i seguretat, és a dir, poder decidir quins immigrants podran ser acceptats o no a la comunitat.

Així doncs, de les decisions que s'han adoptat en les convencions a què ens acabem de referir es desprèn que les dificultats que es trobaran els futurs immigrants seran considerables. Cal valorar en consciència si amb això no s'entra en una via de greus tensions mundials d'imprevisibles conseqüències. Potser el camí a seguir s'hauria d'iniciar amb una explicació rigorosa als ciutadans dels països europeus de quins són els factors socials, culturals i tota altra mena de condicionants que empenyen les persones a fugir de la terra on han nascut.

Posteriorment caldria adoptar mesures que realment fomentessin el desenvolupament econòmic de les zones més desfavorides per possibilitar que llurs habitants gaudeixin del dret a poder romandre al seu país d'origen.

Estem convençuts que el camí seria més llarg però segurament més pacífic.

Quant als immigrants estrangers que a hores d'ara ja conviuen entre nosaltres, creiem que la política seguida per l'Administració no és la més escaient, tot i que encara no es pot fer una valoració dels resultats de l'Acord del Consell de Ministres del juny de 1991 sobre Regularització de Treballadors Estrangers.

El procés regularitzador obert per l'esmentat acord havia estat reclamat amb vehemència tant pels afectats com per diverses associacions i entitats sensibilitzades davant de la precària situació que viuen els immigrants estrangers.

Aquests col·lectius pretenien entre d'altres finalitats paliar certs aspectes previstos a la Llei Orgànica d'Estrangeria, sobre tot que es paralitzessin les expulsions dels ciutadans estrangers pel sol fet de no poder acreditar davant l'autoritat competent la tinença de la documentació exigida.

L'experiència d'aquesta Institució des de l'entrada en vigor de l'Acord del 7 de juny ja esmentat ens ha permès constatar una disminució considerable del volum de queixes relacionades amb la problemàtica dels estrangers, si bé hem de dir que no han estat pas pocs els que han efectuat consultes sobre la conveniència d'acollir-se a la regularització; és a dir, hem observat almenys durant els primers mesos d'aplicació del dit Acord l'existència d'un cert recel generalitzat i molta desconfiança sobre l'abast i l'efectivitat que realment pot tenir el procés regularitzador.

Aquesta desconfiança es justificava pel contingut mateix de l'Acord. En principi, aconseguir disposar d'una oferta de treball ha estat un requisit d'impossible compliment per a molts immigrants. Fins i tot els qui ja tenien feina no sempre han aconseguit que l'empresari els signés un contracte o una promesa formal de treball.

Fins i tot alguns immigrants estrangers han reconegut públicament que l'empresari, temorós d'una inspecció del Ministeri de Treball, els ha despatxat sense més explicacions.

En aquest cas la finalitat de l'Acord ha estat contraproductent en els principis que l'han inspirat.

En relació amb els treballadors per compte propi, acudir a la regularització tampoc no els ha esplanat el camí, vista la neces-

sitat d'aportar un projecte permanent i viable d'explotació o exercici d'una activitat per compte propi. Les dificultats per aportar l'esmentat projecte en moltes ocasions no estava a l'abast d'aquests treballadors, si tenim present que normalment es tracta d'explotacions modestes.

Una altra qüestió que ha arribat a motivar queixes dels afectats davant del Síndic de Greuges ha estat la modificació dels criteris per part dels funcionaris encarregats de rebre les sol·licituds de regularització. S'han donat casos de peticions no admeses pel registre corresponent; també se n'han pogut presentar al cap d'uns dies o bé s'ha acceptat la documentació en uns casos i s'ha denegat en supòsits idèntics.

En resum, malgrat que en el moment de redactar aquest Informe —mitjan gener de 1992—, encara hi ha molts immigrants pendents de rebre resposta de l'Administració, a Catalunya no podem fer una valoració global dels resultats del procés de regularització. Caldrà esperar per veure si els efectes que pretenia el Govern s'han assolit o bé continuaran les expulsions d'immigrants estrangers.

Queixa 1590/91

Aplicació massa estricta de la llei

La senyora M.R., de nacionalitat argentina i descendent d'espanyols, va presentar un escrit de queixa al Síndic de Greuges sol·licitant-li així mateix d'intervenir en el seu cas per poder perllongar uns dies la seva estada a Espanya.

La compareixent va explicar que havia arribat a Barcelona el dia 27 de novembre de 1991, disposava de bitllet de tornada a Buenos Aires per al dia 26 de febrer de 1992 i de la quantitat de 1.400 dòlars, és a dir, aproximadament 140.000 pessetes. La intenció de la senyora M.R. era d'estar a Espanya per un període d'uns tres mesos a fi de visitar parents i amics i conèixer la terra dels seus avantpassats.

No obstant això, tan bon punt va desembarcar, la Comissaria de l'Aeroport del Prat de Llobregat li va limitar l'estada fins al 9 de desembre de 1991.

Aquesta imposició impedia a la senyora M.R. de realitzar els seus projectes, però no va tenir més remei que avenir-s'hi.

Un cop la interessada es va poder posar en contacte amb un advocat, va iniciar els tràmits per prorrogar la seva estada, però les dificultats semblaven insalvables.

Quan el Síndic va conèixer la situació, i considerant que els mitjans econòmics de què disposava la senyora M.R. li permetien almenys una estada legal de 28 dies, atès el que preceptua l'Ordre del Ministerio del Interior de 22 de febrer de 1989, sobre els mitjans econòmics que han d'acreditar els estrangers per entrar a Espanya, va donar trasllat de la queixa al Defensor del Poble perquè, en virtut de les seves competències sobre la matèria, intentés solucionar el cas de la senyora M.R.

Puntualment vam ser informats que la data de sortida se li va fixar en raó que era l'únic dia que les companyies aèries disposaven de plaça, abans del període de Nadal i que si la sortida s'hagués fixat més tard s'hauria ultrapassat el període legal d'estada de l'esmentada ciutadana estrangera.

Davant aquest argument excessivament formalista, el Síndic va recomanar que es consideressin totes les circumstàncies del cas concret i que s'adoptessin si calia les prevencions necessà-

ries per garantir que la senyora M.R. abandonaria el país tan aviat com disposés de bitllet, però que se li permetés prorrogar l'estada per un període raonable com ella sol·licitava.

Aquesta recomanació fou acceptada i la senyora M.R. va sortir del país el dia 8 de gener de 1992.

Queixa 1606/91

Els canvis de criteri adoptats per l'administració han dificultat el procés regularitzador dels treballadors estrangers

El senyor H.S., nascut a l'Índia, va compareixer en aquesta Institució pocs dies després d'haver finalitzat el termini per poder-se acollir a la regularització establerta en l'Acord del 7 de juny de 1991 del Consell de Ministres relatiu a aquesta situació.

El compareixent i el seu advocat ens explicaren detalladament que el 9 de desembre de 1991 van acudir a la Delegació del Ministeri de Treball de Barcelona a l'objecte de presentar la corresponent documentació i acollir-se a la regularització esmentada com a treballador per compte propi.

La documentació que van aportar era la següent:

1. Sol·licitud de permís de treball i residència (regularització) en model oficial.
2. Dues fotocòpies del passaport.
3. Original i còpia de certificat d'inscripció consular.
4. Dos exemplars de compromís de legalització.
5. Dos exemplars de projecte d'explotació comercial.
6. Original i còpia de la certificació expedida per la Caixa d'Estalvis de Catalunya sobre l'estat de compte bancari, i dues fotocòpies de la llibreta d'estalvis.
7. Original i còpia de la declaració de domicili.
8. Quatre fotografies carnet.

És a dir, es va aportar la mateixa documentació que mesos abans s'havia requerit per a les peticions per supòsits idèntics.

En aquesta ocasió i sense previ avís del funcionari, la petició no fou admesa perquè no s'hi acreditava el moviment bancari dels últims tres mesos.

Davant la reiterada negativa del funcionari a l'acceptació de la documentació, l'interessat va optar per presentar-la al Registre General de la Delegació Provincial de Treball, però el funcionari del Registre es va negar a compulsar els documents originals aportats.

Aquesta queixa ha estat traslladada al Defensor del Poble amb l'objecte que esbrini la certesa dels canvis de criteri per part de l'Administració a l'hora d'acceptar les sol·licituds de regularització i al mateix temps perquè faci un seguiment de l'expedient en qüestió, ja que l'interessat és de l'opinió que la seva sol·licitud es tindrà per no presentada.

A hores d'ara, en funció que el trasllat de la queixa es va fer a mitjan desembre de 1991, encara no tenim constància de les gestions del Defensor del Poble.

5. Responsabilitat patrimonial de l'administració

En els informes anteriors ens hem referit repetidament a la qüestió de la responsabilitat patrimonial de l'Administració. Els nostres comentaris acostumaven a posar de manifest les dificul-

tats dels ciutadans per rescabalar-se dels perjudicis soferts a conseqüència de certes actuacions de l'Administració.

Enguany hem d'insistir en aquest tema.

El reconeixement de la responsabilitat de l'Administració al màxim nivell normatiu en l'article 106.2 de la Constitució, quan estableix que: «Els particulars, en els termes establerts per la llei, tindran dret a ser indemnitzats per qualsevol lesió que pateixin en qualsevol dels seus béns i drets, llevat dels casos de força major, sempre que la lesió sigui conseqüència del funcionament dels serveis públics» eleva el rang jurídic de la regulació que ja s'havia assolit per llei ordinària.

El precepte esmentat, com ha posat de manifest la doctrina científica, concreta el principi general que la Constitució garanteix «la responsabilitat i la interdicció de l'arbitrarietat dels poders públics» que proclama l'article 9.3 en el Títol Preliminar, com a correlatiu del mandat per actuar que reben els poders públics en el paràgraf immediatament anterior (art.9.2).

En conseqüència, el sistema de responsabilitat de l'Administració esdevé un punt central de la concepció constitucional d'aquesta com a instrument de la societat, al servei dels interessos generals.

La constitucionalització de la responsabilitat de l'Administració no aporta un canvi significatiu en relació amb la regulació material immediatament anterior; però no és indiferent que s'hagi realitzat, atès que la consolida i, servint de guia interpretativa als operadors jurídics facilita la resolució dels casos dubtosos i, en definitiva dóna coherència al sistema.

El procés que condueix des d'una inicial indemnitat de l'Estat pels danys causats als particulars fins a la situació present, en què la responsabilitat s'ha objectivat i s'ha fet independent de la idea de culpabilitat per vincular-se a la del risc creat pel funcionament del servei públic, és una mostra ben reixida del que hom anomena «el geni expansiu de l'Estat de Dret.»

Aquest procés ha estat especialment intens en l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i és legítim que ens en sentim orgullosos i que reconeguem el mèrit de la doctrina jurídica i de la jurisprudència, particularment dels tribunals de la jurisdicció contenciosa-administrativa, en la seva consecució.

El marc normatiu regulador de la responsabilitat de l'Administració quant a possibilitar el seu reconeixement en benefici del ciutadà administrat és molt generós. Això ha permès de donar solucions a casos concrets que hom ha criticat per considerar que utilitzaven la institució com a un vehicle de socialització de pèrdues, que la conduiria, en una primera fase, a la hipertròfia i, en un segon moment, a ser inoperant per bancarrota de l'Administració.

No obstant tot això, constatem que sovint el ciutadà se sent sovint desemparat davant els perjudicis que l'Administració li causa.

El llarg viatge des de la ja llunyana afirmació anglo-saxona que «El Rei no pot fer il·lícit» fins a la continguda a l'article 106.2 de la Constitució vigent, esdevé, sovint, un viatge d'anada i tornada.

Una acció pública en què els gestors no senten l'imperatiu de rescabalar l'administrat dels danys causats, fa naufragar l'institut de la responsabilitat patrimonial malgrat la seva formulació generosa amb l'administrat i la seva cada cop més acurada elaboració teòrica. Per exemplificar-ho proposem els tres casos que tot seguit comentem i allò que diem en relació amb els accidents escolars en centres públics, en la secció 7.

La desnaturalització de la responsabilitat patrimonial a què hem alludit no ens pot deixar indiferents; però hem de restar encara menys indiferents davant la manca d'efectivitat del sistema i a tal efecte pensem que cal reforçar els mecanismes que possibilitin el reconeixement de la responsabilitat sense la necessitat d'acudir en tot cas a la via judicial i, sobretot, que aquest reconeixement judicial o extrajudicial sigui efectiu, és a dir, que no s'eternitzi el pagament de la indemnització que s'hagi reconegut.

Queixa 865/91

Ajornament del pagament d'una indemnització per responsabilitat patrimonial, fins a cinc anys després de la fermesa de la sentència que la declara.

El 26 de maig de 1986, el senyor M.F. va sofrir un atropellament amb el resultat de pèrdua de les dues cames en el decurs d'una prova automobilística organitzada per l'Ajuntament de Sant Vicenç de Castellet a conseqüència de l'incompliment de les mesures de seguretat exigibles en aquest tipus de proves.

El ciutadà víctima de les lesions va haver d'esperar fins al 4 de maig de 1990, quatre anys més tard, per obtenir una sentència que condemnava l'Ajuntament a pagar-li una indemnització de 26.570.000 pessetes.

L'esmentada resolució judicial va ser impugnada per l'Administració i confirmada en apel·lació el 12 de novembre de 1990.

L'1 d'agost de 1991, el ciutadà va acudir al Síndic perquè, no sols no havia cobrat una pesseta malgrat que l'Ajuntament s'havia compromès per escrit, el 9 de maig anterior, a pagar-li en pocs mesos, sinó que a més se li notificava que cobraria en cinc anualitats, la primera el 1991, l'última el 1995.

El Síndic va demanar a l'Ajuntament una primera informació via telefònica el 22 d'agost. El 20.09.91 vam rebre còpia de la proposta d'acord que l'Alcaldia havia adreçat a la Comissió de Govern de l'Ajuntament en relació amb la indemnització deguda al senyor M.F. i que havia estat aprovada per l'esmentat òrgan de govern municipal.

L'acord citat, tot invocant que les necessitats mínimes i vitals del funcionament del municipi impossibilitaven el pagament immediat de tota la indemnització, establia que el pagament es realitzaria en cinc anualitats fent efectius els interessos de demora, tal com el reclamant ens havia dit.

En data 19.11.91, el Síndic es va adreçar al senyor Alcalde de Sant Vicenç de Castellet fent-li les següents consideracions:

(...)«L'exercici de les funcions que ens encomana la nostra llei reguladora, davant la queixa del Sr. F, exigeix que analitzem l'acord adoptat en relació als seus drets, cosa que realitzem tot seguit.

«L'acord municipal té la seva cobertura legal en la previsió que fa el text refós de les disposicions legals vigents en matèria de règim local, aprovat pel Reial Decret Legislatiu 781/1986, de 18 d'abril, en el seu article 182.4 que de fet, declara subsistent allò que disposava l'article 661.3 de la Llei de règim local, text articulat i refós, aprovat per Decret de 24 de juny de 1955.

«Aquesta disposició gaudeix de la presumpció de validesa de tota norma legal vigent en l'ordenament; però això no ens exigeix de posar-la en relació amb els preceptes constitucionals

que, en alguna mesura, desenvolupa, a fi de determinar la seva recta interpretació.

«Aquests preceptes constitucionals són el 24.1, que estableix el dret fonamental de tot ciutadà a la tutela judicial efectiva, i el 118, que determina l'obligació de complir les sentències i les altres resolucions fermes dels jutges i els tribunals.

«En altres ocasions aquesta Institució ha hagut de donar el seu parer en relació a l'aplicació de la norma considerada. Així, en el nostre informe al Parlament de Catalunya corresponent a l'any 1985 (Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya núm. 120, de 19.03.86, pàgina núm. 5750) dèiem en un cas similar: «L'article 661.3 de la Llei de Règim Local, en el que es basa l'ajornament, està previst com un recurs extraordinari».

«Per l'ajornament en el temps de l'efectivitat de la tutela judicial que aquest precepte possibilita, l'efectivitat només serà plena quan l'interessat hagi cobrat tota la indemnització, i la demora que implica en el compliment d'una sentència, imposa interpretar la seva aplicació molt restrictivament. Això vol dir que cal justificar la impossibilitat d'obtenir recursos per fer efectiu el pagament així com la durada del fraccionament i, per tant la raó per la que, en el seu cas, s'arriba al màxim de 5 anualitats.

«El concepte subjacent en el terme "justificació" no és equivalent al de mera invocació de l'existència de dificultats econòmiques. A manca de l'esmentada justificació, ens trobarem amb un acte anul·lable per desviació de poder i seria possible una impugnació amb èxit dels pressupostos municipals que no preveïessin el pagament de la indemnització i sí altres despeses.

«En la mesura que aquesta Institució desconeix, a hores d'ara, la situació real de la hisenda de l'Ajuntament de la vostra presidència, no podem valorar si efectivament les necessitats mínimes i vitals del funcionament del municipi impossibiliten el pagament immediat del total de la indemnització.

«Això no obstant, des de la presumpció de legitimitat dels actes administratius, susceptible de prova en contrari cas a cas, admetem que això sigui així, però entenem que la sola invocació de les dificultats és una motivació insuficient. Per tant cal aportar arguments que avalin, no sols la impossibilitat del pagament immediat, sinó també, la inviabilitat d'un pagament fraccionat en un termini més breu que cinc anys.

«Això que en abstracte, sempre seria exigible, ho és més encara en aquest cas, quan un acte municipal previ, conveni de 9 de maig d'enguany, que per tant també gaudeix de presumpció de legitimitat, afirmava la possibilitat del pagament íntegre durant aquest exercici.

«En mèrit d'aquestes consideracions, hauríem de recomanar una modificació de l'acte administratiu que estableix el pagament ajornat, ampliant-ne, si més no, la seva motivació. El moment processal oportú seria la resolució del recurs administratiu interposat per l'interessat contra l'esmentat acte.

«Ultra aquests raonaments de tipus jurídic-formal que tenen una evident transcendència en el fons de l'assumpte, no podem deixar de considerar la situació personal del senyor, que, en definitiva, és a la que ha de donar resposta la institució de la responsabilitat patrimonial de l'Administració.

«El senyor va patir l'atropellament que està a l'origen de la indemnització que motiva la nostra intervenció en aquest afer el maig de 1986, això és fa 5 anys i 6 mesos. És comprensible el seu desànim quan se li diu que encara hauran de passar 5 anys més per tal que es compensi patrimonialment la terrible pèrdua personal sofrida.

«Per tot això que suara hem dit, en mèrit de l'habilitació que ens confereix l'article 27 de la Llei 14/1984 de 20 de març, em permeto recomanar-vos es revisi l'acord de la Comissió de Govern de l'Ajuntament de la vostra presidència en el sentit de motivar de forma suficient que no és possible fer el pagament immediat de la indemnització deguda al Sr. F i motivar així mateix, quin és el termini, dins del màxim legal, que es pot fer efectiva.

«D'altra banda, hem de recomanar que es faci el màxim esforç per cercar de trobar una solució de pagament en el termini més breu possible. Us oferim la nostra mediació amb vista a aconseguir un pagament més proper en el temps i el desistiment per part del Sr. F de les accions endegades(...)».

Fins hores d'ara ni l'interessat a cobrat cap quantitat, ni hem rebut resposta de l'Ajuntament.

Queixa 331/91

Retards en el pagament d'una indemnització

Aquesta queixa la va presentar un particular que exposava en el seu escrit que el dia 5 de gener de 1991 la seva esposa va caure en un forat fet d'obra, de 50 cm, situat al carrer, dins el terme municipal de Cànoves. A conseqüència de la caiguda va sofrir lesions a la cama esquerra i va haver de ser assistida, a partir del 5 de gener de 1991 fins al 16 de gener de 1991, als serveis d'urgències, radiologia i traumatologia de la Mutualitat Notra Senyora del Carme de Granollers.

El nostre comunicant es queixava del fet que l'Ajuntament de Cànoves no li havia abonat les despeses de les cures.

El Síndic de Greuges s'ha adreçat a aquest ajuntament en els termes següents.

«A la vista de la informació que ens ha facilitat el senyor M.M estíem que, d'acord amb l'article 40 de la Llei de Règim Jurídic de l'Administració de l'Estat i 121 i següents de la Llei d'Expropiació Forçosa, ens trobem davant d'un supòsit de responsabilitat patrimonial d'aquest Ajuntament pel funcionament d'un servei públic de la seva competència —article 63.d) de la Llei 8/87, de 15 d'abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya.

«En conseqüència, d'acord amb l'article 27 de la Llei 14/84, de 20 de març, us recomanem que indemnitzeu els danys de referència. Així mateix ens permetem recomanar-vos que prengueu les mesures oportunes perquè no es tomin a produir accidents d'aquest tipus a conseqüència de l'existència de forats a la via pública.»

Queixa 1627/91

Cal respondre directament

Aquesta queixa la va presentar un particular que, entre d'altres qüestions, exposava que va sofrir un accident de circulació el dia 22 d'octubre de 1990, per col·lisió amb una tapa de claveguera situada al terme municipal de Castelldefels i que reclamà a l'Ajuntament els danys soferts a conseqüència de l'accident.

En resposta a la seva sol·licitud, amb un escrit del 24 de juliol de 1991, l'Ajuntament li comunicà que havia donat part de l'accident a la companyia d'assegurances. La notificació de l'Ajuntament al nostre reclamant li va ser feta en forma de carta entre particulars i per tant prescindint del que estableix la Llei de Procediment Administratiu.

El Síndic s'adreçà a l'Ajuntament de Castelldefels i li va fer saber que havia observat que l'escrit de resposta a la senyora D.K., sobre la seva petició d'indemnització pels danys soferts a conseqüència de l'accident patit en data 22 d'octubre de 1990, no reunia els requisits que la Llei de Procediment Administratiu estableix en relació amb els actes administratius —articles 40 i següents— i que la notificació no s'havia efectuat d'acord amb el que disposa l'article 79 de la mateixa llei.

Pel que fa al fons de la qüestió, comunicarem així mateix que, d'acord amb l'article 40 de la Llei de Règim Jurídic de l'Administració de l'Estat i 121 i següents de la Llei d'Expropiació Forçosa, la qüestió plantejada era un supòsit de responsabilitat patrimonial d'aquell Ajuntament pel funcionament d'un servei públic de la seva competència, del qual havia de respondre directament, al marge de l'existència de qualsevol contracte d'assegurança.

En conseqüència, d'acord amb l'article 27 de la Llei 14/84, de 20 de març, vam suggerir a l'Ajuntament que dictés una nova resolució en resposta a la sol·licitud d'indemnització efectuada per la senyora D.K., tenint en compte les consideracions anteriors sobre la seva responsabilitat patrimonial i d'acord amb el que estableix la Llei de Procediment Administratiu —arts 40 i següents i 79—.

6. Les normes que regulen el procediment han de complir una funció de garantia per a l'administrat davant l'actuació administrativa

Per procediment administratiu s'entén la via formal de la sèrie d'actes en què es concreta l'actuació de l'Administració per a la realització d'un fi. Però a part de ser el mitjà formal de desenvolupament de l'actuació administrativa, les normes que regulen el procediment compleixen una funció de garantia per a l'administrat davant l'actuació administrativa. Per això tenen el caràcter de normes d'ordre públic que resten fora de l'esfera de disponibilitat de les parts —també de l'Administració. L'adequació de l'actuació administrativa a aquestes normes representa el primer esglaió per a la protecció de la posició jurídica dels particulars davant l'Administració. La via dels recursos administratius i jurisdiccionals completa el sistema.

Malauradament hem de reiterar la necessitat ja posada de manifest altres anys davant d'aquest Parlament que l'Administració adapti la seva actuació a les normes de procediment. Entenem a més a més que s'han de potenciar els mitjans ja previstos per la llei per evitar al ciutadà d'haver d'arribar a la via del recurs, no sols administratiu sinó jurisdiccional, que hauria d'assolir un caràcter residual.

Creiem convenient insistir sobre els aspectes següents:

Les notificacions dels actes i resolucions, correctament efectuades, han de contenir l'especificació dels recursos oportuns, amb indicació de l'òrgan davant el qual s'han de presentar i el termini per interposar-los.

La motivació és un element indispensable de l'acte administratiu en aquells supòsits en què així ho determina la Llei —article 43 Llei de Procediment Administratiu. Té la finalitat de fer saber al ciutadà el perquè de l'actuació administrativa i facilitar-li una possible argumentació per accedir a la via del recurs a la qual sovint ha d'arribar a cegues.

Entenem per això que seria convenient que l'Administració motivés sempre els seus actes.

Reiterem així mateix com altres anys l'obligació que té l'Administració de resoldre de forma expressa i dins de termini les peticions i els recursos que li formulen els particulars. L'administrat no té per què dirigir-se als tribunals si vol veure reconeguda la seva pretensió ni perquè efectuar la consegüent inversió de temps i diners.

Cal eliminar aquesta pràctica administrativa, que contravé el contingut de l'article 103 de la Constitució, que estableix que l'Administració ha d'actuar d'acord amb el principi d'eficàcia: no hi ha actuació administrativa més ineficaç que l'ús i abús del silenci administratiu.

Queixa 741/91

Mal funcionament de l'Administració

Aquesta queixa prové de la Unió de Pagesos i és una mostra clara dels problemes de funcionament d'algunes administracions.

Pel Reial Decret 425/85, es va fixar el programa coordinat per a l'eradicació de la pesta porcina africana. El Decret preveia així mateix ajudes econòmiques per millorar l'estructura sanitària de les explotacions porcínes. Per a la concessió d'aquestes subvencions els interessats havien d'efectuar la sol·licitud corresponent i els tràmits inicials en l'organisme competent de la comunitat autònoma —a Catalunya el Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca. Tot seguit, la comunitat autònoma havia de trametre els expedients al Ministeri d'Agricultura, el qual havia d'aprovar l'atorgament de la subvenció.

El problema es planteja quan el sistema d'ajudes previst pel Reial Decret 425/85 és derogat per Reial Decret 464/90, de 10 d'abril. El Ministeri comunica a alguns dels sol·licitants que havien presentat la documentació dins del termini —10 d'abril de 1990— la denegació d'ajuda per haver finalitzat la vigència d'aquest Reial Decret.

El Ministeri d'Agricultura, davant les queixes dels ramaders que havien sol·licitat la subvenció abans del 10 d'abril de 1990, afirma que el Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca de la Generalitat no li havia tramès els expedients. La Generalitat nega aquest fet i respon que la tramesa s'havia efectuat.

Davant el problema plantejat amb la derogació del Reial Decret 425/85 i l'esgotament de la corresponent partida pressupostària es va intentar reconduir i tramitar algunes de les sol·licituds presentades dins del termini, segons el contingut del Reial Decret 808/87, de 19 de juny, que, amb caràcter general, estableix un sistema d'ajuts per millorar l'eficàcia de les estructures agràries.

La Unió de Pagesos va sol·licitar la intervenció de la nostra Institució ja que no totes les sol·licituds es podien acollir al contingut del Reial Decret 808/87, de 19 de juny, perquè no reunien els requisits establerts.

Assenyala a més que el Reial Decret 425/85 preveia l'atorgament de la subvenció abans de la realització de l'obra, mentre que el Reial Decret 808/87, preveu de fer-ho un cop l'obra s'hagi realitzat, amb la consegüent dificultat econòmica que això comporta al ramader.

El Síndic de Greuges es va oferir com a mediador.

Segons va informar el Departament d'Agricultura, les ajudes que no es van reconduir per la via establerta al Reial Decret 808/87, han estat assumides pel Departament mitjançant una partida pressupostària pròpia.

La Unió de Pagesos ens ha fet saber que encara no s'ha efectuat el pagament de la totalitat de les subvencions sol·licitades. Insisteix que el fet que aquestes ajudes es rebin un cop feta l'obra i no abans, com preveia el Reial Decret derogat, ha perjudicat els ramaders amb pocs mitjans econòmics.

Encara que els problemes plantejats per la situació descrita trobin solució amb la creació d'aquesta partida pressupostària i amb l'atorgament de crèdits que permetin que els ramaders amb dificultats de recursos puguin fer les obres —insistim un cop més que el Reial Decret 425/85 preveia de concedir la subvenció abans de fer l'obra i que ara s'exigeix tenir-la feta— és evident que aquest no és el model de subvenció inicialment previst. La diferència és evident tant pel que fa al caràcter de l'ajuda com per la forma d'obtenir-la. Aquest col·lectiu s'ha vist obligat a reiterar amb to reivindicatiu les sol·licituds d'ajuda davant l'Administració.

Deixant de banda tot judici sobre possibles responsabilitats, que no ens correspon ni pretenem de fer, sí que volem posar de manifest que en una Administració que ha d'actuar d'acord amb els principis que recull l'art. 103 de la Constitució no s'haurien de produir situacions com la descrita.

Queixa 616/91

Procediment i actuació administrativa

Aquesta queixa va ser presentada per un particular que havia dirigit diverses instàncies a l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts en reiteració d'una primera sol·licitud d'informació en relació amb unes obres que afectaven la seva propietat.

La resposta havia estat sempre la mateixa: el silenci.

El Síndic de Greuges s'adreçà a aquest Ajuntament i li recordà que els articles 70.1 i 94.3 de la Llei de Procediment Administratiu estableixen l'obligació de l'Administració de resoldre les instàncies i peticions que li dirigeixin els particulars. En conseqüència recomanà a aquest Ajuntament que resolgués la instància presentada per aquest administrat.

SECCIÓ 2: ORDENACIÓ DEL TERRITORI

I. INTRODUCCIÓ

En aquesta Secció tractem les queixes relatives a la política d'habitatge, a l'urbanisme i al medi ambient.

La manca d'habitatges de protecció oficial és un afer que es repeteix un any darrere l'altre. La dificultat per trobar casa també és una constant entre les famílies més necessitades.

Si bé a final de 1991 s'ha promulgat una Llei que regula l'habitatge en tres variants: urbanístic (promoció de sòl públic, reserves de sòl per a habitatges de promoció pública, etc.), civil (dret de propietat i drets dels consumidors i usuaris en matèria d'habitatge) i públic (foment públic de l'habitatge i règim sancionador), i durant l'any s'han dictat diverses normes que regulen la concessió d'ajuts a determinats col·lectius per a qüestions relacionades amb l'habitatge —patologies estructurals, joves, etc.—, el fet cert és que cal l'urgent desplegament reglamentari de la Llei de l'habitatge perquè els seus objectius i principis es puguin complir.

Pel que fa a l'urbanisme, la major part de les queixes fan referència a qüestions de gestió i execució del planejament.

Són freqüents les queixes sobre urbanitzacions il·legals o en què el promotor va incomplir l'obligació d'urbanitzar, o aquelles en què els actuals propietaris discrepen de les quotes d'urbanització o de les contribucions especials imposades per poder completar l'execució del planejament i que l'ajuntament atorgui la recepció de les obres.

Les infraccions urbanístiques ocupen també un lloc destacat: denúncies que no produeixen efecte, inactivitat de l'Administració i manca de coordinació entre administracions competents; prescripció d'infraccions; disconformitat amb les sancions imposades, etc. Tanmateix, en informes anteriors ja ens havíem referit reiteradament a aquestes qüestions.

Les llicències urbanístiques, finalment, són també objecte de queixa tant per raó del procediment —retards, silencis, notificacions incorrectes, etc.— com per qüestions de fons —discrecionalitat en l'atorgament i imposició de condicions— com exposarem.

En matèria de medi ambient, ens centrarem en les activitats classificades i, en especial, en les queixes relatives a molèsties per sorolls. En aquesta qüestió, posarem en relleu tant la manca d'una normativa postconstitucional i actualitzada que permeti a l'autoritat competent de garantir com cal els drets vulnerats (dret a la salut i a gaudir d'un medi adequat per al desenvolupament de la persona) com la manca d'actuacions i de coordinació entre aquestes autoritats.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

HABITATGE

Intervenció de l'administració

- Promoció d'habitatges públics
- Construcció
- Gestió
- Promoció d'habitatges privats
- Dificultat per obtenir subvencions
- Retard en l'abonament d'ajuts

Tutela administrativa

- Lentituds en la tramitació d'expedients sancionadors
- L'habitatge i els drets del consumidor

URBANISME

Planejament

- Classificació del sòl
- Qualificació del sòl
- Ordenació de volums i alineacions

Gestió

- Creació de sòl
- Projectes d'obres públiques i d'instal·lació de serveis
- Finançament d'obres d'urbanització i conservació
- Denegació de llicències
- Entitats urbanístiques col·laboradores amb l'Administració

Disciplina

- Llicències urbanístiques contra ordenament
- Ús del sòl sense llicència

MEDI AMBIENT I QUALITAT

DE VIDA

Medi ambient

- Força major amb impacte ambiental
- Activitats classificades (Decret 2414/1961, de 30.11)
- Infraestructures i serveis amb impacte ambiental regulat (carreteres, embassaments, etc.)
- Transport de mercaderies perilloses per carretera

Qualitat de vida

- Subministrament de serveis a l'habitatge
- Serveis públics de comunicacions i transport
- Activitats privades regulades per ordenances municipals

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Accés a l'habitatge

La problemàtica que presenta aquest epígraf es repeteix anualment.

El fet que el Síndic hagi de denunciar, un any i un altre a conseqüència de les queixes que rep, les deficiències constructives en els habitatges de protecció oficial, els retards en la concessió de subvencions i la irregularitat en els procediments d'adjudicació d'habitatges, denota que el problema continua.

D'altra banda hem tornat a constatar que, als nostres conciutadans, tant per les queixes rebudes per escrit com per les visites ateses, la possibilitat d'accedir a un habitatge digne tal com la Constitució proclama resulta molt difícil.

Cal recordar que la Constitució empara el dret dels espanyols a gaudir d'un habitatge digne i adequat, i compromet els poders públics a promoure les condicions necessàries i establir les normes pertinents per fer efectiu aquest dret. Aquest dret és recollit i proclamat a l'art. 1 de la Llei catalana 24/91, de 29 de novembre, de l'Habitatge. En tant que a la Secció 4, Sanitat i Consum, es fa un comentari a aquesta llei i al dret a l'habitatge, en aquesta Secció es tractarà únicament de la política en matèria d'habitatge.

Com ja havíem dit en informes anteriors, el problema bàsic no és altre que l'augment —amb un component fortament especulatiu— dels preus dels habitatges, molt superior a l'increment de la renda per càpita de la major part de la població.

Hi ha un enorme distanciament entre els preus dels habitatges i els ingressos de les persones que necessiten accedir-hi.

Les queixes rebudes denuncien problemes com pisos inhabitable, contractes de lloguer que finalitzen o augmenten de tal forma que els llogaters han de resignar-se a deixar els habitatges, famílies sense prou ingressos per poder atendre unes quantitats «fora de lloc» o edificis afectats per patologies estructurals. Entre aquestes darreres, el cas més greu és el dels habitatges afectats per l'aluminosi, però n'hi ha d'altres, que poden sortir a la llum, més greus que el de l'aluminosi, a causa del mal ús de determinats materials, o de la mala construcció.

Tot i reconèixer els esforços de l'Administració per disminuir aquests problemes, amb programes específics que conformen el pla d'ajuts a l'habitatge —programes d'ajut per a joves menors de 30 anys; per a disminuïts físics, el Decret 204/91, de 16 de setembre, sobre ajuts per a la rehabilitació d'habitatges afectats per patologies estructurals etc.—, cada cop és més evident la dicotomia entre el contingut de l'article 47 de la Constitució Espanyola i la realitat quotidiana.

Com dèiem, el desequilibri existent entre l'oferta i la demanda, entre el preu de l'habitatge i la capacitat adquisitiva, és un fet obvi que afecta molts ciutadans, com també que els habitatges de lloguer són escassos i econòmicament inaccessibles per a la gran majoria de la població.

Volem assenyalar que tota aquesta problemàtica s'agreuja quan parlem dels sectors més desfavorits: gent gran, famílies amb pocs recursos econòmics, persones amb disminucions i immigrants estrangers procedents del tercer món.

El sistema d'ajudes econòmiques i financeres han afavorit la classe mitjana i d'altres rendes. Les famílies que disposen de

rendes menors es troben pràcticament incapacitades per accedir a un pis de promoció privada amb protecció oficial, i també per adequar i millorar l'habitatge en el qual viuen.

Aquesta situació s'agreuja amb el foment de la necessitat de ser «propietaris» de la vivenda i, amb l'especulació del sòl, en lloc de fomentar una base política de lloguer d'acord amb els ingressos de la població.

Naturalment, som conscients que aquests col·lectius només representen una part, i no pas majoritària, dels ciutadans que necessiten habitatge social, però hem cregut que la urgència i gravetat del seu cas fa que mereixin una menció especial.

Després d'aquestes consideracions ens ratifiquem en la necessitat, imperiosa i urgent, de comptar amb una eficaç política social d'habitatge.

El problema social de l'habitatge és un repte que l'Administració pública te plantejat a curt termini i que necessita resoldre amb urgència. Com ja dèiem en altres ocasions, les dificultats per a la formulació d'aquesta política són abundants i complexes, en la mesura que hi han d'entrar mesures de tipus fiscal, financer i pressupostari, i moltes de les ajudes no estan a l'abast dels governs autònoms. Per això entenem i reitem que una política eficaç en matèria d'habitatge requereix la formulació d'unes bases d'actuació a concertar de forma consensuada entre les diverses administracions espanyoles.

Atès que la demanda d'habitatges socials al nostre país comença a ser alarmant, seria convenient que les administracions elaboressin plans de caràcter més estable per aconseguir que tant l'activitat privada com la de l'Administració es coordinin amb un objectiu bàsic: preveure i atendre les necessitats d'habitatge que la població té plantejades.

En aquest sentit, un bon marc d'actuació és la recent Llei 24/91, de 29 de novembre, de l'habitatge, el títol quart de la qual es dedica al foment públic de l'habitatge. Com a objectius en aquesta matèria, la llei preveu de facilitar l'accés a l'habitatge a les persones o grups en situació d'específica dificultat; millorar la qualitat dels habitatges i de llur entorn i adequar el cost dels habitatges a la capacitat de renda de les unitats familiars, que, com acabem d'exposar, són tres dels principals problemes que es donen en aquest àmbit.

Tanmateix, caldrà veure com es plasmen aquests objectius en actuacions concretes (els programes que haurà d'establir la Comissió de Programació, la qual haurà de ser regulada per reglament), com també la fixació dels criteris objectius i el procediment per a l'adjudicació dels habitatges de promoció pública, que igualment s'haurà de fer mitjançant reglament. D'altra banda, aquestes actuacions s'hauran de coordinar a nivell estatal, d'acord amb el que disposa el Reial Decret 1932/91, de 20 de desembre, sobre mesures de finançament d'actuacions protegibles en matèria d'habitatge del Pla 1992-95.

Queixa 550/91

Com poder accedir a un habitatge

La senyora R.G. es dirigí al Síndic exposant la seva situació, en els termes següents:

«Etic desesperada, fa 4 mesos que em vaig quedar vídua, amb 4 fills al meu càrrec menors d'edat, el meu problema és

que no puc continuar pagant el lloguer del meu habitatge amb la meva pensió de viduitat, i no trobo un altre habitatge adequat a les meves possibilitats».

El Síndic va parlar amb els Serveis Socials corresponents i el van informar que s'havia fet la sol·licitud a ADIGSA per obtenir un habitatge públic. En tant no se li concedís, l'Ajuntament preveia la possibilitat de facilitar-li una vivenda provisionalment.

Queixa 1304/91

Desnonament per causa de necessitat.

Formula aquesta queixa la senyora I.M., casada, mestressa de casa, que viu amb el seu marit, ja jubilat, en un pis llogat, des de fa 24 anys. Segons la Llei d'Arrendaments Urbans, la propietària del pis els obliga a abandonar-lo amb el pretext que el necessita per a ella. La senyora I.M. s'expressa en els termes següents:

«Sóc una dona de 63 anys, casada. El meu marit, de 70 anys, està jubilat i malalt.

»Fa 24 anys que vivim en aquest pis de lloguer, però, la propietària ara ens fa fora perquè el necessita per a ella.

»Ens hem mogut pertot arreu i els resultats han estat negatius, els lloguers que hi ha són molt elevats, i de compra ja és impensable en les nostres condicions. Què podem fer?»

L'actuació del Síndic es va haver de limitar a orientar la interessada perquè s'adreçés a les corresponents administracions per obtenir-ne alguna ajuda a part que se li indicà que, en tot cas, fes la sol·licitud per accedir a un habitatge públic.

Queixa 368/91

Patologies estructurals

La comunitat de propietaris de l'edifici B.A., del municipi de Malgrat de Mar, s'adreçà a la nostra institució per exposar-nos el següent:

Es tracta d'una queixa per deficiències en la construcció que ha donat lloc al deteriorament de l'estructura dels pilars de l'edifici. Dels informes tècnics que s'han fet es desprèn que l'habitatge haurà de ser reparat urgentment.

També manifestaven que la majoria de les famílies que viuen en aquests habitatges són gent gran i jubilats que no poden fer front al total de les despeses que suposa la reparació de l'esmentat habitatge.

La tramitació de la queixa va comportar la sol·licitud d'informe davant la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge.

Esperem la resposta de l'Administració.

2. Llicències urbanístiques: discrecionalitat i condicions difícils de complir

En matèria d'urbanisme, les llicències urbanístiques ocupen el primer lloc pel que fa a queixes dels ciutadans, si bé les raons són molt diverses: denegacions, silenci administratiu, notificacions defectuoses, imposició de condicions, etc.

Essent així que totes les qüestions relatives al procediment ja han estat tractades a la Secció 1, Administració General, ens re-

ferirem aquí exclusivament a l'atorgament de llicències com a activitat reglada i a les llicències condicionades.

L'ordenament jurídic configura la concessió de llicències urbanístiques com una potestat reglada de l'Administració, de manera que s'haurà de valorar únicament la conformitat del projecte amb la normativa urbanística, des del text refós aprovat pel Decret Legislatiu 1/90, de 12 de juliol, fins a les ordenances municipals, passant pel Pla d'Ordenació Urbana i els programes d'actuació urbanística o, si s'escau, per les Normes Complementàries i Subsidiàries del Planejament d'aquell municipi.

La denegació d'una llicència urbanística, no tan sols ha de ser motivada per exigència legal, sinó que, a més, no es pot fonamentar sinó en qüestions d'índole diferent de les purament urbanístiques.

Aquest caràcter reglat ha estat subratllat reiteradament per la jurisprudència. Així, hi ha nombroses sentències que assenyalen que la denegació de llicències urbanístiques no es pot basar en qüestions de titularitat del terreny sobre el qual es pretén exercir el dret —edificació, murs o tanques, etc.—, doctrina que es fonamenta jurídicament en l'art. 12 del Reglament de Serveis de les Corporacions Locals.

D'altra banda, l'ordenament urbanístic aplicable ha de ser el vigent en el moment de sol·licitar la llicència, i no és possible de denegar-la adduint planejaments futurs.

Dos requisits més fixats també per la jurisprudència sobre aquesta matèria són que no s'hagi suspès l'atorgament de llicències, precisament mentre s'elabora el nou planejament, i que no s'empari en una determinació nul·la de ple dret, com seria una reserva de dispensació.

No obstant això, volem fer avinent que algunes queixes formulades posen en relleu que aquest caràcter reglat pot ser burlat alegant criteris tècnics que, de vegades, no reflecteixen més que una opinió particular i subjectiva sobre qüestions d'ornament o estètica que, fins i tot, poden ser contràries a les sostingudes per les Comissions de Cultura quan aquestes són competents, i que desvirtuen totalment aquell caràcter reglat, tot convertint l'atorgament de la llicència en una potestat discrecional, quan no és arbitrària.

Aquestes discrepàncies sobre qüestions tècniques poden ser motivades, fins i tot, per l'ambigüitat del text del Pla Urbanístic aplicable o per la manca de previsió o l'omissió d'aspectes que, necessàriament per la seva transcendència i per evitar la indefensió del particular, haurien d'estar fixades en una norma jurídica (Pla d'Ordenació Urbana o Normes Complementàries o Subsidiàries del Planejament).

En altres ocasions, aquesta discrecionalitat és utilitzada per l'Administració per retardar l'atorgament de la llicència, tot obligant l'administrat a modificar diverses vegades el seu projecte, mentre elabora una nova normativa urbanística que li permet adoptar més endavant l'acord de suspensió de llicències.

De vegades, fins i tot, amb la nova normativa es frustra definitivament la possibilitat d'obtenir la llicència. Així mateix es produeix el cas contrari, és a dir, la modificació del planejament per emparar infraccions urbanístiques manifestes, com ja dèiem en informes anteriors. Aquest tipus d'actuacions administratives no són només un clar exponent de l'arbitrarietat que hem apuntat, sinó que, al nostre parer, incorren en desviació de poder.

Pel que fa a les llicències condicionades, i sens perjudici de l'existència de diferents corrents doctrinals i jurisprudencials a favor i en contra d'aquesta possibilitat, i tenint present que l'atorgament condicionat ha de respectar sempre uns límits (que ho prevegi el propi ordenament i en la mesura que ho prevegi), volem fer una reflexió sobre la imposició de condicions difícils de complir o de caràcter obert, que no tan sols poden determinar la resolució de la llicència i la possibilitat de perdre-la, sinó també la imposició d'una obligació de fer que recau sobre l'administrat i que no es pot extingir, malgrat el seu esforç per complir-la.

És el cas, per exemple, d'una llicència d'edificació condicionada al fet d'urbanitzar un tram de carrer «segons els termes que fixi aquest Ajuntament», termes que es poden anar modificant al llarg del temps, de manera que, no arribant mai a considerar complerta la condició, mai no s'atorgui la recepció de les obres ni es retornin els avals dipositats pels particulars exigits en garantia per executar-les.

Per cloure aquest apartat volem fer un breu esment de les respostes a les nostres peticions d'informe que ens arriben d'alguns ajuntaments o serveis territorials de l'Administració autonòmica i que denoten una manca de coneixement de les funcions i atribucions que té encomanades el Síndic de Greuges. Així, se'ns «notifiquen» determinats actes, tot indicant-nos el règim de recursos procedents, o es pren l'acord de «notificar al Síndic de Greuges, i també a l'interessat (...)» un determinat acte, com a resposta a les nostres recomanacions que els actes es notifiquin als administrats de conformitat amb els requisits que estableix l'art. 79 de la Llei de Procediment Administratiu, recordatori que, necessàriament, hem de reiterar un cop més.

Queixa 183/91

Una condició difícil de complir

El senyor R.P.R. es va dirigir a la nostra Institució per tal de fer-nos avinent la manca de resposta de l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts a la petició de retornar un aval dipositat com a fiança d'unes obres d'urbanització.

Aquestes se li havien imposat com a condició per obtenir la llicència d'edificació que prèviament havia sol·licitat l'interessat, i s'havien de realitzar «en els termes que fixi aquest Ajuntament», els quals mai no s'havien especificat.

El senyor R.P.R. ens comunicà que ja havia fet i desfet diverses vegades les obres d'urbanització imposades, amb quantioses despeses a càrrec seu, però que l'Ajuntament no volia rebre les obres i sempre li feia objeccions. Li vam aconsellar que formulés denúncia de mora atès el temps transcorregut des de la seva petició.

Ens vam dirigir, doncs, a l'Ajuntament en sol·licitud d'informació sobre la qüestió plantejada.

L'esmentat Ajuntament ens va respondre tot assenyalant que no podia retornar l'aval perquè no s'havia complert totalment la condició d'urbanització especificada en la llicència d'obres.

Posteriorment, el senyor R.P.R. va rebre un informe de l'arquitecte municipal pel qual se li imposà la realització de determinades obres (que no s'especificaven) en un termini de 15 dies, amb l'advertiment de la subrogació de l'Ajuntament en cas que no les fes. Així mateix se li comunicà el pressupost co-

rresponent, sense haver-li estat notificada abans cap altra resolució en relació amb aquest expedient.

En conseqüència, vam aconsellar a l'interessat que, atès que es tractava d'un informe i no d'una resolució, formulés plec de descàrrecs. Per part nostra, ens vam dirigir a l'Alcalde en el termes següents:

«En relació amb la queixa que es tramita en aquesta Institució amb el número d'expedient 183/91, promoguda pel senyor R.P.R., i sobre la qual us havíem sol·licitat informació, un cop estudiat el contingut de la documentació aportada per l'interessat i per l'Ajuntament que presidiu, hem de comunicar-vos el següent:

«En primer lloc, cal analitzar la condició d'urbanitzar imposada en la llicència d'obres concedida al senyor R.P.R. Aquesta condició és del tenor següent: "Assumir el sol·licitant d'aquesta llicència d'obres número d'expedient 138/89, així com els seus successors o futurs propietaris de l'immoble, els costos de la urbanització total dels trams de carrer als quals dona façana, en les condicions que estableixi aquest Ajuntament". Atès que les condicions d'urbanització no han estat mai fixades per escrit per part de l'Ajuntament que presidiu, són d'impossible compliment per part de l'interessat, el qual, a més, es troba en situació d'indefensió, ja que, malgrat que realitzi determinades obres d'urbanització, sempre desconixerà si s'ajusten o no a les condicions que l'Ajuntament hauria d'haver fixat per escrit. En conseqüència, de conformitat amb el que disposa l'article 1116 del Codi Civil, les esmentades condicions, en tant que són d'impossible compliment, anul·len l'obligació que d'elles depèn, és a dir, l'obligació d'urbanitzar.»

»Atesa la conclusió anterior, no s'entrarà a analitzar si resulta procedent la imposició d'una condició d'urbanitzar un tram de carrer d'una urbanització en atorgar una llicència d'obres, ja que, d'acord amb la legislació urbanística, si es tracta d'un sòl classificat com a urbanitzable programat, prèviament a l'edificació i a l'atorgament de llicències, s'ha d'haver executat el Pla Parcial corresponent mitjançant un dels sistemes previstos per l'ordenament (compensació, cooperació o expropiació), i per tant, les obres d'urbanització dels carrers han d'estar ja realitzades.»

»En segon lloc, el senyor R.P.R. ha realitzat ja determinades obres d'urbanització, tal com acrediten els diversos rebuts que ha presentat en aquesta Institució, havent col·locat les voreres a càrrec seu. No obstant això, l'Ajuntament no li atorga la recepció definitiva de les obres i li reté l'aval constituït. Cal tenir, en compte que l'aval inicial es va fer per un període d'un any i que posteriorment se li ha fet constituir amb caràcter indefinit. Entenem que, tant pels perjudicis causats en obligar-lo a realitzar unes obres que no li pertocaven, com pel fet de retenir-li l'aval bancari, el senyor R.P.R. tindria dret a reclamar contra l'Ajuntament en concepte de responsabilitat patrimonial de l'Administració.»

»No obstant això, el vostre Ajuntament, mitjançant escrits de dates 28 de desembre de 1990 i 4 de juny de 1991, signats per l'arquitecte municipal, ha informat que les obres no es donen per finalitzades. Mitjançant un nou informe signat pel mateix Arquitecte, de data 22 de juliol, s'ha comunicat al senyor R.P.R. un pressupost i se li han atorgat 15 dies per a completar les obres d'urbanització, advertint-lo que, en cas de no fer-ho, l'Ajuntament procedirà a realitzar les obres i li carregarà les despeses posteriorment.»

»Sobre aquests tres informes, que el vostre Ajuntament considera que tenen el valor de "notificacions", cal fer diverses consideracions: no especifiquen les condicions d'urbanització, per la qual cosa l'afectat continua sense poder-les complir; no han estat adoptades per l'òrgan competent (que seria la Comissió de Govern), ja que l'Arquitecte municipal pot fer propostes o informes, però no pot adoptar resolucions; i no compleixen els requisits que estableix l'article 79 de la Llei de Procediment Administratiu sobre notificacions als administrats per ésser considerades com a tals (hi manca el règim de recursos), malgrat que en una conversa telefònica mantinguda entre la Secretària del vostre Ajuntament i una assessora d'aquesta Institució ja se us va advertir d'aquest defecte.»

»Per tant, i en tercer lloc, les anomenades "notificacions" no poden tenir altre valor que el d'actes de tràmit (propostes de resolució o informe), i no tenen valor executiu, ja que si s'haguessin de considerar resolucions, en haver estat dictades per òrgan manifestament competent, serien actes nuls de ple dret.»

»Per tant, contra elles, entenem que l'interessat pot presentar un Plec de Descàrrecs, el qual haurà de ser tingut en compte abans de dictar la resolució de l'expedient per part de l'òrgan competent. En conseqüència, el termini de 15 dies que s'atorga en el darrer dels informes esmentats no té cap valor mentre no s'adopti la resolució corresponent. D'altra banda, el pressupost presenta un error material ja que s'hi indica que caldrà urbanitzar 27m de façana, mentre que la façana de la casa del senyor R.P.R fa 17m i, a més, cal tenir en compte que se li ha de donar un termini perquè manifesti el seu acord o desacord amb l'esmentat pressupost.»

»Per tot el que s'ha dit, es recomana el següent: que, atès que el senyor R.P.R ha realitzat unes obres d'urbanització a càrrec seu, l'Ajuntament li hauria d'atorgar la recepció definitiva i retornar-li l'aval constituït. Si considera, però, que cal completar aquestes obres, l'Ajuntament ho pot fer, si bé s'hauria de comprometre a no cobrar al senyor R.P.R, que ja ha realitzat i pagat unes obres d'urbanització, qualsevol altra quantitat pel mateix concepte. El senyor R.P.R, a canvi, hauria de renunciar a interposar contra l'Ajuntament accions per responsabilitat patrimonial de l'Administració.»

Recentment, ens ha arribat un acord de la Comissió de Govern del mateix Ajuntament que desestima l'escrit de denúncia de mora presentat pel senyor R.P.R, denega la devolució de l'aval bancari i li concedeix un nou termini de 15 dies perquè compleixi la condició d'urbanització, advertint-lo de la subrogació de l'Ajuntament en cas d'incompliment i comunicant-li l'import total, no desglossat, de les obres exigides.

Al mateix temps, s'acorda «Notificar el present acord al Síndic de Greuges així com a l'interessat». Igualment, l'escrit dirigit al Síndic de Greuges conté el règim de recursos procedent.

Atès que l'Ajuntament no ha seguit la recomanació del Síndic de Greuges, hem aconsellat a l'interessat que interposi recurs de reposició.

Queixa 615/91

Discrecionalitat en un atorgament de llicència d'obres

Els senyors B. i D. es van dirigir a la nostra institució denunciant una denegació de llicència, com també la suspensió de lli-

cències decretada per l'Ajuntament de Linyola com a resposta a una nova petició de llicència, suspensió que havia de regir mentre es tramitava una modificació de les Normes Complementàries i Subsidiàries de Planejament del dit municipi amb l'objecte de modificar la qualificació de la seva finca i convertir-la en equipament públic, juntament amb dues més, una de les quals ja era propietat de l'Ajuntament.

Els fets més significatius són els següents:

— La sol·licitud de llicència fou presentada en data 28-1-88, juntament amb un projecte bàsic d'execució de l'edifici, degudament visat pel COAC núm. 875.0916.

Prèviament, els senyors B. i D. havien obtingut llicència d'enderrocament de l'antic edifici, d'acord amb les instruccions facilitades per l'Ajuntament.

L'esmentat projecte rebé l'informe favorable de la Comissió Tècnica del Consell del Patrimoni Cultural de Lleida de data 17-5-88. Aquest informe té caràcter executiu immediat (art. 2.5 Decret 55/87). Les competències d'aquestes comissions són les que preceptuen els decrets 188/81, 30/84 i 55/87, en relació amb la conservació, manteniment i protecció del patrimoni cultural de Catalunya.

L'Ajuntament va trametre a l'interessat un informe subscrit pel tècnic municipal en el qual no s'esmenta cap precepte infringit, sinó que fins i tot es dona a entendre que, si bé el projecte preveu la continuació d'uns porxos, això pot ser conseqüència de les mateixes normes subsidiàries de Linyola (i, per tant, implícitament reconeix que el projecte s'hi ajusta), i es limita a assenyalar-hi unes modificacions de caràcter tècnic en relació amb una paret mitgera, sense indicar si la llicència s'atorga o és denegada, si s'atorga condicionadament al compliment de les modificacions o si el procediment queda paralitzat en espera que els interessats modifiquin el projecte presentat.

— L'esmentat informe tècnic indicava també que el projecte preveu la invasió del sòl municipal, que s'haurà de compensar, sense tenir en compte que són les mateixes normes les que imposen tal invasió, ja que prescriuen la continuïtat dels porxos.

— No obstant això, els peticionaris van esperar dos anys la resposta de l'Ajuntament, el qual no es va pronunciar, i van tornar a instar la seva petició. En data 25-10-90 l'Alcaldia dictà un Decret pel qual es desestimava la petició, amb fonament en l'informe tècnic anterior, de l'any 1988, en especial sobre la invasió d'espai públic del carrer Major sense autorització o concessió municipal, (es refereix al vol, no al sòl) i basant-se en l'aplicació de la figura del silenci administratiu negatiu de l'art. 9.7.b) del Reglament de Serveis de les Corporacions locals (sense tenir en compte, per tant, que és una llicència d'OBRES, no pas d'ACTIVITATS).

— L'anterior denegació fou impugnada en reposició, i el recurs desestimat en data 29-12-90, amb fonament en el mateix informe tècnic emès el 10 de juny de 1988.

— També volem subratllar que en data 20 de març de 1991 s'emeté informe tècnic assenyalant deficiències en el nou projecte presentat, i atorgant un termini de 15 dies per esmenar-les. Aquest informe fou comunicat als interessats el 12 d'abril de 1991.

En data 24 d'abril s'aprovà l'inici de l'expedient de modificació de les normes subsidiàries de planejament de Linyola, i el 9 de maig s'aprovà inicialment el projecte de modificació de les dites normes, amb la consegüent suspensió de llicències.

El Síndic de Greuges s'adreçà a l'Ajuntament sol·licitant un informe sobre els fets denunciats i oferint una actuació medial.

Igualment es va trametre còpia de l'escrit a la Comissió Provincial d'Urbanisme de Lleida.

L'Ajuntament afectat ens va trametre còpia dels expedients administratius juntament amb un informe.

Posteriorment, el Síndic de Greuges s'entrevistà amb l'Alcalde de Linyola. L'Ajuntament oferí als senyors B. i D. una permuta de solars: un nou terreny a la mateixa plaça del poble en compensació per la pèrdua de la finca afectada per la modificació.

Tanmateix, la Comissió Provincial d'Urbanisme de Tarragona ha aprovat mentrestant la modificació de les Normes Subsidiàries de Planejament de Linyola mitjançant acord de l'11-12-1991.

Recentment, s'ha rebut un nou escrit de l'Ajuntament de Linyola pel qual s'accepta l'acció medial del Síndic i es reconeix que els propietaris afectats per l'actuació urbanística s'havien format legítimes expectatives d'aprofitament del seu solar, que han quedat frustrades.

En conseqüència, s'acorda, per raons d'equitat, que abans d'executar la modificació aprovada, l'Alcalde miri d'arribar a un acord satisfactori amb els propietaris i, especialment, s'estudiï la possibilitat d'adquirir immobles que siguin susceptibles de ser-los oferts a tall de compensació.

L'acció mitjançera resta, doncs, oberta, en el moment de cloure aquest informe i esperem que arribi a bona fi.

Queixa 98/91

Llicències i estètica

El senyor A.M. es va adreçar al Síndic de Greuges per comunicar-li la manca de resposta de l'Ajuntament de Barcelona a diverses peticions de certificacions i llicències urbanístiques per a la parcel·lació, construcció d'un edifici de quatre habitatges i d'un magatzem, presentades el febrer de 1990.

Vam sol·licitar un informe previ a l'Ajuntament, el qual, per resposta, ens ha tramès un escrit on assenyala que el mes de gener de 1991 va tenir una entrevista amb la família afectada per «conèixer els seus punts de vista i del seu arquitecte», per tal de poder prendre una resolució administrativa adequada, atès que, segons el parer de l'Ajuntament, es produeix una contradicció entre el projecte presentat i els «valors típics ambientals, residencials i de l'edificació existent».

Si, com ja hem dit, la concessió de llicències és una activitat reglada, els projectes només han de ser contrastats amb la normativa urbanística aplicable i vigent en el moment de la sol·licitud. La valoració d'altres aspectes, estètics o ambientals, respon a uns criteris tècnics subjectius i discrecionals que no tenen cabuda en l'exercici d'aquesta potestat.

3. Activitats classificades

En matèria de medi ambient, un bon nombre de les queixes rebudes pel Síndic de Greuges fan referència a les activitats classificades i, dins d'aquestes, els particulars es queixen sobretot dels sorolls produïts per locals, generalment bars, disco-

bars, «pubs», discoteques i similars, subjectes a llicència municipal, i dels efectes contaminants de les indústries. Els motius de les queixes se centren, en especial en la manca d'actuació dels poders públics per posar fi a la contaminació acústica o, en cas que hi hagi alguna intervenció, en denunciïn la lentitud i la manca d'eficàcia.

La protecció contra els sorolls s'ha de posar en connexió amb diversos drets constitucionals. Des del dret a la protecció de la salut reconegut a l'article 43 de la C.E. l'apartat segon del qual insta els poders públics a organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives i de les prestacions i serveis necessaris, al dret a disposar d'un medi adequat al desenvolupament de la persona de l'article 45, al qual també es vincula un mandat als poders públics per vetllar per la utilització racional de tots els recursos naturals, a fi de protegir i millorar la qualitat de vida i defensar i restaurar el medi ambient.

La jurisprudència en aquesta matèria ha trobat fonament en els afiludits articles constitucionals per legitimar la lluita contra la contaminació acústica iniciada per algunes administracions (així, l'acte del Tribunal Suprem d'11 de maig de 1989 i la Sentència de l'Audiència Territorial de Saragossa de 10 d'octubre de 1988), i se subratlla la prevalença del dret a gaudir d'un medi ambient adequat al desenvolupament de la persona enfront del dret de l'empresari (sentència del Tribunal Suprem, Sala 3a., de 24 d'octubre de 1990).

Hi ha un altre dret, però, la vinculació del qual amb la protecció contra els sorolls ha estat recentment subratllada tant per la doctrina com per la jurisprudència.

Es tracta del dret a la intimitat i del dret a la inviolabilitat del domicili (art. 18 del text constitucional). És important remarcar que mentre els dos anteriors (dret a la salut i al medi ambient) figuren sota la rúbrica del principis rector de la política social i econòmica, aquest darrer s'inclou en l'apartat de drets fonamentals i llibertats públiques (secció 1a. del capítol 2n.), per la qual cosa es tracta d'un dret especialment protegit i que no requereix un desplaçament normatiu posterior.

La sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya qualifica els sorolls d'intromissió il·legítima en la intimitat de la persona. El professor Martín Retortillo, per part seva, en un article publicat al núm. 125 de la «Revista d'Administració Pública», tracta sobre la protecció contra els sorolls en tant que ingerència en el domicili i que, per tant, en són una violació. Aquesta fonamentació obre, doncs, un ampli camp als poders públics per legislar i actuar, de forma efectiva, en la protecció d'aquest dret.

Tomant a la perspectiva del medi ambient, hem de tenir en compte, però, el repartiment de competències que es deriva de la mateixa Constitució.

En aquest sentit, l'art. 149.1.23 de la Constitució atribueix a l'Estat la legislació bàsica sobre protecció del medi ambient i faculta les comunitats autònomes per a l'establiment de normes addicionals de protecció.

L'Estatut d'Autonomia, d'altra banda, atribueix a la Generalitat de Catalunya la competència de desenvolupament legislatiu i execució de la legislació bàsica estatal en relació amb la protecció del medi ambient (art. 10.1.6), sens perjudici, així mateix, de les facultats per establir normes addicionals de protecció.

No obstant això, per la naturalesa mateixa del medi ambient i per la seva relació amb altres títols competencials (urbanisme,

ordenació del litoral, obres públiques, règim miner i energètic, etc.), la delimitació de les bases en aquesta matèria ha generat una abundant jurisprudència del Tribunal Constitucional.

En les sentències més recents en aquesta matèria (les STC 149/91, de 4 de juliol, i 198/91, de 17 d'octubre, referents, respectivament, als recursos d'inconstitucionalitat interposats contra la Llei de Costes i als conflictes positius de competències formulats contra el reglament de desplegament d'aquesta llei), el Tribunal ha mantingut una interpretació notablement restrictiva per a l'àmbit de competència autonòmica en subratllar que les competències sobre ordenació del territori poden veure's afectades per actuacions dels poders públics amb vista a garantir el millor ús dels recursos del sòl i del subsòl, de l'aire i de l'aigua i l'equilibri entre les diferents parts del territori, les quals necessàriament tindran incidència territorial, així com que les competències estatals bàsiques sobre medi inclouen també el desplegament legislatiu, mentre que les comunitats autònomes només tenen una competència de «complementarietat» d'aquella legislació bàsica. Amb aquesta afirmació es trenca, per tant, l'esquema de distribució entre bases estatals i desplegament legislatiu autonòmic que correspon a gran part de les competències compartides, entre les quals, en principi, es classificaria el medi ambient.

D'acord amb les competències que té conferides, la Generalitat de Catalunya ha dictat diverses lleis en matèria de medi ambient, especialment sobre protecció d'espais naturals.

Pel que fa a les activitats classificades, però, malgrat el traspass de competències efectuat pel Reial Decret 2115/78, de 26 de juliol, pel que fa a les activitats molestes, insalubres, nocives i perilloses, la Generalitat de Catalunya encara no ha dictat una normativa general reguladora, per la qual cosa continua vigent el Reglament d'aquestes activitats de 1961, totalment desfasat i inadequat en l'actualitat.

La normativa de la Generalitat se cenyeix a diferents decrets dictats entre 1982 i 1988 bàsicament referits a l'ordenació de les competències en la fase informativa dels expedients. També hem d'esmentar la Llei 10/1990, de 15 de juny, sobre policia de l'espectacle, activitats recreatives i establiments públics, si bé encara no se n'ha dictat el reglament de desplegament.

Resten, finalment, per esmentar, les competències municipals en afers de medi ambient: subministrament d'aigües, clavegueres, planejament, etc., inherents al mateix concepte d'autonomia local i que són recollides a la Llei de Bases del Règim Local i a la Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya. També la Llei General Sanitària atorga competències als ajuntaments sobre control dels sorolls i vibracions, en partir de la consideració que afecten el dret a la salut.

La primera qüestió que volem subratllar és l'existència d'una normativa anacrònica, superada i insuficient (el Reglament d'Activitats Molestes, Nocives i Insalubres de 1961), a la qual cal afegir les diferents ordenances municipals sobre control dels sorolls, les quals presenten grans divergències quant al nivell de decibels que es considera acceptable —el qual, a més, en alguns casos, és força elevat i, per tant, inoperant.

No tots els municipis tenen, però, una ordenança sobre sorolls. D'acord amb les dades que ens ha facilitat el Departament de Medi Ambient de la Generalitat, a partir d'una enquesta tramessa a 380 municipis i contestada per 200, només 37 afirmen tenir problemes en matèria de sorolls i 43 tenen en vigor una ordenança reguladora.

L'existència de diverses administracions competents, com hem vist, constitueix la segona qüestió a tractar. Sovint les queixes que rebem fan palesa la manca de coordinació que es tradueix en duplicitat d'actuacions en relació amb l'obertura d'expedients disciplinaris o en un desconeixement de la normativa autonòmica (Llei 10/90), per part dels ajuntaments.

En principi, les potestats inspectora i sancionadora corresponen als municipis, si bé el Servei d'Activitats Classificades del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya té assignades les funcions de col·laborar i assessorar els ens locals en aquesta matèria, i gestionar i realitzar les accions d'intervenció, i formular propostes de sanció en aquestes activitats. Aquesta funció de sanció s'ha de vincular amb la Llei 10/1990, de 15 de juny, sobre Policia d'Espectacles abans esmentada —concretament amb el capítol XII, sobre inspecció, infraccions i sancions.

Les administracions afectades, per part seva, quan són requerides pel Síndic de Greuges a informar, ho fan amb retard i responen de forma insuficient, al·legant manca de mitjans materials i humans.

Aquest argument ha estat adduït per més d'un districte de Barcelona. Fem especial esment del retard amb què emet la informació el districte de l'Eixample, del qual procedeixen nombroses queixes.

En relació, doncs, amb les activitats classificades, podem concloure constatant la necessitat que el Parlament promulgui una normativa actualitzada que reguli les activitats classificades. Aquesta necessitat ja va ser exposada en els informes del Síndic dels exercicis 1989 i 1990; insistim així mateix que cal una adequada coordinació entre les diferents administracions afectades, amb competències en la matèria, especialment pel que fa al règim d'inspecció, control i sanció. S'observa la manca d'una correcta interrelació administrativa; i quant a l'actuació dels ajuntaments, se'n destaca el retard a atendre les queixes dels ciutadans. Tot i això, encara quan es respon, sol ser mitjançant resolucions poc motivades, molt sovint incompletes, sense el necessari detall sobre el règim de recursos i, en conclusió, escassetat efectiva.

Queixa 1703/90

El lent procedir de l'Administració

Malgrat tractar-se d'una queixa presentada a final de l'any 1990, l'exposem en l'informe d'enguany, atès que s'ha tramitat el 1991.

En el seu escrit de queixa, un grup de veïns del carrer d'Atenes de Barcelona manifestava la «impossibilitat de descansar a causa dels sorolls que es produeixen en la sala de festa Ars, per raó d'una deficient insonorització». L'expressada sala havia estat objecte de nombroses denúncies dels veïns afectats, sense que fins a la data de la queixa hi hagués hagut cap solució satisfactòria.

El Síndic demanà informació a l'Ajuntament de Barcelona sobre la situació de la sala en qüestió fent esment de la queixa presentada per les molèsties que es produïen per sorolls de dins del local i pels aldarulls del carrer. També s'indicà que el sistema d'evacuació de fums era deficient i que no es complien els horaris permesos. La sol·licitud d'informe inicial va ser reiterada al maig de 1991 per manca de resposta.

A mitjan maig iniciarem contactes directes i personals amb el Districte Municipal.

Les primeres gestions resultaren prou descoratjadores: el Districte ens manifestà que l'expedient ja no estava en aquelles oficines i, amb uns arguments poc explícits, ens informava «que estava pendent de la resolució d'un recurs». Tot i aquesta circumstància, se'ns manifestà que es faria una inspecció en el local, la qual tingué lloc el 24 de maig; la citada inspecció va confirmar que el nivell de decibels superava de molt, els límits fixats en les ordenances corresponents i que, a la vista de les infraccions comeses, el Districte procediria a precintat el local per un període d'un mes, amb efecte a partir del 21 de juny (d'altra banda, no ens consta que aquest tancament s'acomplís).

En tot cas, es tractava al nostre parer d'una resolució que podem qualificar de «suau», atesos els antecedents del cas.

Efectivament, la polèmica derivada de la sala en qüestió provenia d'anys enrera.

Ja el diari «El Periòdic», l'11 de febrer del 1988, recollia una informació relacionada amb el problema de referència i unes declaracions en el següent sentit: «L'Ajuntament vol acabar amb els sorolls que impedeixen el repòs»; «El consell de districte de Sarrià-Sant Gervasi ha advertit de tancament al bar musical Ars Studi del carrer d'Atenes»; «El vandalisme —expressió del districte mateix— registrat en els carrers ha estat fonamental a l'hora de prendre aquestes decisions». I continuava afirmant que la dotació de la Guàrdia Urbana era escassa, i els recursos humans destinats al control, seguiment i inspecció d'aquestes activitats era insuficient davant les 40 denúncies que en aquelles dades es rebien corresponents als caps de setmana.

El mateix diari, amb data del 16 de març de 1990, es referia a aquest local: «Es clausura la Sala d'Ars Studi per fer sorolls i tancar tard». S'hi passava de 92 decibels en el volum de música i es perllongava l'hora de tancament. El local va ser precintat per un període de 15 dies.

Segons manifestava el Districte, el tancament temporal s'havia acordat bàsicament per dos motius: «Un cop efectuades les oportunes comprovacions hem constatat que es superen els 92 decibels en el volum de la música i que aquesta esdevé intolerable als veïns que viuen i dormen junt o damunt el local, i fa uns mesos que vam fixar uns volums de soroll en els seus aparells; però varen desprecintar-los i tornaren a augmentar el volum fins on volgueren».

També s'assenyala que l'emplaçament de la sala no era l'idoni, atès que es tracta d'un carrer estret per a un local d'aquestes característiques.

Es recordava, així mateix, que Ars Studio havia estat clausurada durant tres mesos, per ordre del Govern Civil, ratificada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, perquè s'hi havia detectat consum de droga.

Però, a final de novembre del 1991, la situació seguia igual i el Síndic es posà novament en contacte amb el Districte, el qual recongué que havent més mesuraments, havia constatat que el nivell de soroll continuava per damunt del permès legalment, que es produïen aldarulls i concentracions de massa fora el local, però, s'excusaren en aquest darrer cas tot argüint que això era un cas d'ordre públic sobre el qual l'Ajuntament no té competència.

En la carta que el Síndic adreçà al Districte insisteix que no es corregeixen els defectes d'insonorització del local i que potser l'actuació del Districte és poc decidida.

Aquesta actuació, considerada des de la institució com a poc expeditiva, es concretava en una resolució del Districte, del novembre de 1991, en virtut de la qual s'ordenava el condicionament acústic del local, el desmantellament d'una barra i l'adaptació a l'horari de tancament. També s'imposava en cas d'incompliment, una multa de 25.000 pessetes, i el precintatge de les instal·lacions cas d'incompliment de l'ordre en qüestió.

Els titulars de l'activitat, davant de la citada resolució, van manifestar la seva voluntat d'ajustar-se a la normativa vigent, i el 20 de desembre presentaren un escrit a aquesta institució, indicant, en definitiva, que s'ajustarien a les condicions establertes i farien les obres i treballs necessaris.

Fins avui no s'ha resolt definitivament la queixa i resta pendent l'Ajuntament que un tècnic en sorolls aliè a l'estructura municipal emeti dictamen.

Insuficiència de mitjans materials o humans?

El Síndic encara espera resposta.

Queixa 479/91

Quan l'actuació de l'Administració esdevé «d'una màxima diligència quasi bé aclaparadora».

El senyor G.E.S. presentà un escrit de queixa pel que considerava una utilització abusiva i desmesurada del poder coercitiu i sancionador de l'Administració, concretament de l'Ajuntament de Llinars del Vallès.

L'activitat sotmesa a llicència prèvia era una discoteca, situada en el terme municipal de Llinars. La llicència havia estat atorgada el juny de 1990, no a l'actor de la queixa, sinó a l'anterior titular de l'activitat, senyor S.I.C.

A partir d'aquesta autorització s'inicia un autèntic rosari de resolucions de l'Ajuntament que acaben conduint al tancament i clausura definitiva del local. De l'examen dels passos fets i del contingut i procediment seguit es pot concloure que l'Ajuntament actuava «a corre-cuita», utilitzant els instruments jurídics de què disposava d'una manera que es podria qualificar de certament abusiva.

El resultat final fou l'existència de nou expedients disciplinaris, la suma total dels quals representava per als titulars de l'exploració les sancions següents: 72 milions de pessetes, sol·licituds de tancament provisional de 6 mesos (dos expedients), sol·licituds de tancament de 12 mesos (4 expedients) i de tancament definitiu (3 expedients).

Des d'un punt de vista d'estricta formalitat jurídica, els expedients no presentaven cap anomalia ni es podia considerar «stricto sensu» que es causés cap indefensió formal a l'administrat, atès que se li atorgava el corresponent termini per efectuar alegacions. El que es despenia de l'examen de la totalitat de l'expedient és que les resolucions s'havien anat adoptant més o menys «precipitadament» i que, amb aquell seguit d'actes administratius, el titular de l'activitat podia donar per tancat el seu negoci.

Presentada la queixa corresponent davant aquesta Institució i encaminades i valorades les posicions de les parts, optarem per efectuar una acció mediat i reunirem la totalitat de persones i entitats afectades, atès que van acceptar aquest oferiment de mediació.

Finalment sembla que la solució més avantatjosa per a totes les parts era que el titular de l'activitat plegués definitivament

el negoci (no entrem en el present cas a examinar les causes de fons que motivaren el litigi en qüestió); que el local fos adquirit per l'Ajuntament i passés a ser un bé demanial de la Corporació destinat a activitats públiques, i que el particular fos rescabalat pels perjudicis que el cessament li ocasionaria.

Actualment els perits fan les valoracions dels béns mobles i de l'immoble on s'exercia l'activitat de referència.

Queixa 867/91

Expedients tramitats per diverses administracions

El senyor F.T.C. va adreçar un escrit al Síndic en els següents termes:

«Com molt bé assenyalàveu al vostre Informe al Parlament corresponent a l'any 1989, la regulació normativa de les activitats classificades ha quedat obsoleta i el Reglament d'aquestes activitats del 1961 no resulta una eina eficaç per a l'administració local per evitar les molèsties als ciutadans, raó per la qual, molt justificadament, vós subratllàveu al vostre Informe la necessitat i la urgència de l'aprovació d'una Llei d'Activitats Classificades pel Parlament de Catalunya.»

Recordava que les queixes que rep el Síndic de Greuges es basen en la manca d'actuació municipal, i la seva queixa era pel mateix motiu, i per l'incompliment permanent dels horaris màxims de tancament del bar musical KGB del carrer Pau Picasso del Municipi de Llançà.

Els afectats van adreçar diversos escrits a l'Ajuntament aproximadament des del març de 1991, denunciant les molèsties que ocasionava aquest local, el qual té concedida llicència com a bar però no com a pub (tant és així que en obrir-se inicialment, es va procedir a tancar-lo per manca de la llicència corresponent).

Literalment el senyor F.T. ens manifestà que després «d'un mes aguantant sense dir res» (i al posar ells la música cada vegada més forta) van tenir una entrevista amb l'Alcalde, que els prometé que faria vigilar la música i els sorolls (motos, cants, etc...).

Davant la manca d'actuació municipal, van insistir a l'Alcaldia. La Policia Local va fer comprovacions i l'afer passà a l'Alcaldia per a resolució. Però els problemes continuaven sense resoldre.

Curiosament, la resposta de l'Ajuntament fou que, fetes diferents comprovacions, el soroll no superava els decibels autoritzats.

Finalment el reclamant, davant d'unes respostes que no li aportaven cap solució, es va veure obligat a sol·licitar informe tècnic d'un enginyer per tal que efectués diversos mesuraments de sorolls.

L'Informe de referència abordava els següents aspectes:

- «- Objecte de l'informe
- Font del soroll
- Lloc de medició
- Característiques dels punts de mesurament
- Normativa i equips utilitzats
- Data i hora de la mesura
- Resultats

»Dins del capítol de resultats cal destacar que els mesuraments s'han efectuat en tres estances de la vivenda, el dia 18 d'agost d'enguany, entre les 2h. 45 minuts i les 3 hores de la matinada obtenint-ne els següents nivells ja sobre els resultats dels mesuraments, fets en tres habitacions diferents, són:

- »- Estança 1 - 40 dBa
- Estança 2 - 39 dBa
- Estança 3 - 39 dBa»

Fa constar: «que amb el sonòmetre en resposta ràpida es mesuren puntes i valors entorn de 46 dBa, que bàsicament semblen produïts per moviment de cadires o taules i manifestacions diverses dels clients.

»La pertorbació produïda en els dormitoris per la música i altres sorolls és clarament audible i, de fet, així queda de manifest en els valors anteriorment indicats.»

A això, cal afegir que Llançà és un dels municipis que disposen d'una Ordenança Municipal sobre Protecció del Medi Ambient per Emissió Inadequada de Sorolls.

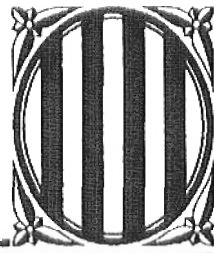
A la vista d'aquestes actuacions, el Síndic requerí novament l'Ajuntament, en escrit del 25 d'octubre de 1991, demanant dades més concretes i valorant les aportades pels interessats.

El 9 de febrer de 1992 s'ha rebut resposta de la citada Corporació. De les dades aportades no podem concloure que l'Administració hagi pres cap mesura concreta. Ens ha posat de manifest que efectivament les denúncies dels veïns han tingut entrada a l'Ajuntament i que oportunament la Policia Local hi efectuà un «control».

Finalment se'ns informa que la Corporació Local s'ha adreçat al titular del bar KGB proposant-li que: «adopti les mesures adequades per tal de lograr una bona convivència entre els veïns».

De tot això en deduïm que malauradament moltes de les entitats i institucions que tenen competència en matèria de sorolls i, en general d'activitats classificades, no han pres consciència del problema i si més no, semblen desconixedores de les vies legals i procediments a adoptar.

Evidentment, aquesta resposta de l'Ajuntament no es pot donar com a suficient ni vàlida davant d'uns ciutadans que tan sols reclamen el seu dret al repòs.

BUTLLETÍ OFICIAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

Número 4 / IV legislatura / Primer període

Dimecres, 15 d'abril de 1992

SUMARI

4. INFORMACIÓ		
4.80. Síndic de Greuges		
— Informe al Parlament de Catalunya emès pel Síndic de Greuges (Any 1991) (Reg. 34671).	73	
Presentació	74	
Llibre Primer		
Primera part		
<i>Secció I: Administració general</i>		
I. Introducció	76	
II. Tipologia de les queixes	76	
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives		
1. Problemàtica derivada de l'accés a la Funció pública		
— Concursos i oposicions. Necessitat d'informació	77	
— Accés a la Funció Pública	77	
— Opositors aprovats pel torn lliure que no poden obtenir destinació	77	
— La necessària claredat en les bases referents a convocatòries de concursos i oposicions	78	
2. Greuges motivats per l'actuació militar. Situació dels objectors		
— S'han d'accelerar els tràmits		80
3. En matèria d'expropiació forçosa, els poders públics obliden els drets que la Constitució reconeix als ciutadans		
— Expropiació i dret a l'habitatge		81
— Efectivitat del dret a l'habitatge		81
— Lentitud del Jutjat Provincial d'Expropiació en la tramesa de l'expedient		81
— Lentitud en la indemnització		81
4. L'aplicació de la normativa reguladora de l'estrangeria no permet garantir els drets dels immigrants		
— Aplicació massa estricta de la llei		83
— Els canvis de criteri adoptats per l'Administració han dificultat el procés regularitzador dels treballadors estrangers		83
5. Responsabilitat patrimonial de l'Administració		
— Ajornament del pagament d'una indemnització per responsabilitat patrimonial, fins a cinc anys després de la fermesa de la sentència que la declara		84
— Retards en el pagament d'una indemnització		85
— Cal respondre directament		85

SUMARI (2)

6. Les normes que regulen el procediment han de complir una funció de garantia per a l'administrat davant l'actuació administrativa
- Mal funcionament de l'administració 86
 - Procediment i actuació administrativa 87

Secció 2: Ordenació del Territori

- I. Introducció 88
- II. Tipologia de les queixes 88
- III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives
1. Accés a l'habitatge
 - Com poder accedir a un habitatge 89
 - Desnonament per causa de necessitat 90
 - Patologies Estructurals 90
 2. Llicències Urbanístiques: Discrecionalitat i condicions difícils de complir
 - Una condició difícil de complir 91
 - Discrecionalitat en un atorgament de llicència d'obres 92
 - Llicències i estètica 93
 3. Activitats Classificades
 - El lent procedir de l'Administració 94
 - Quan l'actuació de l'Administració esdevé d'una màxima diligència quasi bé aclaparadora 95
 - Expedients tramitats per diverses administracions 96

Secció 3: Tributària

- I. Introducció 97
- II. Tipologia de les queixes 97
- III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives
1. Les notificacions de tributs locals incorporats a padrons i matrícules: Especial referència a l'impost sobre béns immobles
 - Notificacions tributàries de valors-rebut: Indefensió que poden ocasionar a l'administrat 99
 - Quan l'Administració, reconeixent una deficient notificació tributària, esmena les seves actuacions 100
 2. La incorporació de Tributs al cobrament en els rebuts de l'aigua
 - Queixes significatives 104
 3. Les contribucions especials en l'àmbit local. Desacord dels administrats amb el concepte de millora
 - Les contribucions especials: un sistema de finançament per obres d'inversió no sempre acceptat pels ciutadans 106

Secció 4: Sanitat i Consum

- I. Introducció 108
- II. Tipologia de les queixes 109
- III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives
- Sanitat*
1. Protecció de la salut i assistència sanitària
 - L'equitat i l'accessibilitat al sistema sanitari 111
 - Malalts crònics 112
 2. L'udol del virus al caire del dret Penal
 - Sanitat Penitenciària 114
 - Prevenció, assistència i sancions en matèria de substàncies que poden generar dependència 116
 3. Les Reformes sanitàries
 - Llista d'espera 118
 - Nens oncològics 119

Consum

1. Discrepàncies sobre facturació de subministraments
 - El procediment per a suspendre el subministrament d'aigua 121
 - El silenci administratiu quant a les reclamacions contra facturacions 122
 - He de pagar la instal·lació de l'ICP? 122
2. La nova Llei de l'habitatge
 - Infracció de la legislació sobre habitatges de protecció oficial 124
 - Una escala d'incendis conflictiva 124
3. Telefònica d'Espanya, S.A i Correus
 - La indemnització per pèrdua d'un certificat no compensa les despeses que en deriven 125
 - Lentitud en l'atorgament d'una llicència a CTNE per instal·lar uns pals 126

Secció 5: Pensions i Treball

- I. Introducció 127
- II. Tipologia de les queixes 127
- III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives
1. Pensions i beneficis especials derivats de la Llei 46/77, del 15 d'octubre, d'amnistia
 - Treballs forçats i extemporaneïtat, dos motius per denegar els beneficis 129
 - Mutilat de guerra i mutilat de pensió 130
 2. El caràcter tuitiu del dret laboral

glament, correspon la intervenció en els subministraments d'energia elèctrica per garantir la seguretat i els interessos dels consumidors i el control de:

- La regularitat de les característiques de l'energia.
- El funcionament dels aparells de mesura.
- L'equitat de les facturacions.
- El compliment de les condicions de seguretat imposades reglamentàriament per evitar accidents.
- El compliment de les prescripcions imposades a les autoritzacions que es concedeixin i de les obligacions de subministrament que s'estableixin.

2. La nova Llei de l'Habitatge

La Constitució Espanyola, en enumerar els principis rectors de la política social i econòmica, diu: «Tots els espanyols tenen dret a un habitatge digne i adequat. Els poders públics promouran les condicions necessàries i establiran les normes pertinents per tal de fer efectiu aquest dret i regularan la utilització del sòl d'acord amb l'interès general per tal d'impedir l'especulació.»

Això no és més que la formulació constitucional d'una necessitat natural de l'ésser humà: l'allotjament en un habitatge. Però l'abast de la tasca que la Constitució encomana als poders públics no es limita a promoure les condicions necessàries per satisfer quantitativament i econòmica aquesta necessitat primària, qüestió de la qual ja hem parlat anteriorment. La Constitució va més enllà del pur dret a un habitatge i en perfila el contingut afegint a aquest terme dos adjectius que el qualifiquen: l'habitatge ha de ser digne i adequat. L'especulació i l'encariment dels preus fan necessària la previsió d'un mínim de qualitat de vida pel qual han de vetllar els poders públics.

Actualment, al voltant de l'obtenció d'un habitatge gira l'activitat econòmica més important de qualsevol ciutadà mitjà al llarg de la seva vida. Es tracta d'una inversió en un objecte d'ús, el qual ha de reunir els requisits de permanència i estabilitat. Són, doncs, indispensables la claredat informativa en l'adquisició i la protecció àgil del consumidor o usuari davant els vicis i els defectes de la construcció. Els ciutadans que s'adrecen a la nostra Institució plantegen tot sovint qüestions relatives a aquests dos afers.

La Llei catalana de l'Habitatge, aprovada pel Ple del Parlament el dia 13 de novembre de 1991 i publicada al DOG núm. 1541 del 15 de gener de 1992, no solament regula la intervenció administrativa en el foment públic, sinó que, en la línia del que exposàvem en l'anterior paràgraf, preveu unes mesures de protecció al consumidor quant a l'adquisició i l'arrendament d'habitatges, i fins i tot perfila el contingut del dret de propietat.

L'aparició recent d'algunes patologies estructurals de les construccions, com són l'aluminosi i la piritosi, que es manifesten amb el transcurs dels anys, ha contribuït a envellir el sistema vigent de responsabilitats i ha fet necessari un nou enfocament en el tractament de la qüestió.

En aquest sentit, un dels puntals de la regulació continguda en l'esmentada llei és l'obligació que s'imposa als promotors d'atorgar una garantia suficient a favor dels adquirents dels habitatges, que prevegi la reparació dels defectes de la construcció i dels danys que en derivin directament sobre l'habitatge, i la qual es mantindrà en vigor àdhuc en el cas d'extinció de la

personalitat del promotor.

Però l'aplicació d'aquesta norma s'haurà de diferir: primer, perquè va inserida dins el títol segon de la llei, que entrarà en vigor quatre mesos després de ser publicada; segon, perquè el mateix article 15 regulador de les garanties preveu que un reglament establirà els tipus, els terminis, les quanties i els mitjans per reclamar-ne l'execució, els quals, segons la disposició final tercera, hauran de ser fixats d'acord amb el que disposi la normativa comunitària sobre aquesta matèria, que es pot endarrerir alguns anys a causa de les diferències de legislació entre els països membres. Cal evitar que aquesta mesura important i innovadora resti ineficaç per la manca d'un desenvolupament reglamentari.

Tot i amb això, continua en vigor la regulació que fa el Codi Civil de les responsabilitats derivades del contracte d'obra. Les circumstàncies socials, tècniques i econòmiques actuals no són les mateixes que fa un segle, sinó que s'han produït canvis quantitius i qualitius en el procés constructiu que fan impossible l'aplicació de la legislació civil. Els constructors individuals o les societats familiars han donat pas a misterioses societats anònimes que es dissolen en finalitzar les edificacions o que es declaren en fallida per tal de no atendre les seves responsabilitats contractuals. D'altra banda, s'ha donat un procés d'especialització empresarial dels diferents treballs que s'integren en la construcció, la qual cosa ha potenciat la subcontractació.

Ha estat encomiable la tasca del Tribunal Suprem, el qual ha salvat la inadequació de les normes civils fent-ne una interpretació d'acord amb la realitat social. El contingut d'aquesta interpretació pot esquematitzar-se de la següent forma:

- Quant a la legitimació passiva, el Codi Civil només reconeix dos responsables: el contractista, pels vicis de la construcció, i l'arquitecte, pels vicis del sòl i de la direcció d'obra. El Tribunal Suprem ha ampliat l'element subjectiu de la norma civil en aquells casos en què la causa de la ruïna no es pot atribuir a cap d'aquestes persones però el responsable es pot identificar per tractar-se d'una empresa subcontractada o d'altres tècnics. Quan sigui impossible la identificació, se'n consideraran responsables solidaris tots els que hagin intervingut o hagin tingut participació en els fets causants de la ruïna.

- Quant el mateix concepte de ruïna, el Tribunal Suprem ha admès la ruïna parcial i la ruïna funcional, sempre que els defectes facin inservible per a la seva finalitat l'objecte afectat.

- Quant a la legitimació activa, el Tribunal Suprem l'ha reconeguda als tercers adquirents de l'habitatge que reclamin dins el termini de deu anys de responsabilitat contractual.

Cal prendre les mesures legislatives oportunes per adequar la normativa civil a la política actual de protecció al consumidor davant la responsabilitat dels professionals que intervenen en la construcció i la transmissió d'habitatges.

D'altra banda, la Llei de l'Habitatge fa un breu esment dels controls de qualitat, dels quals responsabilitza el tècnic competent. Aquests controls s'han d'exigir per assegurar al consumidor i usuari la idoneïtat dels materials; no gensmenys, l'Administració ha de contribuir a la realització d'aquests controls agilitant la seva intervenció en el procés de comprovació dels materials per acreditar que són els idonis i evitar dilacions que comportin un sobrepreu del producte acabat.

Una altra qüestió preocupant és la repercussió de l'atorga-

ment d'aquesta assegurança en el preu dels habitatges. Hem d'esperar que l'establiment d'aquest sistema de garanties no justificarà l'augment dels preus, la qual cosa encara faria més difícil l'accés del consumidor a un habitatge digne i adequat.

Altrament, l'esmentada Llei de l'Habitatge incideix a regular la publicitat i la informació que ha de rebre l'adquirent o arrendatari. La incidència de la publicitat en la formació de la voluntat del consumidor ja havia inspirat la Llei General per a la defensa dels consumidors i usuaris, Llei 20/1984, de 19 de juliol, la qual, en l'article 8, estableix que el contingut de l'oferta, promoció i publicitat dels productes formaran part del contracte, i el consumidor podrà exigir-ne el compliment. També s'ha de remarcar l'article 13, que dedica un paràgraf a la informació que els promotors d'habitatges han de donar als adquirents i, seguint aquesta línia, el Reial Decret 515/1989, de 21 d'abril, sobre protecció dels consumidors quant a la informació a subministrar en la compra-venda i arrendament d'habitatges. La llei catalana hi aporta una novetat: la diferenciació entre els requisits previs a la venda d'un habitatge en projecte o construcció —operació molt comuna en l'actualitat i summament perillosa per al consumidor— i els exigibles prèviament a la venda i lloguer dels habitatges acabats.

Finalment, només cal esperar un compliment acurat de la nova normativa i que l'Administració exerceixi aquest paper actiu i protagonista en la defensa dels drets del consumidor, com diu el preàmbul de la Llei de l'Habitatge, fent ús de les seves competències i de la potestat d'execució forçosa que té reconeguda legalment, no solament quant a la imposició de multes coercitives, sinó també efectuant l'execució subsidiària quan s'escaigui.

Queixa 1113/90

Infracció de la legislació sobre habitatges de protecció oficial

El senyor F.A., president d'una comunitat de propietaris, ens va trametre la queixa següent:

L'immoble on viu, a Tortosa, va ser construït el 1988 en règim de protecció oficial. Els propietaris dels sis pisos en què està dividit no s'hi van instal·lar fins el gener de 1990. Aleshores van comprovar que hi havia fissures tant als murs perimetrals i a l'enrajolat del terrat com als envans de distribució i les parets externes d'algun pis. Altrament, tots els departaments es veien afectats de males olors, perquè els shunts de ventilació eren connectats de pis a pis.

Com que ni l'arquitecte ni l'empresa constructora es responsabilitzaven dels defectes constructius i, per tant, no es feien càrrec de les obres de reparació, el senyor F.A. es va adreçar als Serveis Territorials de Política Territorial i Obres Públiques de Tarragona.

Feta una inspecció tècnica, i emès el corresponent informe, l'administració, el dia 19 de gener de 1990, va requerir l'empresa constructora perquè fes voluntàriament les obres de correcció dels defectes indicats a l'informe, en el termini de dos mesos.

El 16 de juny de 1990 les reparacions encara no s'havien efectuat, la qual cosa ja havia estat comunicada pels interessats als esmentats Serveis Territorials, que, per part seva, tampoc no havien iniciat cap actuació. En aquest punt el senyor F.A. ens

formulà el seu escrit de queixa.

Posats immediatament en contacte amb els Serveis Territorials, atenent la nostra reiterada petició d'informe, el 16 de novembre de 1991 ens van trametre la proposta de resolució corresponent a l'expedient sancionador que s'havia obert contra l'empresa constructora. Més endavant se'ns comunicà que ja s'havia dictat la resolució i que s'havia notificat a totes dues parts interessades.

Mitjançant l'esmentada resolució s'imposa a l'empresa constructora una multa de 50.000 pessetes per incompliment dels requeriments formulats per l'Administració, la qual cosa és qualificada de falta greu per l'article 153 B del Decret 2.114/1968, del 24 de juliol, aplicable en virtut de la Disposició Transitòria del R.D. 3148/1978, de 10 de novembre.

D'altra banda, s'imposà l'obligació de realitzar les obres de reparació de l'immoble segons l'informe tècnic.

Queixa 945/91

Una escala d'incendis conflictiva

El senyor R.C., en representació de la comunitat de veïns d'un immoble situat a la via Favència de Barcelona, ens va adreçar un escrit de queixa mitjançant el qual ens exposà el problema que els afectava.

Es tracta d'un edifici de protecció oficial, alguns pisos del qual continuen en propietat de l'Institut Català del Sòl per no haver-se amortitzat encara el preu de compra pels adjudicataris.

Les qüestions que ens plantejava el promotor de la queixa eren les següents:

1r.- ADIGSA els havia notificat la construcció d'una escala d'incendis que, a més de no acomplir la normativa vigent sobre protecció contra incendis, produïa diversos perjudicis als veïns afectats.

2n.- A part d'això, els havia requerit perquè procedissin a enderrocar els tancaments de les galeries, que s'havien construït sense permís de l'Administració.

Quant al segon motiu de queixa, ja vam informar els adjudicataris afectats que, segons l'article 138 del Decret 2.114/1968, els propietaris dels habitatges de protecció oficial poden promoure el desnonament dels beneficiaris, arrendataris o ocupants d'aquests habitatges per les mateixes causes i d'acord amb els procediments establerts per la legislació comuna. D'acord amb l'article 114.7 de la Llei d'Arrendaments Urbans, és causa de rescissió del contracte d'arrendament l'execució per l'arrendatari d'obres que modifiquin la configuració de l'habitatge sense autorització de l'arrendador.

Quant al primer motiu de queixa, vist que la comunitat de veïns havia tramès a ADIGSA un peritatge sobre la viabilitat del projecte presentat per l'Administració, i hi havia proposat projectes alternatius més adequats, vam admetre a tràmit l'escrit de queixa.

En resposta a la nostra sol·licitud d'informe, ADIGSA ens va comunicar que desistia d'efectuar la instal·lació de les esmentades escales atesa la disconformitat de bona part dels veïns i pel fet que, d'acord amb la Disposició Transitòria Tercera de l'Ordenança de l'Ajuntament de Barcelona sobre les condicions de protecció sobre incendis en els edificis, aprovada definitivament pel Ple el 30 de desembre de 1991:

«1.- Els edificis i locals la construcció o ús dels quals hagin

SECCIÓ 3: TRIBUTÀRIA

I. INTRODUCCIÓ

Abordem en la present secció l'anàlisi de les queixes de substantivitat tributària rebudes i tramitades l'any 1991.

Hem de dir que s'han reproduït queixes de contingut similar a les d'exercicis anteriors.

Els ciutadans es continuen sentint indefensos davant les notificacions tributàries practicades defectuosament, sense que es compleixin els requisits establerts per la Llei General Tributària, la Llei de Procediment Administrativa i altra normativa concordant.

En aquest sentit fem especial menció de les notificacions que es practiquen sobre tributs de cobrament periòdic, és a dir, els tributs incorporats a padrons o matrícules anuals.

Un bon nombre de queixes es refereixen a l'Impost de Béns Immobles (IBI), que fins a l'exercici 1989 es denominà Contribució Territorial Urbana (CTU). Els ajuntaments van iniciar l'exacció d'aquest impost sense cap mena de notificació individualitzada, no respectant, doncs, la legalitat vigent. Aquesta manca de notificació ha comportat una vulneració de la norma i una contravenció del principi de seguretat jurídica. La manca d'informació i la manca de coneixement dels ciutadans respecte al que havia de ser la nova tributació de l'IBI han estat les causes que han motivat aquestes queixes.

Els problemes que generen les notificacions practicades en relació amb tributs locals incorporats a padrons o matrícules són tractats en el tema I d'aquesta secció.

No podem oblidar el que, a judici nostre, ha estat la qüestió més candent i controvertida de 1991 (bàsicament en el segon semestre) en aquesta secció: l'increment general del rebut de l'aigua i específicament el capítol dedicat a l'augment experimentat en la càrrega tributària que en grava el consum. Per la importància que ha revestit, hi dediquem el tema II d'aquesta secció.

Finalment dediquem un epígraf a les queixes l'objecte de les quals ha estat l'oposició dels contribuents a la imposició de contribucions especials pels ajuntaments.

Aquesta qüestió ha esdevingut especialment conflictiva, atès que la controvèrsia resideix en el fet que les valoracions efectuades per l'Administració i pels administrats són molt diferents, i els termes que poden justificar la imposició, divergents.

Els problemes que aquestes divergències generen són tractats en el tema III d'aquesta secció.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

Tributs Estatals	- Impost sobre la renda de les persones físiques
Tributs Autonòmics	- Tributs cedits: - Impost sobre la transmissió patrimonial - Impost general de successions - Taxes

Tributs Locals	- Impostos - Taxes - Contribucions especials
Gestió Tributària	- Organització: Descoordinació entre administracions Duplicitats en padrons Errors - Liquidació Devolució d'ingressos Inaplicació de bonificacions Inobservança de prescripció Manca de notificació - Recaptació Costes de procediment - Inspecció - Lentituds en el tràmits d'expedients - Utilització de criteris diferents en la valoració dels béns immobles

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Les notificacions de tributs locals incorporats a padrons i matrícules: especial referència a l'Impost sobre Béns Immobles

La notificació dels actes administratius constitueix una garantia per als administrats per tal com l'actuació de l'Administració afecta els seus drets i interessos. La manca de notificació ocasiona, per tant, indefensió al ciutadà, ja que no pot impugnar uns actes administratius que entén que el perjudiquen. En matèria tributària, la indefensió per manca de notificació es tradueix en un perjudici econòmic cert.

Pel que fa als tributs locals incorporats a padrons o matrícules, la qüestió rau en els canvis de la normativa que han comportat la modificació de situacions anteriors i consolidades.

Hem rebut queixes els promotors de les quals feien palès el fet que havien rebut notificacions d'apressament per no haver satisfet el pagament de l'Impost de Béns Immobles (IBI) dins el període voluntari, i ens manifestaven que eren desconexors de les variacions quant als terminis de pagament, atès que en exercicis anteriors el citat període no era el que ara se'ls indicava, circumstància que havia provocat que, en no rebre «el corresponent avís o tríptic», es consideraven al corrent de les seves obligacions tributàries.

Aquestes situacions deriven de la modificació normativa abans esmentada, que detallem a continuació:

La denominació «Tributs Locals de Caràcter Real» (que engloba l'antiga Contribució Territorial Urbana, Rústica, Pecuniària

i Llicències Fiscals) prové de la Llei 8/1978, reguladora de l'Impost de la Renda sobre les Persones Físiques.

Concretament la Disposició Transitòria Primera de la Llei 8/1978 estableix:

«...B) se transforman en tributos locales de carácter real:

»La cuota fija de la Contribución Territorial Rústica i Pecuaría.

»La Contribución Territorial Urbana.

»La Licencia Fiscal del Impuesto Industrial.

»La Licencia Fiscal del Impuesto sobre los Rendimientos del Trabajo Personal.

»La legislación de estos tributos estará a cargo del Estado sin perjuicio de las fórmulas de colaboración por parte de las corporaciones locales que se estimen oportunas».

Amb aquesta disposició es produïa un canvi de titularitat de les citades figures impositives, però la totalitat de la gestió, liquidació, recaptació i inspecció, la mantenia l'Administració de l'Estat.

Cal significar que els conceptes tributaris abans esmentats eren els únics —fins que es va produir l'esmentada modificació de 1978— de titularitat estatal que es recaptaven mitjançant valor-rebut, ja que la resta de tributs estatals es recaptaven mitjançant el sistema d'autoliquidació.

La recaptació en període voluntari d'aquests valor-rebuts denominats «rebuts de caràcter periòdic» era fixada a l'art. 79-1 del Reglament General de Recaptació (RGR) segons la redacció donada pel RD 338/1985, de 15 de març, en el qual es disposava el següent:

«1. El plazo de ingreso en periodo voluntario de deudas por recibo será del 16 de septiembre 5 de noviembre o inmediato habil posterior»

El contribuent, en cas de no rebre notificació personalitzada en el seu domicili, era coneixedor (perquè el costum també pot esdevenir norma) que les denominades popularment «contribucions» es pagaven en el dit període, atès que sols en casos excepcionals es pot modificar el citat període d'acord amb allò establert a l'art. 79 del RGR, abans citat.

Durant el període, malgrat el que establia la Llei 8/1978, la situació de fet era que malgrat haver variat la titularitat de les «contribucions» a «tributs locals», l'òrgan que els gestionava era el mateix: és a dir, l'Administració de l'Estat per mitjà dels seus serveis de recaptació. S'havia produït una modificació legal, però que per als contribuents no tenia cap repercussió pràctica.

Aquestes repercussions pràctiques comencen a deixar-se sentir en el moment que entra en vigor la Llei 9/1983 de Pressupostos de l'Estat, per a aquell exercici.

La disposició addicional 13a. d'aquesta Llei establia:

«A partir del presente ejercicio, corresponderá a los Ayuntamientos respectivos la titularidad de la recaudación en período voluntario de las Contribuciones Territoriales Urbanas Rústicas, Pecuaría y Urbana, así como de las Licencias Fiscales de Actividades Comerciales e Industriales y de Actividades Profesionales y de Artistas, en lo que respecta a las deudas que vienen recaudándose mediante recibo.

»En relación con tales deudas, será facultad discrecional de los Ayuntamientos el señalamiento de los plazos de pago y el procedimiento de recaudación, bien mediante recibo, bien mediante ingreso directo previa notificación de las liquidaciones practicadas.

»La titularidad de la recaudación a que se refiere este precepto se ejercerá sin perjuicio de las fórmulas de colaboración que los Ayuntamientos acuerden con los órganos que tengan atribuida la gestión de los mencionados tributos o con los servicios a los que esté encomendada la recaudación ejecutiva del Estado. Sin perjuicio de lo anterior y de la titularidad que se les atribuye, los Ayuntamientos que lo deseen podrán optar, para el ejercicio de 1983, por el cobro de sus deudas por el procedimiento y órganos recaudadores con que actualmente se realiza.

»Se autoriza al Gobierno para dictar las normas de desarrollo de cuanto se establece en la presente Disposición. El Gobierno podrá recabar de los Ayuntamientos respectivos toda la documentación referida a la recaudación de los impuestos a que se refiere este precepto, información que será suministrada sin dilación alguna.»

Aquesta norma es va anar reproduint en les successives lleis de pressupostos.

Per tant, els ajuntaments, en la mesura que passaven a ser titulars de la recaptació dels anomenats «tributs locals de caràcter real», estaven també facultats per establir els terminis de pagament, atès que la norma així els permetia d'efectuar-ho.

La norma que definitivament trenca aquests canvis legislatius és la Llei 39/1988, de 28 de desembre, amb la qual desapareixen com a tals els denominats «tributs locals de caràcter real», «heretats» per la hisenda local, de l'Administració de l'Estat. El que fins llavors havia estat Contribució Territorial Urbana passa a denominar-se Impost sobre Béns Immobles. Les llicències fiscals esdevenen Impost d'Activitats Econòmiques. Sense entrar en aspectes d'estricta gestió tributària —que no constitueixen l'objecte del present tema— cal puntualitzar que la recaptació per aquests conceptes tributaris és de plena competència municipal.

Entenem que a partir d'aquell moment, el subjecte passiu d'aquests impostos no té garanties legals suficients que no se li crearà una situació d'indefensió. De l'examen de les queixes rebudes en relació amb aquesta qüestió, hem de valorar que els drets del ciutadà com a contribuent són conculcats pels motius següents:

1r. Figures tributàries com l'Impost de Béns Immobles o altres conceptes fiscals que es recaptin mitjançant valor-rebuts, són d'obligada notificació personal al subjecte passiu (i amb tots els requisits establerts en la Llei General Tributària i Llei de procediment administratiu) quan es produeix el que es denomina l'alta en l'impost, és a dir, quan es practica la primera liquidació.

Posteriorment, aquest concepte s'incorpora al padró o matrícula corresponent. A partir d'aquell moment el contribuent per tenir coneixement suficient dels períodes de pagament, esdevé «subjecte dependent» de la publicació en el corresponent diari oficial o per altres formes d'informació, d'una banda de l'ordenança fiscal i dels edictes o anuncis on es publiquin els períodes de cobrament d'aquell impost; aquests períodes poden ser lliurement determinats per cada ajuntament i poden ser diferents per cada exercici. Aquí comença, al nostre parer, la indefensió de l'administrat, agreujada pel fet que els ajuntaments solen enviar notificacions, o més ben dit, «recordatoris» de l'obligació de pagament d'aquell tribut, però no pas d'una manera rigorosa ni ajustant-se als requisits exigits per les normes del procediment administratiu general i específicament del procediment tributari de recaptació.

Amb aquest tipus de «comunicacions» (el que comunament s'anomena «tríptics»), l'únic que s'aconsegueix és crear desconcert en l'administrat-tributari, que, confiat, espera rebre el famós tríptic o avís de pagament, que hem constatat que no necessàriament arriba sempre al destinatari ni al domicili correcte.

El resultat final és el perjudici que s'ocasiona a l'administrat, el qual veu com li ha vençut el termini de pagament en període voluntari i ha d'ingressar el principal, recàrrec del 20% d'interessos de demora i, sovint, si n'hi ha hagut, les despeses del procediment executiu.

No podem oblidar, emperò, l'existència d'una norma de rang legal, la Llei General Tributària, que empara l'actuació municipal; així quan a l'article 124.3 disposa:

«...3. En los tributos de cobro periódico por recibo, una vez notificada la liquidación correspondiente al alta en el respectivo registro, padrón o matrícula, podran notificarse colectivamente las sucesivas liquidaciones mediante edictos que así lo adviertan.»

La indefensió es produeix en un doble aspecte:

La norma té sentit si s'analitza dins el context històric en què es va redactar.

Molts ajuntaments, tot i variar d'un exercici recaptatori a l'altre certs elements essencials del tribut —com és ara els períodes de pagament— no ho notifiquen de manera individual als contribuents. L'incompliment d'aquestes obligacions legals de notificació implica una vulneració del que estableix la Llei General Tributària (norma d'aplicació directa a les corporacions locals segons el que disposa la nova Llei d'Hisendes Locals).

Ratificat doctrinalment aquest principi, hom reconeix que:

«Tota inclusió en Padró, Registre o Matrícula en els tributs de cobrament periòdic té com a antecedent necessari un acte administratiu que declara l'obligació en el període inicial, del qual arrenquen les successives inclusions posteriors, la liquidació de la qual, si aquest és el contingut d'aquest acte, ha de ser notificada al subjecte passiu, expressament i personalment, amb totes les dades que enumera l'article 124.1 de la Llei General Tributària. Aquest acte administratiu de liquidació delimita ja les successives inclusions en aquells documents. Per a la modificació per part de l'Administració s'haurà de produir un nou acte, sobre els elements que el delineaven, com l'expressa notificació al contribuent afectat, segons el precepte esmentat. No pot suplir el primer acte, amb tot els seus elements integrants i les preceptives declaracions, si ha de ser objecte de modificació, amb la inclusió abreujada en els documents cobratoris dels anys posteriors, si no hi ha una plena identitat entre l'un i l'altre. Qualsevol variació en la inicial ho haurà de ser amb expressió del motiu que s'hi fonamenta, no pas amb omissió dels fonaments i circumstàncies de fet que comporta implícita, per suposar-los coneguts de forma expressiva, la inclusió en els petits documents cobratoris.»

El Tribunal Suprem, en sentències relativament recents (STS 28.1.91; 19.2.91; 25.3.91), estableix expressament que tota variació quantitativa en la quota tributària o en algun dels elements essencials del tribut ha de ser objecte d'una notificació personal d'aquesta nova liquidació.

En conseqüència hem de recomanar el següent:

1r. Que els representants polítics valorin la conveniència de proposar als òrgans competents de l'Administració de l'Estat

una nova redacció de l'article 124.3 de la Llei General Tributària, del qual s'acaba fent un mal ús.

2n. Que en tot cas l'ús i abús de l'article en qüestió no equivalgui que els ajuntaments o l'administració recaptadora de la Generalitat defugin les obligacions legals establertes amb vista a practicar les degudes notificacions de liquidacions tributàries, quan s'hi produeixin variacions essencials, d'acord amb el que preveuen la mateixa Llei General Tributària i Llei de Procediment Administratiu.

3r. Que en tant la situació normativa es mantingui en els termes exposats, les administracions tinguin cura absoluta dels procediments de notificació que utilitzen.

Si s'opta per efectuar notificacions individualitzades, el fet que es produeixin amb la suficient i obligada regularitat no pot ser arguït per l'Administració en el sentit que, quan es tracta de recaptar valors de caràcter periòdic, la no obligatorietat de notificar individualment l'eximeix de tota responsabilitat, i pel fet que si no arriba a temps o a l'adreça correcta del subjecte passiu, es decideixi efectuar aquesta notificació personal, ja que per fer-ho així val més no fer-la, perquè amb això es fomenta la confiança inicial del contribuent, el qual espera rebre la notificació en qüestió cada any, i observa sorpreses, si no l'ha rebuda, ja s'ha acabat el període voluntari de pagament.

Queixa 295/91

Notificacions tributàries de valors-rebut: indefensió que poden ocasionar a l'administrat

El senyor A.C.M té el domicili tributari a Sant Cugat del Vallès i és propietari d'un immoble situat en el municipi de Sitges, pel qual satisfecia cada any la Contribució Territorial Urbana (CTU), que a partir de 1990 s'anomenà «Impost sobre Béns Immobles» (IBI).

Quan va efectuar el pagament del rebut corresponent a l'exercici de 1988, comprovà que en la notificació el domicili que hi figurava no era el de Sant Cugat (domicili fiscal), sinó el corresponent a la casa de Sitges.

El senyor A.C.M. efectuà gestions davant el mateix Ajuntament de Sitges i del Centre de Gestió Cadastral, a fi que fos corregida l'errada.

Malgrat aquestes gestions i confiat que no es produïrien noves confusions, el setembre de 1989 el senyor A.C.M. es va veure obligat a pagar a l'Organisme Autònom Local de Gestió Tributària de la Diputació de Barcelona en via executiva el rebut corresponent a la CTU de 1989, amb el 20% de recàrrec. En la notificació es podia comprovar que el domicili fiscal continuava reflectit de forma incorrecta, de manera que no va arribar mai a mans del contribuent.

A més a més, els terminis de pagament en període voluntari del citat rebut havien sofert modificacions: mentre que el de 1988 era del 15 de juliol al 15 de setembre, el 1989 va ser de l'1 de juny al 31 de juliol.

Un cop pagat el rebut en via executiva, el senyor A.C. va iniciar la «peregrinació» de reclamacions davant les diferents administracions: primer davant el Centre de Gestió Cadastral i Cooperació Tributària, el qual donà trasllat de la sol·licitud d'ingresos indeguts efectuada pel reclamant, a l'Ajuntament de Sitges; posteriorment davant l'Ajuntament de Sitges, el qual no va

respondre. Davant el silenci administratiu municipal, s'adreçà al Tribunal Econòmic Administratiu Regional (TEAR), el qual es va declarar incompetent.

Després d'això, el senyor A.C.M. s'adreçà al Síndic queixant-se pel silenci de l'Ajuntament i sollicitant-li que intercedís a fi que li donés resposta.

Vist el contingut de la queixa, el Síndic recomanà a l'Ajuntament que respongués de forma expressa l'escrit del senyor A.C.M. i, en definitiva, donés compliment a allò que disposen les normes del procediment administratiu.

L'Ajuntament de Sitges resolgué desestimar el recurs del senyor A.C.M. Fonamentà el seu acord en el fet que la Corporació Municipal havia notificat el període de cobrament mitjançant edicte publicat en el Butlletí Oficial de la Província i que, d'acord amb el que preveu l'article 124.3 de la Llei General Tributària, els tributs de cobrament periòdic poden notificar-se mitjançant edictes. En aquest acord de l'Ajuntament no es feia cap menció de l'errada material que s'havia produït en relació amb el domicili del contribuent.

Vista la resposta de l'Ajuntament, el Síndic s'hi adreçà novament suggerint-li que fos retornat al senyor A.C.M. l'import corresponent al 20% de recàrrec, perquè de la descripció dels fets que havien donat lloc al recàrrec no semblava just que en derivés la imposició d'una penalització econòmica de recàrrec de constrenyiment, malgrat que l'actuació municipal pogués estar emparada per la normativa vigent.

Considerem que des del moment en què s'ha produït una modificació en el període de pagament, aquesta ha de ser comunicada al contribuent amb els requisits establerts legalment. El que no pot fer l'Administració és justificar una deficient notificació individualitzada emparant-se en una normativa que permet una notificació col·lectiva. Aquest fonament legal no desvirtua la vulneració de drets que es produeix a l'administrat per una incorrecta notificació individual.

Si l'entitat local considera suficient el sistema de notificació per edictes, resulta contradictori efectuar una notificació individualitzada errònia que no reuneix les condicions exigides normativament.

A l'hora de redactar aquest informe l'Ajuntament es manté en la posició manifestada en l'acord de la seva Comissió de Govern i no creiem que accepti el nostre suggeriment, perquè tal acceptació comportaria fer extensiu aquest tractament a altres contribuents respecte als quals s'han produït circumstàncies semblants.

Legalitat no sempre és igual a justícia. Valgui l'exposició d'aquesta queixa per fer patent el nostre desacord amb la manera de procedir de l'Administració.

Queixa 1625/90

Quan l'Administració, reconeixent una deficient notificació tributària, esmena les seves actuacions

El senyor J.S. presentà escrit de queixa, atès que, en rebre la notificació per fer efectiu el pagament de l'Impost sobre Béns Immobles (IBI) del 1990 corresponent al Municipi de Vacarisses, i havent comparegut a l'oficina municipal de recaptació, va ser informat que havia vençut el termini de pagament en període voluntari, i que havia de satisfer per tant el deute tributari amb el recàrrec corresponent del 20%.

El senyor J.S. allegà que era desconegedor que el període per pagar, corresponent a l'exercici de 1990, fos diferent del de 1989. L'oficina recaptadora li confirmà que efectivament el període havia variat de l'exercici anterior al de 1990.

Vista aquesta situació s'adreçà al Síndic manifestant la indefensió que se li havia produït, vist que en la notificació individual rebuda hi figuraven dades com «l'horari d'oficina», però no una dada essencial com és el període de pagament i, per tant, confiat que no s'havia modificat, acudí a l'oficina recaptadora en les mateixes dates que l'any anterior.

Sol·licitat informe pel Síndic, l'Ajuntament, inicialment emparant-se en la normativa que regula les notificacions col·lectives, esgrimia que tal indefensió no s'havia produït, atès que el vigent Reglament General de Recaptació permet als organismes recaptadors modificar els períodes establerts per al cobrament dels deutes per rebut sempre que es publiquin en el Butlletí Oficial de la Província.

Sobre aquest punt de vista, cal tenir en compte el següent:

1r.- De la lectura dels articles esmentats no es pot desprendre exactament això, perquè en el nou Reglament General de Recaptació (citat per la Corporació Local), s'estableix un període de recaptació fix, «del primer de setembre al 20 de novembre», i en preveu la modificació en casos excepcionals. En el Reglament la regularitat és la norma, i la variació l'excepció, la qual cosa produeix si més no un grau de certesa jurídica major en l'administrat.

2n.- D'altra banda, cal recordar que l'Ajuntament havia notificat individualment el deute tributari al subjecte passiu, i que la notificació esmentada no reflectia un element essencial com és el període de pagament.

Posats novament en contacte amb la corporació local, aquesta reconegué que efectivament es podia haver produït una situació d'indefensió al senyor J.S., i va anul·lar el rebut en procediment executiu, que reposà en període voluntari i efectuà la nova notificació, amb tots els requisits legals, al contribuent per tal que ell mateix pogués satisfer el seu deute tributari.

2. La incorporació de tributs al cobrament en els rebuts de l'aigua

I. Introducció

Durant l'any 1991, en la Secció Tributària destaquen especialment les queixes referents a l'increment de l'import total dels rebuts pel consum de l'aigua, a causa de la incorporació de diferents conceptes tributaris i de preus públics. Aquestes queixes procedeixen tant de persones individuals com de grups i associacions (consumidors, usuaris, associacions de veïns, comissions d'afectats, etc.)

Les queixes rebudes no són més que un dels aspectes del ressò públic del problema que ha estat posat de manifest en diverses protestes ciutadanes.

Els mitjans de comunicació han recollit notícies, publicat articles i dedicat editorials a la qüestió que ens ocupa: s'han suscitat debats a la ràdio i la televisió que han posat de manifest el silenci de les administracions afectades, que solament han comparegut en algun programa, on les seves justificacions no han resultat convincents.

La situació produïda ha donat també lloc a actuacions del Parlament.

Les queixes rebudes fan que ens plantegem les qüestions següents:

Finalitats socials o col·lectives que es pretén d'aconseguir amb la imposició tributària.

Causa de la imposició en un mateix exercici.

Barreja de conceptes i d'administracions afectades.

Manca d'informació als ciutadans.

La insuficient, i en ocasions nul·la, resposta a aquests interrogants ha fet que els ciutadans hagin observat, atònits i, com ens ha dit algun, «espantats», com el rebut de l'aigua, normalment de menys incidència econòmica que els d'altres consums, s'ha convertit en el més gravós.

La Societat General d'Aigües de Barcelona (SGAB) i altres empreses concessionàries del subministrament han donat una certa informació als seus clients, a manera de justificació pública. Les explicacions, poc clares, han resultat també poc convinctes.

El cert és que la SGAB actua d'entitat liquidadora i recaptadora de les diferents administracions afectades; d'aquests aspectes, és el primer el que ens crea més dubtes sobre la legalitat del sistema elegit.

Sense voler fer una anàlisi exhaustiva dels diferents conceptes tributaris incorporats al rebut de l'aigua, cal referir-se a la seva naturalesa jurídica i a les administracions afectades.

Hem de dir aquí, abans de tota altra consideració, que les queixes s'han centrat principalment en la imposició derivada de la Generalitat i l'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i Tractament de Residus. Pel que fa als ajuntaments, la incidència ha estat menor, atès que tradicionalment i històricament, si algun tribut gravava el rebut de l'aigua, eren justament els municipals.

II. El Servei Municipal d'abastament d'aigua

El servei d'abastament d'aigua potable a domicili constitueix un dels serveis mínims de prestació obligatòria per part dels municipis, els quals defineixen les tarifes corresponents com a preus públics.

No obstant això, si repassem la Llei 7/1985, de Bases de Règim Local estatal, i la Llei 8/1987, Municipal i de Règim Local de Catalunya, comprovem que aquests textos disposen que un dels serveis de prestació obligatòria per als ajuntaments és el proveïment d'aigua potable a domicili. D'aquí es desprèn, en els termes que recull la Llei 39/1988, que la tarifa a cobrar per aquest servei ha de conceptuar-se de taxa. La diferència entre un concepte i l'altre radica, pel que fa a la qüestió econòmica inherent al servei, que, com que es tracta d'una taxa, aquesta ha de satisfer solament el cost del servei, mentre que en un preu públic aquest límit màxim no existeix; amb la qual cosa, si no hi ha un control adequat i sense cap mena de limitació, les tarifes es poden incrementar de manera abusiva i insuficientment justificada.

La Direcció General d'Administració Local, en el número 13 (octubre 1991) del seu setmanari informatiu «Quaderns», reconeixent que el servei d'abastament domiciliari d'aigua potable és un dels serveis mínims que han de prestar els municipis, jus-

tifica l'establiment de tarifes com a preus públics, però indica, erròniament al nostre entendre, que no és un servei de sollicitud i recepció obligatòria, ni implica intervenció en l'actuació particular. La contradicció en què s'incorre és ben palesa, perquè el servei d'aigua és un requisit ineludible per a la higiene i salubritat.

III. Altres serveis hidràulics

Administració Autònoma

La Generalitat exacciona mitjançant el rebut de l'aigua els conceptes següents:

1. Complement de tarifa de xarxa bàsica

La naturalesa jurídica d'aquest «complement» resulta, d'entrada, difícil de definir. Així, en la breu explicació donada en els fulls informatius de la SGAB, apareix com un complement de tarifa per repercussió del preu de venda en alta de l'aigua, aprovat per la Junta d'Aigües de la Generalitat, i publicat al DOG núm. 1397, de 23 de gener del 1991; i s'aplica als consums prestats a partir de l'1 d'abril del 1991, d'acord amb la resolució de la Comissió de Preus de Catalunya de 21 de març del 1991.

Efectuades gestions davant la Comissió de Preus se'ns justificà a grans trets l'existència d'aquest complement, sobre la base de les obres de interconnexió que es fan a la xarxa de distribució (es refereix a la distribució que s'efectua des de les instal·lacions originàries fins a les empreses directament subministradores). En tot cas, la Llei 4/1990, de 9 de març, d'ordenació de l'abastament d'aigua a l'àrea de Barcelona, és el suport legal del dit complement, i és el denominat Ens d'Abastament d'Aigua el que hauria hagut d'aprovar aquell complement; però, segons sembla, per la urgència de recaptar-lo i atès que en aquell moment no s'havia constituït l'entitat en qüestió, va ser la Junta d'Aigües que aprovà el complement.

La mateixa Llei 4/1990 s'encarrega de lligar l'aspecte recaptador d'aquesta tarifa quan, dins el citat art. 10, estableix que «les entitats subministradores d'aigua han de percebre dels seus abonats l'import de les tarifes de la prestació dels serveis abans esmentats». Aquesta disposició no allibera l'Administració exactora del seu deure de notificar la primera aplicació, com a mínim, d'aquesta tarifa.

2. Increment de tarifa de sanejament

Grava el consum de l'aigua amb un mínim de 18 m³ per habitatge i trimestre, i se n'estableix la imposició a la Llei 5/1981, i es recull per la Llei 17/1987, reguladora de l'Administració Hidràulica de Catalunya i el Decret Legislatiu 1/1988.

El Decret Legislatiu 1/1988, que refon la totalitat de les normes anteriors reguladores de l'Administració Hidràulica de Catalunya, estableix que les institucions i empreses públiques i privades proveïdores d'aigua en la conca, zona, vessant o àrea d'aplicació de l'increment de tarifa, l'han de facturar i percebre dels usuaris. Igualment s'hi assenyala que, una vegada cobrats, els imports corresponents, han de ser ingressats mitjançant au-

toliquidació prèvia a la Junta de Sanejament o a les entitats que en tinguin delegada la recaptació.

Aquella mateixa Llei qualifica l'«increment» en qüestió de tribut propi de la Generalitat. En el full informatiu de la SGAB a què ja ens hem referit, s'explica que en l'exercici 1991 l'import era de 32,39 pessetes/m³, i es remet a la Llei de Pressupostos de la Generalitat per a 1991.

Això no obstant, revisada aquesta Llei pressupostària, el lector no hi troba enlloc aquella quantia. Posats en contacte amb la Junta d'Aigües, se'ns informà que les quanties incloses en cada Llei de Pressupostos es veuen modificades, amb posterioritat, pel Consell Executiu de la Junta de Sanejament, el qual efectua les referides modificacions mitjançant determinats coeficients demogràfics.

A la vista de tot el que hem exposat, hem de fer constar respecte a aquest tribut de la Generalitat, com el reconeix la normativa indicada, que el procediment de liquidació i recaptació no s'ajusta al que les normes del procediment de gestió tributària estableixen, i es produeix una vulneració de dret en els termes que assenyalem a l'apartat de conclusions.

Finalment, volem esmentar que el DOG de 20 de novembre del 1991 publicà la Llei 19/1991, de 7 de novembre, de reforma de la Junta de Sanejament. Aquesta Llei, en el capítol V, regula el règim econòmic i financer de la citada Junta; després, a l'art. 17 disposa que són ingressos específics d'aquella Junta l'increment de tarifa de sanejament, ja referit, i el que es denomina cànon de sanejament.

Aquest cànon constitueix una novetat, en el conjunt dels ingressos de la Generalitat, i sorprenentment, s'estableix que ha de ser percebut per la Junta de Sanejament directament dels usuaris, mentre, pel que fa a l'increment, es manté el procediment de la liquidació i recaptació citat anteriorment (a càrrec de la Junta o entitats delegades).

Concretament, l'art. 25 de la Llei 19/1991 determina que els cànon i l'increment de tarifa de sanejament han de ser facturats i percebuts directament dels usuaris per les persones, naturals o jurídiques, públiques o privades, que efectuïn el subministrament de l'aigua, i imposa que aquells conceptes tributaris s'incorporaran necessàriament a les factures-rebut que emetin aquelles persones o entitats.

A continuació, l'art. 26 de la mateixa disposició regula la liquidació del cànon: estableix que la Junta de Sanejament ha d'efectuar la liquidació del sanejament i l'ha de notificar directament als subjectes passius.

De l'examen del conjunt d'aquesta normativa s'extreu la conclusió que, fins i tot des d'un punt de vista benèvol, el desplegament legislatiu és, pel cap baix, absolutament confús i contradictori.

3. Cànon d'infraestructura hidràulica

Així es defineix el que és un altre tribut de la Generalitat regulat de manera específica en l'art. 7 de la Llei 5/1990. Aquest article disposa que aquell cànon d'infraestructura hidràulica és un tribut afectat, íntegrament, al finançament de les despeses d'inversió en obres i actuacions fixades en el programa d'obres hidràuliques.

L'art. 8 estableix que el cànon serà gestionat i recaptat en nom de la Generalitat per la Junta d'Aigües de Catalunya, i es

preveu que la gestió recaptatòria podrà ser encomanada a la Junta de Sanejament.

Si l'art. 8 assenyala que la gestió i recaptació del cànon correspon a la Junta d'Aigües, curiosament l'art. 15 determina «que totes les entitats subministradores d'aigua que desenvolupen llur activitat dins el territori de Catalunya estan obligades a facturar i percebre de llurs abonats el cànon d'infraestructura hidràulica».

En definitiva, de la lectura de l'articulat citat no s'arriba a deduir finalment quina entitat gestiona el cànon referit.

Aquest cànon, en tot cas, s'aplica a cadascun dels blocs de consum d'aigua, que així resulta doblement gravat.

La Llei 5/1990 i el Decret Legislatiu 1/1988, on s'inclouen, respectivament, el cànon d'infraestructura i l'increment de tarifa, són desenvolupats reglamentàriament mitjançant el Decret 320/1990. No pretenem analitzar exhaustivament aquesta darrera norma; però de la lectura que en fem deduïm que, essent tal el nivell de confusió legal produït en la regulació d'aquells tributs, el dit Decret vol ser, en realitat, un instrument d'esmena i subsanació i, alhora, d'ampliació d'aspectes dels dits tributs inicialment no previstos en la normativa originària.

Finalment, cal indicar que la Llei 5/1990, a la Secció 3a., preveu la possibilitat que les entitats locals de Catalunya puguin establir, com a recurs propi, un recàrrec sobre el cànon d'infraestructura hidràulica, i imposa l'obligació legal que l'entitat subministradora n'efectuï directament la gestió i percepció. Hem d'apel·lar al seny de les administracions locals perquè no imposin aquest recàrrec, que no faria més que incrementar la penalització fiscal ja imposada actualment al consumidor d'aigua, és a dir, a tot ciutadà.

Administració Local

A) Ajuntaments

En el cas dels ajuntaments, la tributació es diversifica en funció de la corporació local objecte d'anàlisi.

Així, el de Barcelona recapta per mitjà dels rebuts de la SGAB, les taxes següents:

- a) De clavegueres
- b) D'eliminació de residus sòlids urbans.

Altres ajuntaments, com els de Badalona, Sant Adrià i Montgat, també cobren la taxa de clavegueres, amb els rebuts del consum de l'aigua de la SGAB.

a) La taxa de clavegueres és un concepte tributari ja històric. Però el seu cobrament per mitjà dels rebuts de la SGAB comporta els problemes següents:

1r. Deixa de ser un rebut anual, per anar-se cobrant en tots els rebuts que gira aquella empresa.

2n. El càlcul o fixació de la quota es fa, com ocorre a Barcelona, en funció del consum, però segons el cost real del servei, d'acord amb allò que preveu la Llei 39/1988, reguladora de les hisendes locals, la qual estableix que la taxa ha de satisfer com a màxim el referit cost real del servei de què es tracti. En el cas de Barcelona, la taxa ha estat de 20,50 pessetes/m³ per a 1991, segons la corresponent Ordenança Fiscal reguladora.

3r. La taxa en si, tal com es percep, es configura com un ingrés extraordinari, no justificable, per al municipi. La taxa s'ha de destinar a les obres i actuacions referents al manteniment i

conservació de la xarxa municipal de clavegueres; però, en aquells casos, esdevé un gravamen real sobre el consum de l'aigua.

4t. En el cas de Barcelona, l'art. 2 de l'Ordenança Fiscal reguladora estableix com un dels serveis a satisfer amb aquella taxa la prestació de serveis de vigilància i activitats de control i regulació de l'abocament de residus industrials a la xarxa de clavegueres. El que el Síndic considera que no és just és que es faci repercutir sobre tots els ciutadans, amb un mateix i únic sistema de càlcul, el referit servei, el qual, dins els que hauria de satisfer aquella taxa, afecta el sector industrial exclusivament.

Seguint a Barcelona, la recaptació de la taxa és delegada a la SGAB en virtut d'un conveni del maig del 1981 (segons dades facilitades per l'entitat). Ens crida l'atenció la forma jurídica que es dona al cobrament de la taxa, perquè es conceptua indegudament la SGAB com a «subjecte passiu substituït» dels únics subjectes passius reals que són els ciutadans. Sense entrar en qüestions de terminologia jurídic-tributària (ja que la figura de «subjecte passiu substituït» és inexistent, i, per tant, indegudament creada), s'ha de dir que l'Ajuntament s'assegura uns ingressos mensuals segons els consums produïts (clàusula 4a.), i després la SGAB en fa repercutir la part corresponent als consumidors.

Una altra qüestió de legalitat dubtosa que es planteja és que, amb l'actual sistema de cobrament, els ajuntaments que s'hi troben acollits puguin tenir accés a informació bancària dels contribuents, per mitjà de les dades de l'entitat recaptadora —qüestió encara més greu, vist que l'Ajuntament té assumida directament la recaptació tributària.

b) Respecte a la taxa d'eliminació de residus sòlids urbans, l'Ajuntament de Barcelona és l'únic que la recapta directament; en els altres municipis és recaptada per l'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i Tractament de Residus, a la qual ens referim més endavant.

També en aquest cas, el càlcul de la taxa per part de l'Ajuntament de Barcelona es fa segons el consum d'aigua, al preu de 15,20 pessetes/m³. Tampoc en aquest cas no es veu justificada la tarifa, i, doncs, reiterem el que ja havíem exposat en relació amb la taxa de clavegueres.

S'ha d'insistir, igualment, en el fet que el servei que teòricament ha d'atendre aquesta taxa d'eliminació de residus es refereix fonamentalment i bàsicament al sector industrial: és evident que el ciutadà del carrer no genera gaires residus sòlids, sinó les escombraries, per les quals ja satisfà una taxa incorporada al rebut de l'impost sobre béns immobles.

En tot cas, no hi ha concordança entre l'objecte de la taxa, l'eliminació de residus sòlids (la qual es fa, generalment, per incineradora) i l'element base del càlcul de la quota, que és el consum de l'aigua.

Aquesta taxa entrà en vigor en l'exercici 1990. En ocasió de ser aprovada i tenint en compte que la SGAB recaptava la taxa de clavegueres, el 26 de febrer del 1990 se signà un compromís amb l'Ajuntament de Barcelona, pel qual, entre altres coses, la SGAB s'obligava a fer publicitat als consumidors del cobrament de tots dos conceptes; això diu, per exemple, la clàusula 4a. del conveni.

A la vista de les queixes presentades, hem de fer constar que aquell compromís de publicitat no s'ha produït, o almenys, si mai s'ha intentat, no ha tingut ressò suficient.

B) L'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i Tractament de Residus

Aquesta Entitat, i per ella, tots els ajuntaments membres de la seva àrea metropolitana, cobra dels ciutadans que hi viuen la taxa d'eliminació de residus sòlids urbans (Barcelona optà per fer-ne directament el cobrament). Aquesta taxa, que s'aplica des del febrer del 1991, és regulada per una Ordenança Fiscal aprovada per aquella entitat que estableix que la recaptació s'efectuarà per mitjà de les empreses subministradores de l'aigua.

La SGAB també liquida, recapta i ingressa trimestralment els resultats a l'entitat, segons el mateix sistema fixat per a la taxa de Barcelona, però no pot obligar el consumidor a pagar l'import d'aquesta taxa (art. 7.3), qüestió que el ciutadà desconeix, en general. Hem de dir, això no obstant, que el procediment previst de recaptació s'ajusta, segons el que s'ha exposat, a la normativa legal aplicable, a diferència del que ocorre amb les altres administracions a què ens hem referit. En definitiva, la SGAB recapta i després ingressa l'import liquidat.

IV. CONCLUSIONS

De tot el que s'ha dit es poden treure una sèrie de conclusions, com ara:

1. La naturalesa jurídica de la tarifa de l'aigua com a categoria de «preu públic» és, si més no, susceptible d'admetre altres interpretacions jurídiques, com és que es tracta d'una taxa.

En l'àmbit local es vulneren també els principis d'autoimposició i de publicitat de les normes, en què no cal seguir els tràmits d'aprovació de les ordenances fiscals.

Una altra diferència que es pot fer a l'hora de qualificar o considerar la tarifa com a preu públic o com a taxa és la que pertoca la justícia: mentre que la taxa ha de satisfer tan sols el cost del servei que es presta, el preu públic ha de satisfer aquest cost com a mínim, la qual cosa implica que no té una subjecció quantitativa com la taxa.

2. La característica de la «contractualitat» dels preus públics topa frontalment amb la normativa de la Llei 7/1987 i la Llei 7/1985.

Difícilment pot compatibilitzar-se aquesta obligatorietat amb el concepte de preu públic que es fixa quan es donen les circumstàncies, entre altres, que el servei públic o les activitats administratives no siguin d'ús obligatori.

3. Amb la qualificació dels conceptes que ens ocupen, com de preu públic, també es poden vulnerar els principis constitucionals que han de regir l'actuació de l'Administració en l'àmbit tributari i d'imposició, com són els de generalitat, capacitat econòmica i progressivitat.

Hem de constatar aquesta possibilitat, a la vista que la base imposable i la tarifa és la mateixa per a tots els contribuents, sense distingir el ciutadà del carrer a d'altres de més contaminants com les indústries.

4. La forma en què s'ha procedit a fixar els tributs i preus a què ens referim ha estat, almenys aparentment, precipitada, amb successives i immediates modificacions, sense haver-ne informat suficientment o gens el ciutadà. Aquest ha vist incrementat considerablement el seu rebut pel consum d'aigua, sense cap justificació, ni tan sols aparent.

5. L'Administració que imposa qualsevol tribut o preu és obligada a efectuar una primera notificació directa i individual, segons els mitjans legalment establerts, i sens perjudici que l'exacció d'aquells conceptes es faci després mitjançant un padró o matrícula (igual que es fa amb l'IBI o amb l'impost sobre vehicles de tracció mecànica, per posar-ne uns exemples). Aquest requisit ineludible no ha estat respectat.

Queixes significatives

Atenent a les especials característiques d'aquestes queixes, les hem agrupades per conceptes temàtics.

I. Queixes dels ciutadans per discriminació de les «famílies nombroses».

1. La senyora C.B. (exp. 935/91), s'adreçava a aquesta Institució en els termes següents:

«Soy una ama de casa, estoy casada y tengo cinco hijos. Total, somos siete personas en la familia. Mi trabajo consiste en cuidarme de mi casa y de toda la economía familiar procurando llevarla bien y administrar el dinero para todos los gastos: luz, agua, gas, teléfono, colegios, gastos del hogar, ropa, comida, gastos de comunidad, contribución urbana, impuestos, más impuestos,...; indico todos estos gastos para exponer el caso de la factura de Aigües de Barcelona. En el mes de Abril pagué de agua 11.156 pesetas y de impuestos 11.752, en el mes de Julio he pagado 14.050 pesetas de agua y de impuestos 13.914 pesetas. Leyendo la factura descubro que hay tres precios diferentes para el agua: 29,892 pesetas m³, 62,912 pesetas/m³ y 84,952 pesetas/m³, resulta que al ser siete en la familia tenemos bastante gasto de agua y la mayoría la cobran al precio más alto, en la última factura han sido 100 m³ a 84,952 pesetas/m³.

»Yo no puedo llevar este ritmo de vida, o me cobran el agua al precio de todas las demás personas y no como si fuera un castigo por ser familia numerosa, o tendré que borrarla del agua e irme a la fuente a buscarla; no puedo resistirlo, es muy caro para mi, estoy desesperada, demasiados impuestos y el agua muy cara.

»Las familias numerosas estamos discriminadas respecto de las demás y habría que modificar las tarifas para que no fuera así.»

2. El senyor J.I. (exp. 1103/91), indicava:

«Davant de la meua impotència per anar en contra de l'acord de les tarifes d'aigua d'aquest any 1991 mitjançant el contracte-programa signat per la Societat General d'Aigües de Barcelona amb l'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics, autoritzades per la Comissió de Preus de Catalunya...

»...es una injustícia disposar de l'existència d'un tercer bloc de preu, a partir dels consums que sobrepassin 48 m³/trimestre (rebutos trimestrals), penalitzant-los amb el preu de 85,60 pessetes/m³

»De fet potser caldria incidir, més que en els preus, en l'aplicació d'una filosofia, que si bé pot estar justificada en principi (moderar el consum), no en la seva aplicació, que és injusta ja que no es pot parlar d'excessos en el consum de l'aigua, sense tenir en compte els grups familiars amb el nombre de persones que els componen. Seguint la comparació gràfica de l'informe podríem dir que 530 litres/dia de mitjana és un consum molt ge-

nerós per a grups de quatre persones, però no per a famílies de sis o més persones.

»Socialment, crec que no es pot permetre que s'apliquin aquestes tarifes d'una manera tan indiscriminada.»

3. El senyor J.B. (exp. 859/91), incidint en aquests aspectes, plantejava la seva preocupació:

«Em dirigeixo a vostè, donat que ja no sé a qui fer-ho, per saber si podríeu fer alguna cosa respecte al tema de les tarifes d'aigua aprovades darrerament...

»Crec que les esmentades tarifes són totalment discriminatòries i que no tracten a tothom d'igual manera, com expressa la Constitució, donat que penalitzen qualsevol consum superior a 48 m³ d'aigua per trimestre sense tenir en compte quants habitants ocupen una vivenda.

»Succeeix que una família composta per un matrimoni i un fill poden consumir 200 litres diaris per persona d'aigua a un preu econòmic, mentre que una família nombrosa, com és el meu cas i el de molts altres barcelonins, formada per un matrimoni i sis fills només poden consumir 66 litres per persona i dia a un preu barat, consum que crec que no correspon ni al d'un país del tercer món.

»Entenc que com el meu cas existeixen molts a la nostra ciutat, i el greuge es produeix encara en major manera per a aquelles famílies que han d'acollir els avis en la seva llar...

»Al diari *La Vanguardia* del dia 5 de novembre de 1990 i en un article sobre aquestes tarifes, la Companyia d'Aigües afirmava que eren conscients que es podrien cometre algunes injustícies, però que atendrien les reclamacions que es poguessin produir. Encara no han fet res, ni em consta que tinguin previst fer-hi alguna cosa per atendre aquests casos.»

4. Finalment, el senyor A.R. (exp. 1425/91) posa de manifest determinats aspectes que considerem interessants:

«Som consumidors domèstics d'aigua i estem en desacord que es posin augments d'impostos al consumidor domèstic...

«Entenem que l'aigua l'ha de netejar (abans d'abocar-la) qui l'embruta ...

II. Queixes contra la imposició tributària abusiva

1. El senyor A.F. (exp. 236/91) s'expressava de la següent manera:

«... vull comunicar-li que en els últims rebuts del subministrament d'aigua per ús particular hi figura un recàrrec de la Generalitat de 950 pessetes trimestral, quantitat que gairebé significa un 50% del valor del servei.

»És per això que li agrairé que tingui per rebut aquest escrit i faci seguir la meua justa protesta al nivell corresponent, atès que si l'Estat ja ens carrega amb un 6% d'IVA, no es pot comprendre com la Generalitat aplica un impost tan crescut sobre un subministrament indispensable a una casa.»

2. El senyor J.M. (exp. 466/91), formula aquesta queixa:

«Le dirijo estas líneas en protesta por los exagerados impuestos que gravan un elemento tan vital como el agua.

»Adjunto envío las fotocopias de las dos últimas facturas en las que cabe resaltar (sobre todo en la última) que los impuestos

superan en mucho el importe de lo facturado por Aigües de Barcelona.

»También que el impuesto denominado (1) en la factura es antisocial, ya que penaliza el ahorro de un bien tan necesario y escaso como es el agua, porque cobran un mínimo de 18 metros cúbicos aunque el consumo sea inferior.»

3. La senyora C.R. (exp. 254/91) ens diu:

«El subministrament d'aigua per a ús domèstic en aquesta ciutat està exageradament gravat amb un impost de la Generalitat de quasi el cinquanta per cent del valor del servei.

»Li prego que faci cas de la meua reclamació perquè considero que els cabals del contribuent s'han d'aplicar a atendre necessitats primordials, ensems que a l'hora de fer-nos pagar impostos cal diferenciar un servei de primera necessitat com és l'aigua d'altres conceptes secundaris.»

4. I de forma semblant, el senyor J.C. (exp. 274/91), exposa:

«Em veig en la necessitat d'expressar-li la meua disconformitat amb l'impost que la Generalitat aplica sobre el subministrament d'aigua per a ús particular. En un rebut en què el consum puja a 5.772 pessetes del tercer trimestre de 1990, m'apliquen 1.638 pessetes d'impost.

»Crec que és incorrecta la manera com es malbaraten els cabals públics i el procediment desproporcionat que apliquen per cobrar impostos.»

3. Les contribucions especials en l'àmbit local.

Desacord dels administrats amb el concepte de millora

En la secció d'Afers Tributaris, un altre grup de queixes a destacar és el de les referides al desacord que manifesten els contribuents davant els ajuntaments que imposen contribucions especials.

Les queixes en qüestió presenten unes característiques similars en certs aspectes: bàsicament la controvèrsia gira al voltant del concepte de «millora».

El concepte de contribució especial com a categoria fiscal dins el que es consideren tributs de les corporacions locals és actualment regulat per la Llei 39/1988, de 28 de desembre.

La conceptualització bàsica d'aquesta figura tributària deriva del fet que en ocasions una determinada activitat de l'Administració, tot i que es faci en interès directe de la collectivitat, esdevé de particular utilitat per a alguns subjectes, els quals n'obtenen dos avantatges teòrics: el primer, com a membres que són de la collectivitat, i el segon com a titulars d'una situació particular.

Les dues notes que defineixen les contribucions especials són: la realització d'una activitat administrativa i l'obtenció d'un benefici per a alguns subjectes de manera singular. Això dona lloc a un increment del valor dels béns sobre els quals tenen algun títol de domini o possessió.

És a dir, perquè es produeixi el fet imposable de les contribucions especials hi ha d'haver la següent situació: que el subjecte passiu obtingui un benefici o augment del valor dels seus béns a conseqüència d'unes obres públiques o per l'establiment o ampliació de serveis de caràcter local.

A diferència dels impostos, en les contribucions especials el benefici obtingut pel particular es destaca com a element essencial del fet imposable, i s'ha de garantir la relació efectiva entre el citat fet imposable i la capacitat contributiva.

Efectuarem a continuació una anàlisi del que creiem de necessària referència: els dos factors que integren el concepte de contribucions especials:

a) L'obtenció d'un benefici especial o d'un augment de valor, aspecte generalment considerat com a inexistent per part dels contribuents als quals s'imposa el pagament del tribut en qüestió.

b) La realització d'una activitat administrativa.

a) Obtenció d'un benefici especial

La Llei reguladora de les Hisendes Locals no s'ha preocupat gaire de precisar-ne el contingut. És en tot cas la jurisprudència recent que s'encarrega d'insistir en aquell aspecte. Així la sentència del Tribunal Constitucional d'11 d'abril de 1989 estableix que l'existència d'un benefici especial és un «pressupòsit bàsic» perquè neixi l'obligació de contribuir.

Malgrat aquesta posició jurisprudencial, la llei és molt parca en aquest aspecte, fins al punt que ha renunciat a incloure termes com «benefici efectiu o comprovable», atès que no van ser acceptades les esmenes oportunament presentades al projecte de Llei reguladora, perquè es va considerar que aquestes expressions «produirien una gran confusió, ja que s'haurien de sotmetre a prova en cada cas i per cada contribuent entre els quals es repetissin les citades contribucions especials, si és efectiva i és comprovable que es produeixi "benefici"».

Precisament aquest raonament és invocat per molts ciutadans davant les contribucions imposades pels ajuntaments. S'ha de tenir present que no hi ha cap precepte de la Llei 39/1988 que disposi que l'Administració Local impositora, si arriba el cas, ha de provar que el subjecte passiu ha obtingut un benefici a conseqüència de la despesa pública realitzada per raó de les obres o serveis que donen lloc a l'execució de les contribucions especials.

Ja en l'anterior normativa reguladora de les contribucions especials (Text refós de les lleis de Règim Local de 1986 i fins i tot en normes predecessores de la citada) no s'han utilitzat aquests o altres qualificatius similars per delimitar i conceptuar el que s'entén per «benefici especial». Malgrat aquesta inexistència terminològica, no s'ha posat mai en dubte que l'existència del benefici és una qüestió de fet que ha de ser justificada de forma raonada en cada expedient d'aplicació i en el seu cas acreditar tant en via administrativa com judicial l'existència del citat benefici, càrrega de la prova que recau en l'Administració impositora.

No resulta fàcil concretar normativament en què consisteix el «benefici especial»; la manca d'aquesta precisió legal i del seu reflex en les disposicions aplicables a l'efecte són les originadores majorment de les controvèrsies entre Administració i administrats; el benefici o millora no és vist com a tal en la majoria de les ocasions pels subjectes passius suposadament beneficiats i a partir d'aquesta premissa no es veuen obligats a satisfer unes quantitats per una obra o servei que en molts casos és valorada fins i tot com a negativa.

Davant l'absència legal per calibrar quan una inversió pública d'una entitat local comporta un benefici especial per a deter-

minats subjectes, cal acudir a la jurisprudència, la qual s'ha pronunciat en nombroses ocasions sobre aquest aspecte —sentències com les de l'Audiència Territorial de Barcelona d'11 d'octubre de 1985 o sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 24 de gener de 1990—, en què queda reflectit que l'obtenció d'un benefici ha de ser real, no potencial i present, no futur.

Cal significar novament que si l'obtenció del benefici és general per a tots els veïns del municipi, és improcedent l'execució de contribucions especials, atès que una de les seves peculiars característiques és que ha de recaure sobre uns grups determinats de persones: en cas contrari i com ha afirmat la jurisprudència contenciosa administrativa, de l'obra o servei efectuat, se'n beneficiaria tota la col·lectivitat i la imposició de contribucions especials pot comportar una contradicció en la seva pròpia essència, atès que no seria una contribució «especial» sinó «general» i per tant en la pràctica s'assimilaria més a un impost.

b) L'activitat administrativa: realització d'obres, establiment o ampliació de serveis de caràcter local.

L'altre pressupòsit integrant del fet imposable és constituït per l'existència d'una activitat administrativa, en definitiva per la realització d'una inversió pública.

Cal tenir en compte, però, que no totes les obres poden donar lloc a l'execució de contribucions especials. La jurisprudència afirma que no se'n poden exigir per conceptes com els següents: reparació, conservació de les obres o serveis existents, atès que són despeses inherents al seu funcionament, i en conseqüència, han de finançar-se en el seu cas, mitjançant taxes o preus públics.

Tampoc no se'n poden aplicar quan es tracta de millora de serveis, tan sols quan s'entengui que la millora és subsumible en l'ampliació dels serveis, en el qual cas no tan sols els increments quantitatius del servei, sinó també els qualitius poden donar lloc a l'exigència de contribucions especials.

També quan s'ha produït un deteriorament dels elements d'una obra, o bé quan la insuficient qualitat d'algun d'aquests elements motiva la seva reparació, s'entèn que són obres municipals ordinàries i que la despesa que d'aquesta activitat se'n derivi, no pot sufragar-se amb càrrec a contribucions especials, les quals han de configurar-se com el recurs idoni per atendre les despeses d'inversió dels ens locals; en definitiva per cobrir les considerades «despeses extraordinàries».

Malgrat que en la mera reparació existeix una inversió, cal diferenciar la simple reparació per deteriorament de la renovació, ampliació o millora les quals sí constitueixen inversió i en conseqüència fonamenten l'exacció de contribucions especials.

c) Aspecte temporal de les contribucions especials. El seu acreditament.

En relació a quan es produeix l'acreditació o quan es meriten les contribucions especials, s'ha de tenir en compte, que el fet imposable és de naturalesa complexa i és d'exigència ineludible; perquè puguin exaccionar-se les contribucions especials no tan sols la realització de l'obra, sinó també que aquesta comporta com a conseqüència el benefici o augment de valor tantes vegades referenciat, en la seva conseqüència el fet imposable no s'esdevindria fins el moment de finalització de les obres o inici de la prestació del servei i aquest fet seria el que produiria el naixement de l'obligació tributària.

La Llei Reguladora de les Hisendes Locals, ho establí en els termes abans expressats. El fet que les obres siguin fraccionables, produeix que l'acreditament tingui lloc per cadascun dels subjectes passius des del moment en que s'hagin executat les obres corresponents a cada tram o fracció.

Fins aquí una exposició succinta del què en l'àmbit legal, doctrinal i jurisprudencial s'entèn per millores o augments de valor perquè pugui acreditar-se una contribució especial. Concretant el que s'ha dit fins el moment amb les queixes presentades per diferents col·lectius de ciutadans que han manifestat el seu desacord per la imposició de contribucions especials per part dels seus respectius Ajuntaments, cal apuntar que les seves queixes s'han centrat —fonamentalment— en manifestar-nos la seva disconformitat en què l'Ajuntament realitzés unes obres d'enllumenat, voreres, calçades, que no creien necessàries, que al seu judici han suposat no tant sols que no s'hagi produït millora, sinó que pels afectats s'ha valorat com un perjudici, pel qual tenen que pagar, sufragant el cost d'aquestes obres en alguns dels casos fins el 90% del total (límit màxim marcat en la pròpia Llei d'Hisendes Locals).

Els subjectes passius que les contribucions especials en qüestió, rebutgen el seu pagament perquè entenen que la suposada «millora» no és tal i tampoc comprenen perquè han de contribuir per la realització d'unes obres que no han estat sol·licitades a instància de part.

En el millor dels casos consideren que les obres realitzades han estat per raons «gratuïtes» de la respectiva corporació local, i en la majoria dels casos els veïns afectats pel pagament, argumenten que les obres en qüestió beneficien sectors més amplis de la població, si més no a altres persones, grups o sectors econòmics. Els contribuents acaben per sentir-se «víctimes» d'una situació que ells consideren com un perjudici i no una millora.

Queixa 12/91

Les contribucions especials: un sistema de finançament per obres d'inversió no sempre acceptat pels ciutadans

En relació amb les contribucions especials, comentem dues queixes de les formulades al llarg de l'any 1991.

La comunitat de veïns de la ronda de Ponent de Sabadell presentà queixa davant la Institució manifestant el seu desacord per la imposició d'unes contribucions especials, aprovades per la Corporació Municipal de Sabadell de resultes de les obres efectuades en aquell carrer, consistents bàsicament en la substitució de l'enllumenat anterior; la millora de la calçada, amb què s'ampliaran de dos a tres els carrils per cada sentit del trànsit; el canvi de voreres, i la renovació de la xarxa d'evacuació d'aigua de pluja.

En rebre les notificacions prèvies de l'Ajuntament comunicant els imports corresponents a les citades contribucions especials (pels conceptes d'«enllumenat públic» i «construcció de voreres») els contribuents van adreçar els escrits de queixa corresponents (en un nombre global de 149).

El motiu de l'oposició el fonamentaven en el següent:

«Totes les obres realitzades són motivades per les necessitats de la ciutat de Sabadell, ja que els col·lectors provenen de les zones més poblades del raval de la vila, i l'ampliació de les calçades es deu a la construcció de la nova zona financera, comer-

cial i administrativa que s'ha creat a l'Eix Macià, de la qual destaca la immediata inauguració del Corte Inglés.

»Les obres realitzades no eren necessàries per al veïnat de la ronda de Ponent en particular, no obstant la qual cosa han d'atendre a unes elevadíssimes quantitats pel concepte de contribucions especials.»

Admesa a tràmit la queixa, a sollicitud dels veïns de la ronda de Ponent convocarem una reunió a les oficines d'aquesta Institució. Els reclamants hi manifestaren i reiteraren l'oposició als acords municipals d'imposició, al·legant, d'altra banda, que, segons el seu criteri, amb les citades obres, no tan sols no s'havia millorat el seu carrer, sinó que havien perdut qualitat de vida (ara hi tenen unes voreres més estretes; n'ha desaparegut la franja verda que dividia la calçada, i s'hi afegeix el perill de la dita calçada per als veïns, atès que, ampliant-la, s'ha originat una situació d'inseguretat per als vianants, ja que, el que abans era un carrer de trànsit normal, ara ha esdevingut una via de circulació ràpida i perillosa per als qui hi circulen a peu). Manifestaren finalment la lentitud a fer les obres, que els causà uns inconvenients innumerable per transitar amb un mínim de normalitat per la dita ronda com feien abans.

El Síndic sollicità de l'Ajuntament el corresponent expedient d'aprovació de les contribucions objecte de polèmica. Cal significar especialment —i creiem que és de justícia— que l'aportació de dades per part de l'Ajuntament de Sabadell va ser exhaustiva i completa, la qual cosa, tanmateix, no perjudica pas que la citada imposició fos procedent.

Des d'un punt de vista d'estricta legalitat —en principi l'expedient no presentava cap aspecte del qual pogués derivar indefensió dels contribuents— considerarem que els acords inicials, els definitius, l'exposició pública i, en definitiva, la totalitat

dels acords havien estat notificats amb expressió dels recursos que s'hi podien interposar.

Examinat l'expedient, el Síndic s'entrevistà amb l'Alcalde i la responsable municipal d'Urbanisme de Sabadell, els quals van fer una àmplia exposició sobre la política municipal respecte a la imposició de contribucions especials a tot el municipi. També van avaluar l'augment dels valors immobiliaris de la xarxa corresponent a la ronda de Ponent, que vincularen a les obres i millores que des del prisma municipal es creia haver aconseguit.

La discrepància conceptual estava, però, servida: allà on els ciutadans trobaven una pèrdua de qualitat de vida, incrementada a més amb l'obligació de pagar unes contribucions, l'Ajuntament hi veia una millora i una clara revaloració del conjunt dels béns immobiliaris de la zona en qüestió.

La Institució oferí a les parts una acció mediacional, però les posicions no es reconduïren; els contribuents sol·licitaven de la Corporació un replantejament de la totalitat de les actuacions administratives, i l'Ajuntament oferia —i de fet ha continuat oferint— de tractar individualment els casos que hom cregués necessaris, atès que des de la perspectiva municipal, «una modificació en els mòduls significaria introduir un greuge comparatiu amb relació a la resta de la ciutat», i a partir d'aquesta premissa l'Ajuntament ha ofert de consensuar els terminis i acordar fórmules alternatives de pagament «sempre que quedés justificat».

El Síndic va traslladar als reclamants l'ofertament de l'Ajuntament —en els termes indicats per la mateixa Corporació—, si bé en això no vam trobar resposta positiva entre els veïns.

La darrera paraula tornarà a ser, doncs, dels tribunals contenciosos, via jurisdiccional a la qual han acudit —segons dades de la Corporació— 44 del 450 contribuents afectats.

SECCIÓ 4: SANITAT I CONSUM

I. INTRODUCCIÓ

SANITAT

S'inclouen en aquesta secció les queixes relatives a la protecció de la salut dels ciutadans i a la defensa dels consumidors i els usuaris tramitades durant l'any 1991.

El Síndic insisteix que l'Administració revisi i corregeixi les deficiències d'organització, gestió i tutela de la salut pública, tant com les que puguin afectar la seguretat, la salut i els legítims interessos econòmics dels consumidors i usuaris.

Com en informes anteriors, aquesta secció tracta la diversa problemàtica en funció de les queixes rebudes dels ciutadans, i també de la preocupació pública pels vicis i disfuncions derivats del funcionament del sistema públic sanitari i de la defensa dels consumidors i usuaris.

Enguany no han estat gaires les queixes contra l'Administració Sanitària de Catalunya, i les que s'han rebut reflecteixen problemes individuals específics sobre determinades actuacions administratives viciades, o bé sobre aspectes generals que discrepen del criteri seguit per l'Administració.

Tot seguit indiquem alguns dels problemes suscitats enguany, sens perjudici dels que reflectim en els temes i queixes de la Secció.

Malgrat que l'any 1991 s'han viscut autèntics problemes pel que fa a la droga, no han repercutit directament en l'àrea de la salut, sinó sobre la complexitat dels àmbits socio-polítics implicats.

Això no obstant, aquesta Institució no pot deixar de recomanar als poders públics la creació de programes de prevenció, reinserció i readaptació dels drogaadictes, així com també els de conscienciació i solidaritat dels ciutadans, per tal d'evitar situacions com les del barri de Sant Cosme del Prat de Llobregat.

El Síndic s'ha pronunciat sempre a favor de la qualificació dels toxicòmans com a malalts i contra la consideració d'aquestes persones com a criminals. També s'ha indicat com a més convenient la substitució de les penes de presó pel tractament terapèutic. Per això, cal seguir creant nous centres, tant en règim ambulatori com de tractament en comunitats terapèutiques, per tal d'ampliar les possibilitats d'acolliment i d'ingrés dels pacients més necessitats i per assegurar un millor accés als recursos disponibles.

Veiem positiu el foment de les accions preventives amb el suport sancionador necessari, com és el cas de la Llei 10/91, de 10 de maig, que modifica la Llei 20/85, de 25 de juliol, de prevenció i assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència, sens perjudici de les actuacions fetes en coordinació amb d'altres administracions implicades, per evitar el consum ostentós de la droga a la via pública, sobretot on se'n detecta un alt grau d'incidència o risc de dependència.

Enguany les queixes més transcendents reflecteixen els problemes ja denunciats en informes anteriors, molts dels quals han estat corregits per l'Administració Sanitària, ja sia en desenvolupament legislatiu o en l'execució de lleis estatals.

Persisteixen, però, les greus deficiències i dificultats en el pagament de les facturacions als proveïdors del Servei Català de la Salut. La col·laboració dels farmacèutics amb la Conselleria de Sanitat posà en evidència la incapacitat per donar solucions definitives, i també l'incompliment de l'Administració central pel que fa a les seves obligacions financeres.

Altres col·lectius de proveïdors han denunciat també el retard de l'Administració en els pagaments, posant en qüestió l'òptima distribució dels mitjans econòmics dedicats al finançament dels serveis.

La progressiva, encara que lenta, implantació de la reforma de l'atenció primària ha de facilitar l'accés a la lliure elecció de metge de capçalera entre els professionals de la respectiva àrea bàsica de salut.

Havent rebut diverses queixes per l'adscripció forçosa de metge de capçalera amb motiu de la reorganització sanitària, creiem convenient continuar suggerint al Departament de Sanitat l'acceleració de la reforma i la implantació més àgil i ràpida de nous equips d'atenció primària.

Tant la nova Llei del Medicament com la Llei catalana d'Ordenació Farmacèutica resoldran molts dels problemes denunciats pel Síndic en informes anteriors sobre farmàcies, farmacèutics i medicaments.

Des de l'1 de gener de 1991 s'ha utilitzat el nou model de recepta mèdica, únic per a tot l'Estat, llevat de l'idioma de cada comunitat autònoma de les que en tenen de propi. Això ha comportat una millora en la prescripció, la dispensació i l'ús dels medicaments. També es creà el model de recepta de llarga durada, per a malalts crònics, que ajuda a satisfer les necessitats dels usuaris recollides en diversos suggeriments ja reiterats pel Síndic en informes anteriors. Cal ara que els facultatius la formalitzin com cal.

Creiem convenient que es continuï potenciant i renovant la infraestructura dels hospitals comarcals, amb mitjans materials i personals adequats. La manca d'aquests elements és la causa principal d'insatisfacció dels facultatius d'aquests centres.

Els problemes dels facultatius sobre promoció professional, les guàrdies i les condicions de treball també han estat objecte de diverses queixes, a les quals es fa esment en la Secció d'Administració General.

No voldríem exhaurir la llista de preocupacions que afecten l'àrea de Sanitat, algunes esvaïdes amb motiu de les degudes correccions i, d'altres, amb escassa possibilitat de solució immediata, perquè afecten molts altres àmbits de la societat. Volem, però, recordar al Consell Executiu l'assumpció plena de les obligacions quant a l'exercici de les funcions encomanades als diferents organismes sanitaris, d'acord amb les previsions de la Llei d'Ordenació Sanitària a Catalunya, igual com la consecució dels objectius del Pla de Salut de Catalunya.

CONSUM

Com més va, més els consumidors i usuaris van prenent consciència del dret a reclamar i exigir el respecte a la seva salut, seguretat i legítims interessos econòmics. Aquesta és la pri-

mera conclusió que podem treure de l'estudi de les queixes tramitades enguany en aquesta subsecció. Ara bé, així mateix hem comprovat que aquesta desinhibició progressiva del ciutadà a l'hora de fer valer els seus interessos no s'adiu amb un coneixement de la seva esfera de drets, ni de les vies legals al seu abast per reclamar-ne la satisfacció.

Han estat dos els instruments que la Generalitat, d'acord amb la competència exclusiva que en matèria de consum li reconeix l'article 12.1.5 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, ha posat a l'abast del ciutadà per facilitar i agilitar la tramitació de les reclamacions: la posada en funcionament del telèfon del consumidor per atendre les consultes i tramitar i fer un seguiment de les denúncies que presenten els consumidors de tot Catalunya; i l'establiment d'un model unificat de fulls de reclamació, la utilització del qual es pretén estendre a tots els establiments, àdhuc als que no hi eren obligats per cap disposició jurídica.

Altrament, els consumidors que s'adrecen a l'Administració per presentar-hi una reclamació, es troben que, un cop tramitat l'expedient, determinada la responsabilitat i sancionat i tot l'establiment infractor, han de recórrer a la via judicial per rescabalar-se de les quantitats pagades indegudament o dels perjudicis soferts. El reclamant arriba a la conclusió que ha perdut el temps i es qüestiona l'eficàcia de la intervenció de l'Administració pública en aquests afers. Quan rebem aquestes queixes, la nostra tasca consisteix a informar l'interessat sobre els àmbits de competència de les administracions que concorren en la defensa dels interessos dels consumidors.

També hem comprovat de vegades una certa recança d'algunes persones que s'han adreçat a la nostra institució davant la possibilitat de recórrer a les organitzacions de consumidors. Considerem que la promoció de la informació i de l'educació dels consumidors i usuaris a la qual es refereix l'article 51 de la Constitució Espanyola inclou l'orientació acurada al ciutadà sobre la tasca de les organitzacions de consumidors quant a llur defensa i representació, la qual cosa contribuiria també al foment d'aquest tipus d'associacions.

Hem de destacar l'aprovació, a final de 1991, de dues lleis, les quals han passat a formar part del sistema jurídic del consum: la Llei de l'Habitatge, a la qual dediquem un dels temes seleccionats, i la Llei de Comerç Interior, totes dues aprovades pel Ple del Parlament el 13 de novembre de 1991.

Quant a la Llei del Comerç Interior, el que ha causat més enrenou ha estat la regulació dels horaris comercials. L'article 5 fixa en seixanta hores com a màxim el temps setmanal d'obertura, i considera inhàbils a tots els efectes els diumenges i dies festius. Però hi ha la possibilitat, d'acord amb el que preveu l'apartat segon del mateix article, que un reglament reguli determinades excepcions. Cal esperar, doncs, que la reglamentació que es faci tingui en compte, d'acord amb la legislació laboral, a part dels interessos dels comerciants, les necessitats dels consumidors i usuaris.

D'altra banda, no hem d'oblidar el projecte de Llei de l'Estatut del Consumidor, que posa de manifest l'esforç dels poders públics per promoure les condicions necessàries perquè el ciutadà gaudeixi d'una millor qualitat de vida. Però cal recordar que, alhora que es dicten noves disposicions, l'Administració ha de vetllar per l'eficàcia de les ja vigents, a la qual cosa ha de destinar els mitjans necessaris.

També hem de fer esment de la important tasca feta per les juntes arbitral. L'arbitratge com a procediment per resoldre els litigis de menor quantia no solament és més ràpid, senzill i econòmic, sinó que, a més a més, atesa la constitució de les juntes, garanteix una resolució imparcial. En aquest sentit fóra desitjable d'adscriure-hi les entitats bancàries, objecte de nombroses reclamacions dels usuaris pel que fa als serveis rebuts. Tot i l'existència d'un servei d'atenció al client, aquest prefereix en la majoria de casos acudir a un organisme imparcial.

Finalment, atesa la varietat de qüestions plantejades pels ciutadans, la qual cosa impedeix de fer-ne un resum orientatiu, hem intentat englobar-les en tres temes.

Al primer tema, intentem sistematitzar una part important de la problemàtica derivada de les facturacions i els mitjans de control del consum.

El segon tema el dediquem a una qüestió d'actualitat: els defectes de construcció, les responsabilitats i la informació a l'hora d'adquirir un habitatge.

A l'últim, hem de parlar de les queixes que ens trameten els usuaris dels serveis telefònics i de correus.

Quant a les queixes rebudes per les condicions dels habitatges de lloguer, hem de remetre'ns a la subsecció qüestions privades.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

SANITAT

Salut Pública	- Gestió de l'administració - Inspecció - Actuació mèdico-professional - Negligències mèdico-professionals - Responsabilitat professional
Deficiències Sanitàries	- Assistència primària - Prestacions - Obligacions del beneficiari - Hospitals - Prestacions extra-hospitalàries
Personal Sanitari	- Relacions de treball - Condicions - Règim jurídic - Personal - Metges

CONSUM

- Informació al ciutadà
- Drets del ciutadà
- Condicions dels productes
- Garanties
- Organitzacions de consumidors

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

SANITAT

1. Protecció de la salut i assistència sanitària

Les denúncies de la gent gran sobre l'atenció primària és una de les preocupacions que enguany han estat objecte de tractament en diverses queixes referides a qüestions diverses. Per això, hem considerat necessari reflectir-ho en aquest informe al Parlament, malgrat no haver tingut denúncies d'irregularitats específiques de l'Administració sanitària en aquest sentit.

Això, però, no ens ha d'impedir reflexionar sobre un fet tan evident com és l'afluència de persones amb patologia senil als ambulatoris.

Dèiem en informes anteriors que la importància del primer grau assistencial i, encara avui del metge de capçalera, ha de ser més tinguda en compte pels poders públics, per tal d'aconseguir una sanitat més humana i eficaç.

Si la sanitat pública hagués potenciat aquest aspecte, concretament el geriatre de capçalera, no es produiria la massificació de les consultes, ni l'ús innecessari dels hospitals destinats a ancians.

La relació dels familiars i dels serveis socials amb el geriatre de família ha de ser més estreta i coordinada, i la responsabilitat de crear els vincles i les vies adequades en aquest sentit correspon a l'Administració.

L'assistència primària continua essent el cavall de batalla de la sanitat de Catalunya. La relació metge-malalt, ja debatuda i analitzada pel Síndic, no ha deixat pas de ser motiu de preocupació de la nostra Institució i ha de ser el punt de mira de les reflexions i actuacions dels responsables de la sanitat.

La realitat sanitària no coincideix amb el concepte del Dret a la Salut que aquesta Institució ha analitzat d'ençà que rebem queixes relacionades en aquest camp.

La infravaloració del metge de capçalera, la desvirtuació del paper de l'especialista i la manca de comunicació entre els diversos nivells assistencials del ciutadà-malalt no són pas fets que assegurin la correcta atenció del pacient, que així es veu indefens davant la indefinició del responsable quan hi ha diversos facultatius que intervenen en un mateix cas.

No fa gaire, la premsa publicà un estudi sobre les relacions entre metges de capçalera i especialistes a la comarca d'Anoia. Dins l'Acadèmia de Ciències Mèdiques es va plantejar el debat esmentat, partint de la base d'una enquesta feta als metges especialistes. Millorar la definició de les funcions del metge de capçalera, les relacions entre nivells i l'atenció al pacient en van ser l'objectiu principal. Els resultats, però, constataren l'escassa relació i confiança entre titulars i especialistes, en detriment del pacient.

De les conclusions i els suggeriments que s'hi plantejaren, tal com reivindiquen els metges de capçalera, es pot concloure que s'ha de potenciar el paper dels metges titulars com a vertaders assessors sanitaris davant del sistema sanitari, s'ha de millorar la relació metge de capçalera-especialista i s'ha de modificar l'actual full d'interconsulta i l'ampliació de les possibilitats de formació continuada dels facultatius, entre d'altres aspectes.

Entenem que l'objectiu que ha guiat i impulsat el present estudi, malgrat les dificultats a definir les responsabilitats que han d'assumir tant els generalistes com els especialistes, ha estat, com ja hem dit al principi, la infravaloració de la relació metge-pacient i l'escassa coordinació i relació entre els professionals, en perjudici del malalt.

Esperem que les conclusions tècniques i teòriques serveixin a l'Administració per adoptar les mesures més adients i que, en definitiva, se n'observin millores reals per al ciutadà necessitat d'assistència sanitària, de manera que s'aconsegueixi una major dignificació i gratificació dels responsables facultatius generalistes i especialistes.

Enguany, algunes queixes sobre els drets del malalt, la mala pràctica professional i la responsabilitat mèdico-sanitària han palesat l'actuació de la inspecció sanitària, però també l'escàs èmfasi del legislador a corregir i dissuadir les possibles irregularitats mèdico-professionals.

Malgrat no ser significatius els escassos fets denunciants sobre possibles negligències mèdiques, s'ha posat de manifest un cop més la manca de regulació de la responsabilitat civil mèdica i hospitalària derivada de la mala praxi, prevista en l'article 13 de la Llei General de Sanitat.

L'escassa preocupació de l'Estat en aquesta matèria, ja denunciada en informes anteriors, ha obert pas a la jurisprudència perquè vetllés, per cert timidament, per a la protecció dels usuaris dels serveis mèdics. No fa gaire, el Consell de les Comunitats Europees va elaborar una proposta de directriu sobre la responsabilitat sanitària, la qual iniciativa veiem amb satisfacció, sobretot, pel que fa a la «inversió de la càrrega de la prova» de la culpa. Sabem que les entitats professionals dels metges i la mateixa Administració són reticents a l'esmentada mesura, perquè, segons indiquen, indueix a practicar una medicina defensiva i pot vulnerar la presumpció d'innocència. Dubtem que aquest darrer criteri pugui sostenir-se quan l'òrgan judicial ha de declarar una responsabilitat civil. Això no obstant, i atesa la possibilitat dels nostres legisladors en aquesta matèria, trobem positiva aquesta proposta de directriu, que pot incidir en la nostra legislació.

S'ha universalitzat l'assistència sanitària i corregit aspectes de desprotecció molt importants, però ens consten els problemes de les urgències derivats de l'acumulació en les intervencions programades. Malgrat la millora en aquest aspecte amb la implantació de plans pilot —el servei de telèfon 061 a Barcelona o l'ampliació de serveis en centres hospitalaris—, continuem observant la necessitat de crear més centres d'urgència, pròxims a l'assistència primària, amb la resolució del nou problema que planteja el personal que hi intervé.

Hem constatat que es continuen patint insuficiències hospitalàries respecte als malalts crònics i terminals, com també en la potenciació de centres de dia i serveis d'ajuda a domicili. L'anacronisme de les llistes d'espera, malgrat les programacions i els obvis criteris de prioritat, no ha deixat de perjudicar un gran nombre de malalts, desassistits durant molt de temps. Això comporta, en alguns casos, una possible desassistència mèdica i, excepcionalment, podria legitimar al ciutadà, si fos el cas, a utilitzar mitjans aliens als assignats per la Seguretat Social, amb motiu d'una denegació injustificada de l'assistència mèdica.

Aquest problema fou oportunament exposat en el nostre in-

forme de l'any 1988, i es continuen rebent queixes sobre aquest estat de coses. Si bé acceptàvem l'actitud restrictiva de l'ICS a concedir el rescabament de les despeses, fonamentat en el caràcter excepcional de la utilització dels serveis aliens a la seguretat social, suggeríem, però, l'acomodació de les resolucions administratives als criteris jurisprudencials més avançats.

No ignorem pas la bona disposició dels serveis del Departament de Sanitat i Seguretat Social davant l'esmentat problema i tan sols recordarem allò que ja vam reiterar en informes anteriors, i el deure de l'Administració de motivar àmpliament i com cal les resolucions administratives.

D'altra banda, hem de fer notar que, malgrat conèixer els escassos recursos econòmics disponibles per al pagament de les despeses que sol·liciten els malalts per pròtesis ortopèdiques, enguany no hem tingut cap queixa en aquest sentit. En altres informes ja fèiem referència al temps d'espera que denunciaven els pacients per tal que se'ls fes efectiu el rescabament d'aquestes despeses. Enguany, ens consta la reducció de l'espera, amb motiu d'haver-se procedit a la reestructuració del circuit administratiu.

A continuació fem esment de la queixa o queixes que delaten altres problemes relatius a l'assistència sanitària.

Queixa 977/91 A/0

L'equitat i l'accessibilitat al sistema sanitari

Un gran nombre de persones necessiten acreditar el seu estat de salut davant de diversos organismes oficials. Amb aquest motiu vam iniciar la present actuació d'ofici, la qual incideix en el dret de tot ciutadà a rebre de l'administració sanitària el certificat mèdic oficial corresponent.

La negativa de l'Institut Català de la Salut a estendre un certificat mèdic oficial acreditatiu de l'estat de salut dels ciutadans ens féu analitzar la compatibilitat de pagar l'usuari el certificat mèdic oficial, a part l'imprès respectiu, amb el dret reconegut a l'art. 10, punt 8, de la Llei 14/86, de 25 d'abril, General de Sanitat.

L'esmentat article reconeix el dret de tot ciutadà, respecte a les distintes administracions sanitàries, a «que se le extienda certificado acreditativo de su estado de salud, cuando su exigencia se establezca por una disposición legal o reglamentaria».

Això no obstant, el ciutadà és requerit a pagar l'imprès del certificat mèdic oficial i l'acte mèdic corresponent a la certificació i expedició.

Vista la problemàtica esmentada i atès allò que disposen l'art. 43 CE i l'art. 10.8 de la Llei 14/86, de 25 d'abril, recomanarem al Conseller de Sanitat l'adequació dels serveis de l'Administració sanitària catalana per fer possible l'esmentada obligació legal, malgrat conèixer la competència de l'Organització Mèdica Col·legial i del Consell General de Col·legis de Metges quant a l'edició, distribució i cobrament del certificat mèdic oficial.

El Conseller de Sanitat, amb data 10.7.91 ens contestà i acceptà la nostra recomanació pel que fa a la formalització del certificat pel metge titular assignat al carnet de la Seguretat Social, òbviament de franc.

Això no obstant, malgrat haver-se resolt una part del problema, resta pendent de solució el fet d'haver de pagar el ciutadà

l'import de l'imprès del certificat. Aquest pagament és incompatible, al nostre entendre, amb el dret de tot ciutadà a obtenir, amb caràcter gratuït i en condicions d'igualtat, les prestacions del sistema sanitari.

Per això, excedint aquest problema l'àmbit de les nostres competències, el 4 d'octubre de 1991 ens adreçarem al Defensor del Poble indicant-li el següent:

«...diversas quejas recibidas en nuestra Institución plantean la problemática de la no integración, dentro de las prestaciones asistenciales a cargo del Servicio Catalán de la Salud, del derecho relativo al reconocimiento y expedición de certificados médicos oficiales, exigidos por otros organismos de la Administración...

»Los hechos que han motivado el estudio de la presente problemática son, en concreto, la eventual incoherencia y/o contradicción de la exigencia de certificados médicos o de salud, ya sea por parte de diferentes Departamentos de la Generalitat, o de otras instancias de la Administración del Estado, en relación con la edición, expedición y el propio pago del Certificado Médico Oficial.

»Una vez estudiada dicha problemática nos dirigimos al Honorable Conseller de Sanidad y Seguridad Social de la Generalitat de Catalunya, manifestando nuestra preocupación al respecto.

»A tal fin solicitamos un informe para concretar el servicio relativo al reconocimiento médico, la expedición de los correspondientes Certificados Médicos Oficiales y el pago de los mismos, en relación con el derecho de todo ciudadano a obtener gratuitamente las prestaciones del sistema sanitario y a que se le extienda certificado acreditativo de su estado de salud, "cuando su exigencia se establezca por una disposición legal o reglamentaria" (art. 10.8 de la Ley 14/86, de 25 de abril, General de Sanidad).

»Asimismo, y en atención a la citada exigencia legal, solicitamos las actuaciones pertinentes de la Consellería de Sanidad, así como las medidas tendentes a hacer posible dicha obligación.

»Al entender nuestra Institución que la Administración sanitaria tiene la obligación de librar los citados certificados, recomendamos al Conseller de Sanidad y Seguridad Social se adoptaran las medidas necesarias para atender los derechos de los ciudadanos.

»Del Informe emitido por el Conseller,... se desprende que el médico de la Seguridad Social asignado a todo beneficiario en la correspondiente cartilla, puede dar cobertura a este tipo de acto médico, consistente en certificar y extender, gratuitamente, el Certificado Médico Oficial.

»De aquí se colige que se trata de un servicio médico integrado dentro de las prestaciones asistenciales a cargo del Servicio Catalán de la Salud, y se obvia, por tanto, la confusión entre el concepto de "informe médico"... y el de "Certificado Médico Oficial".

»Por lo que respecta al Certificado Médico Oficial y la competencia para editarlo y distribuirlo se regula en el Real Decreto 1018/80, de 19 de mayo, por el que se aprueban los Estatutos Generales de la Organización Médica Colegial y del Consejo General de Colegios Oficiales de Médicos.

»Los artículos 58 y siguientes del citado Reglamento establecen que el Consejo General de la OMC es el único Organismo autorizado para editar y distribuir los impresos de los certificados médicos oficiales, cualquier que sea la finalidad de los mismos...

»Asimismo, la Organización Médica Colegial ostenta la representación exclusiva de la profesión médica y agrupa, por tanto, obligatoriamente a todos los médicos en ejercicio, tanto en la modalidad independiente como la que ostente el profesional al servicio de cualquier Administración pública o instituciones públicas o privadas. De aquí, la obligatoriedad de tener que abonar el importe de los impresos, fijado por el Consejo General de Colegios.

»En consecuencia, los ciudadanos a quienes sea requerido, por cualquier Administración u organismo, un certificado Médico Oficial tendrán la obligación de pagar el importe del impreso. Importe que luego es distribuido, según reza el art. 59 de los citados Estatutos, entre Corporaciones de derecho público, independientes de la Administración del Estado, como son los Colegios Oficiales de Médicos, y entre otras Entidades de Previsión Social privadas, como los diversos Patronatos de Protección Social.

»Por todo ello y a tenor de lo dispuesto en el Art. 43 de la Constitución Española, en relación con el art. 10.8 de la Ley 14/86, de 25 de abril, General de Sanidad, creemos oportuno advertiros de la contradicción existente entre la exigencia reglamentaria del pago del impreso del Certificado Médico Oficial, con el derecho del solicitante a obtener de la Administración Sanitaria el Certificado acreditativo de su salud, de forma gratuita.

»El incumplimiento por parte de la Administración sanitaria de dicha obligación o el mantenimiento de la citada situación nos sugiere advertirle de la posibilidad de revisar la naturaleza de la obligación de pagar el impreso, hoy en claro perjuicio de los derechos de los eventuales beneficiarios, solicitantes de los Certificados Médicos y a que se modifiquen, si fuera posible, los convenios de colaboración entre la OMC y la Administración Sanitaria, a fin de no restringir los derechos de los ciudadanos a la protección de la salud, protección hoy universalizada a todos ellos.

»Agradeceremos nos informen sobre la admisión o inadmisión del presente expediente y, en su caso, del resultado de la tramitación...»

En aquests moments la present actuació d'ofici està pendent d'estudi i tramitació davant el Defensor del Poble.

Queixa 1017/91

Malalts crònics

L'interessat, senyor R.B. s'adreçà al Síndic i plantejà el següent problema:

«M'adreço a vostès, davant la inutilitat de tots els esforços per trobar una solució al problema que se'ns planteja a mi i la meua família. No confio que es pugui arreglar el nostre cas, tenint en compte la seva urgència i l'època de vacances en què ens trobem. Voldria, però, denunciar la situació per si se'n poguessin beneficiar altres famílies que es trobin en casos similars.

»El dia 23 de juliol passat, el meu sogre de 85 anys d'edat i veí d'una urbanització de Bigues (Vallès Oriental), va ingressar en el Centre Geriàtric de l'Hospital de Granollers amb símptomes d'extrema debilitat. Després de moltes proves, el dia 12 d'agost ens van comunicar el diagnòstic de càncer, al mateix temps que ens informaven de la necessitat de traslladar-lo a ca-

sa seva, perquè, sense possibilitat de curació i vist que aquesta situació es podria allargar fins a dos mesos, no era possible d'ingressar-lo en aquell centre.

»En opinió meua, aquesta persona necessita unes atencions que no podria rebre a casa, perquè no pot aixecar-se del llit, no reté les seves necessitats i actualment porta una sonda perquè pateix de la pròstata.

»No voldria estendre'm fent una exposició massa dramàtica de la nostra situació familiar quant a les possibilitats de resoldre el problema per nosaltres mateixos, però començant per la muller del malalt, que, per la seva edat, no pot assumir aquesta feina, passant pels dos fills, que viuen a València i Saragossa, i la filla, la meua esposa, que pateix d'un mal congènit a la columna vertebral, no ens veiem capaços de trobar-hi solució. Hem demanat ajuda a l'assistència social de l'Hospital de Granollers i a la de Bigues, però aquestes persones estan de vacances i no hi ha suplents que puguin fer-se càrrec de la situació ni orientar-nos per trobar ajut.

»Quant a la situació econòmica, voldria fer constar que el matrimoni rep com a únic ingrés la pensió de jubilació mínima. En el meu cas, considero que encara que tinc sort de treballar, mensualment tinc unes retencions del 25%; a més a més hi he d'afegir una altra quantitat en fer la declaració de la renda i, amb el sou net que queda, prou s'encarrega l'Estat d'estrenyer sense arribar a escanyar. Per tot això crec que l'Administració, que tant rep de cadascú de nosaltres, hauria de ser capaç de donar alguna cosa a canvi en el moment que se li sol·licita, sobretot en aquests casos d'assistència, que ja haurien d'estar previstos i resolts d'una manera senzilla i eficaç.

»Voldria deixar constància de l'excel·lent atenció rebuda, tant mèdica com humana, per part de tot el personal del Centre Geriàtric de l'Hospital de Granollers.»

Malgrat que, amb el problema que l'afecta, l'interessat denuncià una situació general, entenem que constitueix un paradigma de les mancances existents en l'àmbit de l'atenció socio-sanitària. Per això, el Síndic s'adreçà al Conseller de Sanitat reiterant-li la problemàtica de la manca de centres per a malalts crònics, en els quals es pugui atendre adequadament les seves necessitats, més que més quan les atencions que necessiten els afectats no puguin ser ateses per la família en el propi domicili. La Conselleria de Sanitat ens informà en el sentit següent:

«El programa interdepartamental "Vida als Anys" (departaments de Benestar Social i de Sanitat i Seguretat Social) desenvolupa un model assistencial per a l'atenció socio-sanitària de persones grans amb malaltia, malalts crònics i malalts terminals.

»Per atendre els col·lectius abans esmentats, el Programa disposa de 4.000 places concertades en centres socio-sanitaris arreu de Catalunya, que s'aniran incrementant en funció de les disponibilitats pressupostàries.

»Han estat posats en marxa en els diferents nivells assistencials (Ordre de 15 de maig de 1991 de la Presidència de la Generalitat):

— 6 Unitats de Geriatria als Hospitals formades per equips interdisciplinars.

— 27 Equips de Suport d'Atenció Domiciliària (PADES) també formats per equips interdisciplinars situats en les àrees on s'ha constatat que eren més necessaris.

»— 12 Unitats d'hospitalització de dia, situades en centres socio-sanitaris, que permeten una millor atenció a les persones prop del seu ambient familiar.

»Cal destacar l'inici del Pla de Cures Palliatives de Catalunya, un programa pilot de la Organització Mundial de la Salut a Europa que es tradueix en la posada en marxa al llarg de l'any 1991 de 6 equips als hospitals, 6 Unitats a centres socio-sanitaris. És previst que de 55 llits utilitzables l'any 1991 es passi a 148 l'any 1992.

»D'altra banda, es continua potenciant el Pla d'Atenció a les Persones amb Demència a Catalunya; aquest pla té per objectiu incrementar el grau d'autonomia dels malats amb demència tot retardant la seva total dependència d'altres persones del seu entorn natural.

»Val a dir que aquestes actuacions, que no tenen precedents a la resta de l'Estat i que exigeixen un important esforç inversor han de permetre millorar a termini mitjà l'atenció d'aquests malats».

Cal doncs, que la Conselleria continuï incrementant el suport de tota mena a les persones amb malalties cròniques, facilitant-los una assistència integral.

Malgrat ser Catalunya la comunitat autònoma més avançada i exemplar en l'atenció dels malats crònics, continuen mancant recursos assistencials i suport a l'atenció domiciliària. També calen més esforços en atenció especialitzada dels malats terminals, sobretot dels pacients amb sida.

Sabem que els avenços i el suport als grups esmentats incrementen el benestar i la supervivència d'aquests malats, però també comporten una major demanda de recursos i serveis, que no se'ls poden escatimar.

Per això, cal preveure l'evolució i la progressió del nombre de persones amb necessitat d'assistència socio-sanitària, per tal d'establir nous sistemes i programes, com els d'atenció domiciliària i potenciar les places d'hospitalització de dia.

2. L'udol del virus al caire del dret penal

La intervenció del dret penal com a mesura de prevenció, davant la transmissió progressiva de la sida ha estat enguany objecte d'estudi per una comissió de penalistes espanyols i alemanys.

La incidència de la sida en la nostra societat ha ultrapassat els límits dels que en pateixen l'estigma per arribar a formar part de pràctiques de risc i de la mateixa marginació dels infectats i malats.

Això ha fet estudiar la problemàtica des d'òptiques diferents i divergents, atesa l'heterogeneïtat i extensió dels grups socials afectats.

La presència del dret penal davant la problemàtica de la sida, amb la tipificació de noves conductes, actives o per omissió, ja sia pel fet de realitzar actes susceptibles de posar terceres persones en perill de contagi, com a portadors o usuaris de productes contaminants amb el VIH, o no evitant el contagi en determinats indrets, com la presó o centres sanitaris, per part de l'Administració responsable, respectivament, són fets que demostren la possible intervenció coercitiva i punitiva de l'Estat.

En els nostres darrers informes exposàvem la precària situació sanitària en el camp de la prostitució, i reclamàvem la intervenció dels poders públics en aquesta qüestió.

La possible intervenció punitiva davant els qui pateixen la sida o siguin portadors del VIH no es pot considerar tan indispensable com l'actuació i prevenció en matèria socio-sanitària.

Malgrat que s'ha de castigar la transmissió de la malaltia, entenem que cal no sobrevalorar la instrumentació de mesures o polítiques penalitzadores, perquè creiem que prèviament s'han d'esgotar les actuacions dels poders públics en els camps sanitaris, socials i assistencials, més que més avui, que es comença a parlar de mesures alternatives a la privació de llibertat.

Considerem que la prevenció general dirigida a la col·lectivitat mitjançant el dret penal ha de ser realista i dissuasòria. Ben segur que aportarà avantatges, però també poden convertir-se en solucions, en molts casos, limitades i modestes, sobretot en la ineficàcia sobre les persones amb sida o, dit amb altres paraules, amb «condemna de mort».

Enguany vam tenir l'oportunitat d'assistir al Fòrum d'Actualitat Jurídica de la Universitat Pompeu Fabra, on es debatia la problemàtica jurídic-penal de la sida, analitzada, com hem dit, per una comissió d'experts comunitaris.

Els problemes jurídic-penals d'aquesta malaltia es van centrar en la incidència de l'acte de la transmissió pel subjecte contaminat a terceres persones, amb la possibilitat de veure-hi una temptativa de lesions o d'homicidi amb dol eventual. També es proposà la creació d'un delictes de perill, que sancionés els actes susceptibles de produir per ells mateixos la transmissió de la malaltia, amb independència de la producció de resultats lesius.

Sens perjudici de no analitzar ni menysprear la casuística sobre la qual el dret penal ha d'incidir, i dels suggeriments que des d'aquest camp es puguin fer als poders públics, considerem especialment destacables els supòsits en els quals hagi d'intervenir o intervingui l'Administració.

Així, en anteriors informes es va analitzar la problemàtica suscitada per les transfusions de sang i de les possibles responsabilitats penals i civils per actes comesos per professionals sanitaris.

Malgrat l'Ordre catalana del 10 d'octubre de 1986, d'exigència del control serològic del virus en totes les donacions de sang, a fi d'evitar la infecció, no s'evità la responsabilitat reconeguda en la sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona de 20 de novembre de 1989, en la qual es condemnà els directius de l'Hospital Prínceps d'Espanya, per la pràctica de diverses transfusions de sang sense haver-la sotmès a la prova obligatòria per a la detecció de la malaltia.

L'esmentada sentència fou impugnada en cassació davant el Tribunal Suprem, el qual reconegué la imprudència dels facultatius, malgrat produir-se els fets amb anterioritat a la normativa que accentuava la prevenció i obligava el control anti-VIH (Ordre del 10.X.86).

També, dins l'àmbit de les administracions penitenciàries i sanitàries, s'entreveuen les possibles responsabilitats d'aquestes, com és ara la possibilitat d'incórrer en omissions imprudents, per la manca d'adopció de les mesures necessàries per evitar l'extensió de la sida, o també la possible denegació d'assistència amb motiu de l'objecció del dret a la salut dels facultatius o limitant determinats drets individuals dels afectats, al·legant un risc per a la salut pública, respectivament.

En l'Informe de 1988 vam incidir en la problemàtica dels conflictes i col·lisió de drets pel que fa a la lliure elecció del tractament per part del malalt, amb l'excepció del cas que això comporti risc per a la salut pública.

També explicàvem les mesures de tractament obligatori contràries a la llibertat personal i legitimades per la Llei Orgànica 3/86, de 14 d'abril, de Mesures Especials en Matèria de Salut Pública. L'adequada ponderació dels interessos en joc continuarà essent necessària per protegir els drets dels infectats, d'una banda, i el dret a la protecció de la salut de les persones que els atenguin, de l'altra.

Ens congratulàvem, i ho continuem fent, que els poders públics mantinguin les mesures adequades per preservar els drets dels uns i els altres, renunciant a l'adopció de mesures especials, previstes en l'esmentada Llei Orgànica, i a la restricció de les llibertats individuals.

Això no obstant, coneixem la dificultat de compatibilitzar els esmentats drets, principalment en els centres penitenciaris on l'amuntegament, les males condicions higièniques i la manca de personal especialitzat poden ser causa de la proliferació de moltes malalties infeccioses. Hi ha, a més a més, l'actitud dels empresonats, molts dels quals amb comportament d'alt risc que agreuja el problema. Per això, cal que les autoritats i els responsables dels centres penitenciaris maldin per adoptar el màxim de mesures per informar els interns sobre els riscos de contagi i en l'adopció de garanties per reduir al mínim la transmissió del VIH. S'han de garantir però als interns en centres penitenciaris els mateixos drets que als ciutadans en llibertat, quant a accés a la informació i a l'atenció mèdica, compatibilitzant-ho amb la seguretat dels reclusos.

Malgrat el medi de les presons, amb condicions específiques i efectes majors que els de la societat en general, la prevenció i el control de la sida no es pot efectuar de forma aïllada, si tenim present la reinserció dels reclusos a la societat. Hem de subratllar, doncs, les recomanacions de l'OMS per reduir els riscos en aquests establiments. Aquestes mesures no es limiten tan sols a la sida, sinó que inclouen totes les precaucions i previsions destinades a millorar les condicions d'higiene, l'amuntegament, el control de les malalties i tota mena d'ajuts socials i psicològics.

El dret dels interns a la protecció de la salut previst a la Constitució, expressament subratllat a la Llei Orgànica General Penitenciària i en el Reglament que la desplega, imposa a l'Administració penitenciària l'obligació de vetllar per la salut, la vida i la integritat dels interns (art. 3.4 LOGP), en condicions anàlogues a les de viure en llibertat (art. 8.c RP), tant pel que fa a l'assistència sanitària (art. 3.2 LOGP) com a mitjans (art. 13 LOGP i 145 RP).

Per tant, la pèrdua de llibertat no pot afectar ni reduir el dret a la salut ni l'assistència sanitària de cap dels interns.

Sens perjudici d'allò que s'exposa a la Secció de Justícia, volem concloure, bo i retornant a la discussió pública de la incidència del dret penal davant la sida, que les mesures de prevenció i ajut als infectats tenen preferència, al nostre entendre, davant les qüestionables mesures preventives de repressió i coerció.

Algunes mesures de coacció per a determinats sectors concrets de risc poden actuar amb efecte bumerang contra la prevenció convenient, causant la por dels afectats i la marginació.

Per això, acabem recordant el contingut del primer programa de les Comunitats Europees d'acció contra la sida proposat per la Comissió, en col·laboració amb l'Organització Mundial de la Salut. Així, la decisió del Consell i dels Ministres de Sanitat

(91/317/CEE del 4 de juny de 1991) aprovà el pla d'acció del Programa «Europa contra la sida» per al període 1991-1993.

Les accions previstes encarregades a la Comissió preveuen:

1. Avaluació dels coneixements, les actituds i els comportaments del gran públic i de grups específics.
2. Informació i sensibilització del públic i de determinats grups específics.
3. Educació sanitària dels joves.
4. Prevenció de la transmissió del VIH.
5. Assistència social, psicològica i sanitària.
6. Avaluació dels costos de la infecció del VIH.
7. Recollida de dades sobre el VIH i la sida.
8. Promoció dels recursos humans.
9. Mesures per evitar la discriminació dels afectats pel VIH i dels portadors, com també de les persones del seu entorn immediat.
10. Recerca i cooperació internacional.

Queixa 1222/91

Sanitat penitenciària

La situació sanitària a les presons no es pot considerar satisfactòria. Malgrat la correcció de moltes deficiències, l'Administració continua obligada, en compliment dels mandats constitucionals, a respectar la dignitat i la salut dels empresonats.

Coneixem la situació d'amuntegament dels reclusos en les nostres presons i la incidència particular de malalties específiques que caracteritza una situació especial del col·lectiu d'empresonats. A la vista de la trista realitat, s'han d'extremar les mesures tendents a optimitzar les condicions higiènic-sanitàries de les presons, corresponsabilitzant-ne les conselleries competents, la Direcció General Penitenciària i tot el personal funcionari amb responsabilitat amb els empresonats.

És indispensable la màxima coordinació entre els serveis de sanitat i els de justícia per fer efectiu el dret a la protecció de la salut dels reclusos.

El motí de l'estiu de l'any 1990 a la presó Model de Barcelona posà de manifest, malgrat l'escassa relació dels fets amb la deficient situació sanitària—segons indicà la Conselleria de Justícia—, el buit assistencial en el qual es trobaven els reclusos.

Vam incidir l'any passat en la possibilitat d'aplicar l'article 60 del Reglament Penitenciari als presos que patissin la infecció del VIH o la SIDA. També incidírem en els problemes d'assistència social i familiars, amb motiu de l'alliberament d'aquests malalts.

L'escassetat d'acolliments per a aquest tipus de persones, tant en centres públics com privats, fa difícil trobar una solució digna als seus problemes.

La mateixa Conselleria ha manifestat la possibilitat de reingressar a la presó aquestes persones a fi de poder-les atendre, atès el nombre de víctimes i la progressió de la malaltia.

Això, que sembla paradoxal, pot esdevenir un greu problema en el futur, quan progressivament es vagi ampliant el nombre d'afectats malalts de la sida provinents de les presons. Si les famílies d'aquests ciutadans no poden fer-se'n càrrec, ja sia per motius personals o materials, ni les administracions n'assumei-

xen directament les responsabilitats amb centres d'acolliment de serveis socials o d'assistència pública sanitària, o bé indirectament, mitjançant prestacions personals adequades dels serveis socials, sembla que no tindran més remei que tornar a la presó.

Per això, cal un plantejament seriós del problema, amb la col·laboració i eficaç coordinació dels departaments de Sanitat i Seguretat Social, Justícia i Benestar Social, que pugui atendre o alleugerir les càrregues que hauran de suportar els esmentats malalts i llurs familiars.

Així, arran de la problemàtica relacionada amb les condicions sanitàries de la presó Model de Barcelona, denunciada pel senyor R.A., en nom i representació de l'associació ciutadana anti-sida de Catalunya, s'inicià la nostra actuació i seguí, si més no, la reforma de la infermeria de la presó Model i la creació de diversos programes sanitaris, els quals tendiren a la millora de les condicions generals dels reclusos i a una millor i superior redistribució dels recursos.

Atès que vam fer nostra la preocupació denunciada en l'escrit de queixa, suggerírem als departaments de Sanitat i Justícia la solució de les situacions denunciades més evidents, com també l'aprofundiment de les actuacions coordinades d'aquests departaments, a fi de millorar i dignificar l'àmbit sanitari assistencial de les presons.

De la informació rebuda enguany dels esmentats departaments, podem dir que el de Justícia posà en marxa una comissió, en què participen representats del Programa Vida als Anys i el Programa per a la Prevenció i el Control de la Sida, per donar solució als problemes d'acolliment dels penats afectats per la sida als quals és d'aplicació l'article 60 del Reglament Penitenciari.

Pel que fa al programa de la sida, a final de 1985 es va posar en marxa a les presons catalanes un pla de prevenció, control i assistència per fer cara a la infecció per VIH. El pla en qüestió es fonamentava en les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut i de la Direcció del Programa per a la Prevenció i el Control de la sida, del Departament de Sanitat i Seguretat Social.

Les línies fonamentals d'aquest programa són la prevenció, mitjançant una informació específica i generalitzada en relació amb la naturalesa de la infecció (es facilita un fullet informatiu a tota la població que ingressa a la presó); així mateix s'ofereix informació individualitzada als interns que ho sol·liciten o a aquells dels quals hi ha sospites diagnòstiques de la infecció; es donen uns lots d'higiene i s'informa de la possibilitat d'utilitzar lleixiu com a material desinfectant.

En relació amb el control i tractament, es reconeix l'intern en el moment de l'ingrés. Es poden practicar anàlisis de presència d'anticossos a petició de l'interessat o bé per necessitats diagnòstiques, i els resultats es comuniquen confidencialment a l'intern, amb les recomanacions corresponents. El seguiment i el tractament es fan en els hospitals de referència —en el cas de Barcelona, l'Hospital Clínic—, i es determina la possible necessitat d'internament hospitalari. Si l'evolució de la malaltia ha arribat a ser molt greu, el fet es posa en coneixement del jutge de vigilància, perquè, si ho considera oportú, apliqui l'article 60 del Reglament Penitenciari vigent, que estableix la llibertat condicional.

L'atenció mèdica preventiva es veu complementada per l'actuació psico-social prioritària, que ofereixen els equips d'observació i tractament i les comissions territorials d'assistència

social penitenciària.

En relació amb altres qüestions que són motiu de queixa, el Departament de Sanitat i Seguretat Social, i particularment el Programa de Prevenció i Control de la sida, treballa coordinadament amb el Departament de Justícia sobre els aspectes sanitaris de l'atenció als afectats de la sida que estan empresonats.

Sens perjudici de les recomanacions fetes pel Síndic en el sentit que se segueixin adoptant les mesures necessàries per garantir el dret a la protecció de la salut dels ciutadans empresonats i sota la custòdia de la Conselleria de Justícia, la informació rebuda coincideix amb la resposta donada pel Conseller de Justícia a una pregunta al Consell Executiu sobre el tractament mèdic dels reclusos malalts de sida.

D'altra banda, el Conseller de Justícia ens ha fet avinent que els fets protagonitzats pels cinc interns de la presó Model de Barcelona el dia 21 de juliol de 1990, objecte de queixa, no significa l'existència d'una situació precària dels malalts de sida, com diu l'informe emès per l'Associació, donat que el que reivindicaven, en definitiva, era l'aplicació de l'art. 60 del Reglament Penitenciari, benefici del qual tres d'ells ja havien gaudit i l'havien perdut per motius de conducta.

Segons va constatar l'Hospital de Granollers, al qual van ser traslladats, els cinc interns esmentats rebien l'atenció adequada, i no requerien hospitalització, fet que la Conselleria verificà per la decisió de l'equip mèdic de donar-los l'alta el dia 27.07.90, un cop resolt els problemes de deshidratació i cremades per l'exposició perllongada al sol a la teulada del centre penitenciari.

En relació amb la situació real d'atenció d'aquest tipus de malalts, la Conselleria ens indica que no hi ha raons per haver de corregir-la, donat que la situació que es denuncia no s'ajusta a la veritat. No obstant això, el Departament de Justícia, en col·laboració amb el de Sanitat i Seguretat Social, sempre ha tractat de millorar les condicions sanitàries dels interns, i sobre aquest particular se'ns informa que:

«Primer.- Com a conseqüència dels casos d'addicció a drogues per via parenteral (ADVP) i de l'augment de la incidència i prevalença de la patologia associada a aquesta conducta, el Departament de Justícia va endegar l'any 1985 el Programa d'atenció a la sida conjuntament amb el Departament de Sanitat i Seguretat Social.

»Segon.- Qualsevol ciutadà privat de llibertat, amb independència de la seva situació preventiva o de condemnat, disposa dels serveis sanitaris del centre corresponent durant les 24 hores del dia.

»Tercer.- Pel que fa als recursos existents en l'àmbit sanitari i a tall d'exemple, la presó Model disposava, El 21 de juliol de 1990, d'un equip sanitari compost per gairebé 26 professionals propis i diversos especialistes externs consultors, que visiten el centre una o dues vegades per setmana i, a més, sempre que sigui necessari.

»Quart.- Pel que fa als interns malalts de la síndrome d'immunodeficiència humana, el programa creat l'any 1985 preveu subministrar informació-prevenció individualitzada a tots els interns, control i reconeixement en el moment d'ingrés, realització d'anàlisi a petició de l'interessat, de presència d'anticossos VIH i d'altres, com també el seguiment als hospitals de referència i/o ingrés si l'evolució de la síndrome així ho requereix.

»Cinquè.- Qualsevol intern disposa, ja des del moment de

l'ingrés, d'un lot higiènic previst en el programa d'ingressos que incorpora, entre d'altres, productes de neteja personal i profilàctics.

»Sisè.- Els interns malalts, siguin preventius o penats, reben de mans dels serveis sanitaris, i de manera individualitzada i horària (unidosi), la medicació necessària. Més específicament, els malalts de sida, si existeix prescripció facultativa hospitalària, reben tractament amb zidovudina (Retrovir) amb càrrec, lògicament, a les despeses de farmàcia de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació.

»Setè.- Pel que fa a l'aplicació de l'article 60 i atès el caràcter inguarible de la sida, actualment, els serveis mèdics cursen llur sollicitud immediatament després de diagnosticada la síndrome. El retard denunciat no és responsabilitat dels Serveis Penitenciaris ni tampoc els criteris d'aplicació.

»Vuitè.- La Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació no és competent en recursos sanitaris extrahospitalaris, però s'han iniciat recentment diversos programes de col·laboració amb el Departament de Sanitat i Seguretat Social i altres organismes. Les Comissions d'Assistència Social Penitenciària i Benestar Social també s'ocupen dels casos d'excarceracions, de manera que ni un sol dels 118 excarcerats a causa de la sida ha quedat sense la deguda atenció, quan ha estat necessària.

»Novè.- El Departament de Justícia a través de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació assumeix plenament les recomanacions dels organismes internacionals i també les del Parlament de Catalunya pel que fa a la confidencialitat i la inviolabilitat del dret a la intimitat de qualsevol intern portador d'anticossos VIH o afectat de la síndrome, i així no identifica els casos ni informa, de manera individual ni col·lectiva, terceres persones o organismes.»

Malgrat la informació rebuda, són evidents els canvis produïts d'ençà dels fets que motivaren l'inici del present expedient. En són un exemple la reforma de la infermeria del C.P. d'Homes de Barcelona i les contínues millores introduïdes per dignificar l'estat de la sanitat penitenciària.

El Síndic comunicà als interessats el resultat de la investigació, i sens perjudici de les objeccions que hi poguessin fer, donà per closes les actuacions i es procedí a arxivar l'expedient.

Tanmateix, el Síndic continuarà vetllant per la millora i el tractament òptim dels empresonats afectats de sida, als quals s'han de garantir els drets fonamentals.

Queixa 904/91

Prevenició, assistència i sancions en matèria de substàncies que poden generar dependència

El fet que la Llei 20/85, de 25 de juliol, de Prevenició i Assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència, parcialment modificada per la Llei 10/91, de 10 de maig, hagi tingut una incidència més o menys significativa en el consum de drogues ha fet dubtar el president d'una associació d'alcohòlics rehabilitats sobre l'observança dels esmentats textos jurídics entre els poders públics.

Tot i conèixer la dificultat de fer canviar els hàbits i costums de la societat mitjançant normes que sancionen determinats defectes socials, no dubtem que l'aplicació de la llei ha tingut

efecte, positiu o negatiu, quant a la reducció en el consum de drogues, però en tot cas necessari i efectiu quant a l'assistència dels malalts.

Un dels ciutadans que han recorregut al Síndic formulà una queixa denunciant el reiterat incompliment de la Llei 20/85, del 20 de juliol, sobre prevenició i assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència i de la Llei de Modificació de la mateixa Llei, aprovada pel Ple del Parlament el dia 24 d'abril de 1991.

Transcrivim a continuació la queixa de l'interessat:

«És general que no hi hagi cap compliment d'aquestes dues lleis, tan per part de les entitats públiques com de les privades, ja per interessos propis, ja argüint que és fruit de la tradició vitivinícola del nostre país.

»Hem pogut anar comprovant dia a dia que hi ha una total impunitat envers els responsables d'aquest incompliment, i entre molts altres casos, en podríem posar els exemples següents:

»- Festes de promoció de begudes alcohòliques (Festa de la cervesa, per exemple)

»- Festes majors, cantades d'havaneres amb cremats de rom, on hi ha un consum sense cap mena de control sobre les begudes alcohòliques entre els menors.

»- Concerts a l'aire lliure, amb el mateix problema que en el cas anterior.

»- A les àrees de servei de les autopistes es continuen servint tota mena de begudes alcohòliques.

»- A les carreteres que travessen Catalunya continuen veient-s'hi cartells popagandístics anunciant begudes amb contingut alcohòlic, i un llarg etcètera de fets que podríem anar comptabilitzant.

»Com a entitat, ens veiem obligats a fer aquesta denúncia veient que no hi ha ningú que s'encarregui de vetllar perquè les lleis que incideixen en aquest camp es compleixin, conscients que tampoc no hem de ser nosaltres que hàgim d'assumir aquesta responsabilitat, ja que, com diu l'article 1r. de la Llei de Modificació de la Llei 20/85: "Correspon a les Administracions públiques dins el marc de les competències que els reconeix aquesta Llei, la realització de les actuacions de prevenició tendents a limitar l'oferta i la promoció de substàncies que poden generar dependència..."

»En conseqüència, desitjaríem que volguéssiu estudiar detingudament aquesta situació, a fi de detectar, i si cal sancionar, qualsevol tipus d'irregularitat en el compliment de la Llei.»

El Síndic va admetre a tràmit la queixa i, vista la problemàtica exposada, sollicità del Departament de Sanitat el corresponent informe. Així mateix, suggerí que s'adoptessin les mesures necessàries per assegurar el rigorós compliment de la Llei, i es demanà que se'ns donés compte dels resultats obtinguts.

La Conselleria ens respongué sobre el capteniment del Departament en aquesta matèria, el qual hem considerat correcte, malgrat que caldrà continuar potenciant les mesures de control i sancionadores.

De l'esmentat Informe es pot concloure, en síntesi, que:

La causa i l'objectiu de les lleis esmentades és la protecció i promoció de la salut, i han estat dictades de conformitat amb el deure que tenen els poders públics d'organitzar i tutelar la salut pública.

En matèria de dependències, resulten bàsiques les accions preventives. Dins el nivell primari de prevenició, la legislació,

junt amb la informació i l'educació sanitària, constitueix una activitat necessària per reduir factors de risc i eliminar els elements que, d'alguna manera, les fomenten o potencien.

La normativa abans indicada intenta paliar l'ús o l'abús del consum de les begudes alcohòliques, entre d'altres substàncies que poden generar dependència, amb l'objectiu de preservar i millorar la salut pública i aconseguir un major benestar col·lectiu.

Malgrat el que s'ha exposat anteriorment, per assolir l'objectiu esmentat cal apuntalar la llei amb un règim sancionador per a les situacions d'incompliment i portar a terme les actuacions pròpies de policia administrativa. En el desplegament d'aquesta activitat, s'han incoat 66 expedients sancionadors a empreses de publicitat exterior, per fer publicitat de tabac i de begudes alcohòliques de més de 23 graus centesimal; 11 expedients sancionadors per vendre o subministrar begudes alcohòliques a menors de 16 anys; un per subministrament gratuït de beguda alcohòlica; un per venda de beguda alcohòlica en centre no autoritzat, i dos per promoció de beguda alcohòlica.

Al marge d'aquestes actuacions pròpiament coercitives, han estat molt importants, també dins el bloc d'activitats de control i seguiment, els requeriments efectuats a subjectes i sectors afectats per les normes sol·licitant una actuació ferma en matèria d'infraccions que es poguessin produir o bé, si esqueia, requerint la cessació automàtica d'una activitat constitutiva de presumpta falta administrativa. Com a exemple del que expossem, citem, entre altres, els oficis adreçats a l'anomenada Macroverbena Nit de Sant Joan 1991, celebrada a Prades; el seguiment fet de la Mostra de Cuina, Vins i Embotits, efectuada a Barcelona, amb el suport de l'Institut Català de la Vinya i el Vi; la Setmana del Cava, organitzada a Sant Sadurní d'Anoia, i el requeriment a l'empresa Telefònica perquè retirés publicitat de begudes alcohòliques exposada a les cabines telefòniques.

Finalment, se'ns comunicà que hi ha una àmplia campanya informativa, mitjançant escrits adreçats a tots els centres, locals i establiments que es veuen afectats per les normes recollides en la Llei 10/1991, per assabentar-los de les noves prescripcions jurídiques.

Alhora, es distribueix entre aquests sectors el material gràfic senyalitzador de les limitacions establertes en la llei precitada.

Ateses les esmentades consideracions i vista, amb posterioritat a la recepció de la queixa i el respectiu informe, la publicació del Decret 266/91, d'1 de desembre, pel qual es regula la capacitat i les facultats sancionadores que preveuen les lleis objecte de queixa, donem per closes les nostres actuacions, de les quals informem les parts implicades.

3. Les reformes sanitàries

A mesura que s'anaven produint els traspassos de l'Administració de l'Estat a la Generalitat, es consolidava també un nou sistema sanitari integrador, basat en l'atenció socio-sanitària.

Des de l'any 1977, quan fou creat el Departament de Sanitat i Assistència Social, fins a l'atribució de competències sobre assistència i serveis socials al Departament de Benestar Social, s'organitzà una vertadera administració social integradora, la qual, amb el temps, s'ha anat fixant en l'àmbit exclusivament sanitari. Els objectius fixats pel nou Departament de Sanitat i

Seguretat Social tendiren a la transformació de les estructures sanitàries, a fi d'assolir els objectius que fixen les directrius de l'OMS en el document «La Salut per a tothom l'any 2000».

La nova organització sanitària de Catalunya s'hagué d'adequar a l'estructura dels serveis sanitaris catalans, fonamentalment arrelats en centres privats, la qual cosa, juntament amb les dificultats de les greus insuficiències en les finances del govern de la Generalitat, basades en aquesta matèria en un sistema dependent dels pressupostos de la Seguretat Social estatal, ha fet trontollar cada any la sanitat catalana.

Això no obstant, s'ha facilitat l'accés dels usuaris als serveis sanitaris i se n'ha universalitzat l'assistència; s'ha potenciat, no ben bé en el grau que tots voldríem, l'assistència primària; s'ha pal·liat en l'àmbit hospitalari les mancances comarcals i, mitjançant l'acreditació de centres, s'han integrat hospitals públics i concertats, amb l'augment consegüent del nivell de qualitat de la xarxa hospitalària i d'utilització pública.

Finalment, la Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya, en el marc del model sanitari establert per la Llei General de Sanitat, creà el Servei Català de la Salut, com a instrument per dur a terme l'ordenació sanitària pública de Catalunya i establí el Pla de Salut com a instrument de planificació. L'esmentat Pla de Salut de Catalunya s'ha d'elaborar en el termini d'un any, a partir de l'entrada en vigor de la LOSC. Malgrat no haver-se elaborat l'esmentat Pla, s'han fixat les bases per elaborar-lo en el document «Marc per a l'elaboració del Pla de Salut de Catalunya».

La gestió integral de la sanitat pel Servei Català de la Salut i l'ampliació de les prestacions públiques a tota la població, amb els serveis de salut mental, odontològics i geriàtrics, continua essent un repte per als responsables sanitaris, i esperem que no trigui a esdevenir realitat.

Exposàvem en informes anteriors la problemàtica de l'assistència psiquiàtrica i de la salut mental, àmbit on mancava la coordinació institucional i funcional. Lentament, però, sembla que es tendeix cap a una optimització dels recursos, amb el traspàs dels serveis a la Generalitat, i, tímidament, tant en l'assistència primària com en l'hospitalària, es van creant Unitats de Psiquiatria i Salut Mental, com les unitats de la Verneda, La Pau i La Mina, creades no fa gaire en l'àmbit de l'atenció primària.

Enguany ens adherim a l'informe d'àmbit estatal elaborat pel Defensor del Poble, el qual fa un seguit d'observacions i recomanacions a les diverses administracions implicades, perquè apliquin un vertader Pla de Salut Mental, corregeixin les deficiències i permetin la integració definitiva d'aquest sector a l'assistència sanitària general.

Descobrir res nou sobre la situació de l'assistència sanitària pública al nostre país és difícil, però recomanar solucions perquè funcioni realment en benefici de tota la societat, encara ho és més. Això sembla que va ser un dels motius que decidiren el Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut a sol·licitar d'una comissió d'experts l'elaboració del que s'ha conegut per «Informe Abril».

L'esmentat Informe fa un repàs de les principals deficiències del Sistema Nacional de Salut, i posa l'èmfasi en els aspectes d'organització, gestió i finançament, que, per manca d'adaptació a les necessitats dels serveis sanitaris actuals, sembla que s'haurien de tornar a reformar en bona part.

De les seixanta-quatre recomanacions que fa l'esmentat In-

forme, i sens perjudici de caure en subjectivismes en la nostra anàlisi sobre els seus aspectes més significatius, considerem oportú de presentar en aquest informe anual una síntesi del contingut del text en qüestió, per reiterar algunes de les consideracions ja recollides en informes del Síndic al Parlament i reflectides a bastament pel rigorós «Informe Abril». Els aspectes i recomanacions més destacats denuncien les principals deficiències del Sistema Nacional de la Salut i són els següents:

1.- Aspectes d'organització

Es basen en: descentralització; desconcentració; separació del finançament de la previsió de serveis, per millorar l'eficiència amb criteris de mercat, afavorint l'atenció eficient i ampliant l'elecció de l'usuari; separació dels pressupostos d'assistència sanitària dels de prevenció i promoció de la salut, per evitar desviacions pressupostàries.

La tendència de mesures homogeneïtzadores en matèria de personal, en un marc de relacions jurídic-laborals, amb retribucions incentivades i contractacions laborals, entre altres mesures de contractació amb entitats privades per instaurar un sistema sanitari mixt, bo i ampliant l'oferta i capacitat d'elecció dels usuaris.

2.- Aspectes de gestió

Generar pressupostos realistes; promoure la participació del personal mèdic en la gestió; aplicar fórmules empresarials i implantar el Pla General de Comptabilitat amb auditories externes; optimitzar els recursos existents i optar per la contractació externa abans d'ampliar els serveis i de crear-ne de nous; introduir normes de qualitat —que per part nostra ja eren previstes— en l'art. 69.2 de la LGS, tant objectives com subjectives de l'usuari.

3.- Aspectes de finançament

Mantenir l'assignació de recursos per a la sanitat a través dels Pressupostos de l'Estat, evitant la desviació i regressió, sense reduir les aportacions de la Seguretat Social, a fi que l'individu reconegui el seu esforç en relació amb el cost dels serveis.

L'usuari hauria de pagar pels serveis rebuts, encara que minoritàriament o simbòlica, per tal d'augmentar la percepció de les despeses generades, a base de crear el sistema de facturació corresponent.

En aquest sentit, cal recordar que a l'assistència sanitària pública gratuïta, els usuaris ja hi contribueixen amb impostos i cotitzacions a la Seguretat Social.

Delimitar les prestacions bàsiques incloses en el sistema de finançament públic. En la pràctica, entenem que això podria significar una discriminació per raó dels serveis de salut de les diferents comunitats autònomes.

Crear el concepte de prestació addicional, mitjançant el qual l'usuari participaria en el cofinançament de la prestació.

Creiem que, malgrat ser positiva la recomanació, seria de difícil encaix, al nostre entendre, atès el contingut de la Llei General de Sanitat, i que contravindria l'art. 43 de la Constitució,

pel que fa als principis d'igualtat i de solidaritat.

Farmàcia

Participació de l'usuari en la despesa a fi d'evitar el consum exagerat de medicaments, amb l'excepció de certs sectors, com és ara determinats pensionistes o els malalts crònics.

Malgrat ser una altra de les mesures més impopulars, hi veiem poca transcendència, perquè fins ara no s'ha disposat d'elements de control en la dispensació de medicaments i aquest fet no es relaciona amb la nova Llei del Medicament.

Sobre aquest punt, cal indicar que a Catalunya l'atenció farmacèutica finalment s'ha regulat amb la Llei d'Ordenació Farmacèutica, aprovada pel Ple del Parlament el dia 28 de novembre de 1991. Del preàmbul de la Llei es desprèn la indisolubilitat de l'atenció farmacèutica i l'atenció sanitària. Pel que fa a l'ús dels medicaments, la mateixa OMS ha manifestat que no són sempre correctament prescrits i utilitzats i que per servir-se'n cal una prescripció apropiada, una disposició oportuna, un preu assequible, una dispensació correcta i una aplicació justa en la dosi, els intervals i els temps indicats.

Per això, considerem que, per assolir un ús racional del medicament, l'Administració ha de continuar fomentant i afavorint l'autorització, el control i la inspecció dels medicaments. Pel que fa a l'Administració de la Generalitat, l'esmentada Llei d'Ordenació Farmacèutica regula l'etapa de la dispensació en tots els aspectes, i en preveu la planificació, autorització i també les condicions d'accés a la titularitat o transmissió i funcionament dels establiments i els serveis farmacèutics.

Atenció social

L'informe a què ens referim proposa una llista d'observacions i mesures ja denunciades pel Síndic en l'informe corresponent a l'any 1991, del qual es desprenen com a fets més transcendents: la notòria insuficiència de mitjans adequats per atendre els malalts crònics i les persones d'edat avançada, fet que sol comportar el col·lapse de llits hospitalaris per a malalts aguts, d'un cost molt elevat, sense la contrapartida que els afectats rebin l'assistència que realment requereixen i amb el conseqüent malbaratament econòmic, que pertorba l'assistència hospitalària.

Per això l'esmentada Comissió proposa certes mesures fonamentalment coincidents amb les recomanacions fetes pel Síndic en informes anteriors, com la reconducció de l'atenció social fora de l'àmbit hospitalari, de manera que es doni preferència a la creació de llits d'estada mitjana i llarga. Respecte a la facturació dels hospitals, també es proposa distingir les despeses del grup de més de 75 anys i tendir progressivament que el sector públic assegurí la prestació de serveis sense necessitat de ser-ne proveïdor i gestor directe.

Llistes d'espera

Ens crida l'atenció com la Comissió minimitza aquest problema indicant que les llistes d'espera «poden ser l'expressió natural d'un impossible acoblament entre l'oferta i la demanda». S'indica que la naturalesa de la llista és més important que

no pas la quantitat, és a dir, que sigui ben formada, constituïda per uns pacients el tractament dels quals es pugui demorar sense agreujar la malaltia.

L'informe recomana millorar les programacions dels registres hospitalaris, definir els terminis per tipus de servei i generalitzar els concerts amb mitjans aliens.

A parer nostre, posa en evidència la inexistència d'uns registres de les llistes d'espera realment dignes de crèdit, la qual cosa delata la manca de control de les institucions responsables. Per això, sens perjudici dels suggeriments fets pel Síndic sobre la desmotivació dels professionals sanitaris —que hem de reconèixer com una altra causa d'allargament de les llistes—, cal trobar altres fórmules, com les indicades el darrer any, pel que fa a l'Hospital de Viladecans, amb el suport de més torns i de concerts amb mitjans aliens a la Seguretat Social.

Urgències

Com ja indicàrem en informes anteriors, les recomanacions fetes posen en dubte la reforma de l'atenció primària com a primer graó assistencial, la qual cosa fa derivar els pacients directament al servei d'urgència dels hospitals, amb percentatges molt baixos de necessitat i d'urgències reals.

Salut pública

Les administracions sanitàries han d'impulsar l'elaboració d'estratègies de salut de caràcter inter-sectorial.

L'activitat assistencial ha d'incloure activitats preventives i de promoció i educació sanitària, dins dels serveis professionals assistencials, amb objectius i incentius definits.

Aquestes dues recomanacions, entre altres d'anteriors, ja foren recollides pel legislador autonòmic, del qual fet es desprèn del capteniment de l'Administració sanitària de Catalunya.

Una part de les 64 recomanacions de l'esmentada Comissió havien estat analitzades, encara que particularment, per la nostra Institució, la qual cosa ens mogué a suggerir a l'Administració sanitària les mesures tendents a corregir les possibles deficiències més evidents (vegeu l'Informe al Parlament 1990, BOP núm. 250, pàgines 16751 - 16772).

La Llei d'Ordenació Sanitària a Catalunya, en el marc establert per la Llei General de Sanitat, ja preveu, si més no, l'assoliment de moltes de les recomanacions esmentades, basant l'ordenació sanitària en la racionalització i coordinació dels recursos existents i d'acord amb els principis d'universalització, integració de serveis, simplificació, eficàcia i eficiència de l'organització, concepció integral de la salut, descentralització i desconcentració de la gestió, sectorització de l'atenció sanitària i participació comunitària.

Així doncs, correspon al Servei Català de la Salut la comprometedora tasca d'aplicar les funcions que li són pròpies, amb l'objectiu essencial de promoure, protegir i millorar la salut dels ciutadans de Catalunya. Esperem que l'estudi dels nostres suggeriments i l'anàlisi de les recomanacions esmentades ajudaran l'Administració sanitària, el seu personal i l'usuari a crear aquella consciència social solidària que la nostra Institució reitera any darrera any, per tal d'obtenir l'efectiu benestar

de la societat.

Queixa 427/91

Llistes d'espera

Les llistes d'espera, cada cop més llargues, revelen un cop més la inadequació del funcionament dels serveis sanitaris a les necessitats dels usuaris de la sanitat.

Dèiem l'any passat que posar en pràctica determinats programes pilot per alleugerir les llistes d'espera quirúrgiques podia allerar l'Administració sanitària a ampliar aquesta mesura amb caràcter general a tots els hospitals. Reconèixer i promoure el treball dels professionals i crear torns de treball compatibles amb els mitjans de què es disposa també són mesures a tenir en compte per no caure en una possible desassistència mèdica.

La queixa que transcrivim és un exemple de la preocupant situació que viuen molts ciutadans per ser intervinguts en els hospitals públics.

La senyora A.M. s'adreçà al Síndic indicant el següent:

«Em dirigeixo a vós per exposar el meu cas i demano el vostre ajut, donat que el funcionament de l'Institut Català de la Salut, exactament l'Hospital de Girona Dr. Josep Trueta —per cert, hospital olímpic '92 (subseu de Banyoles)— és del tot incorrecte.

»Des del dia 16 de novembre de 1990 estic de baixa laboral per malaltia. Us adjunto el diagnòstic, els comunicats de confirmació fins al dia d'avui i el volant d'admissió per a una intervenció quirúrgica. Com podeu comprovar, aquest últim no és datat.

»Fa, doncs, cinc mesos que estic de baixa sense feina i al llit, sense poder fer una vida normal a causa de dues hèrnies discals i una tercera vèrtebra afectada que, ocasionant-me terribles dolors i rampes a les cuixes i les cames, em priven de caminar.

»Inútilment espero des de fa tres mesos que una operació em resolgui el problema, però la ineficàcia d'una de les més importants institucions públiques del país sostinguda econòmicament per tots els ciutadans em manté en una llarga llista d'espera per ser atesa.

»És un problema que afecta per tant un nombre important de ciutadans i exigeix una solució urgent, perquè amb la salut de les persones no s'hi juga.

»Us demano que com a Síndic de Greuges tingueu en compte la meua queixa i vulgueu posar-hi remei.»

En relació amb la present reclamació ens vam adreçar a la Conselleria de Sanitat exposant la preocupant situació de les llistes d'espera i vam suggerir que s'adoptessin les mesures i criteris més indicats per alleugerir-les.

La Conselleria ens respongué que la interessada havia ingressat a l'Hospital de Girona Dr. Josep Trueta, on va ser intervinguda d'hèrnia discal i, ja donada d'alta, estava en període de rehabilitació.

Malgrat la resolució específica de cada queixa relativa a aquest problema, cal continuar ampliant i optimitzant els serveis, organitzant-los i planificant-los d'acord amb una anàlisi regular de les demandes, flexibilitzant la coordinació entre els diferents nivells hospitalaris, amb l'adopció de les mesures alternatives més adequades a cada cas.

Queixa 1347/91

Nens oncològics

L'any passat la Conselleria de Sanitat resolgué el problema

plantejat per l'Associació Catalana de Fibrosi Quística, relatiu al pagament de la medicació necessària pels afectats d'aquesta malaltia, del qual es feu càrrec l'Institut Català de la Salut. Amb la finalitat de fer efectiva la dispensació gratuïta de la medicació, el Departament de Sanitat aprovà la Circular 11/90, de 26 de juny.

Enguany, l'Associació de Familiars i Amics de Nens Oncològics (AFANOC) es queixà de la pobra atenció que reben de l'Administració els infants afectats pel càncer. L'esmentada Associació ens envià la nota de premsa que transcrivim:

«El preu dels medicaments per a nens amb càncer

»El dia 1 d'octubre, la junta de l'associació d'AFANOC (Associació de Familiars i Amics de Nens Oncològics de Catalunya) hem decidit mostrar la nostra protesta a la Conselleria de Sanitat de la Generalitat, pel preu, creiem que abusi, del medicament anomenat Zofran.

»El Zofran, que fa més d'un any que s'administra als Estats Units, és un medicament que cap dels metges consultats no dubten d'alabar, perquè és efectiu i no produeix efectes secundaris, té com a principal qualitat reduir en gran manera els efectes de la quimioteràpia, vòmits, mareigs, malestar general, etc.

»Les conseqüències són de vital importància per als nens en tractament oncològic, tractament que és d'una duració mínima de dos anys i en molts casos de quatre o més. El nen no va angixat a les sessions de quimioteràpia, perquè sap que s'estalviarà més de 7 o 8 hores de vòmits continuats i que l'endemà podrà anar amb normalitat a l'escola; també el desgast físic serà molt més baix, amb la importància que això significa en pacients baixos en defenses.

»A l'envàs de Zofran de 4 mg del laboratori Glaxo, que val 22.070 pessetes, hi ha 15 comprimits i normalment se'n gasten de 3 a 4 en un tractament setmanal (que és el més corrent). Els pacients de la S.S. paguem el 40% del producte, la qual cosa significa que la gent afectada ve a pagar unes deu mil pessetes el mes. No tothom pot assumir aquesta despesa.

»Ens preguntem què ha de fer la gent que no pot pagar-ho: anar al darrera dels assistents socials, beneficències, etc., o deixar que el seu fill segueixi patint?

»Per tot això considerem que aquest producte s'ha d'administrar gratuïtament a tots els hospitals amb malalts oncològics sense pèrdua de temps.

»Pd. En el cas de nens més grans cal administrar-los Zofran de 8 mg, que val el doble.»

La nostra Institució considerarà convenient suggerir al Departament de Sanitat que s'adoptessin les mesures necessàries per poder dispensar de franc la medicació adequada, a càrrec de l'Institut Català de la Salut, mitjançant les farmàcies dels hospitals on s'atenen els malalts oncològics.

De l'informe rebut de la Conselleria es desprèn, en síntesi, la predisposició del Departament de Sanitat per tractar el problema i les possibles vies d'actuació i col·laboració, malgrat que, per ara, no s'ha previst la dispensació gratuïta d'aquest medicament.

Transcrivim la resposta de la Conselleria:

«La Generalitat de Catalunya no té atribuïdes competències pel que fa a la legislació sobre productes farmacèutics, ja que l'article 149.16 de la Constitució Espanyola reserva la competència exclusiva d'aquesta matèria a l'Administració de l'Estat.

»L'aportació de l'usuari —estant el titular del carnet en situa-

ció d'alta o assimilada— depèn del grup terapèutic al qual un determinat fàrmac és adscrit pel Ministeri de Sanitat i Consum. Segons aquesta adscripció, l'antiemètic Ondazeton-Zotran (R) requereix una aportació de l'usuari del 40% del preu.

»Cal assenyalar que, en escrit adreçat a l'AFANOC de data 4 d'octubre de 1991 (Reg. de Sortida núm. A3-2170) i en relació amb la nota de premsa sobre els preus dels medicaments per a nens amb càncer tramesa per aquella associació als mitjans de comunicació, el Conseller de Sanitat i Seguretat Social informà d'aquests aspectes l'associació esmentada; alhora, li expressava la predisposició del Departament per tractar aquesta qüestió. En data 25 de novembre de 1991, el senyor Pere Casas, president de l'AFANOC, va ser rebut pel Conseller de Sanitat i Seguretat Social i el proppassat 9 de desembre tingué una reunió amb el doctor Josep M. Borràs, director del Programa d'Atenció Oncològica, en la qual es tractà de la problemàtica que afecta el col·lectiu de nens malalts de càncer i les possibles vies d'actuació i col·laboració.»

Vist l'esmentat informe i atès l'actual corrent a Europa, tendent a facilitar la medicació necessària als infants amb problemes mèdics, creiem necessari suggerir a la Conselleria de Sanitat que mantingui les negociacions iniciades amb l'esmentada Associació, a fi de poder trobar solucions per rebaixar o suprimir la despesa que causa als malalts la compra del medicament, entre altres mesures que comportin una millora en la qualitat assistencial dels nens amb càncer.

CONSUM

1. Discrepàncies sobre facturació de subministraments

Són nombroses les queixes que rebem en relació amb les facturacions per consum. Tanmateix, aquest és el principal punt de fricció entre les empreses concessionàries dels serveis de subministrament domiciliari d'aigua, gas i electricitat i els seus abonats.

Protestes contra els augments de les tarifes, els quals incideixen negativament i de forma desproporcionada en les economies domèstiques més humils; reclamacions contra rebuts girats en funció de consums que els abonats estimen incorrectes, i disconformitat amb el sistema de lectura quadrimestral pel que fa a l'estimació dels consums produïts durant els bimestres en què el personal de l'empresa subministradora no efectua la lectura del comptador, són el contingut essencial d'aquestes queixes.

La tasca de la nostra Institució consisteix a orientar el consumidor sobre les vies legals al seu abast per a la defensa dels seus legítims interessos econòmics, d'acord amb la normativa sectorial aplicable.

En el cas que l'abonat consideri que la liquidació és errònia perquè el comptador no registra correctament el consum, pot adreçar-se als Serveis Territorials del Departament d'Indústria i Energia, Direcció General de Seguretat Industrial, perquè es verifiqui oficialment l'aparell de mesura. Un cop rebuda la sol·licitud, és el mateix òrgan administratiu qui demana a l'empresa subministradora que retiri el comptador del domicili del reclamant i el presenti al laboratori oficial. Des de la nostra Institu-

ció i mitjançant els escrits de queixa, hem constatat que aquest procediment motiva la desconfiança de l'administrat envers els resultats de la comprovació, atès que hom pensa que el comptador pot ser manipulat abans de lliurar-lo a l'Administració. La legislació vigent exigeix el precintatge oficial dels aparells de mesura per garantir que, un cop verificats per l'òrgan administratiu competent, funcionen amb regularitat. Aquest precintatge s'ha d'efectuar abans de la instal·lació del comptador, sempre que es posi de nou en servei si es retira del domicili de l'abonat i quan les empreses subministradores necessitin treure'l per revisar-lo. El precinte col·locat per l'organisme oficial competent no pot ser alterat sota cap pretext per persona aliena. Si bé el laboratori oficial, una vegada practicades les proves pertinents, en l'informe sobre el resultat de la verificació fa constar si, a la recepció, el comptador no duia precinte, atesa la impossibilitat per determinar a posteriori qui és el responsable de la infracció, fóra convenient la presència d'un tècnic de l'Administració per certificar l'existència del precinte en el moment de retirar el comptador del domicili de l'abonat, i garantir així que els resultats de la verificació són fiables.

Hem observat també que, als esmentats informes, el Departament d'Indústria i Energia es limita a comunicar a l'interessat el percentatge d'error comprovat en el funcionament del comptador, sense fer esment del marge d'error autoritzat, de la norma legal que l'autoritza, i del dret que assisteix l'abonat, que, en cas de disconformitat amb els resultats de la verificació oficial, pot sol·licitar una segona verificació, la qual pot presenciar, àdhuc assistit per un perit de la seva confiança.

D'altra banda, el sistema legal regulador del procediment de verificació dels aparells de mesura és complex. El Decret de 12 de febrer de 1907 conté les instruccions per al servei de comptadors d'aigua. Posteriorment, el 1933 es va aprovar el primer Reglament de Verificacions Elèctriques, l'aplicació d'algun dels preceptes del qual es va estendre, d'acord amb les Ordres de 12 de febrer i 27 de juny de 1935 als subministraments públics de gas i d'aigua, sempre que no es forçés la interpretació del significat d'articles. Aquest reglament va ser substituït pel Decret de 12 de març de 1954, que ha estat modificat més recentment pel Reial Decret 1725/1984, de 18 de juliol. Quant al subministrament de gas, el Decret 2913/1973, de 26 d'octubre, modificat pel Reial Decret 3484/1983, de 14 de desembre, va establir el Reglament General del Servei Públic de Gasos Combustibles. Aquest caos normatiu, no dificulta tan sols el coneixement que pugui tenir el consumidor de la regulació vigent, sinó que propicia que les empreses concessionàries puguin escollir arbitràriament la norma més favorable als seus propis interessos.

L'altra qüestió que ens plantegen tot sovint els ciutadans que s'adrecen a la nostra Institució fa referència a la legalitat de les facturacions calculades en funció d'uns consums estimats. El motiu últim d'aquestes queixes rau en el fet que la major part dels abonats ignora que gaudeix del dret de facilitar a la companyia, per escrit o bé telefònicament, la lectura del seu comptador per poder determinar el consum real dels bimestres en què el personal de l'empresa subministradora no fa la lectura corresponent. No hem d'oblidar que és obligació legal de les empreses promocionar l'autolectura i informar el consumidor sobre la manera adequada de llegir els comptadors i de trametre la dita lectura en període hàbil per ser introduïda als sistemes de facturació. Cal, doncs, un control de l'Administració respecte al

compliment d'aquesta obligació.

Finalment, hem d'incidir en la inoperància de la via judicial per resoldre discrepàncies entre abonats i companyies subministradores: la lentitud, el formalisme i les despeses desproporcionadament superiors a la quantitat reclamada, en són factors determinants. Cal un procediment eficaç, tal vegada simplificat, per a la tramitació de reclamacions de menor quantia en els casos en què no es pugui arribar a un acord mitjançant la junta arbitral. Cal recordar que aquest és el manament que l'article 51 de la Constitució Espanyola adreça als poders públics quan diu: «Els poders públics garantirán la defensa dels consumidors i dels usuaris, i en protegiran amb procediments eficaços la seguretat, la salut i llurs legítims interessos econòmics».

Queixa 731/91

El procediment per a suspendre el subministrament d'aigua

El senyor J.L. s'adreça al Síndic de Greuges per sol·licitar ajut en el conflicte que mantenia amb la Societat Cooperativa Urbanització Martivell, concessionària del subministrament d'aigua a l'esmentada urbanització, situada al municipi de Gelida.

L'esmentada entitat li havia suspès el servei per manca de pagament d'unes quotes que el promotor de la queixa assegurava haver liquidat. La suspensió es va produir un diumenge al vespre sense previ avís.

Després d'aconseguir amb les nostres gestions prop del president de la Societat Cooperativa que es restablís el servei de forma provisional, vam adreçar el senyor J.L. a la Direcció General d'Energia, el servei jurídic de la qual ens va informar del resultat dels aclariments que havia realitzat.

L'esmentada Societat Cooperativa no estava inscrita en el Registre Industrial, per la qual cosa es va donar trasllat de l'expedient a la Direcció General de Seguretat Industrial als efectes oportuns.

D'altra banda, es va comprovar que l'entitat concessionària, en suspendre el servei, no havia ajustat la seva actuació a les prescripcions contingudes al Reglament de verificacions elèctriques i regularitat en el subministrament d'energia, aprovat per Decret de 12 de març de 1954, i modificat posteriorment.

L'esmentada norma, la qual s'aplica de forma supletòria atès que el municipi de Gelida no disposa de reglament regulador del servei de subministrament d'aigua, estableix que per suspendre el subministrament a l'abonat, la companyia n'ha d'assabentar el Departament d'Indústria i Energia, perquè un cop comprovats els motius, dicti una resolució autoritzant la suspensió, la qual mai no es podrà produir en dies festius.

No obstant això, es considerarà que aquest òrgan administratiu autoritza la suspensió si en el termini de dotze dies no resol expressament. Cal evitar que l'aplicació d'aquesta presumpció es converteixi en el procediment habitual.

Tanmateix, la suspensió s'ha de notificar per correu certificat especificant dia, hora i la raó per la qual s'efectuarà.

Això és el que l'administració va recordar a la Societat Cooperativa amb l'advertiment que en el futur s'ajusti a complir les prescripcions legals.

Quant a la possible sanció per incompliment, l'article 93 del Reglament de verificacions elèctriques estableix que en cas de

manifesta infracció dels preceptes d'aquest reglament, la quantia de la multa que podrà imposar varia, segons l'article infrin-git, des de cent fins a mil pessetes. En cas de reincidència en la falta es pot elevar de cinc mil a vint-i-cinc pessetes. No cal dir que aquestes quantitats irrisòries no estan en proporció amb la finalitat coercitiva de la multa.

Altrament, tot i que l'Ajuntament de Gelida va cooperar en la nostra tasca donant-nos la informació que vam sol·licitar i fent de mitjancer entre l'entitat d'abastament d'aigua i el senyor J.L., manca una actuació decisiva en exercici de la competència que en matèria de subministrament domiciliari d'aigua atorga als municipis l'article 25.2.1. de la Llei 7/1985, de 2 d'abril.

D'altra banda, l'article 86.3 d'aquesta Llei declara la reserva a favor de les entitats locals del servei essencial d'abastament d'aigua. Independentment del sistema de gestió i la forma que se n'estableixi, en última instància el control de la prestació del servei correspon a l'entitat local.

Queixa 1354/91

El silenci administratiu quant a les reclamacions contra facturacions

El senyor B.E., atès que la Societat General d'Aigües de Barcelona, S.A li pretenia liquidar dues factures de consums molt superiors als que havia realitzat en períodes anteriors, va sol·licitar al Departament d'Indústria i Energia que verificqués el seu comptador d'aigua.

L'error que es va apreciar en el seu funcionament no justificava l'elevat import facturat, amb el qual el senyor B.E. estava absolutament en desacord. Va presentar una reclamació a l'Ajuntament de Barcelona en data 23 de maig de 1991, segons el procediment establert a l'article 79 del vigent Reglament del Servei Metropolità d'Abastament Domiciliari d'Aigües de data 9 d'abril de 1987.

El 5 de setembre de 1991 va rebre de la companyia subministradora un escrit que en els termes següents el comminava a liquidar l'import que devia:

«Havent transcorregut el temps previst a l'article 79 del vigent Reglament del Servei d'Abastament Domiciliari d'Aigües a l'Àmbit Metropolità, des de la data en què va interposar reclamació davant l'Ajuntament de Barcelona sobre les facturacions del subministrament d'aigua (...) us preguem que procediu amb la major brevetat a l'abonament de les esmentades factures».

Disposada la companyia a suspendre el subministrament, el dia 26 de novembre va comunicar a l'abonat que disposava de 48 hores per liquidar el deute existent.

Entre l'espasa i la paret, el senyor B.E. ens va trametre el seu escrit de queixa, sol·licitant la intervenció del Síndic de Greuges en el seu afer.

Atesa la urgència del cas, des de les nostres oficines ens vam posar immediatament en contacte amb l'Entitat Metropolitana d'Abastaments Hidràulics per suggerir que es paralitzés l'actuació de l'empresa concessionària mentre no es resolgués expressament sobre la reclamació formulada.

El nostre suggeriment es va fonamentar en el següent raonament legal:

«L'article 79 del Reglament del Servei Metropolità d'Abas-

tament Domiciliari d'Aigües, invocat per Aigües de Barcelona en el seu escrit, regula el procediment administratiu aplicable a les reclamacions presentades per l'abonat davant l'Ajuntament i preveu que, si un cop presentada la reclamació, transcorren trenta dies sense que es dicti resolució expressa, es considerarà desestimada la pretensió a fi i a efecte que resti expedit l'accés a la jurisdicció contenciosa administrativa.»

En informes relatius a exercicis anteriors ja havíem remarcat la raó de ser d'aquesta ficció legal. Hem d'incidir, doncs, a considerar que la regulació legal del silenci administratiu no té més finalitat que garantir a l'interessat que hagi formulat una petició a l'Administració, que la seva inactivitat no obstaculitzarà la defensa dels seus drets i interessos legítims. En aquest sentit, una denegació presumpta no exclou el deure de l'administració de dictar una resolució expressa.

Així doncs, d'acord amb l'article 71 de l'esmentat Reglament, «donat el cas que l'abonat hagués formulat reglamentàriament alguna reclamació o recurs, el prestador del servei no el podrà privar del subministrament mentre no recaigui resolució sobre la reclamació formulada.»

Només en el cas que l'interessat faci ús del seu dret a accedir a la jurisdicció contenciosa administrativa per aplicació del silenci administratiu i interposi «recurs contra la resolució de l'organisme competent de l'Administració pública, se'l podrà privar de subministrament en el cas que no dipositi la quantitat que deu, confirmada per la resolució objecte de recurs».

Evidentment el senyor B.E. no es trobava en aquest cas.

Queixa 222/91

He de pagar la instal·lació de l'ICP?

Una de les qüestions que amb més freqüència ens han plantejat els consumidors tracta sobre l'obligatorietat de canviar els aparells de mesura del consum d'energia elèctrica o d'instalar interruptors de control de potència, anomenats ICP, a petició de les companyies subministradores.

Aquest és el contingut de l'escrit que el senyor J.L. va adreçar al Síndic de Greuges, sol·licitant el seu suport davant la pressió que rebia de l'empresa ENHER.

El promotor de la queixa havia rebut una carta de l'esmentada entitat, mitjançant la qual se l'informava que si en el termini de deu dies no consentia la instal·lació de l'ICP, se sol·licitaria als Serveis Territorials d'Indústria i Energia la suspensió del subministrament.

L'esmentat interruptor serveix per controlar que la potència demandada no excedeix la potència contractada. En aquest sentit, d'acord amb el Reglament de verificacions i regularitat en el subministrament d'energia elèctrica, l'empresa subministradora pot exigir a l'abonat aquest control mitjançant l'ICP.

Ara bé, en els casos en què l'ICP s'installi amb posterioritat a la data d'iniciació del servei, totes les despeses que en derivin seran a càrrec de l'empresa subministradora.

Aquesta va ser la informació que vam facilitar al senyor J.L., tot indicant-li que per a qualsevol reclamació, discrepància o dubte quant a la prestació del servei d'energia elèctrica, s'havia d'adreçar al Departament d'Indústria i Energia, al qual, d'acord amb el Reial Decret 1384/1978, de 23 de juny i l'esmentat Re-

glament, correspon la intervenció en els subministraments d'energia elèctrica per garantir la seguretat i els interessos dels consumidors i el control de:

- La regularitat de les característiques de l'energia.
- El funcionament dels aparells de mesura.
- L'equitat de les facturacions.
- El compliment de les condicions de seguretat imposades reglamentàriament per evitar accidents.
- El compliment de les prescripcions imposades a les autoritzacions que es concedeixin i de les obligacions de subministrament que s'estableixin.

2. La nova Llei de l'Habitatge

La Constitució Espanyola, en enumerar els principis rector de la política social i econòmica, diu: «Tots els espanyols tenen dret a un habitatge digne i adequat. Els poders públics promouran les condicions necessàries i establiran les normes pertinents per tal de fer efectiu aquest dret i regularan la utilització del sòl d'acord amb l'interès general per tal d'impedir l'especulació.»

Això no és més que la formulació constitucional d'una necessitat natural de l'ésser humà: l'allotjament en un habitatge. Però l'abast de la tasca que la Constitució encomana als poders públics no es limita a promoure les condicions necessàries per satisfer quantitativament i econòmica aquesta necessitat primària, qüestió de la qual ja hem parlat anteriorment. La Constitució va més enllà del pur dret a un habitatge i en perfila el contingut afegint a aquest terme dos adjectius que el qualifiquen: l'habitatge ha de ser digne i adequat. L'especulació i l'encariment dels preus fan necessària la previsió d'un mínim de qualitat de vida pel qual han de vetllar els poders públics.

Actualment, al voltant de l'obtenció d'un habitatge gira l'activitat econòmica més important de qualsevol ciutadà mitjà al llarg de la seva vida. Es tracta d'una inversió en un objecte d'ús, el qual ha de reunir els requisits de permanència i estabilitat. Són, doncs, indispensables la claredat informativa en l'adquisició i la protecció àgil del consumidor o usuari davant els vicis i els defectes de la construcció. Els ciutadans que s'adrecen a la nostra Institució plantegen tot sovint qüestions relatives a aquests dos afers.

La Llei catalana de l'Habitatge, aprovada pel Ple del Parlament el dia 13 de novembre de 1991 i publicada al DOG núm. 1541 del 15 de gener de 1992, no solament regula la intervenció administrativa en el foment públic, sinó que, en la línia del que exposàvem en l'anterior paràgraf, preveu unes mesures de protecció al consumidor quant a l'adquisició i l'arrendament d'habitatges, i fins i tot perfila el contingut del dret de propietat.

L'aparició recent d'algunes patologies estructurals de les construccions, com són l'aluminosi i la piritosi, que es manifesten amb el transcurs dels anys, ha contribuït a envellir el sistema vigent de responsabilitats i ha fet necessari un nou enfocament en el tractament de la qüestió.

En aquest sentit, un dels puntals de la regulació continguda en l'esmentada llei és l'obligació que s'imposa als promotors d'atorgar una garantia suficient a favor dels adquirents dels habitatges, que prevegi la reparació dels defectes de la construcció i dels danys que en derivin directament sobre l'habitatge, i la qual es mantindrà en vigor àdhuc en el cas d'extinció de la

personalitat del promotor.

Però l'aplicació d'aquesta norma s'haurà de diferir: primer, perquè va inserida dins el títol segon de la llei, que entrarà en vigor quatre mesos després de ser publicada; segon, perquè el mateix article 15 regulador de les garanties preveu que un reglament establirà els tipus, els terminis, les quanties i els mitjans per reclamar-ne l'execució, els quals, segons la disposició final tercera, hauran de ser fixats d'acord amb el que disposi la normativa comunitària sobre aquesta matèria, que es pot endarrerir alguns anys a causa de les diferències de legislació entre els països membres. Cal evitar que aquesta mesura important i innovadora resti ineficaç per la manca d'un desenvolupament reglamentari.

Tot i amb això, continua en vigor la regulació que fa el Codi Civil de les responsabilitats derivades del contracte d'obra. Les circumstàncies socials, tècniques i econòmiques actuals no són les mateixes que fa un segle, sinó que s'han produït canvis quantitius i qualitatius en el procés constructiu que fan impossible l'aplicació de la legislació civil. Els constructors individuals o les societats familiars han donat pas a misterioses societats anònimes que es dissolen en finalitzar les edificacions o que es declaren en fallida per tal de no atendre les seves responsabilitats contractuals. D'altra banda, s'ha donat un procés d'especialització empresarial dels diferents treballs que s'integren en la construcció, la qual cosa ha potenciat la subcontractació.

Ha estat encomiable la tasca del Tribunal Suprem, el qual ha salvat la inadequació de les normes civils fent-ne una interpretació d'acord amb la realitat social. El contingut d'aquesta interpretació pot esquematitzar-se de la següent forma:

- Quant a la legitimació passiva, el Codi Civil només reconeix dos responsables: el contractista, pels vicis de la construcció, i l'arquitecte, pels vicis del sòl i de la direcció d'obra. El Tribunal Suprem ha ampliat l'element subjectiu de la norma civil en aquells casos en què la causa de la ruïna no es pot atribuir a cap d'aquestes persones però el responsable es pot identificar per tractar-se d'una empresa subcontractada o d'altres tècnics. Quan sigui impossible la identificació, se'n consideraran responsables solidaris tots els que hagin intervingut o hagin tingut participació en els fets causants de la ruïna.

- Quant el mateix concepte de ruïna, el Tribunal Suprem ha admès la ruïna parcial i la ruïna funcional, sempre que els defectes facin inservible per a la seva finalitat l'objecte afectat.

- Quant a la legitimació activa, el Tribunal Suprem l'ha reconeguda als tercers adquirents de l'habitatge que reclamin dins el termini de deu anys de responsabilitat contractual.

Cal prendre les mesures legislatives oportunes per adequar la normativa civil a la política actual de protecció al consumidor davant la responsabilitat dels professionals que intervenen en la construcció i la transmissió d'habitatges.

D'altra banda, la Llei de l'Habitatge fa un breu esment dels controls de qualitat, dels quals responsabilitza el tècnic competent. Aquests controls s'han d'exigir per assegurar al consumidor i usuari la idoneïtat dels materials; no gensmenys, l'Administració ha de contribuir a la realització d'aquests controls agilitant la seva intervenció en el procés de comprovació dels materials per acreditar que són els idonis i evitar dilacions que comportin un sobrepreu del producte acabat.

Una altra qüestió preocupant és la repercussió de l'atorga-

ment d'aquesta assegurança en el preu dels habitatges. Hem d'esperar que l'establiment d'aquest sistema de garanties no justificarà l'augment dels preus, la qual cosa encara faria més difícil l'accés del consumidor a un habitatge digne i adequat.

Altrament, l'esmentada Llei de l'Habitatge incideix a regular la publicitat i la informació que ha de rebre l'adquirent o arrendatari. La incidència de la publicitat en la formació de la voluntat del consumidor ja havia inspirat la Llei General per a la defensa dels consumidors i usuaris, Llei 20/1984, de 19 de juliol, la qual, en l'article 8, estableix que el contingut de l'oferta, promoció i publicitat dels productes formaran part del contracte, i el consumidor podrà exigir-ne el compliment. També s'ha de remarcar l'article 13, que dedica un paràgraf a la informació que els promotors d'habitatges han de donar als adquirents i, seguint aquesta línia, el Reial Decret 515/1989, de 21 d'abril, sobre protecció dels consumidors quant a la informació a subministrar en la compra-venda i arrendament d'habitatges. La llei catalana hi aporta una novetat: la diferenciació entre els requisits previs a la venda d'un habitatge en projecte o construcció —operació molt comuna en l'actualitat i summament perillosa per al consumidor— i els exigibles prèviament a la venda i lloguer dels habitatges acabats.

Finalment, només cal esperar un compliment acurat de la nova normativa i que l'Administració exerceixi aquest paper actiu i protagonista en la defensa dels drets del consumidor, com diu el preàmbul de la Llei de l'Habitatge, fent ús de les seves competències i de la potestat d'execució forçosa que té reconeguda legalment, no solament quant a la imposició de multes coercitives, sinó també efectuant l'execució subsidiària quan s'escaigui.

Queixa 1113/90

Infracció de la legislació sobre habitatges de protecció oficial

El senyor F.A., president d'una comunitat de propietaris, ens va trametre la queixa següent:

L'immoble on viu, a Tortosa, va ser construït el 1988 en règim de protecció oficial. Els propietaris dels sis pisos en què està dividit no s'hi van instal·lar fins el gener de 1990. Aleshores van comprovar que hi havia fissures tant als murs perimetrals i a l'enrajolat del terrat com als envans de distribució i les parets externes d'algun pis. Altrament, tots els departaments es veien afectats de males olors, perquè els shunts de ventilació eren connectats de pis a pis.

Com que ni l'arquitecte ni l'empresa constructora es responsabilitzaven dels defectes constructius i, per tant, no es feien càrrec de les obres de reparació, el senyor F.A. es va adreçar als Serveis Territorials de Política Territorial i Obres Públiques de Tarragona.

Feta una inspecció tècnica, i emès el corresponent informe, l'administració, el dia 19 de gener de 1990, va requerir l'empresa constructora perquè fes voluntàriament les obres de correcció dels defectes indicats a l'informe, en el termini de dos mesos.

El 16 de juny de 1990 les reparacions encara no s'havien efectuat, la qual cosa ja havia estat comunicada pels interessats als esmentats Serveis Territorials, que, per part seva, tampoc no havien iniciat cap actuació. En aquest punt el senyor F.A. ens

formulà el seu escrit de queixa.

Posats immediatament en contacte amb els Serveis Territorials, atenent la nostra reiterada petició d'informe, el 16 de novembre de 1991 ens van trametre la proposta de resolució corresponent a l'expedient sancionador que s'havia obert contra l'empresa constructora. Més endavant se'ns comunicà que ja s'havia dictat la resolució i que s'havia notificat a totes dues parts interessades.

Mitjançant l'esmentada resolució s'imposa a l'empresa constructora una multa de 50.000 pessetes per incompliment dels requeriments formulats per l'Administració, la qual cosa és qualificada de falta greu per l'article 153 B del Decret 2.114/1968, del 24 de juliol, aplicable en virtut de la Disposició Transitòria del R.D. 3148/1978, de 10 de novembre.

D'altra banda, s'imposà l'obligació de realitzar les obres de reparació de l'immoble segons l'informe tècnic.

Queixa 945/91

Una escala d'incendis conflictiva

El senyor R.C., en representació de la comunitat de veïns d'un immoble situat a la via Favència de Barcelona, ens va adreçar un escrit de queixa mitjançant el qual ens exposà el problema que els afectava.

Es tracta d'un edifici de protecció oficial, alguns pisos del qual continuen en propietat de l'Institut Català del Sòl per no haver-se amortitzat encara el preu de compra pels adjudicataris.

Les qüestions que ens plantejava el promotor de la queixa eren les següents:

1r.- ADIGSA els havia notificat la construcció d'una escala d'incendis que, a més de no acomplir la normativa vigent sobre protecció contra incendis, produïa diversos perjudicis als veïns afectats.

2n.- A part d'això, els havia requerit perquè procedissin a enderrocar els tancaments de les galeries, que s'havien construït sense permís de l'Administració.

Quant al segon motiu de queixa, ja vam informar els adjudicataris afectats que, segons l'article 138 del Decret 2.114/1968, els propietaris dels habitatges de protecció oficial poden promoure el desnonament dels beneficiaris, arrendataris o ocupants d'aquests habitatges per les mateixes causes i d'acord amb els procediments establerts per la legislació comuna. D'acord amb l'article 114.7 de la Llei d'Arrendaments Urbans, és causa de rescissió del contracte d'arrendament l'execució per l'arrendatari d'obres que modifiquin la configuració de l'habitatge sense autorització de l'arrendador.

Quant al primer motiu de queixa, vist que la comunitat de veïns havia tramès a ADIGSA un peritatge sobre la viabilitat del projecte presentat per l'Administració, i hi havia proposat projectes alternatius més adequats, vam admetre a tràmit l'escrit de queixa.

En resposta a la nostra sol·licitud d'informe, ADIGSA ens va comunicar que desistia d'efectuar la instal·lació de les esmentades escales atesa la disconformitat de bona part dels veïns i pel fet que, d'acord amb la Disposició Transitòria Tercera de l'Ordenança de l'Ajuntament de Barcelona sobre les condicions de protecció sobre incendis en els edificis, aprovada definitivament pel Ple el 30 de desembre de 1991:

«1.- Els edificis i locals la construcció o ús dels quals hagin

estat autoritzats amb anterioritat a la vigència de la present Ordenança, es regiran pels preceptes aplicables en atorgar-se les llicències corresponents.

»2.- Això no obstant, l'Ajuntament tindrà potestat per a determinar els preceptes d'aquesta Ordenança que hagin d'aplicar-se als edificis i locals autoritzats abans de la seva vigència, ajustant-se, per aquesta determinació, als següents criteris:

»a) l'acord haurà de tenir caràcter general, i pot, això no obstant, referir-se a determinats tipus d'edificis, locals i instal·lacions o activitats;

»b) assenyalarà els terminis dins els quals haurà de realitzar-se l'adaptació corresponent. Quan hi hagi impossibilitat tècnica o legal, temporal o permanent per a dur-la a terme, el titular haurà de comunicar-ho a l'òrgan competent, a fi que, fetes les comprovacions oportunes, puguin, si s'escau, ordenar-se les obres i instal·lacions necessàries per a obtenir el major grau possible d'adaptació.»

Altrament, els veïns es queixen que havent-se detectat aluminosi a l'estructura de l'edifici, ADIGSA els pressiona perquè liquidin l'amortització i adquireixin definitivament els habitatges.

3. Telefònica d'Espanya, SA i Correus

Atès l'elevat nombre de queixes relatives als serveis prestats per les empreses públiques concessionàries Telefónica de España, S.A. i Correus, no podem deixar d'esmentar les qüestions més comunes i freqüents.

Quant al servei telefònic, els usuaris manifesten reiteradament el seu malcontentament per la deficient qualitat. Tot sovint són motiu de queixa les suspensions del servei, les quals majorment es produeixen a conseqüència dels treballs que fa la mateixa Telefónica a les línies amb l'objecte de reparar-les o renovar-les. En aquests casos, un cop informats per la companyia de la causa de la suspensió, ho comuniquem a l'interessat, advertint-lo que, d'acord amb l'article 11 del Reglament de servei que regula les relacions entre la companyia telefònica i els usuaris del servei, aprovat per Resolució del 9 de juliol de 1982, l'abonat té dret a la devolució de la part proporcional de la quota mensual d'abonament, si la reparació s'ha efectuat passats sis dies d'incomunicació.

D'altra banda, hem constatat que encara resten nombrosos nuclis de població als quals no arriba el servei telefònic. En aquest sentit hem rebut queixes tant de particulars com de les mateixes corporacions municipals que ens denunciaven retards en la instal·lació de les línies.

Hem de remarcar que en aquests retards estan implicades també les administracions públiques competents per concedir els corresponents permisos d'instal·lació de línies. Cal evitar una excessiva dilació a l'hora de tramitar les llicències, de manera que s'evitin les molèsties que en sofreix l'abonat.

S'ha de tenir en compte també que aquests retards poden repercutir en les quotes de constitució o de connexió, perquè la Telefónica aplica les tarifes vigents en el moment de formalitzar el contracte, d'acord amb l'Ordre de 16 de març de 1990, amb independència de la data en la qual s'hagi efectuat la sol·licitud.

En compliment de la Directriu 88/301/CEE, relativa a la competència en els mercats de terminals de telecomunicació, s'ha aprovat enguany el Reial Decret 303/1991, de 8 de març, el qual modifica el règim jurídic dels equips i aparells de tele-

comunicació, liberalitzant-ne la comercialització.

Aquesta norma és el punt final del procés liberalitzador que en matèria d'aparells de telèfon s'ha seguit en el nostre país. A partir del primer de juliol passat, a l'hora de contractar el servei de telèfon l'usuari pot optar entre llogar l'aparell o comprar-lo, adquirint-ne la propietat a la mateixa companyia concessionària del servei o a qualsevol entitat. Tanmateix, els usuaris actualment abonats en règim de lloguer del telèfon poden adquirir-lo o bé rescindir el contracte, prèvia notificació a la companyia Telefónica de España, S.A.

Sorprenentment, des de l'aplicació d'aquesta normativa no són gaires els usuaris que han rescindit el contracte, la qual cosa és comprensible si s'avaluen les despeses que la Telefónica imposa a l'abonat per transformar la instal·lació.

Altrament, és incomprensible la inclusió dins l'esmentat Reial Decret d'un termini de caducitat del dret a sol·licitar el canvi de règim jurídic.

Pel que fa a les queixes contra el funcionament de Correus, continuen incidint sobre qüestions que ja havíem tractat en d'altres informes. Els retards en la recepció de la correspondència, els quals s'agreugen en determinades èpoques de l'any, i l'absència de repartiment domiciliari en els nuclis rurals o urbanitzacions que depenen de les oficines de Correus situades en poblacions més o menys veïnes són el motiu més freqüent de queixa.

El Defensor del Poble, en el seu informe corresponent a l'any 1988, ja va determinar les causes del deficient servei de Correus. No obstant les mesures adoptades pel Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions, la manca de mitjans personals i materials impedeix la prestació d'un servei adequat.

Una de les reformes importants ha estat l'increment de les indemnitzacions que corresponen a l'interessat per pèrdua de certificats, les quals han estat modificades primer pel Reial Decret 1323/90 de 26 d'octubre, el qual en va fixar l'import en mil sis-cents pessetes, i recentment pel Reial Decret 1849/91 de 30 de desembre, que la va elevar a tres mil pessetes.

D'altra banda, sovintegen les queixes per pèrdua de correspondència, el qual fet comporta greus perjudicis als usuaris que per raó de negocis fan un elevat nombre de trameses. Això motiva que el ciutadà prefereixi, per urgència i seguretat, utilitzar els serveis de les empreses privades de missatgers o transports, encara que n'hagi de pagar un preu més elevat.

Els serveis públics de telèfons i correus han d'atendre les necessitats dels ciutadans, amb una prestació qualitativament millor. Es tracta doncs que els poders públics implicats promoguin les condicions indispensables perquè això sigui possible.

Queixa 906/91

La indemnització per pèrdua d'un certificat no compensa les despeses que en deriven

La senyora M.F. ens adreçà un escrit de queixa mitjançant el qual ens exposà el seu problema.

Per convalidar els estudis que havia fet als Estats Units i poder-se matricular a la Universitat de Barcelona, va trametre a l'entitat Intercultura de Madrid el títol autèntic dels estudis, mitjançant correu certificat urgent.

Atès que havia passat un mes i la tramesa no havia arribat al destinatari, la senyora M.F. es va adreçar a la nostra Institució.

Vam suggerir a la interessada que presentés una reclamació a

la Direcció Provincial de Correus. En resposta a la denúncia formulada, la Direcció General de Correus i Telègrafs del Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions, després de fer les investigacions pertinents, va arribar a la conclusió que el certificat s'havia perdut en arribar a Barajas, la qual cosa va comunicar a la interessada.

Vam informar, doncs, la senyora M.F. que el Reial Decret 1323/90 de 26 d'octubre, estableix una indemnització de mil sis-cents pessetes per la pèrdua dels certificats sense declaració de valor, la qual ha de satisfer Correus en virtut del dret dels particulars a ser indemnitzats per qualsevol lesió que sofreixin a conseqüència del funcionament dels serveis públics, d'acord amb l'article 106.2 de la Constitució.

Lògicament, la interessada ens va manifestar que l'import de la indemnització no la compensava de les despeses que havia hagut de fer per tramitar als Estats Units una segona còpia del títol extraviat.

Queixa 90/91

Lentitud en l'atorgament d'una llicència a CTNE per instal·lar uns pals

El senyor C.C. és propietari d'una casa que utilitza com a residència d'estiu i de cap de setmana, al terme municipal de Santa Eulàlia de Ronçana.

Després d'alguns dies d'absència, es va trobar que a la façana de l'edifici s'havien fixat uns cables telefònics per fer arribar la línia a les cases situades darrere el carrer que limita el terreny del què és propietari. Per fer la instal·lació, que no havia estat autoritzada per l'interessat, l'operari havia saltat la tanca que volta el terreny.

Al març de 1990, atenent una reclamació del senyor C.C., un inspector de la Companyia Telefònica hi va fer una visita i, comprovat el motiu de la denúncia, va assegurar que els cables es retirarien aviat.

Atès que havia transcorregut un any i encara hi havia la instal·lació, el senyor recorregué al Síndic.

L'Oficina d'Usuaris de la Companyia Telefònica ens va indicar, en resposta a la nostra sol·licitud d'informe, que els cables es retirarien quan s'obtingués el permís per instal·lar al carrer limítrof els pals necessaris per portar la línia fins a les cases veïnes que havien sol·licitat el servei. La sol·licitud de la llicència ja feia un any que s'havia adreçat a l'Ajuntament.

Així doncs, ens vam posar en contacte amb l'esmentada corporació municipal, la qual va concedir la llicència.

El senyor C.C. ens va manifestar poc després que la Companyia Telefònica ja havia retirat els cables.

SECCIÓ 5: PENSIONS I TREBALL

I. INTRODUCCIÓ

Incloem en aquesta secció les queixes derivades de la possible vulneració dels drets i llibertats fonamentals, amb motiu de l'actuació de l'Administració en matèria de Treball i Seguretat Social.

També ens referim als problemes sorgits en la verificació de la normativa vigent i susceptibles de ser denunciats davant l'autoritat de treball o de sotmetre'ls en forma contenciosa a la decisió de l'òrgan jurisdiccional competent.

Així, tractarem tant dels expedients referents a drets i llibertats fonamentals que hagin pogut ser vulnerats per l'Administració autonòmica com per l'Administració central.

També fem referència als expedients que reflecteixen la diversa problemàtica derivada del desplegament de la Llei d'Amnistia, relatius a pensions especials de mutilats de guerra i ex-combatents de la segona República.

La pretensió és de presentar una visió amplia i general dels problemes generats per l'Administració en l'àmbit socio-laboral, tant en les relacions de treball com en les derivades de les prestacions atorgades per les entitats gestores de l'INEM i l'INSS.

La majoria de queixes han estat presentades per gent gran, amb problemes en la percepció de les prestacions econòmiques, derivades de pensions d'invalidesa i jubilació, i també de possibles beneficis atorgats amb motiu de la passada guerra civil.

Hem d'assenyalar l'escàs nombre de queixes que afecten la Conselleria de Treball, malgrat haver rebut queixes que plantejaven consultes i controvèrsies de treballadors sobre la facultat i potestat de l'empresari quant a la direcció i organització de l'empresa, i, igualment, sobre els límits legals i dels drets pactats i adquirits, per tal d'evitar possibles arbitrarietats o discriminacions.

D'altres queixes plantejaven problemes d'índole privada, o sense la prèvia i corresponent intervenció de l'autoritat laboral, en la inaplicació de pactes o convenis. En aquest cas, hem derivat les reclamacions a l'òrgan jurisdiccional competent o, segons el cas, cap a l'autoritat de treball, perquè resolgués. En tot cas, s'ha informat i orientat degudament els interessats sobre els seus possibles drets i les accions orientades a fer-los valer.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

PENSIONS

Pensions i beneficis derivats de la segona república espanyola

- Beneficis de la Llei 37/1984, de 22 d'octubre.
- Aplicació
- Procediment

- Beneficis d'amnistia per al personal considerat en la Llei 18/1984, de 20 de març, aprovada pel Parlament de Catalunya
- Limitacions
- Aplicació de la Llei 46/1977, de 15 d'octubre, sobre Amnistia en relació amb la Llei 18/1984, de 20 de març, d'Assimilació de períodes de presó a períodes cotitzats a la Seguretat Social.
- Acreditació de drets
- Pensions de mutilats (Decret 670/1976, Llei 35/1980, R.D. 43/1978 i Llei 6/1982
- Reclamacions
- Prescripció de terminis

Seguretat Social

- Règims especials
- Afiliació
- Prestacions
- Protecció
- Règim general i SOVI. Acció protectora:
- Prestacions. Denegació de pensions. Incidències convenis internacionals
- Tresoreria
- Cotitzacions
- Conveni especial

TREBALL

- Conflictes individuals i col·lectius derivats de la relació de treball:
- Reclamacions
- Inspecció de treball
- Jurisdicció
- Atur
- Política d'ocupació
- Gestió de l'INEM
- Prestacions
- Subsidis
- FOGASA
- Llibertat sindical
- Drets
- Discriminació
- Legislació
- Modificació
- Mesures

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES II. IL·L·USTRATIVES

1. Pensions i beneficis especials derivats de la Llei 46/77, del 15 d'octubre, d'amnistia

La problemàtica suscitada en aquesta matèria en anys anteriors i exposada pel Síndic en els darrers informes al Parlament s'ha vist reduïda i concretada en la mala gestió de la Direcció General de Costos de Personal i Pensions Públiques. El retard en la resolució dels expedients instruïts a l'empara de la Llei 37/84, de 22 d'octubre, i les limitacions dels drets reconeguts en la Disposició Addicional divuitena de la Llei 4/90, de 29 de juliol, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1990, han estat els aspectes més prolífics de les queixes rebudes enguany sobre pensions especials.

Pel que fa als beneficis atorgats per la Llei Catalana 18/84, de 20 de març, ja indicàvem l'any passat la resolució positiva de la Conselleria de Governació, d'acceptar les nostres recomanacions i revisar els expedients per fer-ne possible l'oportuna regularització. Enguany no hem tingut cap queixa referent a l'esmentada problemàtica, la qual cosa palesa la bona disposició del Departament de Governació en l'aplicació de l'esmentada Llei, modificada per la Llei Catalana, 9/90, de 16 de maig, de Pressupostos de la Generalitat de Catalunya.

Malgrat haver rebut algunes queixes sobre mutilats de guerra, aquestes també han estat escasses, encara que ens hagin motivat a suggerir al Defensor del Poble unes interpretacions jurídiques més àmplies i extensives, per tal que no en quedessin desprotegits els possibles beneficiaris.

Com indicàrem en el darrer Informe al Parlament, les nombroses queixes rebudes amb motiu de l'aplicació de la Llei 37/84, de 22 d'octubre, foren resoltes pel que fa als mitjans de prova que legalment s'havien establert. La Llei 37/88, de 28 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat autoritzà la modificació d'aquests mitjans, acollint diversos suggeriments del Síndic i del Defensor del Poble, però fixà la prescripció dels drets, i disposà que el dia 31 de desembre de 1989 es tancaria definitivament el termini de sol·licitud dels beneficis.

Això va comportar una allau de noves queixes per la possible denegació dels beneficis, amb motiu de sol·licituds extemporànies, la qual cosa induí el Síndic a transmetre al Defensor del Poble la preocupació denunciada per molts afectats.

La possible contradicció d'aquesta limitació de termini amb la imprescriptibilitat dels drets passius, reconeguda en el Text Refós de la Llei de Classes Passives de l'Estat, motivà el Defensor del Poble a recomanar al Ministre d'Economia i Hisenda la modificació legal pertinent, per tal de suprimir la limitació del termini establert.

Això no obstant, continua pendent d'acceptació l'esmentada recomanació i també estan pendents de resoldre més de tres mil expedients davant la Direcció General de Costos de Personal i Pensions Públiques.

Segons que es dedueix de les queixes contra l'esmentada Di-

recció General i malgrat les recomanacions del Síndic, formulades mitjançant el Defensor del Poble, continuen pendents de tramitació un gran nombre d'expedients instruïts a l'empara dels beneficis atorgats per la Llei 37/84, de 22 d'octubre.

De més a més, hem d'indicar que les recomanacions fetes pel Defensor del Poble al Ministre d'Economia i Hisenda, referents al possible col·lapse de l'esmentada Direcció General, foren acceptades indicant que «se ha abordado un ambicioso proyecto de reforma de la organización de clases pasivas, partiendo de un análisis interno de todos los programas y procesos administrativos en orden a su racionalización y simplificación, proyecto que se espera esté ultimado antes de concluir el presente año y del que se dará cumplida información al Defensor del Pueblo.» (...) «con la puesta en funcionamiento del plan citado, que conlleva la modificación del vigente Reglamento de Clases Pasivas —que se espera ultimar a mediados de 1992—, así como con la necesaria dotación material y humana —propiciada por la autorización de la ampliación de locales y por la nueva Relación de Puestos de Trabajo de Clases Pasivas— se acometerá la reforma de la estructura de la organización de Clases Pasivas y se posibilitará el objetivo final de que no medien tiempos significativos entre las solicitudes de pensión y los pagos a los interesados».

Les mesures anteriors es complementen amb la creació de serveis específics i amb hores extraordinàries.

Esperem que el capteniment de l'esmentada Direcció General pugui agilitar enguany aquests expedients i resoldre definitivament sobre els drets dels afectats. Si no era així, hauria estat una fallàcia l'acceptació de la recomanació.

Cal indicar que persisteix la problemàtica relativa a la Disposició Addicional divuitena de la Llei 4/90, de 29 de juliol, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1990.

L'esmentada Disposició Addicional preveu una indemnització per als qui van patir més de tres anys de presó a conseqüència dels supòsits previstos a la Llei 46/77, de 15 d'octubre, d'Amnistia.

Ja vam indicar l'any passat la diversa problemàtica en què es trobaren els possibles beneficiaris, i també els suggeriments fets pel Síndic al Defensor del Poble, a fi que interposés recurs d'inconstitucionalitat contra l'esmentada disposició. El Defensor del Poble resolgué no exercir la legitimació per interposar l'esmentat recurs d'inconstitucionalitat, basant-se en els fonaments i motivacions que vam reproduir en l'Informe al Parlament de 1990 (videre B.O.P.C. núm. 250, de 22 de març, pàgines 16774 a 16778).

Enguany hem continuat rebent queixes amb motiu de la lentitud a resoldre els expedients i per les limitacions imposades, entre les quals hi ha la del termini de presentació de les sol·licituds, el qual s'acabà el dia 31 de desembre de 1990. També en aquest cas i com hem dit respecte als beneficis de la Llei 37/84, de 22 d'octubre, entenem necessari que el Defensor del Poble recomani al Ministre d'Economia i Hisenda l'acceptació de les sol·licituds extemporànies i la supressió del termini abans indicat.

Malgrat que la recomanació feta pel Síndic al Defensor del Poble respecte a la interpretació i mancances de l'esmentada Disposició Addicional no fou acollida ni traslladada al Ministre d'Economia i Hisenda, enguany la Disposició Addicional Divuitena de la Llei 31/91, de 30 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1992, modifica el número dos de la

Disposició Addicional Divuitena de la Llei 4/90, de 29 de juny, que queda redactat de la següent forma:

«Dos.- Si el causante del derecho a esta indemnización hubiese fallecido, y en 31 de diciembre de 1990 hubiera podido tener cumplidos sesenta y cinco años de edad tendrá derecho a la misma el cónyuge superviviente, que sea pensionista de viudedad por tal causa o que, aún no teniendo esta condición, acredite ser cónyuge viudo del causante.»

També s'afegeixen dos paràgrafs al número 4 de la Disposició Addicional Divuitena de la Llei 4/90, del 29 de juny, amb la següent redacció:

«No obstante lo dispuesto en el primer párrafo apartado tres, la Dirección General de Costos de Personal y Pensiones Públicas deberá entender instadas en tiempo y forma las comunicaciones o peticiones que, vinculadas al procedimiento para el reconocimiento del derecho a las indemnizaciones, se hubieran presentado por los interesados, dentro de los plazos citados, ante cualesquiera Administraciones Públicas. «Por otra parte, el cónyuge viudo que no sea pensionista de viudedad deberá presentar, si no lo hubiera efectuado con anterioridad, hasta el 31 de marzo de 1992 y ante la Dirección General de Costos de Personal y Pensiones Públicas del Ministerio de Economía y Hacienda, la solicitud para el reconocimiento y abono de la indemnización establecida en esta disposición, junto con los documentos referidos en el anterior apartado tres. sin perjuicio de que éstos puedan presentarse en un momento posterior.»

Així doncs, tan sols s'aclareix el possible dret de determinats beneficiaris que, havent enviduat, no reuneixen la condició de pensionistes de viduïtat. Aquests possibles beneficiaris només hauran d'acreditar haver estat cònjuges del causant.

Queixa 421/91

Treballs forçats i extemporaneïtat, dos motius per denegar els beneficis

El senyor S.H. s'adreça al Síndic i exposà el següent:

«I. Que amb data 3 de maig de 1938, vaig ser detingut al municipi de La Pola Viana, per motius polítics. Després de vuit dies vaig ser traslladat a la Presó Provincial Militar d'Oviedo, on vaig estar fins al dia 8 d'agost de 1938, que se celebrà Consell de Guerra.

»Dictada sentència el dia 12-8-38, vaig ser condemnat a treballs forçats en condició de pres. La condemna la vaig complir a les mines de les Empresas Moro de Favero, fins al dia 26 de juliol de 1941, que em van concedir la llibertat provisional, amb l'obligació de presentar-me un cop la setmana a la població de Concejo de San Dotrondio, Sant Martín del Rey Aurelio (Asturias).

»II. Que la Disposició Addicional Divuitena de la Llei de Pressupostos de l'Estat per a 1990 (Ley 4/1990, de 29 de juny, B.O.E. núm. 156, de 30-6-90), reconeix el dret a percebre una indemnització econòmica als qui hagin sofert privació de llibertat en establiments penitenciaris durant tres anys o més, a conseqüència dels supòsits previstos en la Llei 46/1977, de 15 d'octubre.

»III. Que el punt Quart de l'esmentada Disposició Addicional estableix que el termini de presentació de sol·licituds dels beneficis establerts quedarà definitivament tancat el 31 de de-

sembre de 1990.

»IV. Que amb data 27-03-91 he formulat la petició a què fa referència aquesta Disposició Addicional 18a. Adjunto còpia de la documentació presentada.

»V. Que si bé la sol·licitud ha estat presentada fora del termini establert a l'efecte, aquesta part entén que hauria de ser presa en consideració, en atenció a:

- Raons d'estricta justícia moral i política.

- Consideracions tècniques: la Llei de pressupostos de l'Estat hauria d'haver estat publicada abans del dia 31-12-89, de manera que el termini per presentar les sol·licituds fos almenys d'un any, fins al dia 31-12-90. No obstant això, la Llei va ser publicada en el BOE núm. 156, de 30-6-90, per la qual cosa el terme s'ha vist reduït (possiblement contra la voluntat del mateix legislador) a sis mesos. Això representa que el funcionament anormal de l'Administració perjudica els interessos de l'administrat.

»VI. Que l'article 28.2 de la Llei Catalana 14/1984, de 20 de març, del Síndic de Greuges, determina que: "Si en la investigació d'una queixa o d'un expedient creu que l'aplicació de les disposicions normatives condueix a un resultat injust o perjudicial, podrà recomanar o suggerir a la institució, al Departament o a l'entitat competents, les mesures o els criteris que considera adequats per a remeiar-ho o les modificacions que li sembla oportú i introduir en els textos normatius".

»VII. Que l'article 2.3 de la Llei estatal 36/1985, de 6 de novembre, regula el règim de col·laboració i coordinació del Defensor del Poble i els Comissionats Parlamentaris Autònoms, i determina l'actuació del Síndic de Greuges en la supervisió de l'activitat dels òrgans de l'Administració Pública estatal que radiquen en territori català.

»VIII. L'article 106.2 de la Constitució Espanyola determina el dret dels particulars a ser indemnitzats per les lesions sofertes a conseqüència del funcionament dels serveis públics.

»És per això, que:

»SOL·LICITO: Que, fetes les comprovacions que prèviament consideri oportunes, accepti a tràmit el present expedient a instància meua, i en definitiva insti als Departaments o organismes que en siguin competents l'adopció de mesures que resolguin la injusta situació a què s'arriba en considerar improrrogable el termini de presentació de sol·licituds d'indemnització, a majors de 65 anys, per privació de llibertat per causes amnistiades per la Llei 46/77, i en conseqüència se'm reconegui el dret a percebre la indemnització corresponent».

El Síndic, atesa la denúncia presentada per l'interessat, entre d'altres de rebudes amb idèntic contingut, va suggerir al Defensor del Poble la possibilitat de fer ús de la seva legitimació per interposar recurs d'inconstitucionalitat. També s'indicà al Defensor del Poble la possibilitat de recomanar al Ministeri d'Economia i Finances que interpretés extensivament la reiterada disposició addicional, a fi que s'hi poguessin acollir els ciutadans que van sofrir captiveri en camps de treball i de concentració.

Malauradament, ja coneixem la resolució del Defensor del Poble i la interpretació restrictiva de la Direcció General de Costos de Personal i Pensions Públiques.

Tampoc no s'ha tingut en compte, per ara, la pròrroga del termini de presentació de les sol·licituds, malgrat el que s'ha dit en el tema que precedeix, amb motiu de la modificació operada

per la Llei 31/91, de 30 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1992.

Queixa 551/91

Mutilat de guerra i mutilat de pensió

Va comparèixer a la nostra Institució el senyor J.B., que exposà que havia sol·licitat els beneficis previstos en el Decret 670/76, de 5 de març, sobre pensions a favor de mutilats de la passada guerra civil. Li foren valorades les lesions que patia i es resolgué concedir-li la pensió corresponent.

L'any 1982, l'interessat sol·licità acollir-se als beneficis regulats per la Llei 6/82, de 29 de març, sobre pensions a favor dels mutilats civils de guerra i llurs drethavents.

El Tribunal Mèdic Qualificador li valorà part de les lesions amb 30 punts, llevat de les previstes en l'art. 137 de l'Ordre de 24 de febrer de 1979, que desplega el RDL 43/78, de 21 de desembre.

Atès que l'art. 2 de la Llei 6/82, de 29 de març, estableix que per a l'adquisició del dret a la pensió de mutilació s'ha d'obtenir una valoració mínima de 45 punts, i vist que l'interessat no l'havia obtinguda, li fou denegat el dret.

L'interessat interposà reclamació davant el Tribunal Econòmic Administratiu Central, el qual decidí que es valoressin les lesions omeses en la primera qualificació i previstes en l'art. 137, les quals foren valorades en 30 punts.

Això no obstant, la Direcció General de Costos de Personal i Pensions Públiques resolgué de nou denegar-li el dret, perquè només va valorar les lesions de l'art. 137 i no les afegí a les valorades pel Tribunal Mèdic Qualificador en la primera revisió.

El cas és que l'interessat continua sense poder-se acollir a l'àmbit d'aplicació de la Llei 6/82, de 29 de març, i no pot percebre la pensió corresponent.

Per això, el Síndic estudià el problema i resolgué d'informar-ne degudament el Defensor del Poble, a fi de suggerir a la Direcció General que rectificqués la puntuació i conseqüent resolució. S'indicà, en síntesi, que:

«...El Tribunal Económico-Administrativo Central acordó, con fecha 15 de diciembre de 1988, devolver el expediente al Centro Gestor para que, de acuerdo con el Considerando 5, se recabase del Tribunal Médico Central "nuevo informe en el que se atribuya a la lesión tipificada en el número 137 del Cuadro aplicable la puntuación que estime pertinente, dentro de los límites allí señalados o, en su caso, objective las razones para no puntuarla, adoptando después el Centro la resolución que en derecho resulte procedente...» «... Con fecha 23 de julio de 1990 la Dirección General, en cumplimiento del Acuerdo del Tribunal Económico-Administrativo Central de fecha 15.12.88, resolvió atribuir a la lesión tipificada en el núm. 137 la puntuación de 30 puntos, según es de ver en Doc. que se acompaña de n 4, pero no adicionó estos 30 puntos del art. 137, a los 30 puntos ya atribuidos en los demás artículos de la resolución de 18 de septiembre de 1984. Con ello, se volvió a considerar al interesado no comprendido en el ámbito de aplicación de la Ley 6/82, de 29 de Marzo, pues la sola valoración del n 137 no alcanza los 45 puntos exigidos por la citada Ley. Por ello, entendemos que el Sr. J.B. tenía atribuidos 30 puntos en la Resolución de 18 de septiembre de 1984, y con la valoración de

las lesiones del n 137 se le atribuyen, por Resolución de 23 julio de 1990, 30 puntos más, que sumados a los anteriores superan los 45 puntos que exige el art. 2 de la Ley 6/82, para la adquisición del derecho a la pensión de mutilación...»

La present queixa està sotmesa a l'estudi del Defensor del Poble, i en aquests moments esperem la informació i tramitació dels suggeriments esmentats.

2. El caràcter tuitiu del dret laboral

L'art. 149, 1, 7a. de la Constitució Espanyola atorga a l'Estat la competència exclusiva sobre legislació laboral, sens perjudici que sigui executada pels òrgans de les comunitats autònomes.

Així mateix, l'art. 11.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya atribueix a la Generalitat l'execució de la legislació de l'Estat en matèria de treball.

Això comportà l'atribució a l'Estat, entre altres competències legislatives, de la majoria dels fons d'ocupació i del desplegament de la política de foment ocupacional. Tanmateix, la Generalitat pot constituir empreses públiques com a mitjà d'execució de les funcions en què tingui competència econòmica, i, per tant, pot intervenir en la configuració d'una política socio-econòmica per a Catalunya, incidint també en el foment ocupacional.

La competència d'execució que exerceix la Generalitat resta sotmesa, però, a l'alta inspecció de vigilància i verificació de l'Estat.

No obstant això, de les competències transferides, ja des dels primers traspasos a la Generalitat en matèria d'expedients relatius a diferents aspectes de l'activitat laboral, relacions col·lectives, seguretat i higiene, jornades i horaris, potestats sancionadores, etc., no hem tingut queixes que hagin denunciat una actuació irregular o disfunció que motivés la intervenció del Síndic.

Ja vam indicar en informes anteriors la necessitat que es traspasés a la Generalitat el principal agent gestor del foment de l'ocupació, que, ara per ara continua en l'anquilosat Institut Nacional d'Ocupació (INEM). Les negociacions, no pacífiques per cert, sobre el traspàs de l'INEM a la Generalitat han de continuar essent, al nostre entendre, el punt de mira del Govern de la Generalitat, a fi que, sens perjudici dels plans d'ocupació aprovats pel Departament de Treball i dels ajuts del Fons Social Europeu, es pugui posar en funcionament una vertadera i pròpia política ocupacional a Catalunya.

Enguany, sens dubte, s'ha aconseguit un dels altres importants traspasos pendents, la formació professional ocupacional (R.D. 1577/91, de 18 d'octubre, DOGC 8.11.91) del qual ens congratulem. Això permetrà desplegar el model de formació laboral, d'acord amb les necessitats del mercat de treball de Catalunya, sens perjudici d'allò que estableixi la legislació estatal.

Continua pendent l'esforç dels poders públics per fomentar la creació de treball estable. L'índex de desocupats no baixa i les contractacions temporals ajuden a confirmar-ho. Per contra, s'incideix en ajudes destinades a fomentar el cessament anticipat de determinades activitats, en desplegament, des de l'any 1988, de l'acció comuna de la política comunitària.

El panorama no és pas gaire afalagador. L'activitat econòmica segueix un procés de desacceleració i les empreses no tenen

viabilitat competitiva davant les grans importacions a baix preu. Aquesta conjuntura ha tingut efectes negatius i paradigmàtics, com en el cas de la Seda de Barcelona, a part altres casos d'empreses públiques.

Els ciutadans que vulguin trobar una ocupació hauran de perfeccionar la seva preparació i adequar-la a les noves necessitats del món del treball. Milers de ciutadans han participat enguany en cursos de formació ocupacional, com també ha potenciat la Generalitat, encara que tímidament, el foment de l'ocupació de sectors amb dificultats especials.

No hi ha dubte que l'èxit assolit en els convenis de col·laboració de pràctiques en alternança als ensenyaments secundaris pot obrir noves perspectives entre els centres de formació professional i les empreses col·laborades, actualment regulats per l'Ordre de 5 de febrer de 1990. Molts dels alumnes que fan les pràctiques, malgrat que aquestes no comportin la incorporació al lloc de treball, ni impliquin prestació de serveis, podran aspirar a trobar feina amb un adequat sentit de la responsabilitat i professionalitat.

Cal continuar fomentant la formació professional de les dones, a fi de reduir la taxa de desocupació que les afecta i satisfer amb èxit les exigències de competitivitat derivades de la consecució del Mercat únic Europeu.

També s'ha de continuar la lluita per la igualtat de tracte i d'oportunitats de la dona en el món del treball, no tan sols en l'equiparat tracte legal, sinó en diverses realitats discriminatòries, com poden ser les diferents categories professionals, subtilment encobertes, per a treballs iguals, com ha declarat recentment la doctrina del Tribunal Constitucional.

Coronar les actuacions iniciades amb el Pla d'Actuació de la Generalitat per a la igualtat d'oportunitats per a les dones, 1989-1992, ha de constituir sens dubte un gran avenç en l'eliminació de la resta de discriminacions per raó de sexe i la plena integració de la dona en la societat.

Ens congratulem de les reformes operades en el nostre ordenament jurídic, com les ja indicades en informes anteriors, i que havien motivat amb anterioritat diversos suggeriments d'aquesta Institució, respecte, els quals foren posteriorment recollits en la Llei 3/89, de 3 de març, o en la Llei 26/90, de 20 de desembre, sobre prestacions no contributives. També hem de reconèixer les activitats i subvencions atorgades per l'Institut Català de la Dona, destinades a promoure la igualtat de drets i la no discriminació entre homes i dones.

Cal recordar que des de l'1 de gener de 1992 s'apliquen les normes comunitàries sobre la lliure circulació de treballadors entre Espanya i la resta d'Estats membres de la Comunitat, llevat de Luxemburg. Certament, el 29 de juliol passat es publicà al Diari Oficial de les Comunitats Europees el Reglament del Consell (núm. 2.194/91, de 25 de juliol), en el qual es redueix en un any el període transitori aplicable a la lliure circulació dels treballadors entre Espanya i Portugal d'una banda, i els altres Estats membres, de l'altra.

Els articles 48 a 51 del Tractat de la CEE preveuen la llibertat de circulació dels treballadors, la qual cosa implica l'abolició de tota discriminació basada en la nacionalitat, ocupació, remuneració i altres condicions de treball.

Aquesta llibertat significa el dret de respondre a les ofertes de treball de qualsevol Estat membre i de residir-hi i treballar-hi, amb l'excepció de treballs a l'Administració Pública i les

restriccions recollides a l'article 48.3, «por razones de orden público, de seguridad pública y de sanidad pública».

L'adhesió d'Espanya a la Comunitat, no tan sols ha motivat un canvi en els drets dels treballadors, sinó que ha imposat la necessària adaptació del nostre ordenament jurídic a la normativa Comunitària, la qual cosa representa una vertadera transformació de determinades àrees normatives, com per exemple la protecció dels treballadors en el centre de treball i relativa a la seguretat, higiene i medicina en el treball.

La recepció del dret comunitari en el nostre dret positiu s'ha vist reflectida en la promulgació de diverses normes reglamentàries de caràcter intern. No obstant això, continua pendent de revisió l'anquilosada Ordenança General de Seguretat i Higiene en el Treball, del 9 de març de 1971, fins ara operativa, les prescripcions de la qual són de dret necessari, pendent de substituir, ben aviat, d'acord també amb les directrius comunitàries.

Malgrat la conscient preocupació dels perills que comporten els accidents de treball i de les mesures per desaccelerar-los, com són els programes promoguts pel Departament de Treball sobre salut laboral, continua essent preocupant el grau en què incideixen a Catalunya, proporcionalment molt superior a d'altres països més industrialitzats.

El dret reconegut a l'art. 40.2 de la Constitució Espanyola obliga els poders públics a vetllar «per la seguretat i la higiene en el treball» de manera que asseguri l'absència de risc per a la salut i la millora de l'ambient de treball.

Aquest dret constitucional és també un dret bàsic del treballador, reconegut a l'art. 4.2.d) de l'Estatut dels Treballadors. Totes dues normes constitueixen la manifestació més antiga de la intervenció estatal limitativa de l'autonomia de la voluntat de les parts en la relació de treball.

Poders públics, treballadors (art. 5.b. de l'Estatut dels Treballadors) i empresaris (art. 19) estan obligats per tant a observar les mesures i complir els deures imposats per la llei.

L'autoritat de treball té la competència i l'obligació de vetllar pel compliment d'aquestes normes i de sancionar-ne, si escau, l'incompliment.

No hem d'oblidar la transcendència dels accidents, tant en l'aspecte humà com en l'econòmic i social. Les possibles morts dels treballadors i conseqüents repercussions a la Seguretat Social, ja sia en matèria de pensions per mort i supervivència, per invalideses en els diversos graus d'incapacitat per al treball o en l'àmbit sanitari i rehabilitador, són despeses que repercutiran en el sistema econòmic i en l'economia nacional.

Cal recordar que l'índex de sinistralitat a Catalunya, malgrat haver disminuït durant l'any 1991, en una minsa proporció respecte a 1990, continua essent preocupant. Per això, calen millores i el desplegament de totes les actuacions possibles a l'abast de la Conselleria, en matèria de seguretat i prevenció, controlant amb més inspeccions i sancionant si fos el cas, a fi de disminuir el risc de la sinistralitat a Catalunya.

Enguany, les lentituds i dilacions judicials, que poden afectar el dret fonamental a la tutela judicial efectiva, han estat també objecte de denúncia en diverses queixes.

Les mesures adoptades i previstes amb anterioritat a la reforma del procediment laboral no aconseguiren un eficaç funcionament del servei públic judicial, pel que fa a l'ordre jurisdiccional social.

Amb l'entrada en vigor del Text Articulat de la Llei de procediment Laboral, aprovat pel R.D.L. 521/90, del 27 d'abril, i malgrat els seus defectes, sembla que han disminuït el nombre de recursos i s'han agilitat els afers pendents.

Això no obstant, la manca de mitjans materials i personals, les deficiències de la nova estructuració judicial, i les de la mateixa organització dels titulars judicials, no haurien d'incidir en la possible vulneració del dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes. Els responsables i garants d'aquest dret el van malmetent impunement en molts dels casos denunciats.

La disminució de queixes referents a lentituds judicials en l'àmbit laboral, ens fa pensar amb la millora que comportà la promulgació de la Llei de Bases del nou Procediment Laboral, deu anys després de l'antiga Llei rituària, de l'any 1980.

El desplegament de la Llei de Demarcació i de Planta Judicial de fa tres anys determinà un canvi en l'estructura judicial i es modificaren substancialment els òrgans judicials col·legiats, descentralitzant-los i acostant-los als justiciables.

Només manca que els nous Tribunals de Justícia puguin desplegar amb eficiència i eficàcia la tutela dels drets i interessos dels ciutadans, per fer realitat les garanties constitucionals esmentades.

Persisteixen les dificultats conjunturals i les limitacions de caràcter personal i subjectiu, pròpies de determinats col·lectius, les quals agreugen la integració d'aquests al mercat de treball.

Així, com palesa l'expedient de queixa que presentarem a continuació, calen més programes específics i especials d'ajuda a expesos, drogaaddictes i altres persones en situació de marginació en el treball, per incidir en la seva reinserció i integració laboral.

La problemàtica suscitada per diversos reclusos reclamant la percepció del salari mínim i l'alta a la Seguretat Social, amb motiu del treball o dedicació en determinats serveis de la presó, ha posat en evidència allò que disposa l'art. 25 de la Constitució, respecte al dret del condemnat a gaudir dels drets fonamentals i del dret a una feina remunerada i als beneficis corresponents de la Seguretat Social. La present problemàtica resta subjecta a la jurisdicció competent, la qual haurà de decidir sobre els respectius drets dels reclusos a la presó.

Finalment, sembla que la Llei 31/91, de 30 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1992 ha posat fi a la controvèrsia generada per les actes d'inspecció aixecades pels controladors laborals.

La manca de mitjans probatoris que acreditessin la realitat dels fets, fou objecte de controvèrsia durant els darrers anys, perquè es dubtava de l'eficàcia de les actuacions dels controladors laborals, les quals són verificades i assumides per la Inspecció de Treball i Seguretat Social.

Com que els controladors laborals no són inspectors de Treball, les seves actuacions no tenien la força probatòria de les actes aixecades per aquells. Certament, el R.D. 1667/86, de 26 de maig, que regula les funcions i atribucions dels controladors laborals, preveu la possibilitat d'aquests per promoure i estendre les actes d'infracció, les quals s'han de formalitzar amb el requisit essencial de ser verificades per un inspector de Treball i Seguretat Social.

Això no obstant, la Llei 8/88, de 7 d'abril, sobre infraccions i sancions d'ordre social, no preveu la intervenció dels controladors en el procediment sancionador, i, amb una referència exclusiva als inspectors de Treball i Seguretat Social (art.52.1),

exigeix que les actes reflecteixin «els fets constatats per l'inspector actuant», dotant l'acta de presumpció de certesa.

Algunes sales contencioses administratives dels tribunals superiors de Justícia han delimitat, en sentit restrictiu i exclouent, la validesa i eficàcia de les actuacions dels controladors laborals, les quals no gaudeixen de presumpció de certesa.

La recent Llei de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 1992, disposa en la Disposició Addicional 27 el següent:

«Actas extendidas o promovidas por los controladores laborales.

»Se añade un número al art. 52 de la Ley 8/88, de 7 de abril, sobre infracciones y sanciones en el orden social, con el texto siguiente: "3. Igualmente harán fe, salvo prueba en contrario, las actas de infracción promovidas por los Controladores Laborales, así como las actas de liquidación extendidas por los mismos de conformidad con los cometidos y atribuciones que les confiere el R.D. 1667/86, de 26 de mayo, respecto de los hechos que hayan sido comprobados por el "Controlador Laboral actuante", que se incorporarán necesariamente al acta».

Així doncs, es reconeix la presumpció de certesa dels fets constatats pels controladors laborals i es posa fi a les controvèrsies fins ara suscitades per les seves actuacions, moltes d'elles sotmeses als òrgans judicials.

Queixa 1002/90

Limitacions que dificulten la integració en el mercat de treball

El senyor S.I. s'adreçà al Síndic i exposà les dificultats de caràcter general per obtenir feina. També es referí a les limitacions que pateixen els reclusos per accedir al règim obert mitjançant una oferta de treball.

El Síndic estudià la diversa problemàtica que envolta el col·lectiu esmentat i s'adreçà a la Conselleria de Treball bo i suggerint que s'estudiés la possibilitat, d'acord amb el marc competencial previst en l'art. 11 de l'Estatut d'Autonomia i en coordinació amb el Departament de Justícia, de promoure i facilitar un treball remunerat als esmentats reclusos condemnats, a fi de reinserir-los laboralment i social.

També s'indicà la possibilitat de regular més ajudes i dictar les disposicions necessàries tendents a promoure i facilitar la contractació per part de les empreses amb els condemnats i classificats en tercer grau de tractament penitenciari, amb especials dificultats per accedir al règim obert, en no disposar d'un treball o contracte fora de la presó.

Ateses les propostes del Síndic sobre els possibles ajuts a les persones condemnades i classificades en tercer grau de tractament penitenciari, amb especials dificultats de col·locació, la Conselleria manifestà que els ajuts a la contractació que concedeix el Departament de Treball, per a joves i per a més grans de 45 anys, van ser suprimits fonamentalment perquè en part podien constituir una duplicació dels ajuts que amb aquesta finalitat havia establert el Govern Central, i per això es va decidir destinar els mateixos recursos a fomentar la formació professional ocupacional.

Així, se'ns indicà:

«En aquest aspecte, cal significar que efectivament la competència per regular, de forma general, el règim contractual labo-

ral correspon a l'Administració central. Malgrat això es poden articular iniciatives parlamentàries destinades a modificar la normativa estatal en el sentit d'estendre a les persones en aquesta situació la protecció de la prestació de l'atur.

»El Decret 45/1989, de 13 de març, modificat pel Decret 204/90, de 30 de juliol, d'integració de treballadors amb especials dificultats de col·locació, contempla entre els col·lectius afectats el dels penats en règim obert o aquells als quals, previsiblement, els resti menys d'un any per progressar a règim obert o per a la llibertat condicional o definitiva, i permet realitzar accions d'orientació professional, formació professional i potenciació de projectes d'autoocupació.

»Al mateix temps, l'Ordre de 14 de gener de 1991 (DOGC 1396 de 21 de gener de 1991) que regula els programes de formació ocupacional i els plans d'ocupació que desplega el Departament de Treball en els seus articles 37 d) i 47 d) dona prioritat a aquestes persones per acollir-se als plans d'ocupació en col·laboració amb les entitats sense afany de lucre i els ajuntaments.

»Les mesures indicades en el punt anterior configuren, doncs, el marc d'ajuts que, en l'àmbit del Departament de Treball, s'ha arbitrat en favor del col·lectiu de referència. Per descomptat, la Conselleria resta oberta a col·laborar, dins les seves competències i possibilitats, en les iniciatives que pugui propiciar la societat, o bé altres òrgans de les administracions públiques.»

Per això, sens perjudici del que s'ha dit, el Síndic ha tomat a suggerir al Conseller de Treball que es continuïn atorgant subvencions i ajuts al col·lectiu objecte de queixa, a fi de complir l'objectiu establert per la normativa fins ara en vigor.

Queixa 298/91

Capitalització de l'atur i foment de l'ocupació

La Llei 31/84, del 2 d'agost, de Protecció per Desocupació estableix a l'art. 23.3: «Cuando así lo establezca algún programa de fomento de empleo, la Entidad Gestora podrá abonar de una sola vez el valor actual del importe de la prestación del nivel contributivo —mai del nivell assistencial—, correspondiente al período a que tenga derecho el trabajador en función de las cotizaciones efectuadas».

Així, el R.D. 1044/85, de 19 de juny, en relació amb l'Ordre Ministerial de 21 de febrer de 1986, regula l'abonament de la prestació, en la modalitat de pagament únic, com a mesura de foment a l'ocupació.

Un cop es reuneixen els requisits per accedir a la modalitat de pagament indicada, els interessats han d'acreditar davant l'entitat gestora (INEM) que faran una activitat professional com a treballadors autònoms, o socis treballadors d'una cooperativa o d'una societat anònima laboral.

Per acreditar l'activitat professional s'ha de presentar una memòria explicativa del projecte d'inversió, de l'activitat a desplegar, així com de la viabilitat d'aquest projecte.

Un cop obtinguda la resolució que autoritza el pagament únic, s'ha de legalitzar l'activitat en el termini establert a l'efecte i afectar la quantitat percebuda a l'execució de l'activitat. Aquest és el punt objecte de més denúncies i queixes i també de més inspeccions i sancions.

Desviar les quantitats o les ajudes compatibles amb la percepció rebuda a d'altres finalitats; no donar-se d'alta en el Règim de la Seguretat Social corresponent en el termini d'un mes; o no inscriure la societat en el corresponent registre, han estat objecte d'inspecció i, com en la següent queixa, de revocació de la prestació per haver estat percebuda indegudament.

Així, hem rebut queixes d'afectats per aquesta situació que s'adreçaren al Síndic indicant que:

«Nosaltres, en un principi érem tres matrimonis que vivíem a Sant Vicenç dels Horts i vam decidir formar una empresa agrària de caràcter familiar a Riba-Roja d'Ebre.

»Per iniciar el projecte, A., C. i M. vam capitalitzar els nostres aturs per poder atendre les primeres inversions (compra de la finca, electrificació, reg, maquinària, etc.), mentre J., amb el seu treball a Barcelona, havia de contribuir al manteniment econòmic de les tres famílies fins que l'empresa entrés en plena producció.

»Els problemes van venir quan a J. li va començar a anar bé la feina, i després d'haver invertit tots els nostres estalvis a l'empresa, ell va decidir plantar-nos, deixant-nos en la més absoluta ruïna.

»Durant els mesos que va durar aquest malestar vam rebre unes cartes de l'INEM reclamant-nos als tres que vam capitalitzar una sèrie de documents. A. com a promotor del projecte (segons memòria que li adjuntem) va presentar aquests papers; M. i C. no ho vam fer, perquè a la Delegació d'Hisenda a Tarragona ens van dir que com que era la mateixa empresa, amb una llicència fiscal ja n'hi havia prou i en aquesta confiança ja no ens vam amoïnar més pels papers.

»En aquell moment els nostres esforços anaven dirigits a trobar ràpidament una eina que ens permetés mantenir els nostres fills i poder fer cara als pagaments mensuals i als crèdits i no vam pensar més en les demandes de l'INEM que eren llicència fiscal, seguretat social i justificants de l'inversió.

»Quan ens va arribar la primera carta reclamant-nos la devolució de la totalitat de la capitalització de M. vam anar a veure el cap de capitalitzacions de Tarragona, el qual, quan nosaltres li vam intentar explicar el nostre "perquè", ens va ignorar dient-nos que si no dúiem els papers que ens havien demanat no teníem res a fer allí. El que és obvi és que si haguéssim tingut els papers, no ens hauria calgut anar-lo a veure.

»Quan nosaltres vam fer els tres projectes (que són el mateix) tal com ens va demanar l'INEM, ens vam comprometre a tenir tres llicències fiscals diferents, però després, com ja hem dit, a Hisenda ens van dir que, essent la mateixa empresa, amb la del promotor ja n'hi havia prou, ens van començar els problemes seriosos amb l'INEM.

»Ara ens trobem que el cas de M. està al Tribunal Suprem i sobre el de C., l'INEM encara no ha donat contesta al recurs d'alçada.

»El que més ens indigna és que per una mera formalitat administrativa ens veiem dins el mateix sac de tots aquells que capitalitzen per embutxacar-se uns diners sense pensar en muntar cap empresa, mentre que nosaltres des del principi hem convidat diferents responsables de l'INEM i Ministeri de Treball a Tarragona a visitar la nostra explotació sense que de moment hagi vingut ningú a veure-la. Per altra banda des del començament tenim un compte conjunt a la Caixa que mai hem amagat a ningú i és una bona prova que qualsevol moviment monetari

de l'empresa és responsabilitat dels quatre membres que en formem part.

»El que també és una trista gràcia és que uns diners pels quals hem cotitzat, que són nostres (com ho serien si haguéssim cobrat l'atur mensualment) pel sol fet d'haver-los cobrats d'un cop, tot i poder justificar la seva destinació a l'empresa, ens siguin reclamats com si ens tractessin d'estafadors.

»No cal afegir, que si finalment el Tribunal Suprem decideix que hem de tornar els diners capitalitzats haurem d'abandonar el projecte amb tots els greuges econòmics i morals que això ens reportarà.

»Haver esmerçat tants esforços i tants diners per no res, per estar endeutats fins als ulls haurà estat una de les pitjors bromes que la justícia ens podia gastar.

»Amb la confiança de rebre la seva atenció i si és possible una entrevista personal per poder acabar d'aclarir alguns punts que poden estar confusos, el saludem ben atentament.»

El Síndic estudià la queixa i sens perjudici de les reclamacions i recursos que formularen els interessats, la traslladà al Defensor del Poble a fi que, si hi observava infraccions de procediment, manca de motivació en les resolucions o d'altres defectes de forma en les notificacions, suggerís a l'INEM la correcció de les possibles irregularitats, i que recomanés al Ministeri de Treball i Seguretat Social una modificació de la normativa reguladora d'aquest tipus de prestació.

Flexibilitzar la normativa esmentada al començament i que regula l'obtenció de la prestació en la modalitat de pagament únic i de les ajudes complementàries seria una mesura adequada i compatible, salvant la seguretat jurídica, amb l'objectiu de la mateixa concessió de la prestació, que és en essència el foment de l'ocupació.

Queixa 910/91

Subsidi per desocupació. Desaparició de les restriccions imposades en el reglament

L'interessat, senyor E.G., s'adreçà al Síndic i manifestà la seva preocupació perquè li havien indicat la impossibilitat de percebre el subsidi per desocupació ja que havia cotitzat i s'havia de jubilar per un règim diferent del dels treballadors per compte d'altri.

Aquesta Institució analitzà el problema de l'interessat i resolgué informar-lo de la rectificació operada pel Tribunal Constitucional, el qual havia declarat nul l'article 7.3 del Reial Decret 625/85.

Certament, l'exclusió del subsidi per desocupació, previst en l'esmentat precepte reglamentari, dels qui només puguin jubilar-se en règims de la Seguretat Social que no tinguin prevista la protecció per desocupació, com era el cas de l'interessat, resultava incompatible amb el principi d'igualtat establert a l'article 14 de la Constitució espanyola.

L'article 13.2 de la Llei 31/84, de 2 d'agost, de Protecció per desocupació, estableix que seran beneficiaris del subsidi per desocupació els treballadors de més de 52 anys, «aun cuando no tengan responsabilidades familiares, siempre que se encuentren en alguno de los supuestos contemplados en el art. 13.1 de dicha Ley, hayan cotizado por desempleo al menos durante seis años a lo largo de su vida laboral y acrediten que, en el momento de la solicitud, reúnen todos los requisitos, salvo la edad, pa-

ra acceder a cualquier tipo de pensión por jubilación en el sistema de la Seguridad Social.»

Això no obstant, i suposadament, en desplegament de l'esmentat precepte legal, l'article 7.3 del Reial Decret 625/85, de 2 d'abril, disposava que el citat accés a la jubilació havia de produir-se, necessàriament «en cualquiera de los regímenes de la Seguridad Social en los que se le reconozca el derecho a la prestación o subsidio de desempleo.»

S'assabentà l'interessat que la possible denegació de la seva sol·licitud, amb l'únic motiu de no complir el requisit específic addicional establert per l'esmentat article, havia estat declarat nul.

La motivació es basà en el fet que, si l'article 13.2 de la Llei 31/84 no distingeix entre uns règims i altres de la Seguretat Social a l'hora de concedir el subsidi per a més grans de 52 anys, el reglament que la desplega (Reial Decret 625/85) no pot establir exclusions o diferències entre els dits règims, perquè són situacions no diferenciades per la llei.

Per tant, no es pot exigir, com ho feia l'article 7.3, declarat nul per sentència del Tribunal Constitucional, que la jubilació s'hagi de concedir en un règim de la Seguretat Social que tingui prevista la protecció per desocupació, ja que la llei no estableix aquesta diferència de tracte entre els qui es jubilen en un o altre règim del sistema. Es tractava, doncs, d'un requisit contrari a la llei, perquè no hi era previst, i contrari al principi d'igualtat previst en la Constitució, per establir il·legalment una diferència no volguda pel legislador.

Queixa 166/91

Entrebanca en el pagament d'una beca

La senyora C.L. es queixà al Síndic perquè, un cop acabats els cursos de formació de tècnica d'imatge i so, organitzats pel Centre de Formació i Promoció Ocupacional, patrocinat pel Departament de Treball i cofinançat pel Fons Social Europeu, sol·licità la beca amb motiu de l'assistència als cursos esmentats, no havent rebut la subvenció malgrat haver transcorregut més d'un any.

Atesa la documentació que la interessada adjuntava al seu escrit, vam admetre la queixa a tràmit i suggerírem a la Conselleria de Treball l'agilitació dels ingressos pendents de tramitació i la millora en la gestió dels esmentats pagaments.

El Departament inicià diligències i, detectada l'errada que havia donat lloc a la situació irregular, va procedir a la gestió oportuna per a la correcta tramitació. Així, se'ns indicà que, en data 18 d'abril de 1991, el Departament d'Economia i Finances havia ordenat el pagament de la quantitat de 57.750 pts. a la senyora C.L. i a la domiciliació bancària que aquesta havia indicat.

Això no obstant, cal seguir recordant a l'Administració que actuï de forma àgil i coordinada, seguint els principis establerts en l'art. 103 de la Constitució, a fi d'evitar càrregues i perjudicis innecessaris a l'administrat.

3. Consideracions sobre l'homogeneïtzació del sistema de la seguretat social

Es va notant, de mica en mica, l'impuls de l'Administració

per mantenir un règim públic de Seguretat Social per a tots els ciutadans, el qual ha de garantir una assistència i unes prestacions socials suficients, especialment en cas de falta de feina, tal com predica l'art. 41 de la Constitució Espanyola.

Això no obstant, l'abast de la normativa i les mesures en aquest àmbit són molt més espectaculars quan s'anuncien que no pas quan s'han d'executar, i de vegades resulten molt limitades i desencisadores per als ciutadans que se n'han de beneficiar.

Malgrat que la Constitució també imposa als poders públics de garantir la suficiència econòmica als ciutadans durant la tercera edat, mitjançant pensions adequades i actualitzades periòdicament, continuem rebent moltes queixes que palesen la insuficiència de les prestacions i l'escassa resposta de l'Administració als reptes socio-econòmics de l'envelliment de la població i als problemes dels ciutadans d'edat avançada.

La integració a la Seguretat Social de tots els ciutadans de més de 65 anys o disminuïts, encara que no hagin cotitzat, ha determinat l'extensió de pensions a moltes persones que en necessitaven i no en podien ser beneficiàries. Conseqüentment, però, també s'han restringit les possibilitats financeres del règim econòmic de la Seguretat Social, la qual cosa implica elevar les cotitzacions i les aportacions de l'Estat, com també un enduriment del sistema de recaptació, ja previst en el nou Reglament General de Recaptació dels Recursos del Sistema de Seguretat Social de 1991.

Malgrat la voluntat de voler-nos homologar en seguretat social a altres països de la Comunitat Europea, no es pot preveure, per ara, una reforma global i unitària, atesa la complexitat del sistema i l'heterogeneïtat dels règims.

El sistema de seguretat social continuarà essent diferent en tots els estats membres i es protegirà també de forma diferent els possibles beneficiaris. Això no obstant, la coordinació de les legislacions de cada Estat permet acollir-se a un tractament igualitari en qualsevol dels estats membres, conservant els drets adquirits, exportant-los i totalitzant-los en el lloc on fixi la residència el ciutadà comunitari.

Els poders públics fan esforços en l'homogeneïtzació de la protecció dels pensionistes i això ha suposat acollir una part de les nostres recomanacions dels darrers anys al Ministre de Treball i Seguretat Social, mitjançant el Defensor del Poble.

Així, en compliment d'allò que preveu l'art. 50 de la Llei de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1992, s'ha concedit una paga addicional als pensionistes dels règims especials de treballadors per compte propi o autònoms i de treballadors de la llar, que anteriorment percebien 13 pagues de pensió l'any. Amb aquesta mesura tots els pensionistes de la Seguretat Social per contingències comunes percebran 14 pagues de pensió anuals.

S'ha ampliat també, amb l'Ordre de 18 de juliol de 1991, el contingut protector del Conveni Especial en el Sistema de la Seguretat Social, el qual preveu la inclusió, dintre de l'acció protectora i amb caràcter voluntari, de la prestació d'assistència sanitària per malaltia comuna, maternitat o accident no laboral, recollint així, finalment, la nostra recomanació per corregir aquesta llacuna legal.

S'ha resolt, després de més de set anys d'incidir en el problema, la regulació del còmput recíproc de cotitzacions entre el règim de Seguretat Social dels funcionaris públics i els diversos règims que integren el sistema de la Seguretat Social. Certament, el Reial Decret 691/91, de 12 d'abril, sobre còmput recí-

proc de quotes entre règims de Seguretat Social preveu la determinació dels drets que poden causar per a ells mateixos o per a llurs familiars, els afiliats que acreditin cotitzacions en més d'un dels règims de la Seguretat Social.

Pel que fa a pensions mínimes, s'han equiparat, en l'exercici 1992, les quanties de les pensions de viduïtat, als imports de les pensions mínimes individuals de jubilació per a beneficiaris amb igual edat. Aquest procés d'equiparació també s'estén a les pensions de viduïtat S.O.V.I., les quals s'equiparan a les quanties establertes per a les pensions de vellesa de l'esmentada i extingida Assegurança Obligatòria de Vellesa i Invalidesa.

Això no obstant, malgrat l'intent homogeneïtzador entre els diferents règims del sistema de Seguretat Social, al nostre entendre continuen produint-se situacions discriminatòries per a determinats pensionistes.

Així, continua sense resoldre el problema dels treballadors autònoms pel que fa a la validesa de les cotitzacions corresponents a períodes anteriors a l'alta. Tampoc no s'ha modificat, per als treballadors de l'esmentat règim especial, la possibilitat d'accedir a la percepció de l'increment del 20% de la base reguladora, per als pensionistes declarats amb una incapacitat permanent total, quan compleixen cinquanta-cinc anys, malgrat haver-se suprimit l'exigència del requisit d'haver de tenir més de quaranta-cinc anys per causar l'esmentada pensió d'invalidesa.

D'altra banda, el legislador continua condicionant la pensió de viduïtat del sistema de Seguretat Social a l'existència de vincle matrimonial entre el vidu o la vídua i el causant. Matrimoni i unió de fet generen drets i deures diferents, com també ho són les conseqüències jurídiques d'una classe d'unió i de l'altra.

Com ja indicàvem en informes anteriors, el Tribunal Constitucional continua acceptant un tractament diferent entre les parelles casades i les amistançades, i el considera compatible amb el principi d'igualtat.

Per tant, no podem deixar de reiterar als poders públics la possibilitat d'equiparar el tractament d'ambdues convivències, quant a determinades prestacions socials, com ja suggeríem en l'Informe al Parlament de 1989, en què es palesava la negativa del legislador davant la possibilitat de modificar la normativa en l'àmbit ocupacional i de supervivència.

Altres problemes reflectits en les queixes que rebem constaten l'aplicació restrictiva de la normativa per part de les entitats gestores.

En moltes ocasions l'Institut Nacional de la Seguretat Social resol amb criteris restrictius o impugna sistemàticament les sentències dels jutjats socials davant el Tribunal Superior de Justícia o el Tribunal Suprem, coneixent d'antuvi que l'aplicació de la normativa pot contravenir principis constitucionals.

La tasca interpretativa dels jutjats socials, com la del Tribunal Superior de Justícia, no soluciona suficientment la càrrega del ciutadà, que ha de seguir els recursos que l'entitat gestora promou i esgota fins a obtenir sentència ferma.

Els nostres suggeriments relatius a la no declaració d'invalidesa permanent, quan no es reconegui el dret a la prestació econòmica han estat resolts desfavorablement per molts tribunals superiors de justícia, els quals consideren viable la declaració, administrativa o judicial, d'incapacitat permanent total, absoluta o de gran invalidesa, tot i que no es tingui dret a prestació.

La doctrina dels tribunals es basa a considerar la invalidesa

com una realitat amb entitat pròpia i independent dels efectes econòmics que pugui originar. D'altra banda, el Tribunal Suprem havia declarat que als pensionistes que es troben en aquesta situació no se'ls hi pot negar l'afiliació i alta a la Seguretat Social, perquè la declaració d'invalidesa no es considera una interdicció laboral.

Això no obstant, el Tribunal Suprem ha dictat darrerament les sentències de 30 d'octubre i 11 de novembre de 1991, en recursos de cassació per a la unificació de doctrina, en les quals examina l'esmentada controvèrsia i declara no admissible, en l'àmbit de la Seguretat Social, les declaracions d'invalidesa permanent mancades de contingut protector, i sosté que n'hi ha prou de denegar la prestació, sense declarar situacions jurídiques que puguin comprometre el futur de l'interessat.

Malgrat que el Ministeri de Treball i Seguretat Social no ha acollit els nostres suggeriments en aquest respecte, el Tribunal Suprem ha esmenat amb la jurisprudència la deficient aplicació de la normativa i la interpretació dels tribunals inferiors, i alhora ha unificat la doctrina d'aquests darrers.

Per tot això, cal continuar recordant als poders públics els mandats constitucionals continguts als articles 41 i 50 de la Constitució Espanyola, per satisfer els drets dels ciutadans més desvalguts, tot garantint-los una assistència i unes prestacions socials suficients.

Queixes 136/91, 88/91, 500/91, 83/91

Restriccions i correccions en l'homogeneïtzació dels règims de la seguretat social

De l'anàlisi d'aquestes queixes s'infereix la manca de protecció, en determinades prestacions, del Règim Especial de Treballadors per compte propi o autònoms.

Queixa 136/91. Cotitzacions no idònies

Continuem rebent queixes sobre la manca d'idoneïtat de les cotitzacions anteriors a l'alta i pagades amb posterioritat en el RETA.

Així, el senyor J.D. s'adreça al Síndic indicant:

«La present és per exposar-li que segons documents adjunts es va desestimar, mitjançant l'INSS, una pensió de jubilació per haver pagat amb recàrrec els mesos corresponents al període 3/74 a 8/74.

«El graduat social portà aquest expedient a Magistratura de Treball i la sentència em fou favorable. Vaig cobrar durant sis mesos la citada pensió.

«L'INSS va recórrer al Tribunal Central contra la sentència anterior, el qual la desestimà, i ara estic des de fa quatre anys, amb 75 anys d'edat, sense cobrar cap pensió, encara que vaig estar cotitzant en règim especial d'autònoms.

«Prego de la seva amabilitat que m'aconselli què haig de fer, perquè aquest organisme no em torna les quotes pagades ni puc fer cap tipus de recurs, amb la qual cosa em sento impotent davant aquesta Administració.»

Les reiterades recomanacions del Síndic en aquest respecte continuen essent ignorades pel Ministeri de Treball i Seguretat Social.

Com vam indicar en tots els nostres darrers Informes, no s'ha aconseguit resoldre el problema de molts jubilats de l'esmentat règim especial, perquè puguin percebre la corresponent pensió. Fa sis anys que decidírem denunciar-ho davant el Parlament de Catalunya; alhora suggerírem al Defensor del Poble, de Madrid, la seva intervenció i l'inici de les actuacions oportunes davant el Ministre de Treball i Seguretat Social, car consideràvem que es produïen situacions de desigualtat que podien vulnerar els articles 14, 9.3, 24 i 50 de la Constitució.

Com que posteriorment s'hi pronuncià el Tribunal Constitucional en ple, i no observà la vulneració de cap dret fonamental, continua vigent la interpretació que fa l'INSS, la que feia l'ex-Tribunal Central de Treball, i la que ara fan els Tribunals Superiors de Justícia i el mateix Tribunal Constitucional, que no reconeixen validesa a les cotitzacions corresponents a períodes anteriors a l'alta, emparant-se en la subjecció al principi de legalitat.

Per això, el Síndic continua considerant discriminats els eventuals pensionistes que es troben en la situació de no computar-los les quotes ingressades extemporàniament (o sia amb posterioritat a l'alta i de períodes anteriors).

Les sentències més recents del Tribunal Constitucional han continuat ratificant-se en la doctrina de la sentència núm. 189/87, de 24 de novembre.

Entenent aquesta Institució que hi ha incoherència de l'entitat gestora (INSS) en admetre el pagament d'unes quotes atrasades i denegar després la pensió, vam tornar a suggerir al Defensor del Poble que recomanés al Ministeri la modificació de la normativa aplicable. L'esmentada recomanació es basava en el principi que la citada sentència del Tribunal Constitucional invitava els poders públics a canviar la normativa preconstitucional (art. 28.3 d) del Decret de 20 d'agost de 1970) qualificant-la de «severa» i «discutible» i contrària a certs principis constitucionals, per una altra de més coincident amb els principis, sobre protecció de la tercera edat, reconeguts en els articles 41 i 50 de la Constitució.

Queixa 88/91. Discriminació en les pagues

El senyor P.P. s'adreça al Síndic i exposà:

«Acudeixo a vós per exposar-vos un problema que em té angoixat fa molt temps.

«Es tracta d'un col·lectiu de jubilats del ram d'autònoms que, després de molts anys de pensionistes, encara no hem cobrat mai les catorze pagues anuals com la resta dels espanyols, malgrat que fa un any el senyor Felipe Gonzalez va prometre que l'any 1990 tothom cobraria les catorze pagues.

«Val a dir que amb les 50.000 pessetes que cobro cada mes vaig tirant endavant, gràcies que de petit em van inculcar com tots l'esperit de l'estalvi. Tanmateix considero aquest fet una greu i intolerable discriminació, que contradiu un dels articles de la Constitució, segons el qual tots som iguals davant la Llei, però el que em treu més de polleguera és que cap diputat dels que vam votar ha fet mai menció d'aquesta falta de respecte a un col·lectiu de gent grans i òbviament no podem esperar que ho facin els representants sindicals, perquè no paguem cap quota i tampoc som capaços d'organitzar cap aldarull.

«No sé fins a quin punt vós podreu incidir per acabar aquest greuge comparatiu, però almenys tinc la certesa que vós m'en-

tendreu. Fa un any vaig exposar el cas al Ministre de Treball, senyor Chaves, el qual em va contestar tot seguit. Es dona el cas, però, que estimo molt Catalunya i penso, parlo i escric en català i el ministre de torn va tenir un bon pretext per complir la meua carta sense mullar-se gens i sense contestar ni un borrall de les meves peticions.

«Espero senyor Rahola trobar en vós un ferm defensor d'un collectiu oblidat per la societat i rebeu la més cordial salutació d'un avi que fa la petició en nom del collectiu d'autònoms marginats.»

Aquesta Institució denuncià en diverses ocasions el tracte desigual de l'acció protectora dels diversos règims especials i ha recomanat, reiteradament, l'equiparació en el tractament de tots els règims del sistema de Seguretat Social.

El Govern de l'Estat ha accedit, finalment, a concedir les catorze pagues als pensionistes del RETA mitjançant la Llei 31/91, de 30 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1992.

Queixa 500/91. Impossibilitat de percebre la pensió d'invalidesa per no tenir l'edat reglamentària

La senyora L.D. exposà al Síndic que estava afiliada al RETA i se li havia reconegut una invalidesa, en grau d'incapacitat permanent total per a la professió habitual, sense dret a la corresponent prestació econòmica, ja que no havia complert 45 anys d'edat en la data en què s'entengué causada la prestació.

El Síndic havia recomanat, amb la col·laboració del Defensor del Poble, la supressió del requisit establert, per tal que els invalids poguessin accedir a la corresponent pensió, considerant discriminatòria la normativa que restringia aquest dret.

El Reial Decret 9/91, d'11 de gener, suprimí l'esmentat requisit, d'haver de tenir el beneficiari 45 anys, la qual cosa determinà l'equiparació amb el Règim General.

Queixa 83/91. Continuen les restriccions

La senyora A.M. comparegué a la nostra Institució, a fi de sol·licitar la nostra ajuda, per la greu discriminació que li provocà la Resolució de l'INSS, la qual no li reconeix l'increment del 20% de la base reguladora, malgrat tenir més de 55 anys i percebre una pensió d'invalidesa total.

Sens perjudici d'informar la interessada de la possibilitat d'interposar l'oportuna reclamació prèvia i la corresponent demanda davant la jurisdicció social, la vam informar també de la possibilitat de la nostra intervenció, ja que considerem injusta i discriminatòria la diferenciació de tracte entre el RETA i el Règim General.

Per això, admesa a tràmit la queixa, ens vam adreçar al Defensor del Poble indicant-li el següent:

«Se trata, en síntesis, de una queja contra la posible discriminación, en las diversas limitaciones legales y problemas que afectan a los trabajadores afiliados al Régimen Especial de Trabajadores por cuenta propia o Autónomos.

«La deficiente acción protectora del citado Régimen Especial ha motivado, tanto a vuestra Institución como a la nuestra, a recomendar y recordar a los poderes públicos la equiparación y homologación de dichos trabajadores al resto de afiliados al Ré-

gimen General de la Seguridad Social.

«Sin embargo, persisten las limitaciones y restricciones de los derechos de estos trabajadores, algunas de ellas corregidas últimamente, como la no exigencia del requisito de tener 45 años para acceder a la prestación económica por invalidez total o, la de haberse reducido la cuota a ingresar, con la injustificada no percepción de la invalidez provisional.

«A pesar de la predicada homogeneización de este régimen con el general, entendemos que continúa la posible discriminación, en cuanto a prestaciones, en la exigencia de una carencia especial para percibir el subsidio de Incapacidad Laboral Transitoria, la negación de la invalidez provisional o, como refleja el problema objeto de la presente queja, el no reconocimiento a la interesada del incremento del 20% de la base reguladora, al haber cumplido la pensionista de invalidez permanente total la edad de 55 años.

«Así, la señora A.M. se siente discriminada por el INSS, al no incrementársele el 20% la base reguladora de su pensión, a pesar de tener cumplidos los 55 años.

«Por ello, y vistas las consecuencias que se derivan de la falta de homogeneización de los diferentes regímenes del sistema de la Seguridad Social, sería conveniente que vuestra Institución reiterara al Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, lo que a nuestro entender sigue causando un desigual trato legal a los trabajadores autónomos, a pesar de las reformas operadas des del año 1984.»

L'esmentada recomanació resta pendent de tramitació davant el Defensor del Poble.

Queixa 1566/91

Millorar la gestió i facilitar l'exercici dels drets del ciutadà encara són objectius

Constatem la pràctica unanimitat de totes les forces socials i polítiques a considerar que l'eix fonamental de l'activitat gestora de la Seguretat Social es constitueix amb l'objectiu de configurar una administració moderna.

La relació de l'Administració amb l'administrat ha de ser presidida per la idea de facilitar al màxim l'exercici dels drets del ciutadà i de donar respostes eficaces a la seva demanda de serveis.

No dubtem pas de les mesures adoptades per l'entitat gestora a fi d'agilitar els tràmits administratius i el temps esmerçat a resoldre els expedients. Això no obstant, considerem convenient l'adopció de noves iniciatives que permetin progressar en la informació i l'atenció de l'administrat, necessàries per satisfer els seus drets. Malgrat la utilització dels mitjans informàtics, cal potenciar-los, perquè encara resten moltes dades per informatitzar, com és el cas exposat en la present queixa.

El senyor A.N. s'adreça al Síndic indicant:

«El que subscriu, A.N., nascut el 19-1-42 i afiliat a la Seguretat Social, va tenir un infart de miocardi el propassat dia 8 de juny, pel qual encara està de baixa mèdica.

«Vist que segons el criteri mèdic no podré tornar al meu ofici de fuster, estic interessat a tramitar la pensió d'invalidesa total per feina específica, pel qual motiu haig d'acreditar set anys de cotització a la Seguretat Social. Doncs bé, quan m'adreço a la Tresoreria de l'esmentat organisme per

saber quines cotitzacions s'han produït al llarg de la meua vida laboral, em comuniquen les produïdes des de l'any 1978, i pel que fa a les anteriors, sóc informat que hauré d'esperar tres mesos.

»Atès que és una dada fonamental per al meu futur econòmic, mancat d'altres recursos, li prego que vegi de poder aconseguir-me aquestes dades en un termini més raonable de temps.»

Atès el contingut de la queixa, el Síndic considerà convenient adreçar-se al Defensor del Poble i traslladar-li la preocupació per aquesta situació.

Transcrivim la comunicació que férem al Defensor del Poble:

«El interesado tiene en trámite la solicitud para que se le declare en situación de invalidez permanente.

»Previa la citada declaración ha solicitado ante la Tesorería de la Seguridad Social un informe de permanencias para saber los años que ha cotizado durante su vida laboral.

»La Tesorería le ha podido informar, con cierta inmediatez, de los años cotizados con posterioridad al año 1978, lo que no ha ocurrido con los años anteriores a la citada fecha, al no constar informatizados aún en la Entidad Gestora.

»La Tesorería ha indicado al interesado que para facilitarle la información de cotizaciones anteriores a 1978, debía esperarse tres meses, lo cual ha motivado al Sr. A.N. a dirigirse a nuestra Institución, al considerar excesivo el plazo para conocer unos datos de su máximo interés.

»Por ello, y al considerar excesivo el tiempo de espera indicado, sería conveniente que vuestra Institución, previo el estudio oportuno, recomendara a la Entidad Gestora que se adoptasen las medidas necesarias, a fin de agilizar la informatización de las cotizaciones, así como las solicitudes que se formulen al respecto...»

El suggeriment adreçat al Defensor del Pueblo resta pendent, en aquests moments, d'estudi i tramitació.

Queixes 668/91 i 1623/90

Uns errors no esmenats per l'entitat gestora

Si bé l'Administració competent que ha dictat un acte administratiu pot posteriorment modificar-ne elements, només pot rectificar errors aritmètics, materials o de fet, com es desprèn de l'art. 111 de la Llei de Procediment Administratiu.

Per això, l'esmentada modificació no pot afectar el contingut essencial de l'acte dictat i així ho ha anat reiterant la jurisprudència del Tribunal Suprem.

Malgrat que les revisions de determinades prestacions de la Seguretat Social estiguin impregnades o envoltades de forts límits o cauteles, determinats preceptes permeten la rectificació d'ofici, en qualsevol moment, dels errors materials i de fet que puguin produir-se en la fixació de les pensions.

Fora d'aquests casos, la revisió ha de sol·licitar-se als òrgans de la jurisdicció competent, perquè, segons la reiterada jurisprudència, les entitats gestores no poden procedir d'ofici a revisar les prestacions ja concedides, ja que les declaracions d'un dret a favor d'una persona determinada causa estat i no pot unilateralment deixar-se sense efecte. Si fos així, contravindria la seguretat jurídica i aniria contra els propis actes.

Les queixes que presentaren els interessats, senyors A.H. i M.A. responen al fet que, malgrat haver sol·licitat la modificació de l'error en via judicial, no aconseguiren que fossin estimades llurs pretensions.

El senyor A.H. s'adreçà, doncs, al Síndic exposant:

«Primero. Que el que suscribe es perceptor de una pensión de Invalidez Permanente en grado de Absoluta para todo trabajo, derivada de enfermedad profesional por Sentencia firme del Juzgado de lo Social.

»Segundo. Que en la citada Sentencia se declara que la Base Reguladora de la prestación asciende a 93.270 pts. mensuales, habiendo sido la misma erroneamente propuesta por el Instituto Nacional de la Seguridad Social, como si se tratara de una Base Reguladora aplicable a pensión derivada de enfermedad común y erroneamente aceptada de contrario por el Letrado que defendía en juicio el que suscribe.

»Tercero. Que una vez firme la Sentencia en la que se le declaraba en situación de Invalidez Permanente Absoluta con arreglo a una Base Reguladora errónea y percatado ya del error en que incurrieron las partes, interpuso nueva demanda en la que se pedía la subsanación del error y por tanto el reconocimiento de que la Base Reguladora aplicable a su pensión era la de 179.519 pts. por ser ésta derivada de enfermedad profesional y no de enfermedad común.

»Cuarto. La anterior demanda fue resuelta favorablemente por Sentencia del Juzgado de lo Social de Barcelona, que concedió al que suscribe el derecho a percibir la pensión de Invalidez Permanente Absoluta que tenía reconocida sobre una base reguladora mensual de 179.519 pts. pero posteriormente fue recurrida en casación por infracción de Ley, por el Instituto Nacional de la Seguridad Social, ante el Tribunal Supremo, por entender que el fallo de la Sentencia recurrida era contrario a la cosa Juzgada.

»Quinto. El Tribunal Supremo admite el motivo de casación aducido por el Instituto Nacional de la Seguridad Social, pues estima que efectivamente se da la excepción de cosa juzgada ya que entre el caso resuelto por la Sentencia del Juzgado de lo Social de Barcelona y el planteado en el proceso posterior, concurre la más perfecta identidad a que se refiere el art. 1252 del Código Civil, si bien en los fundamentos de derecho de su sentencia, el Tribunal Supremo apunta la posibilidad de que la entidad gestora corrija de oficio el error cometido.

»Sexto. Ante tal posibilidad de corrección de oficio por la entidad gestora (I.N.S.S.), posibilidad indicada incluso en la Sentencia del propio Tribunal Supremo, aún cuando estima el recurso de casación, el suscribiente en fecha 3-2-90 pide al Director Provincial del I.N.S.S. que revise de oficio la Base Reguladora aplicable a su pensión, dado el perjuicio que le ocasiona el error cometido en su día. Tal petición fue contestada por el I.N.S.S. en el sentido negativo aduciendo básicamente que "no es competencia de este Instituto modificar resoluciones judiciales firmes"».

Amb un semblant problema comparegué el senyor M.A., el qual exposà el següent:

«1. Que con fecha 18 de febrero de 1987, se celebró juicio sobre diferencias en prestaciones de Invalidez Provisional.

»2. La sentencia fue favorable al demandante. En dicha sentencia y según el Departamento de Invalidez Provisional del

I.N.S.S., en escrito de aclaración a la indicada Magistratura de Trabajo exponía que la base reguladora era de 52.710 pts., basándose en el punto 5 de la mencionada sentencia, pues en lugar de decir: ahora solicita el actor que el 75% de la base reguladora sea de 52.710 pts, dice: "ahora solicita el actor que la base reguladora sea de 52.710 pts."

»3. Que aprovechando dicho error abonó al demandante las diferencias, pero con arreglo al 75% de dicha base (52.710).

»4. Que posteriormente me presenté en el departamento de Invalidez Provisional para hacer la aclaración del error mecanógrafo de la sentencia, y se me respondió que eso era lo que po-

nía en el punto 5 de la citada sentencia, por lo tanto era lo que me correspondía...»

En tots dos casos el Síndic estudià els problemes i cregué viable fer les corresponents recomanacions al Defensor del Poble en el sentit que l'INSS s'avingués a revisar d'ofici els esmentats errors, atesos els perjudicis causats als interessats, incompatibles amb l'eficax funcionament de l'Administració.

El Defensor del Poble va admetre a tràmit tots dos expedients i va sol·licitar informació de l'INSS, la qual encara ha de rebre l'esmentada Institució.

SECCIÓ 6: SERVEIS SOCIALS

I. INTRODUCCIÓ

Sota aquest epígraf incloem les queixes relatives a Serveis Socials rebudes i tramitades durant l'any 1991.

La salvaguarda i garantia dels drets del ciutadà ha de ser exigida amb el màxim de rigor quan el titular del dret o el destinatari del benefici forma part dels sectors socials més desvalguts.

En aquesta secció recollim les queixes promogudes per aquests ciutadans. Hi tenen cabuda per tant, les qüestions suscitades en relació amb la pobresa, els col·lectius marginats, les accions socials dels poders públics, els menors, etc.

La selecció dels afers (menors, pensions no contributives, residències, barreres arquitectòniques) respon, d'altra banda, a la seva major importància, tant qualitativa com quantitativa respecte a la totalitat de qüestions suscitades durant l'any 1991 en matèria de serveis socials.

Pel que fa als menors, enguany, s'incideix en la problemàtica de l'adopció, entre d'altres aspectes, per tal d'intentar una aportació aclaridora, en base a la informació obtinguda de la Direcció General d'Atenció a la Infància.

Quant a les barreres arquitectòniques, es fa un comentari sobre la llei, de recent aprovació, que en regula la supressió paulatina.

Els col·lectius marginats també hi són tractats i en la majoria dels casos, lamentablement, hem hagut de denunciar situacions reiteradament tractades.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

Deficients físics	<ul style="list-style-type: none"> - Barreres arquitectòniques - Accés a un lloc de treball - Subsidi - Sol·licitud - Tramitació - Denegació per grau de deficiència - Denegació per ingressos - Denegació per altres causes - Residències específiques
Deficients Psíquics	<ul style="list-style-type: none"> - Accés a un lloc de treball - Subsidi - Sol·licitud - Tramitació - Denegació per grau de deficiència - Denegació per ingressos - Denegació per altres causes - Subvencions a associacions i institucions - Residències específiques

Gent gran	<ul style="list-style-type: none"> - Residències - Incidències en l'ajuda FAS - Incidències en centres socials (Casals) - Indigents
Infants	<ul style="list-style-type: none"> - Maltractaments - Protecció
Dones	
Grups marginats	<ul style="list-style-type: none"> - Gitanos - D'altres
Bosses de pobresa	<ul style="list-style-type: none"> - Administració de la Generalitat - Administracions locals

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Menors

Aquest exercici les queixes que ha rebut el Síndic en relació amb els menors, per escrit verbalment en la consulta diària, no han estat gaire nombroses. Les qüestions més significatives que les justificaven han estat: problemes d'adopció i acolliment i lentitud en la tramitació d'expedients d'adopció (en especial, la implantació de la llista d'espera única per a adopcions i la disconformitat d'alguns pares biològics amb el procediment seguit per la Direcció General d'Atenció a la Infància per privar-los de la custòdia dels seus fills).

No s'han rebut queixes referents a altres aspectes que afecten la situació dels menors. Ara bé, aquest fet no impedeix que el Síndic, com ja consta prou a aquest Parlament, tingui una preocupació i un interès especial en tot allò que fa referència a la protecció dels drets de l'infant. La Institució, per tant, ha portat a terme una sèrie d'actuacions d'ofici per assabentar-se de la situació real d'aquests problemes.

Sota aquest epígraf analitzarem exclusivament les incidències dels infants que es troben en un àmbit social de risc o que són objecte de l'atenció dels poders públics a conseqüència de l'abandonament o la marginació que pateixen. Per tant, no entrem aquí en l'àmbit dels menors infractors, la problemàtica dels quals és competència del Departament de Justícia.

En primer lloc volem deixar palès que aquests últims anys hem pogut constatar com ha augmentat la sensibilitat social pels problemes que afecten els menors, fruit d'un canvi en la valoració i en el reconeixement dels drets de l'infant.

Per confirmar aquesta afirmació, n'hi ha prou d'examinar el gran dèficit estructural heretat per la democràcia i les realitzacions desenvolupades des de llavors.

A Catalunya, des de diferents sectors de l'Administració pública i en diferents nivells d'intervenció, ha augmentat l'interès i l'atenció envers la infància, sobretot per la que presenta un alt risc social, com ho demostra el gran nombre d'activitats que s'organitzen en aquesta matèria i l'interès que desperten —per exemple iniciatives com l'elaboració d'un protocol, a càrrec de l'Hospital General de Vic per a la detecció de grups de menors de risc social— amb la intenció de poder efectuar una acció preventiva de maltractaments.

Hem pogut constatar l'esforç que han fet les administracions: el Departament de Benestar Social ha promogut diverses actuacions en matèria d'atenció i promoció al benestar de la infància i l'adolescència, atenent especialment els casos que es troben en una situació d'alt risc social i aquells que requereixen assumir-ne la protecció. A més, el Parlament ha aprovat l'esperada Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre Mesures de Protecció dels Menors Desemparats i de l'Adopció. El fet que aquesta llei hagi estat publicada al DOGC de 17 de gener d'enguany en dificulta l'anàlisi, però hi farem uns comentaris, més endavant, ni que siguin de caràcter molt general.

En exercicis anteriors havíem dit que: «L'actual situació demanda solucions globals que, per raons competencials, no sempre es troben a l'abast dels nostres poders públics.

»Amb tot i això, encara es pot fer molt des de l'àmbit autonòmic, especialment pel que fa a la intensificació dels mitjans i mecanismes de protecció dels drets de l'infant i a la coordinació entre els departaments amb competència en el tema (Justícia, Ensenyament, Treball, Sanitat i Seguretat Social).»

Fem constar, a continuació, les iniciatives de la Direcció General d'Atenció a la Infància de què tenim constància:

Jornades amb representants dels departaments de Sanitat, Ensenyament i Serveis Socials d'atenció primària, en les quals es van donar a conèixer i es van debatre els diversos programes, serveis i recursos adreçats a la infància amb risc; plantejaments i seguiments que afecten els centres diürns juntament amb el servei de medi obert de la Direcció General de Justícia Juvenil, i el conveni signat amb aquesta per a la creació d'un centre de contenció per a infants amb problemes socials i relacionats amb edats entre catorze i divuit anys.

Coordinació i promoció d'una relació regular entre les entitats d'infància a Catalunya.

Coordinació de la informació sobre situacions d'alt risc, com per exemple els maltractaments.

Estudi de l'avantprojecte d'una llei general d'infància a Catalunya.

Estem doncs dins la línia fixada pel Parlament sobre els drets de la infància (Resolució 37/I) i sobre maltractaments infligits a menors (Resolució 137/II).

En segon lloc, després d'aquestes consideracions que palesen l'increment dels esforços invertits pels poders públics, hem de fer constar que encara hi ha moltes mancances en aquest camp, i el nostre primer deure, per sobre del reconeixement de tot altre, és de denunciar els aspectes negatius que impedeixen una veritable i real integració social dels més desfavorits.

És cert que els serveis socials d'atenció a la infància han millorat el seus recursos i ofertes, però encara no s'ha aconseguit

ni equilibrar la oferta amb la demanda ni l'especialització que certes zones (urbanes o rurals), i també determinades edats, necessiten. La situació de la infància i l'adolescència d'alt risc social continua essent especialment greu en les zones on els factors de risc social són més presents i tenen més freqüència.

Tot seguit ens referirem a un dels recursos ordinaris de què disposen les nostres administracions, que són els equips professionals, anomenats EAIA —equips d'atenció a la infància i adolescència— previstos en el Decret 338/86 que tenen l'objectiu de vetllar per la prevenció i detecció de les situacions de risc, canalitzar i garantir la solució dels casos que es presentin i assegurar que cada cas disposi d'un programa d'intervenció i seguiment.

Al final de 1991 segons dades del Departament hi ha 20 d'aquests equips a tot Catalunya.

Aquests equips veuen molt reduïda la seva capacitat operativa pel fet de ser pocs i haver d'assumir un gran volum de treball.

A més en les zones d'alt risc social les actuacions protectores dels equips d'atenció especialitzada davant la infància i la família són clarament insuficients.

Essent els nivells de problemàtica diferents en les districtes zones de la ciutat, lògicament les seves tenen també característiques qualitatives diferents que tendiran a reflectir aquestes problemàtiques. S'han de valorar adequadament les diferències que aquests tenen respecte a un nombre igual de demandes d'altres districtes.

Així per exemple, un grup de col·laboradors d'aquesta institució van visitar l'equip de Ciutat Vella per conèixer els problemes del barri. L'EAIA d'aquest districte ens va facilitar un exemplar de la seva comunicació al II Congrés sobre Infància Maltractada, que va tenir lloc a Vitoria el novembre passat. Del seu text es desprèn que aquest EAIA té pocs mitjans per afrontar la feina que té encomanada, sobretot si posem en relació el nombre d'assumptes que ha d'atendre amb les xifres d'altres equips.

Els mateixos ho indiquen: «La majoria de les demandes, que inicialment són d'assessorament i que en altres zones solen implicar sols aquesta intervenció, en aquest districte solen necessitar una intervenció posterior directa de l'EAIA.

»No es poden dur a terme els quatre tipus de funció que estableix el Decret 338/1986 de regulació de l'atenció a la infància i adolescència amb alt risc social.

»Sobre més de tres-cents menors, que són més del 50% de les demandes realitzades a l'EAIA, no s'ha pogut fer cap intervenció des del mateix equip.

»Actualment podem entendre l'EAIA en zones d'alt risc social com un equip proporcionalment menys dotat de recursos que altres EAIA, amb problemàtiques molt més greus en intensitat i quantitat d'assumptes, poc àgil, amb tendència quasi exclusivament en valoracions i internaments, amb dificultats per intervenir globalment sobre la família i no només sobre el menor.

»Entenem que s'haurà de fer un esforç, tal com ha manifestat la Direcció General d'Atenció a la Infància, d'ajustar el nombre de places a les necessitats de cada territori i cobrir el dèficit existent»; sembla ser per les informacions que tenim del propi Departament que ja està previst augmentar el nombre de professionals pel que fa a aquest districte de Ciutat Vella, confiem que aquestes previsions es facin realitat al més aviat possible.

En el cas que s'arribi a la conclusió que és impossible mantenir el menor en la seva família, un altre recurs de què disposa la nostra Administració per a la protecció dels menors és el de les adopcions i els acolliments familiars.

Com dèiem més amunt, recentment s'ha aprovat la Llei sobre Mesures de Protecció dels Menors Desemparats i de l'Adopció. Celebrem que finalment s'hagi promulgat una llei tan necessària com aquesta.

Aquesta llei respon, segons indica el seu preàmbul, primordialment a la necessitat de proporcionar una protecció al menor, especialment quan es troba en una situació de desamparament.

L'àmbit territorial de la llei és Catalunya, per la qual cosa s'aplicarà als menors domiciliats a Catalunya o als que hi estiguin eventualment.

A l'article 2 defineix quan es produeix el desamparament i ho fa casuísticament, la qual cosa ens ha fet fer la reflexió que potser hauria estat millor intentar una definició més àmplia i genèrica, atès que, en exemplificar, es corre el risc de deixar de banda alguns supòsits.

El text aprovat estableix, també, les garanties per salvaguardar els drets dels pares biològics i intenta de fer-los compatibles amb els dels menors.

En aquest sentit, atorga a l'Administració la potestat de declarar el desamparament, però amb les garanties següents: resolució motivada, comunicació al fiscal i, quan escau, als pares o guardadors, els quals han de ser informats dels seus drets i de la forma de canalitzar la seva oposició.

L'article 5è. de la llei, que transcrivim a continuació, estableix un enunciat obert sobre les mesures a adoptar:

«Article 5

»1. Les mesures a adoptar, sempre amb informe previ dels equips tècnics competents i tenint en compte l'interès del menor, poden ésser:

»Primera. L'atenció en la pròpia família del menor, mitjançant ajuts de suport psico-social, de caire personal o econòmic, de l'Administració.

»Segona. L'acolliment simple del menor per una persona o una família que puguin substituir, provisionalment, el seu nucli familiar natural.

»Tercera. L'acolliment simple en un centre públic o col·laborador.

»Quarta. L'acolliment familiar preadoptiu.

»Cinquena. Qualsevol altra mesura aconsellable, de caràcter assistencial, educatiu o terapèutic, ateses les circumstàncies del menor.

»2. La mesura es pot adoptar en el moment de fer-se la declaració de desamparament.

»3. S'ha de procurar, sempre que sigui possible, d'aplicar mesures que no comportin la separació del menor de la seva llar i del seu entorn familiar. Si fós necessària la separació transitòria, aquesta no ha d'impedir els drets de visita i comunicació amb la família natural, si convé a l'interès del menor.

»4. En l'adopció de qualsevol mesura ha d'ésser escoltat el menor de més de dotze anys, i el de menys de dotze si té prou coneixement i és possible.»

Com és de veure, s'estableix una gradació de mesures tendents a la conservació del nucli familiar, sempre que resulti possible i, com a darre. recurs, es pot decretar l'ingrés del me-

nor en un centre (entendem que l'acolliment pre-adoptiu és un tràmit previ a l'adopció).

Caldrà fer el seguiment del desplegament reglamentari i de l'aplicació d'aquesta norma, l'eficàcia de la qual dependrà de la dotació econòmica dels programes de suport a les famílies i als centres de menors.

Pel que fa a les adopcions, hem pogut constatar que moltes persones manifesten que s'han d'esperar molt per poder adoptar un menor. Contrastada aquesta opinió amb la Direcció General d'Atenció a la Infància, hem aprofundit en l'objecte de la queixa per arribar a conclusions sobre la realitat de la situació.

Els expedients d'adopció han de ser tramitats tenint en compte una sèrie de variables importants, com ara la personalitat dels futurs adoptants, llurs característiques psicològiques i també els requisits que, al seu parer, ha de reunir el futur adoptat.

La realitat és que existeix una gran demanda de nadons sense família. També és cert que, amb la difusió dels mètodes anticonceptius i la possibilitat d'avortament, en determinats supòsits, el nombre de nadons és ínfim. A més, els que arriben a néixer no solen gaudir de bona salut, presenten malformacions congènites i disminucions físiques o psíquiques. Actualment, també, podem afegir el problema dels nascuts de mare amb sida, que acostumen a ser portadors del virus.

La demanda d'infants en les condicions abans esmentades disminueix sensiblement. La mesura consistent a preveure un termini d'acolliment previ a l'adopció no és ociosa. Durant aquest període la família acollidora, per part seva, i de l'altra, els equips interdisciplinaris que estudien els casos, poden avaluar l'impacte del menor en el nucli familiar receptor. Més endavant exposarem una queixa que hem tramitat en aquest sentit, però ja podem avançar que és massa freqüent el cas de retorns de menors després d'un curt període d'acolliment.

En aquestes condicions, cal entendre l'actitud (podríem dir-ne primmirada) de la Direcció General d'Atenció a la Infància, abans de donar un menor en adopció.

Naturalment, les persones disposades a acceptar un menor diferent de la definició «nadó, sa i sense família» no troben tantes dilacions per poder-lo adoptar.

Finalment volem abonar des d'aquí el programa de recerca de famílies acollidores que, juntament amb la Creu Roja i la Universitat de Barcelona, iniciarà el Departament de Benestar Social, segons ens han informat.

Quant als centres d'acolliment d'Infància i Joventut, també aquest any el Síndic ha efectuat algunes visites. La conclusió a què hem arribat és que, si bé s'ha fet un esforç cert i meritori per millorar-los, encara resta camí per endavant. Hi ha una gran diferència entre els centres instal·lats en edificis de nova construcció i aquells que es troben en immobles, de vegades, vetustos.

No podem ignorar que les qüestions apuntades només es podran resoldre esmerçant-hi les aportacions econòmiques necessàries. Creiem que val la pena recomanar al Parlament la reflexió sobre l'establiment de prioritats a favor d'aquests conceptes pressupostaris.

Tot i amb això, volem deixar palès l'esforç de la política de centres seguida per la Generalitat, en la mesura que s'ha aplicat un nou projecte educatiu i s'ha procedit a una reclassificació dels centres entre altres actuacions, esperem que aquests objectius es puguin dur a terme durant l'any 1992, i seguir en aquesta

línia per fer realitat les exigències fixades en la normativa vigent.

Cal tenir en compte que tots els esforços són pocs, perquè els «nens d'ara són els qui formaran la societat del futur».

Queixa 39/91

Els menys protegits

La senyora T.S. es va adreçar al Síndic exposant la seva disconformitat per la retirada dels seus fills menors de sis i dos anys d'edat, arran d'una denúncia per presumptes maltractaments als menors.

Admesa la queixa a tràmit, vam demanar informació sobre el cas a la Direcció General d'Atenció a la Infància.

En la resposta se'ns indicà:

«Els referits menors van ingressar al Centre d'Acolliment "Els Llimoners" en data 30 de març de 1990, per ordre del Jutjat d'Instrucció núm. 5 de Sant Feliu de Llobregat en funcions de guàrdia.

»En data 28 de maig de 1990 la Direcció General d'Atenció a la Infància va dictar resolució per la qual s'assumia una guarda judicial preventiva i per la qual s'interessava l'estudi de la situació socio-familiar dels menors.

»Posteriorment, en data 14 de setembre de 1990, la Direcció General d'Atenció a la Infància va dictar resolució declarant el desemparament dels infants i assumint llur tutela.

»La senyora T.S. va presentar oposició contra la referida resolució, que es tramita sota el núm. d'actes 698/90 DL al Jutjat de 1a. Instància núm. 19 de Barcelona.

»Darrerament l'entitat pública ha sol·licitat autorització judicial per iniciar un procés d'acolliment familiar dels infants amb família aliena i la supressió del règim de visites dels menors amb els seus pares.

»Des de la Direcció General d'Atenció a la Infància es valora que els nens no poden tornar amb la família biològica perquè la situació de desemparament i els maltractaments i exemples corruptors, denunciats i coneguts pels veïns, Serveis Socials i policia, persistirien, donat que la mare no és responsable, i el presumpte pare mai s'ha fet càrrec del nen gran i menys del petit, perquè, segons consta en l'informe social, no té condicions personals per atendre un nen de tan curta edat, ja que la seva vida és inestable.

»Lògicament tots aquests anys de desatencions han interferit en el normal desenvolupament dels nens, que necessiten la dedicació plena d'una família normalitzada per poder restablir un equilibri físic i psíquic.»

D'acord amb aquesta informació vam donar per finalitzades les nostres gestions en considerar que la denúncia efectuada no responia a la realitat.

Queixa 478/91

Els nens sempre paguen els plats trencats dels grans

El senyor R.M. s'adreçà a la nostra Institució, queixant-se de la desassistència institucional en el suport de l'acolliment familiar de les menors V. i S.D.

Reproduïm el seu escrit:

«Jo i la meva esposa ens vam posar en contacte amb la Direcció General d'Atenció a la Infància, a fi d'adoptar un menor.

»Aleshores ens van indicar que hi havia dues germanes, que una tenia set anys i l'altra catorze.

»Les nenes viuen amb nosaltres des del mes de juliol, i, així com l'adaptació de la petita ha estat molt bona en tots els aspectes, ens trobem impotents davant els problemes psicològics, físics i mentals que presenta la germana gran.

»La nostra queixa és per l'actuació de la Direcció General en tot aquest assumpte, perquè hi ha hagut una manca d'informació total envers la problemàtica existent de la nena gran i després l'actuació dels professionals, psicòlegs, assistents socials: la psicòloga d'aquí fa tres mesos que està de baixa.»

Un cop examinada la queixa, va ser admesa a tràmit i en conseqüència ens vam adreçar a la Conselleria sol·licitant que ens informés d'aquest cas.

Posteriorment vam poder comprovar a l'informe demanat tot el conjunt d'actuacions que l'Administració havia portat a terme, i els incidents que s'havien produït en aquest cas.

Segons la Direcció General, els formulants de la queixa van ser oportunament assabentats dels problemes físics i psíquics que patia una de les adoptades. No obstant això, els senyors M. insistiren a portar endavant el tràmit. La Direcció General els va haver de prestar el suport necessari, com ara una logopeda i una psicòloga a temps parcial dedicades a la menor.

El fet és que els futurs adoptants van constatar, al cap de poc temps, que no podien suportar la tensió que comporta l'atenció d'un menor disminuït i urgien l'Administració a retirar immediatament les menors i fer-se'n càrrec.

Les nenes es troben en un centre de la Generalitat. Atenent aquestes consideracions, creiem que no hi ha cap motiu de queixa contra l'Administració i hem arxivat l'expedient.

2. Pensions no contributives

La Llei 26/1990, de 20 de desembre, ha establert un sistema no contributiu de pensions de jubilació i invalidesa dins del sistema de la Seguretat Social, per a aquells ciutadans que, trobant-se en situació de necessitat protegible no tinguin recursos econòmics propis suficients per a la subsistència i no puguin acollir-se a les pensions de tipus contributiu.

Els punts més destacables en relació a aquests tipus de prestacions són els següents:

Poden ser beneficiaris de les pensions no contributives els residents al territori espanyol que compleixin els següents requisits establerts per a cada classe de pensió no contributiva.

Invalidesa:

- Tenir entre 18 i 65 anys
- Residir legalment en territori espanyol i haver-ho fet durant cinc anys, dels quals dos, hauran de ser els immediatament anteriors a la data de sol·licitud de la prestació.
- Estar afectat per una disminució o per una malaltia crònica en grau igual o superior al 65%.

- No disposar d'ingressos econòmics suficients.

Jubilació:

- Tenir 65 anys o més.
- Residir legalment en territori espanyol i haver-ho fet durant 10 anys entre l'edat de 16 anys i l'edat de meritació de la pen-

sió i dels quals 2 anys hauran de ser consecutius i immediats a la sol·licitud.

– No disposar d'ingressos econòmics suficients.

La quantitat a considerar com a límit de recursos per tenir dret a la percepció de la pensió en còmput anual és 364.000 pessetes, si només existeix un beneficiari i no conviu amb cap altra persona formant unitat econòmica.

Aquesta llei era molt necessària per tal com possibilita que puguin beneficiar-se'n persones en edat de jubilació o amb disminucions, encara que no hagin cotitzat.

El cert és que era una llei molt esperada i havia creat moltes expectatives a la majoria de ciutadans que volien beneficiar-se'n, però la veritat és que el text aprovat va causar un gran desencís en aquests mateixos ciutadans, doncs molts eren els que esperaven que la llei de pensions no contributives comportés la percepció d'un salari social com a dret de tot ciutadà.

Al marge de la valoració que es pugui fer sobre els diferents requisits exigits per ser considerat beneficiari d'aquesta pensió, aquesta Institució ha constatat una vegada més la diferència existent, entre els postulats de la norma i la seva aplicació pràctica: per començar, ni la quantia de la prestació és suficient «per satisfer dignament les necessitats bàsiques» i això en el cas que les circumstàncies personals del sol·licitant s'ajustin als requisits establerts.

Els aspectes negatius d'aquesta llei són prou coneguts, ja que des de l'inici de la seva aprovació, han estat posats de manifest, tant per les persones que necessitaven beneficiar-se de la seva existència, com per polítics i professionals que tenen responsabilitats en l'àmbit dels serveis socials.

Fem una succinta enumeració dels principals aspectes negatius abans esmentats:

El dret a percebre una pensió per part d'una persona gran està condicionat pels ingressos que integren la unitat econòmica familiar en la qual convisqui.

En el cas de persones disminuïdes s'apliquen els mateixos criteris.

Perjudica la institució de la família, atès que semblaria que afavoreix la dispersió del nucli familiar per tal de rebaixar el còmput d'ingressos. Es dona la paradoxa que resulta més fàcil obtenir la prestació en el cas de parelles no casades, o que convisquin sense nexa familiar.

Aquests aspectes de la llei de pensions no contributives són regressius i discriminatoris, i esperem que a curt termini, es modifiqui aquesta llei, en el sentit que el Síndic ha reiterat en diversos informes presentats al Parlament, és a dir que la salvaguarda i garantia dels drets del ciutadà ha de ser exigida amb el màxim rigor quan el titular del dret forma part dels sectors socials més desvalguts.

Les queixes que es tracten tot seguit avalen i expliquen les consideracions que les precedeixen.

Queixes 167/91; 260/91; 422/91; 430/91

Recurs d'inconstitucionalitat

Els promotors de la queixa són diversos ciutadans representants d'associacions de minusvàlids. El motiu de recórrer al Síndic era de demanar-li que s'interessés davant el Defensor del Poble per la interposició d'un recurs d'inconstitucionalitat con-

tra la Llei 26/90, de 20 de desembre, en la qual s'estableixen prestacions no contributives en la Seguretat Social.

La petició dels interessats es basava en el fet que les prestacions establertes en la llei citada són drets subjectius dels beneficiaris sense recursos econòmics. Aquest requisit d'insuficiència de recursos s'objectiva en un límit d'ingressos segons el qual es computen els de la unitat de convivència en la qual viu el beneficiari. Segons els interessats, la introducció d'aquest element diferenciador conculca el principi d'igualtat proclamat en l'article 14 de la Constitució, per tal com l'element diferenciador dels ingressos de la unitat de convivència o econòmica limita el fi perseguit pel legislador, que és la dotació de la prestació econòmica personal a qui no tingui recursos propis o pateixi un determinat grau de minusvalidesa.

Com que es tracta de matèries sobre les quals la Generalitat de Catalunya no té competències i que depenen de l'Administració de l'Estat, el Síndic va trametre les queixes al Defensor del Poble, perquè decidís sobre l'oportunitat de presentació del recurs abans esmentat davant el Tribunal Constitucional.

El Defensor del Poble es va pronunciar sobre aquesta qüestió manifestant als interessats que no trobava fonamentació jurídica suficient per presentar el recurs.

Queixes 788/91 i 1421/91.

Denegació de pensió no contributiva

Queixa 788/91

El senyor B.R s'adreça al Síndic exposant el següent:

«M'adreço a vostè per manifestar-li el meu desconcert davant una situació del tot injusta en què s'ha trobat la meua senyora, i suposo que s'hi deu trobar molta més gent.

»Som un matrimoni gran. Jo tinc 73 anys i la meua muller en té 63. Els únics ingressos que entren a casa provenen de la pensió de jubilació que cobro jo, 50.160 pessetes al mes. Tenim tres fills, tots tres casats, i amb fills també, o sigui que cadascú ja té la seva família i els seus propis maldecaps. La meua muller ha treballat sempre fent neteges en altres cases, no ha tingut mai seguretat social com a titular, i actualment pateix d'asma crònica aguda, i la veritat és que cada vegada està més deteriorada.

»No fa gaire, vam sol·licitar una pensió no contributiva per invalidesa a favor de la meua senyora. Ens ha arribat ara la resolució d'aquesta sol·licitud, denegatòria, perquè supera els ingressos de la unitat familiar de què ella forma part. Francament, hem quedat molt decebut amb tot aquest assumpte, sobretot després de cansar-nos de sentir i llegir en tots els mitjans de comunicació que tothom podria cobrar.»

Queixa 1421/91

El senyor J.I. s'adreça al Síndic en aquests termes:

«Ens adrecem a vós per expressar la nostra total disconformitat amb la nova llei de pensions per a aquells que no han cotitzat mai.

»La meua dona i jo vam demanar aquesta prestació per a ella, perquè nosaltres som dos a casa i els meus ingressos de jubilació són de 50.160 pessetes mensuals.

»Són 50.160 pessetes per pagar la llum, l'aigua, el gas, telèfon, lloguer, assegurança dels morts, menjar i la roba de vestir. Sembla mentida que amb tan pocs diners es puguin fer tantes coses, i té raó, no es poden fer.

»Com exposava abans, vam fer la petició amb l'esperança de poder obtenir un resultat positiu, però la resposta ha estat contrària. Aquest és el nostre cas, senyor Síndic de Greuges, i és el cas de moltes altres famílies que com nosaltres es troben en situació límit. Necessitem una solució perquè no podem aguantar gaire més.»

Aquestes queixes són una petita mostra de les que, en un nombre considerable, ens arriben en relació amb la regulació i l'atorgament de pensions no contributives. Com és de veure, la problemàtica que ens sotmeten és insoluble amb l'actual normativa i excedeix les facultats del Síndic, ja que no es produeix una actuació irregular de l'Administració, que es limita a aplicar la norma. No obstant això, és una ficció mantenir que dues persones poden sobreviure amb uns recursos tan minsos com els que declaren percebre els promotors de les queixes.

3. Qüestions recurrents d'altres exercicis

Des de l'inici de la Institució ens hem referit abastament a diferents problemes socials dels col·lectius que necessiten més atenció: vellesa, infància, persones disminuïdes, pobresa, col·lectius marginats, a part els problemes concrets d'aquests sectors de població, com el nombre insuficient de residències per a gent gran o de centres per a disminuïts físics i psíquics, les barreres arquitectòniques, l'exigüitat dels ajuts socials en general, els casos de gent al carrer, entre altres.

Malgrat les nostres crítiques, hem deixat constància de l'obra iniciada i del canvi progressiu que hem anat observant, i volem deixar palès l'increment dels esforços invertits pels poders públics en general en aquest aspecte, fruit —entre altres factors— d'una creixent conscienciació del problema per part de la nostra societat.

Així hem pogut observar recentment, pel que fa a la vellesa, la presentació del pla integral de la gent gran, i pel que fa als minusvàlids, la tot just aprovada llei de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques. Tot i amb això, encara hi ha molt de camí a fer i sembla indispensable comprovar que les bones intencions i els propòsits manifestats per les administracions competents esdevinguin realitat, perquè els serveis socials són instruments cabdals per corregir les desigualtats en les societats solidàries.

El contingut de les queixes rebudes durant l'any 1991 ens fa adonar que els problemes continuen essent substancialment els mateixos, tant perquè són de difícil solució com perquè només es podran recollir els fruits de les innovacions a llarg termini.

Els assumptes que els ciutadans ens exposen han estat tractats, tots ells, en exercicis anteriors i n'hem donat compte en els nostres informes al Parlament. Hem de reiterar doncs, les recomanacions efectuades aleshores.

Enumerarem tot seguit alguns d'aquests problemes:

— Manca de places a les residències públiques per a gent gran.

— Manca de residències assistides per a malalts mentals, i per a disminuïts psíquics o físics.

— Gent al carrer.

— Barreres arquitectòniques.

Hem pogut comprovar com encara la gent gran que només té accés a les residències de l'ICASS (no pot accedir a les privades per manca de mitjans, ni a les de la Seguretat Social) necessita, en el 90% de casos, dos i tres anys d'espera, la qual cosa provoca un deteriorament de la seva situació, de vegades angioxant.

El problema que representa el dèficit de les places de residències públiques s'agreuja extraordinàriament en el cas de l'existència de malalties específiques que exigeixen tractaments especials, com ara malalties mentals del sector dels indigents. És considerable el nombre de persones transeünts marginades i famílies en situació precària. També hi ha més resposta a les necessitats d'aquestes persones per part de l'Administració i d'institucions privades, però les denúncies augmenten.

En aquest col·lectiu hi ha moltes persones amb problemes psíquics i, a qui es troba en aquesta situació, és molt difícil o quasi impossible oferir-li una ajuda eficaç, atesa la dificultat que tenen per recórrer als serveis d'assistència primària social de salut i mentals.

Seria necessària una acció conjunta de les administracions destinada a l'atenció específica d'aquest grup.

A continuació exposem una breu relació de queixes amb la visió directa del ciutadà.

Queixes 1309/91 i 1312/91

Malalts mentals i disminuïts psíquics

Queixa 1309/91

La queixa és formulada per una associació de pares, amb fills disminuïts psíquics greument afectats, i fa referència a la problemàtica per trobar algun centre per a aquests nens.

Els interessats exposen el següent:

«La nostra associació tenia un centre de rehabilitació al carrer dels Santjoanistes de Barcelona. Aquest centre no reunia les condicions necessàries, tal com ens havien manifestat reiteradament durant molts anys els diferents departaments de l'ICASS i Ensenyament.

»És per això que l'any 1987 vam buscar un nou local situat al carrer de Vallirana, número 54, baixos de Barcelona.

»L'any 1990 vam rebre notificació del Departament de Benestar Social i el d'Ensenyament en el sentit que la subvenció atorgada els anys anteriors seria denegada si no es realitzava el trasllat del centre del carrer dels Santjoanistes al local del carrer de Vallirana, 54, el qual necessitava diverses reformes per reunir les condicions exigides pels diferents organismes.

»Ens hem trobat que aquestes reformes tenen un cost elevat, i per continuar en la nostra tasca necessitem suport econòmic i tècnic dels organismes públics, atès que qualsevol altra tipologia de centre que no s'ajusti a "la de centres per a disminuïts psíquics greument afectats" no atindrà degudament les seves necessitats, tant a nivell de normalització com d'integració, sectorització, individualització i rehabilitació fisioterapèutica.

»Actualment, fins que es resolgui la situació, hi ha nens que s'han d'estar a casa sense poder anar a cap centre.»

La queixa va ser traslladada al Departament de Benestar Social, per tal que ens informés de les previsions respecte a aquesta associació i sobre la línia de coordinació i col·laboració amb el Departament d'Ensenyament pel que fa als nens en edat escolar que pel seu grau de disminució són integrables a les escoles d'educació especial.

En la seva resposta, el Conseller de Benestar Social diu:

«L'ICASS es farà càrrec dels dèficits de manteniment que ha tingut aquesta entitat al llarg de l'any 1991, després de fer els tràmits administratius adients.

»El Departament d'Ensenyament, junt amb el personal del Centre, està estudiant el currículum de tots i cada un dels nois per veure en quin Centre d'Educació Especial es poden adaptar millor. El Departament d'Ensenyament, en aquest moment, té més de sis-centes places no adjudicades en escoles d'educació especial a Barcelona; per aquest motiu, no vol autoritzar la creació de cap centre d'educació especial.

»Tan aviat com estigui fet l'estudi dels nois, s'acordarà el futur del Centre.

»Aquest treball conjunt entre el Departament de Benestar Social i el Departament d'Ensenyament fa que les famílies estiguin més tranquil·les pel que fa a la futura assistència dels seus fills.»

Atès tot això, el Síndic va donar per acabada la seva actuació tot demanant de continuar informat sobre el futur del centre.

Queixa 1312/91

La senyora P.G. s'adreçà al Síndic explicant el següent:

«La meva germana, C.G., de 49 anys, es troba afectada d'esquizofrènia, té quatre fills, un dels quals, de 16 anys d'edat, també està afectat d'esquizofrènia, i té una altra filla afectada de trastorns psicològics.

»Dels altres dos fills, un és drogaaddicte i amb un fill, i l'altre viu totalment despreocupat de la situació familiar.

»Actualment la meva germana es troba internada a l'Institut Municipal de Psiquiatria.

»El nen està actualment internat provisionalment també a l'Institut esmentat amb la seva mare, però, clar, no és el centre adequat per a ell.

»Fa 10 anys que recorro a tot arreu per trobar un centre adequat, però fins ara no ha estat possible tot i el suport dels assistents socials.

»La nostra petició és demanar-li que ens ajudi a trobar un centre per a aquests nens.»

El Síndic va demanar el corresponent informe al Departament de Benestar Social.

Rebuda la resposta, se'ns indicà que el Servei d'Atenció a Persones Disminuïdes de l'ICASS havia dictat una resolució urgent d'ingrés d'en J. G. al Centre de Disminuïts Psíquics Profunds La Pineda, on continua internat des d'aleshores.

Quant a la germana, els seus trastorns psicològics són lleugers i el seu cas està en estudi.

Queixes 363/91 i 1048/91

Cua per entrar en residències públiques per a gent gran

La tramitació d'aquestes queixes davant l'Administració no ha donat resultats immediats, atès l'actual dèficit de places públiques.

Queixa 363/91.

La senyora D.C. s'adreça al Síndic exposant la seva situació.

«Sóc casada, amb dos fills petits i un altre en camí; tinc la meva mare que no es pot valdre per si mateixa a casa meva; l'habitatge on convivim no reuneix les condicions adequades per poder-la atendre, vam fer la sol·licitud d'admissió en una residència per a gent gran, i fins ara no hem obtingut resposta.»

Fetes les corresponents gestions davant el Departament de Benestar Social, la interessada va ser inclosa a la llista d'urgència; tot i això, es fa difícil trobar una plaça des del punt de vista immediat, donat el nombre de sol·licitants que té al davant.

Queixa 1048/91

Els promotors de la queixa, senyors E.C i M.B, de 66 i 80 anys, s'adrecen al Síndic i es manifesten en els termes següents:

«A conseqüència de la nostra edat i del nostre estat de salut i condicions econòmiques, varem decidir sol·licitar el nostre ingrés en una residència de la Generalitat, atès que varem presentar la instància davant l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials. No havent-ne obtingut encara cap tipus de notícia i considerant que el pas del temps agreuja considerablement el problema exposat, sol·licitem la seva intervenció per aconseguir plaça a la residència esmentada.»

També en aquest cas vam demanar informació al Departament de Benestar Social, que ens va respondre que, fet oportunament l'informe social de la situació del matrimoni, tenien la sol·licitud aprovada, però en llista d'espera, perquè hi havia gent amb més puntuació al davant.

Ara bé, atès el temps transcorregut des de la sol·licitud dels interessats, el Síndic els va orientar cap als Serveis Socials del seu barri, per tal que es tornés a fer un informe social i mèdic actualitzat i també una nova valoració del cas, per veure si havien variat les circumstàncies i tenien més puntuació.

Queixa 845/91

Gent al carrer

La senyora A.B., es dirigí al Síndic exposant la seva situació, en els termes següents:

«En virtut d'una sentència de desnonament va venir una comissió del Jutjat i van procedir al llançament, i a hores d'ara ens trobem el meu fill i jo sense mitjans econòmics i sense poder anar enlloc.

»Fa tres dies que dormo a la platja de Platja d'Aro amb el meu fill.

»Atès que no tinc domicili ni telèfon, jo ja em posaré novament en contacte amb vostè, per tal de si pot trobar una solució al meu problema.»

El Síndic es va adreçar als serveis socials de l'Ajuntament de Platja d'Aro però aquests el van informar que la formulant de la queixa tenia oficialment la residència al municipi de Sant Feliu de Guíxols. Posat en contacte amb els serveis socials d'aquest últim es va aconseguir provisionalment que estigués amb una pensió, mentre es buscava una altra alternativa.

4. Barreres arquitectòniques

En l'informe de l'any passat vam fer un extens comentari sobre els treballs de la «Comissió per a la supressió de les barreres arquitectòniques» i la normativa aplicable en aquell moment. Denunciàvem un seguit de situacions que posaven de manifest l'incompliment de les normes dictades i el fracàs de la majoria de mesures adoptades. La visió de la realitat quotidiana resultava decebedora i pessimista.

El darrer paràgraf del nostre comentari, però, era una crida a l'esperança quan dèiem: «La propera llei de supressió de barreres arquitectòniques i promoció de l'accessibilitat, els antecedents de la qual ha preparat el Departament de Benestar Social, pot ser la norma jurídica que resolgui aquestes situacions. El dia 13 de novembre passat, el Parlament va debatre el projecte de llei de Promoció de l'Accessibilitat i de Supressió de Barreres Arquitectòniques, que va ser aprovat per unanimitat. (Diari de Sessions número 109, pàgines 5.490 i següents).

En la presentació del projecte, el conseller de Benestar Social va dir, entre altres coses: «Després de set anys d'existència del Decret 100 (Decret 100/84), els resultats obtinguts no han estat del tot satisfactoris; no han estat, com a mínim, tan satisfactoris com el Govern de la Generalitat esperava. Tot just ara es poden començar a veure actuacions dirigides a aconseguir que els nostres pobles i les nostres ciutats siguin accessibles a tothom. S'actua amb massa lentitud i de forma parcial, i no sempre correctament».

Aquest paràgraf resumeix tot el que el Síndic ha manifestat en informes precedents, com sap prou aquest Parlament.

La llei, publicada amb el número 20/1991, el 25 de novembre, en el DOGC número 1.525, del 4 de desembre, consta de vint-i-tres articles (agrupats en sis títols), vuit disposicions addicionals i dues de finals.

No ens correspon aquí de fer un comentari extens d'aquesta llei, però creiem necessari esmentar-ne algun aspecte.

És remarcable l'esforç del legislador de dedicar un article (article 3) a les definicions dels conceptes bàsics continguts a la llei, com accessibilitat, barrera arquitectònica i la seva classificació, persona amb limitacions, persona amb mobilitat reduïda i que s'entèn per ajuda tècnica.

Resulta innovadora la classificació de les «barreres» en «barreres arquitectòniques urbanístiques» (BAU), «barreres arquitectòniques en l'edificació pública o privada» (BAE), «barreres arquitectòniques en els transports» (BAT) i en especial ho és també la incorporació al cos jurídic de les anomenades «barreres en la comunicació» (BC).

La dispersa normativa vigent fins ara havia anat definint les «BAU», les «BAE» i les «BAT», però ben poc s'havia dit de les «BC».

Aquesta llei, recollint aquests quatre tipus de barreres, pot fer que es materialitzi el principi constitucional d'igualtat a favor d'un percentatge important dels ciutadans de Catalunya. Cal tenir en compte que segons les dades facilitades, tant per l'Administració com per les diverses associacions que agrupen sectors de persones amb limitacions (de mobilitat o sensorials), els minusvàlids representen entre un cinc i un sis per cent de la població.

D'altra banda, destinataris directes d'aquesta llei ho són l'anomenada «gent gran», que poden significar, ara com ara, d'un vint a un vint-i-cinc per cent de la població de Catalunya.

Altres aspectes innovadors d'aquesta llei són la inclusió de les «mesures de foment» (article 14), les de «control» (article 15 i següents) i, en especial el «règim sancionador».

Hem dit en repetides ocasions que una norma destinada a suprimir les barreres arquitectòniques ha de contenir un règim de foment i control i un règim de sancions, si es vol que els postulats de la llei puguin esdevenir efectius.

Ara bé, per poder-los aplicar cal fer un gran esforç de promoció, explicació, propaganda de la llei, i una important inversió perquè s'inclogui el seu estudi en els programes generals de formació i en els específics de tots els professionals que l'han d'aplicar i fer viable.

Solament d'aquesta manera s'obtindrà que els seus principis entrin a formar part de la consciència social i es pugui evitar al màxim l'aplicació del règim sancionador.

Les sancions previstes en les lleis podran ser aplicades solament si la norma forma part de la consciència social; si no esdevindrà lletra morta i un element més d'inutilitat burocràtica.

Les disposicions addicionals i finals preveuen les obligacions del Govern de la Generalitat per al desplegament de la llei, i les de totes les administracions amb responsabilitats en aquesta matèria.

És remarcable l'obligació d'aprovar el Codi d'accessibilitat, que refundrà totes les normes dictades en la matèria, però cal recordar que aquesta obligació no està subjecta a termini. Per això, el Síndic es proposa seguir-ne especialment l'execució, ja que el «Codi» seria una eina essencial de desenvolupament de la llei.

Creiem que hem de fer esment també del termini de dos anys (disposició addicional tercera) establert per elaborar els plans d'adaptació i supressió de barreres arquitectòniques que han de dur a terme les corresponents administracions públiques.

Perquè aquests terminis puguin complir-se el treball del Consell per a la promoció de l'accessibilitat i supressió de les Barreres Arquitectòniques, creat per la llei (article 23), i el desplegament reglamentari previst (disposició final primera) han d'iniciar-se amb celeritat i aquest Consell ha de ser dotat amb els elements econòmics i materials necessaris sense restriccions.

La llei va entrar en vigor el dia 5 de desembre de 1991, i serà, doncs, en el pròxim informe anual que podrem disposar de les dades per fer una primera valoració dels resultats.

Amb tot insistim en la necessitat de crear una consciència cívica que faciliti la necessària col·laboració de tota la societat i que s'entengui que tots els ciutadans són destinataris directes de la llei i que la seva finalitat és una millora de la qualitat de vida.

Volem manifestar, finalment, que fem nostra l'esperança que tots els col·lectius de persones amb disminució han dipositat en la llei. També hi compartim el desig que la interpretació dels seus postulats sigui feta d'una manera extensiva i sense restricció.

Les perspectives són esperançadores, però la realitat quotidiana no barra el pas al pessimisme.

Les queixes rebudes durant l'any 1991 i el seguiment que n'hem fet denoten un greu incompliment de les normes i que la sensibilitat social és baixa i lluny d'oferir la col·laboració necessària per assolir una aplicació fàcil dels principis normatius.

Hem continuat rebent queixes per l'existència de barreres en edificis destinats a l'ús públic de nova construcció, inoperància

o lentitud extrema a eliminar les existents; manca de reserva de places en els aparcaments públics, deficiències en la senyalització i manteniment de les places reservades, manca de respecte dels conductors envers les places destinades a minusvàlids i manteniment de barreres en els transports.

Pel que fa a l'obra pública, hem rebut moltes queixes per l'oblit sistemàtic de l'aplicació de la normativa establerta en les obres provisionals, passos i desviaments per a vianants necessaris mentre s'han fet les grans obres d'infraestructura urbanística de la ciutat de Barcelona i de les poblacions subseus olímpiques. Les queixes han fet especial referència a les obres de reforma de l'aeroport del Prat, les zones compreses entre l'avinguda del Tibidabo i Pedralbes, afectades per la construcció de l'anomenat «segon cinturó», i actuacions urbanístiques a la Vall d'Hebron.

També ha estat important el nombre de queixes per problemes sorgits amb les zones reservades en aparcaments per a minusvàlids.

«Cada vegada que per raó d'obres d'infraestructura urbanística cal prohibir l'aparcament, s'oblida si la prohibició afecta llocs reservats, i ha de ser l'usuari que ho posi de manifest. Normalment, al cap de pocs dies es preveuen les mesures necessàries i se'ns ofereix una alternativa». Així s'expressa un minusvàlid a una de les queixes rebudes, que reproduïm perquè és un exemple clar de la bona disposició de l'Administració; però, al mateix temps, la tendència a no preveure si una determinada prohibició afecta tot-hom de la mateixa manera. Al nostre entendre és un clar exponent que el principi d'igualtat que obliga a diferenciar el destinatari a l'hora d'aplicar-lo no és sempre present en la consciència dels responsables de les mesures a prendre.

Les queixes també denoten la poca consciència dels conductors que aparquen en zones reservades. Les causes no són únicament imputables als conductors: sovint aquestes zones reservades no són prou ben senyalitzades o tenen senyals poc visibles.

També constatem problemes en els transports públics. Amb independència de les barreres que no poden ser superades per les persones impedides i que es desplacen amb cadires de rodes, i les grans dificultats que tenen els que s'ajuden de croses, hem constatat problemes entre els invidents que s'ajuden de gossos pigall. Ens han posat de manifest les dificultats que han tingut amb els taxis (urbans i interurbans), transport en autocars de línies interurbanes i accés a locals públics (en especial bars i restaurants). D'un dels informes rebuts, reproduïm el paràgraf següent:

«Val a dir que sempre que es presenta un problema l'Administració pren mesures i per un temps queda corregida la conducta dels responsables dels transports i locals, però al cap de poc tomen a repetir-se».

Al nostre entendre aquestes situacions es corregiran, no pas per l'aplicació de les sancions previstes, sinó per mitjà de les necessàries campanyes d'explicació i formació de la consciència ciutadana.

Per tancar el resum de les queixes i situacions observades hem de dir que, quan ens hem adreçat a l'Administració sempre hi hem trobat un excel·lent acolliment i una disposició totalment favorable a trobar solucions concretes, i que ha estat l'acció medial el procediment que més bon resultat ha donat.

La realitat, amb tot, no convida pas a l'optimisme: la llei aprovada no fa gaire és un instrument de gran valor perquè l'Administració pugui fer canviar els hàbits, i esperem ben aviat poder-ne deixar constància en els nostres informes.

Queixa 746/91

L'herència de barreres arquitectòniques

El senyor S.O. presenta queixa per les barreres arquitectòniques existents als edificis dels Jutjats de Sant Feliu de Llobregat i comenta que sembla que n'hi ha una que, fa uns deu anys havia estat candidata a un premi de disseny.

Acceptada a tràmit la queixa i demanat l'informe al Departament de Justícia, en vam rebre un complet informe (també hi adjuntava plànols) i entre altres coses deia:

«Aquest Departament de Justícia des de l'inici de l'assumpció de competències en matèria de recursos materials per l'Administració de Justícia a Catalunya ha establert un pla d'inversió en obres de remodelació per a la supressió gradual de les barreres arquitectòniques en els edificis judicials. Aquest pla presenta dos àmbits d'actuació: per una part en aquells edificis on s'ha executat qualsevol tipus de projecte d'obra, incloure dins del projecte les actuacions necessàries per a la supressió de barreres. En segon lloc s'ha establert una sèrie d'actuacions singulars per actuar directament sobre les barreres arquitectòniques seguint una prioritat marcada per la quantitat de gent que utilitza els serveis judicials i per la gravetat de les barreres existents.

»Dins del pla assenyalat en l'exercici pressupostari anterior s'iniciaren un seguit d'obres en l'edifici dels jutjats de Sant Feliu de Llobregat, al carrer de Dalt (jutjats 1, 2, 3, 4 i 5), obres de remodelatge que han inclòs la construcció d'una rampa des del carrer fins al vestíbul d'entrada per evitar els esglaons abans existents. Aquesta millora permet l'entrada directa cap al Registre Civil, i també arribar a l'ascensor situat en el vestíbul de la planta baixa. En aquest moment tenim acordat i a punt d'executar el canvi de portes i botoneres de l'ascensor, com igualment la modificació dels serveis sanitaris en una de les plantes on hi ha sala de vistes. Per la mateixa estructura arquitectònica de l'edifici es fa molt difícil trobar una solució per evitar els esglaons que connecten les plantes on arriba l'ascensor amb les mitges plantes on estan situades part de les oficines judicials, però també estem estudiant aquest tema.

»L'altre edifici de jutjats de Sant Feliu de Llobregat, al carrer de Montserrat (jutjats 6 i 7), és un edifici de lloguer que recentment ha estat lliurat pel Ministeri de Justícia i en aquest moment estem estudiant quina intervenció seria necessària per reduir-hi o eliminar-ne les barreres arquitectòniques existents.»

Creiem que fora recomanable que els diversos Departaments que han preparat plans d'inversió en obres de remodelatge per a la supressió gradual de les barreres arquitectòniques els fessin públics. Així els usuaris i en especial les associacions de persones amb disminució tindrien una informació que permetria advertir els associats de la gradual eliminació de les barreres.

Queixa 410/90

Les disponibilitats pressupostàries

La senyora G.R. es va adreçar al Síndic exposant que la seva filla, minusvàlida, és alumna d'un col·legi públic de l'Hospitalet de Llobregat, «on troba dificultats de desplaçament a causa de les barreres arquitectòniques, la qual cosa m'obliga (la mare) a desplaçar a una persona retribuïda a càrrec meu durant l'horari escolar a fi que acompanyi la nena al menjador, lavabos, etc.»

Segueix l'exposició i explica les diverses gestions fetes i diu: «M'he mogut pels diferents departaments de la Generalitat als quals m'han adreçat perquè tenen competència per a la resolució del meu problema, però no he arribat a res positiu.»

Acceptada a tràmit la queixa i fetes diverses gestions, el maig passat la interessada informà que a l'escola s'havia instal·lat una «cadira eruga» i s'hi havien resolt els problemes originats per les barreres arquitectòniques.

Amb independència de les gestions telefòniques i personals que emprenguérem, vam demanar també informe escrit al Departament d'Ensenyament, el qual va informar entre altres coses que:

«La política del Departament d'Ensenyament per eliminar les barreres arquitectòniques dels centres docents s'estructura al voltant dels següents grups d'actuacions:

»a) Vetllar per tal que les noves construccions no tinguin barreres arquitectòniques.

»b) Atendre les peticions de supressió de barreres referides a centres concrets que es plantegen. Aquestes actuacions s'inclouen al programa anual d'obres i es destina a la seva satisfacció un volum d'inversió molt superior al que marquen les disposicions administratives vigents.

»c) Elaborar uns plans globals de supressió de barreres arquitectòniques, l'àmbit d'aplicació dels quals s'estén a tot Catalunya.

»Amb l'aplicació d'aquests plans es pretén aconseguir, en primer lloc, que totes les àrees educatives disposin d'algun centre adaptat i, posteriorment, d'acord amb les disponibilitats pressupostàries, adaptar tots els centres que tecnològicament ho permetin. Els criteris que es tindran en compte per executar-ho seran la distribució territorial dels centres i la densitat d'alumnes.

»Actualment s'està finalitzant el pla referit als centres de secundària, amb una durada prevista de tres anys, i l'any vinent s'iniciarà el referit als centres d'ensenyament primari, amb la col·laboració de les Administracions Locals.»

Hem presentat el resum d'aquesta queixa perquè és exponent que la bona intenció i predisposició topa sovint amb problemes de disponibilitat pressupostària. De l'exposició de la interessada es desprèn la manca d'unificació de les competències.

Tenim coneixement que no lluny de l'escola on estava matriculada la filla de la senyora G.R. hi havia un centre que havia estat adequat i sense barreres. La interessada va manifestar que si a l'hora de matricular la filla n'hagués estat informada, no hauria tingut inconvenient a matricular-la a l'escola veïna.

La manca de pressupost no està renyida amb la coordinació.

Queixes 179/91, 768/91 i 808/91 Jugar a fet?

Diversos ciutadans manifesten al Síndic que, per raó de canvis de circulació i prohibició d'aparcament motivats per obres d'infraestructura urbanística de Barcelona, s'han anul·lat zones d'aparcament reservades a minusvàlids.

Les queixes delaten la manca d'informació prèvia i l'oblit sistemàtic dels minusvàlids.

P.F., com a primer signant d'un escrit de queixa, diu:

«La "Reserva" per a cotxes de minusvàlids que originàriament i amb tota lògica hi havia hagut tocant a la rampa per a minusvàlids que donava accés a la platja, a l'entrada de la piscina del Club Natació Barceloneta, i a un bar-restaurant que confronta amb la platja, ha estat tancada (n'ignoro les causes "tècniques") a una distància de dos-cents cinquanta o tres-cents metres. No som pas pocs els minusvàlids que, amb més o menys dificultat, ens deplacem amb bastons i, per tant, no tots podem fer distàncies com aquesta només per arribar a la rampa.

»D'altra banda, tots els qui ens movem amb cadira de rodes no tenim uns braços prou joves. A més a més, els indicatius assenyalen que la rampa només es pot fer servir en temporada d'estiu. A part aquests nous entrebancs, persisteix el problema d'aparcar: només ho aconseguim després d'avisar la grua municipal i esperar-nos entre mitja hora i un parell d'hores. Tot i amb, això, ja sembla constituir un problema genèric de la nostra societat.

»En fí, personalment ja plego, ho deixo córrer, convençut, com la dita popular que "com a casa, enlloc", perquè, amb aquesta millora d'una banda i el meu estat físic de l'altra, m'és impossible d'anar a la piscina del club en qüestió per fer la rehabilitació que el metge m'ha prescrit.»

Admesa a tràmit la queixa i fetes diverses gestions telefòniques a favor de la celeritat i eficàcia, l'interessat ens tornà a adreçar una carta. En reproduïm aquest fragment:

«Després de la indicació que els vaig fer que, amb la reinstal·lació de discos indicatius de la "Reserva", aquests senyals eren diferents dels que hi havia hagut abans, van rectificar i en van tornar a posar uns altres prohibint d'aparcar i reservant places als minusvàlids, tot i que, després del meu comunicat a vos-tès, la "Reserva" que havia estat de cinc places va quedar reduïda a una de sola. Així, els disminuïts físics que anem en aquella "Reserva" ens vam posar d'acord i ens reservàrem entre nosaltres els horaris.

»Com de costum, cada vegada havíem d'avisar la grua, perquè l'única plaça havia estat ocupada per cotxes "normals". Pel que sembla, aquesta molèstia contínua a la Guàrdia Urbana ha motivat que, una vegada més, el problema s'hagi resolt arrencant els pals indicadors de la "Reserva" i tornant a anular aquesta plaça única de "Reserva" de les cinc que hi havia hagut anys abans. Per tant, ara ja no hi ha res de res, no en queda ni una.»

Les noves gestions que vam iniciar i la insistència dels interessats provocaren finalment que el mateix comunicant ens tornés a escriure en aquests termes:

«Han tornat a senyalitzar la "Reserva" per a cotxes de minusvàlids en el mateix lloc on des de fa anys havia estat instal·lat.

»Pel que els exposo, els haig de manifestar en nom propi, i crec que també en nom de molts altres minusvàlids, l'agraïment més sincer per les seves positives gestions en aquest assumpte.

»Ara només cal esperar que, acabades les obres olímpiques en aquella zona, els ciutadans respectin les nostres reserves, i que la Guàrdia Urbana sancioni els cotxes no autoritzats que les ocupen. Però això ja serà tota una altra història una vegada s'hauran enllestit les obres olímpiques.»

El nostre comentari ha de ser simple: si un infant rialler i enjogassat juga a fet o a cuit-i-amagar, diem que es forma; si els que hi jugen són adults, es deformen.

SECCIÓ 7. ENSENYAMENT I CULTURA

I. INTRODUCCIÓ

Les queixes relatives a l'ensenyament i la cultura que s'han rebut i tramitades durant l'any 1991 fan referència a qüestions molt diverses.

En alguns casos es tracta de discrepàncies en matèria de qualificacions (solicituds de revisió d'exàmens acadèmics en tots els nivells educatius) i posen de manifest la dificultat pràctica de sol·licitar i obtenir una revisió d'examen, i també la manca de regulació d'un procediment de revisió ràpid, eficaç i amb garanties per als afectats. En altres casos, es fa referència a les puntuacions obtingudes per accedir a determinats centres (pre-escolar públics, centres de secundària, etc.), i es denuncia la presència d'irregularitats en el procediment seguit, en els criteris de selecció i en els barems establerts. En tot cas, en els àmbits esmentats es posa en relleu un ample marge de discrecionalitat de l'Administració.

Una altra gran part de queixes fan referència a qüestions de procediment: retards en les resolucions, silenci de l'Administració, manca d'informació als ciutadans, etc., que generen actuacions medials o simples recordatoris a l'Administració de compliment dels deures legals. Volem subratllar, però, que moltes vegades s'obliga el ciutadà a recórrer a la via jurisdiccional, amb el cost que això li comporta, per qüestions d'interpretació de normes jurídiques poc clares o que tindrien fàcil esmena si en l'Administració hi hagués voluntat de diàleg.

Per al present Informe hem seleccionat tres grups de queixes que fan referència específica a l'ensenyament, per raó de l'actualitat i transcendència que han tingut durant el curs passat i que, probablement, tindran durant tot l'any 1992. Ens referim a la problemàtica de les universitats catalanes, a la responsabilitat patrimonial de l'Administració per accidents escolars i a la conflictivitat generada per la celebració d'oposicions aplicant les disposicions transitòries de la LOGSE, que es tractarà a la Secció 01. També hem seleccionat dues queixes que mostren l'actuació mitjançera del Síndic de Greuges en aquest camp.

En matèria de cultura, les queixes rebudes fan referència al patrimoni històric-artístic –n'hem fet una selecció– i als drets lingüístics dels ciutadans, que són objecte de tractament en el llibre segon d'aquest Informe, al qual ens remetem.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

ENSENYAMENT

Alumnes	– Accés – Taxes – Ajuts a l'estudi – Accidents – Serveis educatius en general – Estudiants deficients
---------	--

Professors	– Accés – Trasllats
------------	------------------------

– Cursos de formació – Retribucions – Incompatibilitats – Jubilacions – Situacions dels funcionaris diverses: Interins – EAPS

Pares d'alumnes	– Intervenció en afers educatius
-----------------	----------------------------------

Centre docent	– Estat físic – Dotació dels centres
---------------	---

Gestió Acadèmica	– Títols – Convalidacions
------------------	------------------------------

Altres aspectes educatius	– Situacions del personal no docent – Integració d'escoles a la xarxa pública – Concerts educatius
---------------------------	--

CULTURA

Normalització lingüística

– Redacció d'impresos en català – Inscripcions en els registres civils – Normalització en les instàncies adreçades a òrgans estatals radicats a Catalunya

Altres afers culturals no relatius a la llengua

– Aplicació de la Llei de Protecció dels Animals – Subvencions – Patrimoni Cultural

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Les universitats catalanes

Per tercer any consecutiu ens hem de referir a les Universitats per posar en relleu que, malgrat els esforços fets, continuen presentant massificació i dèficit de places. En aquest sentit, si bé s'han creat dues noves universitats, una de pública i una de privada (Pompeu Fabra i Ramon Llull, respectivament) i no fa gaire se n'han creades tres més per les Lleis 34/91, 35/91 i 36/91, de 30 de desembre (Lleida, Girona i Tarragona (Rovira i Virgili), respectivament, no s'han palliat, de moment, les mancances afiludides pels dos motius següents: el nombre de places ofertes per segon any consecutiu per la Universitat Pompeu Fa-

bra ha estat totalment insuficient per absorbir la demanda real. Així, s'han admès un total de 1.040 alumnes a les facultats de Dret, Econòmiques, Gestió i Administració Pública i Empresariales, de les quals 400 corresponen a diplomatures, mentre a Dret i Econòmiques s'han admès tan sols 320 alumnes de primer curs.

En canvi, les facultats de Dret, Econòmiques i Empresariales de la Universitat de Barcelona tenen, respectivament, 12.000, 9.000 i 8.000 alumnes. L'escassa oferta de la Pompeu Fabra fa que la qualificació necessària per accedir-hi sigui forçosament molt elevada i genera, en conseqüència, una segona «selectivitat». En la mesura que es tracta d'una universitat pública, dotada amb fons públics, entenem que la seva creació hauria de repercutir més beneficiosament en tota la col·lectivitat universitària i, oferint un nombre més alt de places, alleugerir la massificació i el dèficit que pateixen les altres universitats públiques.

D'altra banda, les noves universitats públiques previstes seran comarcals i especialitzades: ensenyaments tècnics a la Rovira i Virgili, agro-alimentaris i de ciències de l'educació a Lleida, i experimentals a Girona, i tot i que el nombre de places previst per al curs vinent sembla elevat (7.540 de primer curs en total: 2.400 a Girona, 2.450 a Lleida i 2.690 a Tarragona), el caràcter innovador dels estudis (16 de les titulacions són noves) no permet fer previsions sobre la repercussió que aquest reforçament tindrà a l'hora de paliar els problemes denunciats, ja que, segons les queixes rebudes, la demanda màxima i, per tant, la major conflictivitat, se centra a les carreres de Ciències Empresariales i Econòmiques i, localment, en els centres universitaris de Barcelona i rodalia. Així, per exemple, els Estudis Empresariales de Vic sempre disposen de places vacants al juny, si bé s'omplen pel setembre en absorbir una part dels que al juny no han pogut accedir als centres de Barcelona.

El 1991 hem rebut moltes queixes en relació amb l'accés a la Universitat. De totes se'n va fer una selecció i vam tenir una reunió amb el Departament d'Ensenyament per intentar trobar-hi solucions. Excepte en un cas, degut a un error, en els altres no es va poder fer res i totes les reclamacions van ser desestimades pel Departament. En alguns casos es tractava de persones que ja feia més de dos o tres anys que intentaven accedir a una determinada facultat sense haver-ho aconseguit, o que per circumstàncies imprevistes (de caràcter laboral o familiar), sol·licitaven una opció diferent de les que els havien estat assignades. En altres ocasions, la manca d'informació sobre l'existència de places en determinats centres al juny havia impedit demanar aquestes opcions i optar per altres amb un excés de demanda, que, òbviament, els havien estat denegades al juny i al setembre, mentre que les qualificacions obtingudes haurien estat suficients al juny per accedir a un centre amb places suficients.

Volem fer una especial consideració de la implantació aquest curs del Districte Universitari Compartit. A la massificació i al dèficit de places universitàries a Catalunya, s'hi ha afegit un nombre de places en la pràctica inexistents —844 en total— per a alumnes de la resta de l'Estat. Si bé la demanda d'accedir a la Universitat per aquesta via ha estat inferior al total de places creades, —només 583 sol·licituds, de les quals 286 foren rebutjades per nota insuficient—, en tractar-se de places inexistents (raó per la qual les vacants no han pogut ser ofertes a estudiants catalans) per poca que sigui la demanda, la valoració que ens mereix ha de ser forçosament negativa.

Endemés, es plantegen dues qüestions més: la incidència en el procés de normalització lingüística a les universitats i el conflicte amb el principi d'autonomia universitària.

Respecte al primer punt, si bé no disposem de dades, és obvi que la vinguda d'estudiants de la resta de l'Estat als quals no s'ha exigut cap prova de coneixement de llengua catalana comporta un greuge i una discriminació per als estudiants catalans: en primer lloc, perquè en la mitjana obtinguda per accedir a les universitats catalanes els estudiants de Catalunya tenen una qualificació corresponent a llengua catalana; i, segonament, perquè el procés de normalització lingüística tot just iniciat a les universitats es pot veure alterat o impedit per la presència d'estudiants de la resta de l'Estat que no entenguin la llengua catalana.

Actualment, només el 56% de les classes de la Universitat de Barcelona es fan en llengua catalana, segons una enquesta de la mateixa Universitat, si bé per centres els percentatges són molt diferents. Així, enfront del 84,2% d'assignatures que es poden estudiar en català a la Facultat de Matemàtiques, on les classes en català són, segons l'enquesta esmentada, el 85,9% del total, l'Escola d'Estudis Empresariales només ofereix la possibilitat d'estudiar en català un 18,7% de les assignatures, amb un 20,4% de les classes en català. A l'Escola de Podologia, les classes en castellà són el 100%.

La imposició del Districte Universitari Compartit, en la mesura que afecta, com hem apuntat, el funcionament i l'organització interna de les universitats, agreujant el problema de la massificació i el dèficit de places i obstaculitzant el procés de normalització lingüística en aquest àmbit (no oblidem que, d'acord amb llurs Estatuts, la llengua pròpia de les Universitats catalanes és el català), atemptaria contra el principi d'autonomia universitària.

En aquest sentit, com a conclusió del que s'ha exposat, entenem que l'Administració catalana, de conformitat amb les competències que li confereix l'art. 15 de l'Estatut d'Autonomia, ha d'adoptar mesures per resoldre el dèficit de places, tenint en compte les carreres i facultats on hi ha més demanda, d'altra, minimitzar els efectes de la implantació del districte universitari compartit establint proves de coneixement lingüístic per a l'accés d'estudiants de la resta de l'Estat a les universitats de Catalunya i donant suport a l'autonomia universitària enfront d'actuacions d'altres poders públics que poden limitar-la o afèblir-la.

Per il·lustrar el que acabem d'exposar hem elegit la queixa següent.

Queixa 1514/91

Contra el districte universitari compartit

El Bloc d'Estudiants Independentistes (BEI) ens va fer arribar el següent escrit:

«SOBRE el DISTRICTE COMPARTIT UNIVERSITARI

»—Sobre la massificació—

»No es pot parlar de mobilitat d'estudiants quan les universitats estan col·lapsades. Aquest any a Catalunya el 60% dels estudiants no han pogut entrar en el centre que havien assenyalat com a primera opció. Per això, no ens estranya que de les 844 places ofertes pel Ministeri d'Educació i Ciència per al Distric-

te Compartit Universitari, només se n'hagin assignat 297. És normal que ningú no triï universitats tan massificades com són les nostres.

»Per altra banda, d'on han sortit aquestes 844 places noves?; realment les han creades, o és una excusa de mal pagador? Tot plegat és una presa de pèl per als estudiants catalans, una altra forma d'augmentar la massificació a Catalunya.

»— Sobre la llengua dels catalans:

»Catalunya està en un període de transició cap a la normalitat lingüística. Qualsevol desequilibri pot malmetre aquest delicat procés. Actualment la situació lingüística a les universitats catalanes és molt variada, però a moltes d'elles la llengua espanyola és encara majoritària. Muntatges com el Districte Compartit Universitari poden ensorrar més encara aquesta situació, i més si no s'implanta cap tipus de servei per als estudiants vinguts de la resta de l'Estat per informar-los sobre el tema lingüístic, i no se'ls faciliten cursos de català especials per a ells.

»Fins i tot ens podem plantejar que hi ha, per als estudiants amb el DCU, certs privilegis. Mentre que a qualsevol estudiant resident a Catalunya se li exigeix a la selectivitat dominar el català per poder entrar a la universitat, a un estudiant de la resta de l'Estat no. No és tan necessari per als uns com per als altres?

»— Sobre l'autonomia universitària:

»Les universitats catalanes han de donar un servei a una comunitat, la catalana. Si s'accepta el fet diferencial d'aquesta comunitat, també s'ha d'acceptar un plantejament específic per a les seves universitats. Calen uns plans d'estudi diferenciats i adaptats, un major contacte amb Europa, cal treballar amb la nostra llengua. El DCU és una nova imposició del MEC i del Consejo de Universidades. Volem una universitat catalana, no una universitat a Catalunya.

»CONCLUSIÓ

»Considerem que es vulneren els següents drets dels estudiants catalans:

»— dret a l'ensenyament en condicions dignes.

»— dret a no ser discriminats per motius de llengua.

»— dret a l'autonomia universitària.

»BEI (Bloc d'Estudiants Independentistes)»

Un cop estudiat el contingut de l'escrit anterior i vistes les dades de què disposàvem sobre aquesta qüestió, el Síndic de Greuges es va dirigir al Conseller d'Ensenyament en els termes que transcrivim:

«Ha tingut entrada en aquesta Institució l'escrit de queixa presentat pel Bloc d'Estudiants Independentistes, que ha quedat registrat amb el N. Exp. 1514/91.

»En aquest escrit, el BEI exposa la seva disconformitat amb el Districte Universitari Compartit, així com amb les conseqüències que comporta per a les universitats catalanes: més massificació, dificulta la normalització lingüística i lesiona l'autonomia universitària.

»Un cop estudiat el contingut de l'anterior escrit, considerem que els tres problemes que planteja mereixen una especial atenció per part dels poders públics amb competències en matèria educativa.

»La repercussió del Districte Universitari Compartit en les Universitats catalanes, si bé pel nombre de sol·licituds i de places obtingudes per aquest mitjà no resulta significativa, sí que ho és, en canvi, per tres raons: en primer lloc, el grau de massificació de les Universitats catalanes és causa que una part dels

estudiants no puguin accedir a les carreres sol·licitades en primera opció i, d'altra banda, els casos d'errors en les pre-inscripcions, que serien fàcilment esmenables en unes altres circumstàncies, resulten totalment impossibles de solucionar. En aquest context, la creació d'unes places de més per a estudiants d'altres districtes universitaris creiem que constitueix una discriminació i un perjudici per als estudiants del propi districte que no han pogut accedir als estudis desitjats.

»En segon lloc, pel que fa a la llengua catalana, entenem que el fet que els estudiants de la resta de l'Estat no acreditin d'alguna manera el coneixement de la llengua catalana en accedir a la Universitat també resulta discriminatori en tant que, d'una banda, els estudiants de Catalunya han hagut de superar la corresponent assignatura i la nota obtinguda compta en la mitjana que els permetrà accedir a la Universitat; de l'altra, el procés de normalització lingüística en les universitats catalanes es pot veure dificultat per la presència d'estudiants que alleguin el desconeixement de la llengua catalana, per la qual cosa no resulta garantit el dret a rebre l'ensenyament universitari en llengua catalana per part dels estudiants matriculats en Universitats de Catalunya.

»En tercer lloc, el fet d'imposar determinades quotes de places per part del Ministeri d'Educació i Ciència creiem que vulnera el dret a l'autonomia universitària, dret fonamental previst a l'art. 27.10 de la Constitució.

»Al mateix temps, cal tenir present la jurisprudència més recent del Tribunal Constitucional sobre els principis constitucionals d'igualtat i d'autonomia, i, en especial, la STC 37/87, en la qual afirma que el principi constitucional d'igualtat no imposa que totes les comunitats autònomes tinguin les mateixes competències, ni, encara menys, que les hagin d'exercir d'una manera o amb un contingut i uns resultats idèntics o semblants. L'autonomia significa, precisament, la capacitat de cada nacionalitat o regió per decidir quan i com exercir les seves pròpies competències, en el marc de la Constitució i de l'Estatut. I si, com és lògic, d'aquest exercici en deriven desigualtats en la posició jurídica dels ciutadans residents en cada una de les comunitats autònomes, no per això resulten necessàriament infringits els articles 1, 9.2, 14, 139.1 i 149.1.1 de la Constitució, ja que aquests preceptes no exigeixen un tractament jurídic uniforme dels drets i deures dels ciutadans en tota mena de matèries i en tot el territori de l'Estat, la qual cosa seria frontalment incompatible amb l'autonomia, sinó, com a màxim, i pel que fa a l'exercici dels drets i al compliment dels deures constitucionals, una igualtat de les posicions jurídiques fonamentals. (Fonament jurídic 10 de la Sentència esmentada).

»D'acord amb les anteriors consideracions i atès que la queixa presentada reuneix els requisits establerts per la Llei 14/84, de 20 de març, reguladora del Síndic de Greuges, ha estat admesa a tràmit, sense que això prejudici l'existència de cap actuació irregular. A fi de resoldre de forma convenient sobre aquesta queixa i en virtut de les funcions que ens encomana l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia, us prego que doneu les ordres oportunes per tal que, en el termini de quinze dies previst a l'article 19 de la Llei 14/84 abans esmentada, se'ns informi sobre els aspectes següents:

»— Actuacions del Departament d'Ensenyament per resoldre el problema de la massificació universitària: nombre de noves places que es preveu crear, noves universitats, etc. En concret,

mesures adoptades en relació amb les places creades pel Districte Universitari Compartit.

»— Dades de què disposi el vostre Departament sobre l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament universitari a Catalunya.

»— Possibilitat de realitzar proves de coneixements de la llengua catalana per als estudiants de fora de Catalunya que vulguin estudiar en universitats catalanes i que hi accedeixin per la via del Districte Universitari Compartit, d'acord amb la jurisprudència constitucional sobre els principis d'igualtat i autonomia.»

Fins al moment de tancar el present informe encara no hem obtingut resposta a la nostra sol·licitud.

2. Responsabilitat patrimonial de l'Administració per accidents escolars en centres públics

Durant l'any 1991 s'han produït dues normes referides a les responsabilitats civils i penals dels docents.

D'una banda, en data 12 de març de 1991 el Jutjat de Primera Instància i Instrucció de Rubí va dictar una sentència per la qual es condemnava el director d'una escola pública com a autor responsable d'una falta d'imprudència simple sense infracció de reglaments, prevista i penada a l'art. 586 bis del Codi Penal, per l'accident sofert per un alumne d'aquell centre fora de l'horari i del recinte escolar.

Tot i que la sentència esmentada fou revocada per una altra de l'Audiència Provincial de Barcelona, dictada en el recurs d'apel·lació interposat per la Generalitat de Catalunya, va originar un gran nombre de protestes del col·lectiu docent, i el 4 de juny es va signar un acord entre diversos sindicats (CCOO, CSIF, FETE-UGT, STES i USTEC) i el Departament d'Ensenyament sobre la responsabilitat civil dels professors i directors en l'exercici de la tasca docent.

D'altra banda, la Llei estatal 1/91, de 7 de gener, que ha modificat els Codis Civil i Penal en matèria de responsabilitat civil del professorat, estableix que les persones o entitats titulars dels centres respondran dels danys ocasionats per llurs alumnes menors d'edat, quan s'hagin produït durant els períodes en què estiguin sota el control o vigilància del professorat del centre i durant les activitats escolars o extraescolars i complementàries. Així mateix, el director pot exigir dels professors les quantitats satisfetes si aquests han incorregut en dol o culpa greu. El problema de fons que es planteja no és tant, però, la responsabilitat civil com la penal.

Sovint els advocats insten la via penal per tal d'assegurar-se la indemnització civil, ja que, d'acord amb l'art. 19 del Codi Penal, tota persona responsable criminalment d'un delictes o falta en respon civilment. Així, sense que hi hagi realment culpa o dol del professor o director, el docent ha de respondre davant d'una acusació penal i, en cas que la sentència sigui condemnatòria, ha de respondre també, de forma directa, civilment.

En aquest sentit, la Llei 1/91 significa una millora en el tractament de la responsabilitat civil i penal dels docents, en relació amb la redacció anterior dels arts. 1903 i 1904 del Codi Civil i de l'article 22 del Codi Penal, per tal com trasllada la responsabilitat al titular del centre. Un altre pas en el mateix sentit el constitueix l'acord de 4 de juny de 1991 entre els sindicats i el

Departament d'Ensenyament. Aquest text té dos objectius: 1. la delimitació del punt c) de l'art. 38 de la Llei Orgànica 8/85, del Dret a l'Educació, i de l'estudi d'aquells elements que hi puguin incidir i facilitar la seguretat en la realització de l'activitat escolar, i 2. l'anàlisi d'elements de dissuasió de l'ús de la via penal per als procediments de reclamació d'indemnitzacions i de millora dels circuits administratius existents.

Pel que fa al primer punt, l'acord defineix l'horari escolar i estableix que la responsabilitat del director i del professorat sobre l'activitat dels alumnes cessa durant els períodes d'interrupció de l'horari escolar; s'estableix el nombre d'alumnes per professor per a la realització d'activitats incloses al pla anual del centre que tinguin lloc fora d'aquest i es preveu que el Departament d'Ensenyament establirà un Pla de Manteniment i Seguretat del centres públics.

Respecte al segon punt, es preveu la contractació d'una pòlissa d'assegurança de responsabilitat civil individual de tot el personal al servei de l'administració educativa amb un abast il·limitat o el més ampli possible, com a mesura més destacada, juntament amb la petició al Ministeri de Justícia de la reforma del Codi Penal sobre la figura de la imprudència simple i la imprudència sense infracció de reglaments.

Volem subratllar, però, la necessitat de fer més operativa i àgil la figura de la responsabilitat patrimonial de l'Administració per als accidents escolars en centres públics, de manera que la via civil resti només per als privats. La lentitud en la tramitació o la denegació per silenci administratiu obliguen, moltes vegades, el particular a acudir a la via penal, més ràpida i segura.

Entenem que la responsabilitat patrimonial de l'Administració és el vehicle idoni per fer efectives les indemnitzacions per accidents escolars en centres públics, d'acord amb l'art. 106 de la Constitució, que, al paràgraf 2, disposa que els particulars, en els termes establerts per la llei, tindran dret a ser indemnitzats per qualsevol lesió que pateixin en qualsevol dels seus béns i drets, llevat dels casos de força major, sempre que la lesió sigui conseqüència del funcionament dels serveis públics, i així ho recullen tant l'art. 40 de la Llei de règim jurídic de l'Administració de l'Estat com l'art. 87 de la Llei 13/89, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

Aquest supòsit hauria de ser aplicable sempre que s'acredités el dany i la relació causal respecte a un servei públic (horari escolar, recinte, activitats escolars o extraescolars sota vigilància d'un professor, etc.) i, d'acord amb les tendències jurisprudencials més recents, la responsabilitat hauria de tenir caràcter objectiu, essent innecessària la culpa o negligència del funcionari implicat.

No obstant això, el Departament d'Ensenyament no ha aollit les propostes que aquesta Institució li ha adreçat perquè respongui en via administrativa de les indemnitzacions per accidents escolars, tot obligant els particulars a prosseguir amb les accions penals o d'altri que tenien interposades.

Queixa 352/91

Accident escolar. desestimació, reclamació, danys i perjudicis

El senyor C.R., pare d'un alumne d'un col·legi públic de Gavà, va formular una queixa contra el Departament d'Ensenya-

ment a causa de no haver rebut cap resposta d'aquest en relació amb una reclamació de danys i perjudicis presentada el 14.5.90 i reiterada el setembre i el gener del 1991.

Els fets que van originar la reclamació van tenir lloc durant la classe d'educació física, en la qual el fill del senyor C.R. va rebre un cop involuntari per part d'un altre alumne, a conseqüència del qual se li va fracturar l'incisiu inferior i va requerir assistència mèdica.

Ens vam dirigir al titular del Departament d'Ensenyament, mitjançant escrit del 5.9.91 sol·licitant informació sobre la reclamació presentada pel senyor C.R., i se'ns va respondre el 16.10.91 adjuntant una Resolució de 25.9.91, per la qual s'havia desestimat la reclamació de danys i perjudicis.

Destaquem de la Resolució, com a aspecte positiu, que subratlla el caràcter objectiu de la responsabilitat patrimonial de l'Administració, la qual, en canvi, nega que el dany produït fos conseqüència del funcionament del servei públic d'ensenyament. D'altra banda, posa de manifest que la companyia d'assegurances havia comunicat la improcedència d'efectuar cap pagament, perquè considerava que l'accident havia constituït un cas fortuït.

Un cop estudiada la Resolució del Departament vam observar que hi mancava el règim de recursos, per la qual cosa ens vam tornar a dirigir al Conseller d'Ensenyament per tal d'indicar-li que donàvem per finalitzades les nostres actuacions i fer-li avinent el que disposa l'art. 79.2 de la Llei de Procediment Administratiu en matèria de notificacions.

Queixa 455/91.

Accident escolar. Inhibició de l'Administració

Aquesta queixa fa referència a l'accident sofert pel nen M.A., de 10 anys, durant una competició esportiva organitzada pel Consell Comarcal de l'Esport de l'Urgell. A conseqüència de l'accident, se li ha hagut d'implantar una cànula al cap que se li haurà d'anar reimplantant a mesura que vagi creixent. Aquesta situació li impedeix tota mena d'esforç físic.

En la queixa presentada es denunciava que cap dels dos òrgans de l'Administració implicats, la Direcció General de l'Esport i el Departament d'Ensenyament, no s'havia interessat per la salut del nen ni havia donat resposta a la petició d'indemnització. En conseqüència, s'havia interposat una querrela contra el professor responsable, el director del Centre i el president del Consell Comarcal esmentat. No obstant això, amb la intenció de retirar les accions judicials, se sol·licitava la mediació del Síndic de Greuges per tal d'arribar a un acord amb l'Administració.

Ens vam dirigir al Conseller d'Ensenyament en el termes següents:

«Ha tingut entrada en aquesta Institució una queixa a nom del nen M.A., registrada amb el N.Exp. 455/91.

»L'esmentada queixa fa referència a l'accident que va sofrir aquest nen de 10 anys, alumne de l'Escola Pública «X», de Tàrrrega, en ocasió de participar en una competició esportiva escolar organitzada pel Consell Comarcal de l'Esport de l'Urgell, la qual va tenir lloc al camp de futbol d'Anglesola.

»Ateses les circumstàncies del cas, es sol·licita la mediació d'aquesta Institució per tal que el vostre Departament es faci

càrrec de la indemnització corresponent, sense haver d'esperar una resolució judicial ferma.

»Atès que la queixa expressada compleix els requisits establerts per la Llei de Catalunya 14/1984, de 20 de març, ha estat admesa a tràmit, sense que això prejutgi l'existència de cap actuació irregular. A fi de resoldre en la forma convenient sobre aquesta queixa i en mèrit de les funcions que ens encomana l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia, us prego que doneu les ordres oportunes perquè, en el termini de quinze dies previst a l'article 19 de la Llei 14/1984 abans esmentada, se'ns informi sobre aquest assumpte.»

Posteriorment, el Departament d'Ensenyament ens ha dirigit el següent escrit:

«En relació amb la queixa amb núm. d'expedient 455/91, presentada davant aquesta Institució (...), referent a l'accident que va sofrir aquest nen en ocasió de participar en una competició esportiva organitzada pel Consell Comarcal de l'Esport de l'Urgell, lamento haver de comunicar-vos que l'existència d'una reclamació per la via penal impedeix qualsevol actuació al respecte per part del Departament d'Ensenyament.»

Atesa la negativa del Departament a negociar una possible indemnització per la via de la responsabilitat patrimonial de l'Administració, al particular no li resta altra via que la penal per obtenir una indemnització que, d'acord amb les circumstàncies del cas i en tant que hi ha una relació causal entre el funcionament d'un servei públic entès en sentit ampli i l'accident produït, trobaria el seu encaix en la figura de la responsabilitat patrimonial de l'Administració. No obstant això, i davant la negativa del Departament, hem hagut d'arxivar l'expedient i aconsellar al ciutadà que segueixi endavant amb les accions interposades fins a obtenir una sentència judicial que li reconegui el seu dret a ser indemnitzat.

3. Actuacions medials en matèria d'ensenyament

En l'informe de l'any passat es va dedicar el llibre segon a la tasca de mediació del Síndic de Greuges. Hi incloïem una selecció de queixes exemplificatives d'aquesta tasca.

En l'àmbit de l'ensenyament es dona sovint l'actuació medial del Síndic de Greuges, per la qual cosa hem considerat oportú assenyalar dues queixes en què aquesta acció mitjancera ha donat un resultat favorable.

En la primera, es tracta de l'accés a la funció pública docent dels professors de l'especialitat de llar d'infants, en la qual l'acció medial va ser sol·licitada pel col·lectiu afectat; en la segona, relativa a una autorització d'ampliació d'ensenyaments, la intervenció fou necessària per l'absoluta contraposició que hi havia entre les dues parts implicades (el centre i el Departament d'Ensenyament).

Queixa 133/91

Accés a la funció pública docent en l'especialitat de llar d'infants

La queixa va ser formulada per un grup de professors de llar d'infants. En el seu escrit es feia referència al fet que l'especialitat de llar d'infants, establerta l'any 1979 amb caràcter experimental, es va regular per primera vegada l'any 1982, mitjançant

el Decret de la Generalitat 65/82, de 30 d'abril. Per Ordre d'1 de juny de 1983 s'establí que el personal educador que la professés havia de tenir la formació professional de 1r. o 2n. grau, que s'obté als instituts públics.

Per primer cop, la LOGSE regula l'assistència i educació dels infants, però no queda gens clara la situació del personal que, amb caràcter interí, ha ensenyat aquesta assignatura.

En aquest cas, la situació d'interinitat es justificava pel caràcter experimental de l'assignatura.

Un cop estudiada la queixa, convocarem una reunió amb els reclamants, en la qual es van posar de manifest els punts següents:

«- Discriminació a dos nivells:

»1) Després de quatre o cinc promocions, l'especialitat llars d'infants continua essent experimental dins de la Formació professional. (El normal és que a la primera promoció l'especialitat ja hagués resultat regulada.)

»Actualment es preveu la regulació de la branca "serveis a la comunitat", dins la qual s'inclouria l'especialitat de llars d'infants, mitjançant Reial Decret de l'Estat.

»Com que és una especialitat experimental, els professors interins no han pogut accedir mai, per la via de l'oposició, a la funció pública docent. Els interins actuals fa entre dos i dotze anys que es troben en aquesta situació.

»2) L'oferta pública d'ocupació del Departament d'Ensenyament preveu la convocatòria de 34 places de tecnologia, però cap de pràctiques.

»Actualment hi ha 51 professors interins amb contracte de tecnologia i 6 d'altres especialitats en comissió de serveis.

»Per a la resta d'especialitats es preveuen tantes places com interins hi ha (si es tenen en compte les places de reserva).

»En les altres especialitats de formació professional es convoquen places de pràctiques (per a diplomats) i de tecnologia (per a llicenciats). En no convocar-se places de pràctiques de l'especialitat de llars d'infants, els diplomats no podrien accedir a cap plaça.

El Síndic de Greuges de Catalunya va exposar en què consisteix la seva funció mediadora i les condicions per exercir-la.

Acceptades les condicions pels assistents, la proposta a fer al Departament d'Ensenyament es va fixar en els termes següents:

«1- Tractament igualitari amb la resta d'interins que hi hagin prestat serveis de dos a tres anys quant a nombre de places a convocar: igual nombre de places que interins hi ha actualment.

(Es podria fer mitjançant una convocatòria posterior o una modificació de la primera, encara que ja s'hagués publicat).

»2- Afegir a l'annex de la convocatòria la condició que el barem per antiguitat per accedir a les places de tecnologia en llars d'infants només es tindrà en compte per als qui enguany ensenyin aquesta especialitat.

»3- Permetre l'accés a places de pràctiques de llars d'infants dels diplomats (igual que en la resta d'especialitats).

»Es podria fer mitjançant disposició transitòria.

»4- Abans de convocar les places, el Departament ha de publicar el programa de l'oposició amb prou antelació per permetre la preparació dels aspirants.»

Després de diverses converses amb el Departament d'Ensenyament, es va arribar a l'acord d'augmentar el nombre de places de serveis a la comunitat tretes a concurs (34 de lliures i 6 de torn de reserva), i convocar-ne 7 de pràctiques per a diplo-

mats, tal com va recollir la Resolució de 23 d'abril de 1991, (DOGC núm. 1435, de 26-4-1991).

Amb aquest acord donarem per tancat l'expedient.

Queixa 37/91

Autorització d'ampliació d'ensenyaments

L'escrit de queixa fou presentat per un centre de formació professional de Barcelona contra la manca de resposta del Departament d'Ensenyament a una sol·licitud d'aclariment d'una Ordre del 18 de juliol de 1984, per la qual, a judici del centre, se li autoritzava una ampliació de locals i d'ensenyaments, mentre que els inspectors del Departament negaven l'autorització.

El contingut de l'Ordre era, certament, ambigu:

«S'autoritza el Centre X per a l'ampliació d'ensenyaments, ultra els que ja tenia autoritzats de la branca Administrativa i Comercial, especialitat administratiu. S'autoritza així mateix l'ampliació dels locals annexos al carrer i, amb una capacitat simultània total de Z llocs escolars (...)».

L'11.3.91 ens adreçarem al Conseller d'Ensenyament fent-li avinent la manca de resposta del Departament i sol·licitant informació sobre la qüestió plantejada.

L'11.4.91 el Departament d'Ensenyament ens va remetre còpia de la Resolució dictada el 31.1.91, per la qual es resolvia la petició d'aclariment de l'ordre de 18.7.84, en el sentit de desestimar la interpretació proposada pel Centre de considerar autoritzada l'ampliació.

En haver obtingut resposta de l'Administració, ho vam comunicar als promotors de la queixa, els quals hi van manifestar el seu desacord i també insistiren en la necessitat que instéssim una resolució en un expedient d'obres de reforma del centre que es tramitava per obtenir l'autorització.

En aquest sentit, ens vam dirigir de nou al Conseller d'Ensenyament en els termes següents:

«... En aquesta documentació es conté la Resolució 31-1-91, per la qual cosa es resol la petició formulada pel Centre Privat de Formació Professional X de clarificació de l'Ordre de 18-7-84, per la qual se li autoritza l'ampliació de locals i ensenyaments.

»Posats en contacte amb el promotor de la queixa, ens ha indicat que té presentat un projecte davant aquest Departament (en data 30 de març aproximadament) per tal de realitzar les obres de reforma necessàries per tal que li sigui autoritzada l'expressada ampliació d'ensenyaments. De la resposta del Departament depèn, d'altra banda, el concert a signar. Per aquesta raó, us recomanem l'adopció de la Resolució pertinent a la major brevetat, per tal d'evitar la indefensió del centre promotor de la queixa, en cas que se li modifiqués el concert, i per tal de disposar del temps necessari per a la realització de les obres en vistes al proper curs. Us agrairé que em comuniquieu el compliment de l'anterior recomanació.»

L'esmentat expedient fou aprovat per la Resolució de la Direcció General de Gestió de Professorat i Centres Docents de 17 de juny de 1991, a fi d'obtenir l'ampliació d'ensenyaments.

Els representants del centre es van posar novament en contacte amb la nostra Institució manifestant la seva disconformitat amb les dues resolucions dictades, com també la por pel fet que

no els fos renovat el concert educatiu. El centre tenia interposat un recurs contenciós administratiu contra la denegació del concert per Ordre del Departament d'Ensenyament de 6.7.90, i havia obtingut la suspensió de l'acte en via judicial. Igualment ens van comunicar que se'ls havia denegat una sol·licitud de prèvia autorització per a l'obertura i funcionament del nivell de batxillerat i COU. El mes de setembre se'ls va denegar novament el concert per al curs 91-92, per la qual cosa el centre hauria de tancar. En conseqüència, vam sol·licitar una entrevista amb el Subdirector General de Centres del Departament d'Ensenyament, al qual es va exposar la necessitat d'arribar a un acord amb el centre per tal d'evitar que els alumnes matriculats per al curs 1991-1992 es quedessin al carrer. El problema radicava en el fet que, a judici del Departament, el centre no reunia les condicions necessàries per ensenyar electricitat i electrònica i, per tant, no el podia autoritzar ni mantenir el concert.

Comunicada l'anterior informació al centre, aquest va accedir a realitzar les obres que li havien estat aprovades per tal d'obtenir l'ampliació d'ensenyaments. Feta la inspecció corresponent, s'ha dictat una Resolució en data 12.12.91, per la qual s'autoritza l'ampliació del Centre Docent Privat X a incorporar els ensenyaments de la branca de formació professional de primer grau Electricitat i Electrònica, professió electricitat (DOGC núm. 1534 de 27 de desembre de 1991).

4. El patrimoni històric-artístic

En matèria de patrimoni històric-artístic hem seleccionat una queixa que demostra l'interès dels ciutadans perquè els poders públics vetllin per la conservació i el manteniment dels monuments, de conformitat amb el mandat de l'art. 46 de la Constitució. No obstant això, la queixa també posa de manifest la discrecionalitat dels criteris tècnics seguits en aquesta matèria, en la qual, per tant, l'opció de l'Administració competent és sovint la que preval malgrat els criteris sostinguts per altres tècnics o institucions.

Queixa 203/91.

Les obres del monestir de Sant Cugat del Vallès

Va tenir entrada en aquesta Institució un escrit d'una associació de veïns de Sant Cugat manifestant la seva disconformitat amb les obres que es feien en el monestir del mateix municipi, per la qual cosa havien instat del Ministeri de Cultura la incoació d'un expedient per espoliació.

Ens vam adreçar al Conseller de Cultura amb aquestes paraules:

«Ha comparegut davant d'aquesta Institució el senyor X en nom de l'Associació de Veïns de Sant Cugat, casc, mitjançant escrit de queixa que ha quedat registrat amb el N/Exp. 203/91.

»Substancialment, el senyor X manifesta que ha denunciat davant del Ministeri de Cultura les obres que actualment està realitzant la Generalitat de Catalunya al Monestir de Sant Cugat del Vallès, atès que s'hi pretén instal·lar definitivament un centre de restauració i recuperació de béns mobles que n'impedeix el gaudi per part del públic.

»Atès que la queixa del senyor X compleix els requisits establerts per la Llei de Catalunya 14/84, de 20 de març, ha estat

admesa a tràmit, sense que això prejudici l'existència de cap actuació irregular. A fi de resoldre en la forma convenient sobre aquesta queixa i en mèrit de les funcions que ens encomana l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia, us prego que doneu les ordres oportunes per tal que en el termini de quinze dies previst a l'article 19 de la Llei 14/84 abans esmentada, se'ns informi sobre aquest assumpte, i, en concret, sobre els següents punts:

»1- Objectius i caràcter de les obres que s'estan realitzant (restauració del monestir, adequació de nous usos, etc.)

»2- Possibilitat d'ús i gaudi públic del monestir un cop finalitzades les obres.

»3- Previsió de trasllat del centre.

»4- Perjudicis que puguin causar les obres a l'estructura i elements arquitectònics del monestir.

»5- Peticions d'informe que s'hagin rebut per part del Ministeri de Cultura.»

El Departament va trametre un complet informe, d'acord amb el qual vam informar els promotors de la queixa en el termes que a continuació transcrivim:

«En relació amb la queixa que teniu presentada en aquesta Institució assenyalada amb el N.Exp. 203/91, em plau comunicar-vos que en data 24 de maig d'enguany s'ha rebut l'informe que havíem sol·licitat al Departament de Cultura.

»D'acord amb l'esmentat informe, les obres que es porten a terme al Monestir de Sant Cugat del Vallès tenen per finalitat la conservació i potenciar-ne l'ús públic. Els treballs van ser aprovats per la Comissió Tècnica de Barcelona, del Patrimoni Cultural, en data 11 d'octubre de 1989, acord que va ser notificat a l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès el dia 31 del mateix mes i al Patronat del Monestir.

»Al mateix temps, els treballs consisteixen en una millor adequació del Centre Taller de Restauració que es troba situat en el Monestir des de l'any 1981.

»Pel que fa a les possibilitats d'ús i gaudi públics, el Departament afirma que potencia amb aquesta acció la visita pública del monument, d'acord amb el que disposa la Llei 16/85, del Patrimoni Històric Espanyol. S'ha editat una guia de visita, s'expedeixen entrades i es disposa d'un vigilant. La visita al monument és gratuïta per als habitants de Sant Cugat del Vallès.

»Segons l'informe, l'emplaçament del Centre de Restauració de Béns Mobles dins del Monestir no impedeix l'accés i visita pública a les dues ales del claustre objecte d'envidrament i climatització. En tot cas, s'hi afirma que l'espai a ocupar pel Centre de Restauració de Béns Mobles podrà ser igualment visitat, d'acord amb el que estableix l'esmentada Llei 16/85. En aquest sentit, el Departament considera que no es limita la visita al monestir sinó que se'n potencia l'ús, ja que es permet l'obertura de noves parts que fins ara només eren accessibles a investigadors, gràcies a la instal·lació del Centre de Restauració de Béns Mobles, la instal·lació del qual no interfereix les àrees públiques tradicionalment visitables del monument.

»Quant a possibles perjudicis de les obres a l'estructura i els elements arquitectònics del monestir, aquestes s'executen segons un projecte redactat pels arquitectes senyor Casadevall i senyor Blanco, totalment respectuós amb l'arquitectura del monument, que reconduïx actuacions anteriors poc acurades. Pel que fa a l'envidrament del primer pis del claustre, és una solució reversible i que no va fixada sobre cap part delicada de

l'obra. Aquest mateix parer coincideix amb el manifestat pel Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, segons escrit que va adjuntar a la vostra queixa.

»En conseqüència amb el que s'ha exposat, i en tant el Ministeri de Cultura no decideixi sobre la denúncia que li va formular, deduïm que la qüestió plantejada a la vostra queixa sobre el caràcter de les obres que es fan al Monestir de Sant Cugat del Vallès i la utilització d'aquest per part del públic, respon a consideracions de caràcter polític o d'oportunitat, sobre les quals no correspon a la nostra Institució decidir, sinó als titulars

del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.

»No observem en la seva actuació cap irregularitat quant al procediment o que lesioni drets fonamentals protegits per la Constitució, per la qual cosa, malgrat que la vostra opinió no sigui coincident amb la de les esmentades Institucions, donem per finalitzades les nostres actuacions i us comuniquem l'arxiu provisional de la vostra queixa, tot agraint la confiança que ens heu demostrat en exposar-nos el vostre cas.»

SECCIÓ 8: JUSTÍCIA

L'INTRODUCCIÓ

Dins d'aquesta secció ens referim a les queixes que els ciutadans ens han plantejat en relació amb les disfuncions i les irregularitats de l'Administració judicial, les qüestions que afecten els menors infractors (tasca correctora) i les queixes relacionades amb l'àmbit penitenciari.

Les queixes rebudes en relació amb el que anomenem d'una manera general «disfuncions i irregularitats de l'Administració general» ens mouen a fer algunes consideracions exigides per la dificultat d'establir una línia divisòria entre aquelles situacions d'anormal funcionament dels tribunals de justícia, entès com anormal funcionament d'un servei públic (art. 121 C.E.) i les que afecten d'una manera directa el principi d'obtenció de la tutela efectiva dels jutges i tribunals (art. 24.1 C.E.).

El criteri seguit és el que deriva de les normes establertes pel Tribunal Constitucional, com a màxim intèrpret de la Constitució, sobre la base de la doctrina del Tribunal Europeu dels Drets de l'Home respecte a l'article 6 de la Convenció Europea de 1950. Tot i amb això, la frontera és sempre imprecisa.

Per això fem nostres els criteris del Defensor del Poble exposats en el seu informe a les Corts Generals de l'any 1988 i ens remetem, en tot cas, a les consideracions que hi fa.

La manca de competències directes de la Institució (i de l'homònima del Defensor del Poble) és un obstacle important a l'hora d'acceptar a tràmit i resoldre les queixes rebudes. Per això, en les reunions periòdiques dels diversos comissionats parlamentaris de l'Estat espanyol que exercim funcions d'Ombudsman, hem tractat repetidament de la nostra posició davant aquestes queixes que afecten drets fonamentals.

La bona disposició del President del Tribunal Superior de Justícia i del Fiscal en Cap ha fet possible que s'hagin resolt diverses queixes. Cal assenyalar que la fluida relació del Síndic amb el Poder Judicial i amb el Ministeri Fiscal ha permès que, d'una banda es pugui prestar un millor servei al ciutadà que exposa la seva queixa a la Institució, i de l'altra, estudiar problemes d'interès per al poder judicial i cercar solucions per fer efectius els drets constitucionalment garantits.

En aquest informe hem fet diverses reflexions en aquest àmbit i les presentem en tres temes. El primer fa referència a la situació actual de l'Administració de justícia a Catalunya i el dret a la tutela judicial efectiva; el segon es refereix a l'aplicació tardana de les penes privatives de llibertat, i el tercer a la situació de la víctima davant el procés penal.

Amb els tres temes hem procurat oferir al Parlament les nostres experiències tot fent reflexions sobre les causes que motiven les queixes i oferint diverses propostes com a col·laboració amb els poders públics per fer efectius els drets tutelats per la Constitució.

El dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes constitueix un repte per als nostres poders públics, que tenen la responsabilitat d'aconseguir una adequada organització del procés judicial i, per tant, d'una normal prestació del servei públic de la Justícia.

Pel que fa als menors infractors (tasca correctora), sobre els quals té competències el Departament de Justícia, el nombre de

queixes ha estat, com és costum, relativament baix. Això no vol dir que les queixes rebudes siguin simples i els problemes senzills.

Durant aquest any 1991, el Defensor del Poble ha presentat un estudi sobre la situació «del menor en centres assistencials i d'internament», on fa diverses recomanacions sobre l'exercici de les funcions protectora i reformadora.

En la introducció adverteix que «si bé l'article 10 de la llei que regula aquella Institució estableix que podrà adreçar-se al Defensor del Poble tothom que invoqui un interès legítim, sense cap restricció, tot seguit hi afegeix que no podran constituir impediment per a això un seguit de circumstàncies, entre les quals cita la minoritat.

»En canvi, és cert que, per raons fàcilment comprensibles, no passa sovint que els menors s'adrecin al Defensor del Poble exposant els problemes que els afecten.

»Aquesta circumstància s'ha convertit en factor determinant per a la realització d'aquest estudi, sobre la situació del menor a Espanya, que s'ha portat a terme sense perdre de vista dos perspectives essencials i complementàries: d'una banda i en primer terme, l'anàlisi del panorama normatiu vigent en la matèria, començant, no podia ser d'una altra manera, per la Constitució i pels convenis internacionals; i d'altra banda, la situació material dels serveis públics que despleguen la seva activitat en relació amb el menor.»

Aquesta realitat obliga, la majoria de vegades, a actuar d'ofici perquè, pel seu compte, el menor conflictiu no compareixerà a presentar queixes.

Això explica que periòdicament visitem centres diversos.

La limitació d'aquestes visites només respon a causes pressupostàries.

Per això aquest any hem centrat la nostra activitat especialment a visitar centres d'acolliment de menors, com exposem a la Secció 6 d'aquest informe.

Hem de dir que periòdicament rebem la visita de grups d'escolars induïts pels mestres a conèixer la Institució i la figura del Síndic. Als escolars se'ls fa una explicació i s'obre un diàleg, i és de significar que durant aquest any hem rebut nois i noies dels cursos de segon i tercer de BUP i de COU (per tant de 14, 15, 16 i 17 anys) que ens han fet adonar del grau de consciència que han assolit i de les inquietuds que els provoquen els problemes inherents a la seva edat.

Això fa que estiguem especialment preocupats per la discordança que hi ha entre la majoria d'edat civil (18 anys) i la penal (16 anys).

Els nois i les noies de 16 anys són prou grans per anar a la presó, comprar i consumir tabac, conduir motocicletes, treballar, casar-se i constituir una família, però no poden entrar en determinats espectacles, accedir a diversos centres culturals o votar i així col·laborar a decidir el seu futur.

Finalment presentem diversos temes suggerits per les queixes relatives al món penitenciari.

Hem de remarcar que la conflictivitat a Catalunya ha estat realment baixa, en especial si la comparem amb la resta de l'Estat, on l'any 1991 ha estat un dels més conflictius.

El fenomen no ha estat casual, malgrat les deficiències i les mancances d'infraestructura i pressupostàries: creiem que la po-

lítica empresa fa gairebé vuit anys amb el traspàs de competències a la Generalitat comença a donar resultats.

En aquest informe presentem dos temes on fem reflexions sobre diversos problemes. El primer és dedicat a «presó, drogo-dependència i reinserció social». Destaquem que entre un vuitanta i un noranta per cent dels interns ho estan per causes relacionades amb el consum o el tràfic de drogues; l'arrelament de la droga a la societat i els problemes que s'han d'afrontar a l'hora de treballar en pro de la reinserció social de l'intern.

El Departament de Justícia ha posat en marxa un programa «d'atenció especialitzada per al tractament de conductes addictives en subjectes internats en els centres penitenciaris de Catalunya», i diem que els resultats d'aquest programa encara no es poden avaluar, si bé els considerem un pas molt important en el tractament de la drogaaddicció en el món penitenciar i que hauria de ser un camí d'entendre la reinserció social.

Altres tractaments no han donat cap resultat.

El segon tema tracta de la situació penitenciària a Catalunya vista pel Síndic, però després de parlar amb interns, funcionaris de presons i autoritats penitenciaris.

En el nostre informe al Parlament de 1989 dèiem: «Per això si la nostra visió és francament optimista, comparativament parlant, cal que el Departament segueixi amb la mateixa intensitat l'obra iniciada i que els poders públics continuïn fent els esforços de coordinació i consens necessaris perquè es puguin superar les deficiències. Una feina que cal prosseguir perquè les esperances esdevinguin fets». Avui hi afegim que cal recordar que costa molt fer un pas endavant en el món penitenciar i molt poc fer-ne deu enrera.

Renovem, dos anys després, la nostra esperança, la nostra voluntat de posar de manifest totes aquelles situacions que considerem anòmales o deficitàries i que conculquen drets fonamentals, i la nostra decidida voluntat de col. laboració per mediar en aquells problemes que podem ajudar a resoldre per la via del diàleg, tan difícil, a vegades, en el món penitenciar.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

Administració
de justícia

- Registre Civil
- Lentituds diverses: tramitació de recursos, executòries
- Jutjats vacants
- Situacions sub-iudice
- Desacord amb sentències i resolucions
- Revisió de sentències
- Afers privats i sol.licitud d'assessorament
- Presumptes indefensions
- Col.legis professionals: advocats, notaris, procuradors, perits industrials
- Associacions, fundacions i entitats jurídiques de dret

Menors

- Justícia juvenil (tractament en els centres)

Institucions
Penitenciaris

- Revisió de sentències
- Sol.licitud d'indult
- Qüestions relatives a classificació penitenciària
- Interposició i aplicació de l'article 60 del Reglament Penitenciari
- Treball penitenciari
- Problemàtica general de presos preventius
- Manca de mesures alternatives a la presó
- Traslats

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Aplicació tardana de les penes privatives de llibertat

1. Exposició del problema

Quan les dilacions judicials, examinades a l'apartat anterior, es donen en un procediment criminal, les seves conseqüències són alarmants i tan greus, que no tan sols vulneren l'art. 24.2 de la Constitució, sinó que fan irrisori el manament constitucional establert a l'art. 25.2, segons el qual «les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat seran orientades a la reeducació i a la reinserció social».

Aquesta Institució ha rebut les queixes desesperades de diverses famílies un membre de les quals ha de complir, ara, una condemna per delictes comesos fa sis, vuit o fins i tot deu anys.

Aquestes persones, que durant aquests anys no tan sols no han tornat a delinquir, sinó que han aconseguit organitzar la seva vida, familiarment i socialment, i que tornen a tenir una feina estable, han de patir ara les conseqüències penals endarrerides d'un fet pretèrit, oblidat i corregit amb el temps.

Tanmateix, la maquinària judicial que, pels motius que hem analitzat anteriorment, ha originat aquesta dilació, es mostra implacable a l'hora d'executar una sentència que s'hauria d'haver dictat fa deu anys.

És evident que forçar l'acompliment d'una pena en aquestes circumstàncies afegeix un plus de duresa a la sanció, no previst pel legislador, i que, donat per una sèrie d'eventualitats totalment alienes al processat, és aquest qui malgrat tot n'ha de patir les conseqüències, i aquesta circumstància, extemporània com és, esdevé inútil i, fins i tot, contraproductiu.

Quina finalitat pot tenir fer complir una pena de presó a una persona la vida delictiva de la qual pertany al passat, i que ha donat proves evidents d'una plena reinserció a la societat? Potser és que ens regim únicament per la llei del Talió o bé per les

lleis pròpies d'un Estat de Dret? Si la nostra Constitució adverteix clarament que les penes s'orientaran a la reeducació social i la reinserció, per què fer-les complir a tot preu, tot i que aquests objectius ja s'hagin aconseguit?

Ja al segle XIX, Beccaria insistia en el fet que l'efecte dissuasiu de la pena s'obté més per l'autenticitat i la promptitud a aplicar-la que no pas per la duresa del càstig, i aquest pensament el formulava sobre una de les màximes centrals del seu sistema: «La pena justa serà la més suau entre les eficaces, i serà més eficaç com més prompta i segura en serà l'aplicació».

L'aleshores Ministre de Gràcia i Justícia, Manuel Alonso Martín, denunciava en l'exposició de motius de la vigent Llei d'Enjudiciament Criminal (exposició de motius datada del 14 de setembre de 1882): «No és estrany que un sumari durí vuit anys o més, i és freqüent que no en durí menys de dos, i a vegades la presó preventiva dels acusats es prorroga al llarg d'aquest temps...» i «En els nostres costums judicials, aquesta pràctica abusiva i atemptadora contra els drets de l'individu encara pugna per mantenir-se, amb una disfressa o altra; i cal que cessi per sempre, ja que el ciutadà d'un poble lliure no ha d'expiar faltes que no són seves ni tampoc ser víctima de la impotència de l'Estat o del seu egoisme».

Aquests eminents penalistes no se'n sabrien avenir, si veïessin que, un segle més tard, en una societat postindustrial amb munió d'avenços tecnològics a la seva disposició i en un Estat que s'autodefineix de democràtic i social, la lentitud en l'Administració de Justícia provoca que una persona entri a la presó després de deu anys de la comissió del delictes, tot i haver demostrat al llarg d'aquest temps al seu penediment i adaptació al sistema.

2. Proposta de modificacions legislatives

Aquestes situacions, ja denunciades en informes anteriors de la nostra Institució i amb ressò a la premsa d'enguany en diverses ocasions, s'han de resoldre sense demora.

No n'hi ha prou amb la regulació de la condemna condicional que preveu el Codi Penal, ja que els requisits són massa formalistes i, de fet, s'esdevé que, o bé s'és reincident o bé la pena imposada és de duració superior a la prevista perquè es pugui atorgar aquest benefici.

D'altra banda, cap de les reformes legislatives aprovades aquests darrers anys no han tingut en compte aquest supòsit, per la qual cosa els instruments legislatius de què disposa el que jutja per solucionar-lo són pocs, bàsicament, el Codi Penal de l'any 1848, la Llei d'Enjudiciament Criminal de l'any 1882 i la Llei d'Indult de l'any 1870, que, òbviament, tampoc no se'l plantegen.

Sens dubte, la solució d'aquest problema requereix la conscienciació del Poder Legislatiu respecte al fet que s'ha produït un desfasament entre la realitat social i el funcionament de l'aparell judicial i que, mentre això no sigui corregit, s'han d'aprovar les mesures legislatives necessàries perquè, d'una banda, s'impedeixi l'ingrés de persones resocialitzades a la presó i, de l'altra, es doni als jutges el suport jurídic necessari a fi que prenguin aquesta decisió amb fonament en una norma que prevegi el susdit supòsit.

En aquest sentit, tant el projecte de Codi Penal de 1980 com la proposta de 1983 introduïen com a novetat més llampant

l'anomenada «suspensió del veredictes». Es tractava d'una institució més favorable al reu que la condemna condicional, ja que suspenia l'execució de la pena imposada i, a més, significava el suspens del veredictes condemnatori (en el Projecte de 1980). D'altra banda, la Proposta de 1983 preveia la possibilitat de suspendre el veredictes així com també la inscripció d'aquest en el Registre d'Antecedents Penals. Aquesta suspensió es condicionava al fet que el delinqüent no tornés a delinquir dins el termini fixat entre un mínim de dos anys i un màxim de cinc.

Paradoxalment, i tot i que aquesta nova figura va rebre el suport gairebé unànime de la doctrina, ha estat suprimida de l'últim esborrany de Codi Penal de 1990, i això constitueix la diferència més important que separa aquest dels anteriors. Renunciar a una de les propostes més avançades dels textos prelegislatius anteriors confereix, sens dubte, a la nova revisió un signe polític-criminal més conservador, sobre el qual fet manifestem el nostre rebuig en la mesura que equival a continuar obviat al problema i deixar sense solució els supòsits que són objecte d'aquest informe.

Des d'aquesta Institució, al mateix temps que donem suport a tota mesura legislativa que consideri aquests casos —i recordem que han passat onze anys sense que s'hagi aprovat definitivament cap projecte o esborrany del Codi Penal—, ens permetem de suggerir una sèrie d'alternatives legals que, si bé poden semblar excepcionals, no hi ha dubte que serien eficaces en la resolució d'un problema que s'ha d'afrontar amb valentia.

— La primera solució seria preveure en el nou Codi Penal —l'aprovació del qual urgeix— la possibilitat que el jutge suspengués el veredictes o, si esqueia, l'execució de la pena en tots els supòsits en els quals el subjecte demostrés plenament la seva reinserció.

Aquesta suspensió seria temporal i, òbviament, estaria condicionada al fet que el subjecte no tornés a delinquir al llarg d'aquest període.

— Una altra solució, apuntada per la Fiscalia de Barcelona, consistiria a tipificar la possibilitat que, per raons d'oportunitat, el Ministeri Fiscal renunciés a l'exercici de l'acció penal i desistís de l'acusació en els casos en què constés degudament que el reu, en el moment d'exercir l'acusació, es trobés en camí de rehabilitació a causa de la seva situació social i econòmica i fos contraproductiu instar la privació de la seva llibertat. El perill de subjectivar aquestes situacions podria quedar palliat si es fonamentessin juntament amb l'escrit d'acusació i proposició de proves pel judici, amb la qual cosa no hi hauria pròpiament cap renúncia a l'exercici de l'acció penal, sinó una petició alternativa sotmesa a la consideració del Tribunal, el qual podria acceptar-la o no, donant-ne sempre trasllat a l'ofès pel delictes, fos present o no com a acusador particular, per tal que, si era oportú, decidís l'obertura i la prolongació del judici oral. Aquest sistema no resulta contradictori amb el dret a la tutela judicial efectiva, la qual també assisteix la víctima, si es reforça i facilita la possibilitat que comparegui en la causa, mitjançant sistemes més àgils i efectius. (En aquest sentit, vegeu el nostre Informe al Parlament de 1988).

— De tota manera, és absolutament imprescindible una nova regulació de l'institut de l'indult —la normativa bàsica del qual data de l'any 1870— que permeti agilitar-ne al màxim la tramitació prescindint de requisits formalistes innecessaris i evitant el fet que, en determinats supòsits, el condemnat hagi d'entrar a

la presó —sempre que quedés a disposició del Tribunal sentenciador amb les corresponents garanties.

Cal tenir en compte, que segons la normativa actual (art. 32 de la Llei de 16 de juny 1870), per iniciar la tramitació d'un expedient d'indult és requisit imprescindible que el reu sigui pres. D'aquesta manera es dona la paradoxa que, davant de penes curtes de presó, el condemnat no pot sol·licitar l'indult, ja que l'expedient triga, almenys, un any a formalitzar-se, temps al cap del qual ja haurà finit la pena. (Sobre això, vegeu l'Informe al Parlament de 1989).

3. Solució provisional

Arribats en aquest punt i reiterant el fet que cal aprovar urgentment aquestes o altres mesures legislatives que resolguin definitivament el problema, no podem oblidar les persones que ara es troben en aquesta situació ni aquelles que, en un futur pròxim i abans que el poder legislatiu hi prevegi una solució, tindran una ordre de crida i cerca al damunt per uns fets tan llunyans en el temps com oblidats i superats.

Referint-nos a aquests casos, els mateixos jutges i magistrats, conscients de la injustícia que pot implicar complir taxativament la normativa vigent i firmar un manament de presó per fer complir una pena inútil i contraproductiu, s'han vist obligats a improvisar solucions que, personals com són, no revesteixen la desitjable uniformitat ni unanimitat.

D'aquesta manera, l'any passat es dictaren als jutjats de Barcelona diferents sentències absolutòries en les quals el magistrat es basava en la vulneració del dret constitucional a un procés sense dilacions indegudes.

La Fiscalia, tanmateix, amb un criteri eminentment legalista, va recórrer contra aquestes sentències, si bé deixava oberta la possibilitat que el processat pogués ser indemnitzat pels danys que la dilació judicial li hagués causat o bé indultat pel Govern.

Creiem que cap de les dues alternatives ofertes pel fiscal, tot i ser les úniques legalment possibles, no solucionen el problema, vist que tant l'una com l'altra parteixen de l'ingrés del condemnat a la presó, i és justament això el que volem evitar, perquè equival a tallar de soca-rel el procés de resocialització ja iniciat pel processat i, generalment, ja consolidat.

D'altra banda, algunes seccions penals de l'Audiència Provincial de Barcelona han optat per suspendre l'execució de la pena en tant que es tramita l'expedient d'indult corresponent. Aquesta decisió, que no es pot considerar de cap manera arbitrària, només s'adopta en aquells supòsits en els quals, mitjançant la prova documental corresponent, el reu demostra la seva absoluta reinserció social, després de l'informe del Ministeri Fiscal (que sol ser positiu) i de comprovar que no ha tornat a delinquir des de la data dels fets pels quals havia estat condemnat.

Sens dubte, això és una bona solució que ja s'ha demostrat eficaç, donat que tenim constància que, fins avui, el Consell de Ministres ha concedit tots els indults sol·licitats en relació amb penes que la Sala havia suspès prèviament a la tramitació.

En tots aquests supòsits s'ha aconseguit que el sistema corregeixi els seus propis errors sense el greu perjudici personal que hauria implicat d'empresonar el condemnat mentre se li tramitava l'expedient d'indult. Aquesta privació de llibertat, a poste-

riori, no pot ser compensada ni amb una concessió endarrerida d'aquest benefici ni amb cap satisfacció econòmica per la via de la indemnització.

Tanmateix, tot i la demostrada efectivitat d'aquesta solució, no tots els membres de la Magistratura s'hi mostren oberts, i deneguen així les sol·licituds de suspensió basant-se en el fet que no hi ha cap norma que permeti adoptar aquesta decisió.

Això provoca que, actualment, una mateixa sol·licitud pugui ser acceptada o bé refusada, i no pas pel contingut, sinó pel fet que el Tribunal que ha de prendre la decisió tingui en compte o no la possibilitat de suspendre l'execució del veredicta en determinats supòsits.

Des de la nostra Institució, partint del suport que manifestem a aquesta mesura i del greuge comparatiu i la inseguretat jurídica que poden resultar de la seva aplicació parcial, apel·lem al Poder Judicial perquè prengui en consideració la possibilitat de suspendre l'execució de les penes (òbviament, sens perjudici que la sol·licitud sigui acceptada o refusada pel fet de no reunir els requisits que el que jutja cregui convenient). Som ben conscients que és una mesura excepcional per un període transitori, però que dona solució a situacions igualment excepcionals; i que només el Poder Judicial, com a executor de la norma, mitjançant un esforç interpretatiu, la pot adaptar a les noves circumstàncies.

Així mateix, a parer nostre, i per bé que avui aquesta possibilitat no és compilada expressament en cap text legal, és palesa en la nostra Norma Fonamental, com també en els criteris que regeixen la moderna política criminal i en el mateix fonament i fi de la pena.

Efectivament, un cop, d'ençà del segle passat, s'ha vist que és desfasada la idea de la pena com a simple retribució pel delicta comès, s'han anat obrint camí les concepcions utilitaristes segons les quals les penes han de tenir una funció de prevenció de delictes i, per tant, si es fonamenten i justifiquen és en la mesura que pretenen i són les indicades per evitar, impedir o prevenir delictes futurs.

Altrament, la doctrina preventiva no s'acaba en la idea de prevenció general com a fonament de les sancions penals, sinó que, segons la majoria d'autors, abasta la tesi que, necessàriament, la sanció ha d'intentar fonamentalment la prevenció especial de delictes, és a dir, no es pretén pas que els delinqüents potencials o la generalitat de la comunitat s'intimidin davant l'amenaça penal en relació amb la possibilitat de cometre delictes, sinó d'evitar, gràcies al Dret Penal, que el subjecte torni a delinquir.

Partint d'aquestes teories, hi ha una clara evolució dels sistemes penals que, tot i conservar la sanció com a resposta primera a la comissió de delictes, han anat introduint mesures complementàries amb el convenciment, cada vegada més general, que el fi de la prevenció especial és tan útil i convenient com el de la general; i si la sanció o resposta que es pot donar a un delinqüent pot intimidar la col·lectivitat, a part que, i fins i tot primàriament, es pot adequar a les característiques del subjecte en qüestió, per evitar que torni a cometre delictes, resultaria absurd no fer-la servir en aquest sentit. No tan sols seria absurd des del punt de vista de la prevenció especial, sinó que, des d'una perspectiva més àmplia, es desapropietaria una oportunitat de reeducar persones que han patit problemes de convivència social, familiar o bé educativa, és a dir: problemes de

socialització; i, podent-ho evitar, el sistema penal no ho hauria de permetre.

Quant a la nostra legislació, la Constitució, en fer-se ressò d'aquestes idees, reconeix a l'article 25.2 que les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat han de tenir com a fi la readaptació social i la reinserció del subjecte, cercant, d'aquesta manera, una forma de prevenció especial, la més constructiva, que seria la readaptació social o reinserció, o sigui, el que científicament s'anomena «resocialització».

Al seu torn, el projecte de Codi Penal de 1980, desenvolupant el manament constitucional, estableix els postulats de la prevenció especial com a finalitat primordial de la pena: en efecte, en l'exposició de motius afirma:

«Concebre la pena com a càstig proporcional a la gravetat del fet comès no significa pas que la sanció corresponent s'hagi d'imposar i executar en tots els casos. Es pot renunciar a l'execució o, fins i tot, a la mateixa imposició de la pena, si no és indispensable des del punt de vista de la prevenció general, i no és indicada des de la perspectiva de la prevenció especial.»

De tot el que hem exposat es desprèn el fet que el legislador, amb la finalitat de satisfer tant les necessitats i els interessos preventius generals com el preventius especials, s'ha fet ressò d'aquestes noves tendències; és per això que, no tan sols per determinar la pena, sinó fins i tot per substituir-la o deixar-la d'imposar, s'han de tenir presents les característiques i circumstàncies personals del subjecte, partint de la gravetat del fet i respectant-la com a límit de sanció.

Després d'aquests arguments doctrinals i jurídics, posem fi a la nostra exposició amb una argumentació que, emanant del sentit comú més elemental, porta a la mateixa conclusió que les anteriors.

No cal pas ser un expert en Dret per constatar que no són gaires les persones que, havent delinquit en una etapa de la seva vida, s'esforcen per refer-la i allunyar-se del món de la delinqüència, i que, d'aquestes, no totes ho aconsegueixen.

Ens preguntem: des de quina posició moral i humana podem dir a aquestes persones que han d'entrar a la presó per resocialitzar-se?

La Constitució ha consagrat el principi d'igualtat, el qual obliga a tractar d'una manera desigual els casos desiguals. Segons aquesta reiterada doctrina jurisprudencial, podem permetre que es tracti de la mateixa manera una persona que ha normalitzat la seva vida —abans delictiva— després d'un gran esforç, que una altra que ha continuat delinquent? És que no som prou justos per saber recompensar aquest esforç?

Finalment, al que està disposat a abandonar el delicte (i, ocasionalment la droga que li aboca), a buscar una feina, per humil que sigui, i a establir uns vincles afectius estables, quins arguments li podem donar, si sap que damunt seu, com una espasa de Damocles, penja el possible compliment d'una condemna que, si bé no sap quan serà, esgarriarà tot allò que havia aconseguit?

És evident que, si no es reacciona urgentment, serà el sistema mateix que, amb els seus greus defectes sense resoldre, crearà una nova delinqüència: la dels qui han deixat de creure en la justícia, perquè, tot i haver demostrat la seva adaptació a la societat, amb un gran esforç, es veuen obligats a tallar-la de soca-rel i a recomençar, emperò, després d'haver expiat la seva culpa.

Tot seguit mostrem diverses queixes que expliquen l'exposició anterior. El Síndic va aconsellar, en tots aquests casos, que se sol·licités la suspensió de l'execució de la pena al Tribunal que l'havia dictada, i al mateix temps, un indult particular.

En aquells casos en què la Sala no va accedir a la sol·licitud i es féu forçós l'ingrés a la presó, el Síndic es posà en contacte amb la Direcció General de Serveis Penitenciaris per tal d'agilitar al màxim la classificació a tercer grau penitenciari.

Queixa 470/91

El faran tornar a la droga

La senyora N.P. es dirigeix al Síndic per plantejar el fet que el seu marit ha estat condemnat a una pena de quatre anys, dos mesos i un dia per un delicte de robatori amb intimidació comès l'any 1983.

Ens exposa que durant aquest període el seu marit era addicte a l'heroïna, i que va ser a causa de la seva drogaaddicció que va cometre l'esmentat delicte. Es van casar el 1985 i, gràcies a un gran esforç per part de tots dos, ell va deixar la droga després d'un tractament de desintoxicació.

Van tenir un fill i el seu marit va obtenir feina en una empresa després de fer uns cursos a l'INEM.

Finalment, quan ja havien normalitzat les seves vides, van rebre la sentència del Tribunal Suprem, dictada l'any 1990, que confirmava la condemna que li pertocava sis anys enrera.

El marit va ingressar a la presó el maig de 1990, i va perdre així la feina que tant li havia costat de guanyar. Amb això entrà en un procés depressiu que feia témer el seu retorn a la drogaaddicció.

L'advocat de la interessada li havia dit que ja no s'hi podia fer res i, desesperada, va recórrer a la nostra Institució cercant una solució. Aportava documents justificant tot el que exposava, així com també un informe social en el qual, considerant el gran canvi positiu del seu marit, s'aconsellava alguna mesura de gràcia i alhora s'advertia que corria el risc de recaure en les drogues per evadir-se de la situació que patia i considerava injusta.

La Sala va denegar la suspensió de l'execució de la pena i l'expedient d'indult resta en tràmit a la fi de 1991.

Queixa 165/91

Apliquen la llei de Talió

El senyor M.M. es dirigeix al Síndic exposant el fet que ha d'ingressar a la presó, amb una pena de quatre anys, dos mesos i un dia, per un delicte de robatori amb intimidació comès l'any 1985.

D'ençà d'aquest fet, no tan sols no havia tornat a delinquir, sinó que ara tenia una feina estable i, havent-se casat, del matrimoni n'havia nascut un fill l'any 1988.

La seva muller no treballa, i això fa que, en ingressar ell a la presó, ella i el fill es quedin desemparats.

El senyor M.M. presentava certificacions de tot el que allegava, com també de l'empresa on treballava des de l'any 1987, i tant la direcció com els seus companys constataren la seva professionalitat i plena reinserció.

La Sala va denegar la suspensió de l'execució de la pena i, a hores d'ara, l'expedient d'indult resta en tràmit.

El setembre de 1991 va ser classificat en tercer grau penitenciari i, actualment, continua treballant, gràcies al règim obert del qual gaudeix.

Queixa 733/91 Això és justícia?

La senyora M.G. es dirigeix al Síndic demanant una solució al greu problema que se li planteja.

El seu marit, M.M., va ser condemnat a una pena de dos anys, quatre mesos i un dia de presó per un delictes de lesions comès l'any 1983. Aleshores era addicte a l'heroïna.

Es van casar i el seu comportament va canviar radicalment arran del naixement del primer fill.

L'any 1988 es va sotmetre a un tractament de desintoxicació i des de llavors, no tan sols no ha tornat a recaure en la malaltia, sinó que treballa regularment i han tingut un altre fill.

L'any 1991 el Tribunal Suprem va confirmar la primera sentència i va haver d'ingressar a la presó.

La seva muller, sola, sense feina i amb els dos fills a càrrec seu, havia d'encarar els deutes adquirits en comprar un habitatge. L'angoixa que el seu marit, a la presó, no recaigués en la temuda drogaaddicció ho agreujava encara més.

La Sala va denegar la suspensió de l'execució de la pena i l'expedient d'indult encara està en tràmit.

Queixa 837/91 Un fet d'adolescent no pot marcar una vida

J.E. i P.V., uns pares desesperats per la situació en què es troba el seu fill, es dirigeixen al Síndic.

L'any 1985, el jove va cometre un delictes de robatori amb intimidació, pel qual va ser condemnat a la pena de quatre anys, dos mesos i un dia (aleshores tenia 19 anys i mai no havia comès cap altre delictes).

Tot pensant-se que el Tribunal revocaria la sentència, va demostrar seguir una vida normalitzada, va fer el servei militar i treballà per a diverses empreses.

Estava arreglant un pis que acabava de comprar amb la finalitat de casar-se amb la seva promesa i formar una família quan, el dia 4 de març de 1991, dos policies el van anar a buscar tot informant-lo que el Tribunal Suprem havia confirmat la sentència i havia d'ingressar a la presó.

La Sala va desestimar la sol·licitud de suspensió de la pena i l'expedient d'indult resta en tràmit.

L'agost de 1991 va ser classificat en tercer grau penitenciari.

Queixa 1211/89 S'ha fet justícia

D.C. es dirigeix al Síndic exposant la seva situació:

El 23 d'octubre de 1989 el Tribunal Suprem va ratificar la sentència de la secció 2a. de l'Audiència de Barcelona que, per dos delictes de tinença il·lícita d'armes, l'any 1984, l'havia con-

demnat a la pena d'un any de presó menor i sis anys i un dia de presó major, i, pel de falsedat en el document d'identitat, a la de dos mesos d'arrest major.

Al llarg d'aquests cinc anys no havia tornat a cometre cap delictes, s'havia casat i era pare de dos fills. Treballava a un Ajuntament com a contractat laboral.

La secció 2a. de l'Audiència Provincial de Barcelona va dictar una resolució en la qual s'acordava la suspensió de l'execució de la pena mentre es tramitava l'expedient d'indult.

L'1 de juny de 1991 va comparèixer a la nostra Institució per tal de comunicar personalment al Síndic que el Consell de Ministres li havia concedit l'indult sol·licitat.

II. SITUACIÓ ACTUAL DE L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA

1. Introducció

És molt lamentable haver de deixar constància reiteradament a l'Informe anual d'aquesta Institució del mal funcionament de la nostra Administració de Justícia.

Una «lenta» i «mala» resolució dels problemes seria la síntesi que resumiria la majoria de queixes rebudes. Aquest mal funcionament en l'Administració de Justícia, ja ben arrelat en l'ànim dels ciutadans, és palès entre l'opinió pública. Els mitjans de comunicació se n'han fet igualment ressò.

La lentitud als nostres jutjats i la precarietat de mitjans humans, materials i estructurals conformen la situació del panorama judicial actual.

Tot plegat es tradueix inevitablement en una desconfiança dels ciutadans davant la justícia i en un deteriorament de la bona imatge que el poder judicial ha de tenir.

L'actual nombre de jutjats encara és insuficient. La mobilitat de jutges, secretaris i altre personal és contínua.

Els magistrats, després d'afirmar que la sobrecàrrega de treball repercuteix en un endarreriment «vergonyós» dels assumptes, reclamaven la creació de dotze jutjats més de la jurisdicció civil i tres de família.

Tres exemples poden ser clars exponents del problema:

El cos de secretaris judicials va fer vaga tres dies (això va comportar l'ajornament d'unes cinc mil vistes) en protesta pel text de l'avantprojecte de reforma de la Llei Orgànica del Poder Judicial.

La fiscal adscrita al jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 4 de Cerdanyola denuncià davant el fiscal cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya «la situació caòtica i desesperada» que viu aquest jutjat: 2.400 expedients de faltes corresponents a l'any 1989 que encara no s'han començat a tramitar (amb el gravíssim problema de prescripcions que se'n segueix); 1.000 assumptes de l'any 1988 encara en tràmit, i 1.500 més d'anys anteriors, igualment pendents d'execució.

Al llarg de 1991 van canviar de magistrat titular 44 jutjats, mentre que la mobilitat en el cos de secretaris, encara més accentuada, afectà 55 jutjats. Si tenim en compte que aquestes dades es refereixen exclusivament a la ciutat de Barcelona, no costarà gaire de tenir una idea del que aquest problema representa, ja que la mobilitat en els jutjats «de províncies» encara és més alta.

Els exemples podrien ser molts més, però la finalitat d'aquest informe i el poc espai del que disposem priva citar-ne més.

Als problemes exposats cal afegir la manca de mitjans materials i tècnics, a part la precarietat de les instal·lacions de molts jutjats.

Ens trobem que, al cap de gairebé dos anys des de l'aprovació de la «reforma Múgica», els problemes no tan sols continuen, sinó que s'han agreujat, vist que aquesta reforma ha significat la creació «sobre el paper» de nous jutjats, que, en la majoria de casos, o bé no tenen edificis on emplaçar-se o no disposen de la plantilla de personal mínima.

Així doncs, a l'Audiència de Barcelona hi ha pel cap baix un mínim de vuit ciutats que tenen diversos jutjats de Primera Instància i Instrucció creats de cap i de nou, però sense local, i encara es dona el cas que el personal nou que hi era destinat, en el moment d'anar-hi a prendre possessió del càrrec, se'n va haver de tornar a casa i esperar que l'edifici s'acabés de construir.

La situació que acabem d'exposar no és pas desconeguda pels qui en són responsables. No fa gaire, el president del Consell General del Poder Judicial reconeixia que la lentitud de la nostra Justícia és gravíssima.

També el president del Tribunal Constitucional manifestava la imperiosa necessitat d'introduir reformes a la legislació, a fi d'evitar el col·lapse imminent d'aquest Tribunal a causa del gran nombre de recursos d'empara que havien de substanciar (la gran majoria interposats a conseqüència del mal funcionament de l'Administració de Justícia) i que augmentaven cada any entre un 15 i un 20%.

Davant aquest panorama, aquí tot just esbossat, no és sorprenent haver d'afirmar que l'Administració de Justícia funciona malament, sinó que el que crida veritablement l'atenció és que ni tan sols funcioni.

2. Drets fonamentals afectats

De la caòtica situació que acabem d'exposar (només n'hem posat uns exemples) es dedueix que la lentitud i l'endarreriment són la primera conseqüència d'aquest funcionament anormal que ha de suportar el ciutadà.

Aquesta lentitud conculca els drets de que el procés transcorri en un «termini raonable», reconegut a l'art. 6.1 de la Convenció Europea per a la protecció dels Drets Humans, i el dret a un procés «sense dilacions indegudes», reconegut a l'art. 24.2 de la Constitució.

2.1. El dret a un procés en un termini raonable (art. 6.1 CEDH)

L'art. 6.1 de la Convenció Europea per a la protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals (CEDH), aprovada a Roma el 4 de novembre de 1950, estableix el dret fonamental a un procés dins un «termini raonable».

El fet que aquest dret s'inclogui en un text com el de la CEDH demostra clarament com ha arrelat en la consciència jurídica el convenciment que una justícia tardana equival a una denegació de la justícia. La inclusió d'aquest dret en el text esmentat té una gran importància perquè el text de la CEDH forma part del nostre dret intern, és a dir, ha estat incorporada al

nostre ordenament jurídic en virtut de l'art. 96.1 de la Constitució.

A més, segons el que disposa l'art. 10.2 de la Constitució, la interpretació que en fan els òrgans d'aplicació de la CEDH és, d'alguna manera, vinculant per als tribunals espanyols, en el sentit que constitueix l'element preferent d'interpretació de les normes de la Constitució que reconeixen drets fonamentals i llibertats públiques. Així ho ha reconegut expressament en nombroses ocasions el Tribunal Constitucional, i concretament pel que fa a l'art. 6.1, ha tingut molt en compte la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans per interpretar el «dret a un procés sense dilacions indegudes».

2.2. El dret a un procés sense dilacions indegudes (art. 24.2 de la Constitució)

De la mateixa manera que el TEDH s'ha enfrontat amb la clàusula del termini raonable, el Tribunal Constitucional ho ha fet amb el dret a un procés sense dilacions indegudes, consagrat per l'art. 24.2 CE.

La durada raonable dels processos té una protecció ben reforçada com és la possibilitat de tutela mitjançant el recurs d'empara, malgrat que, com veurem, la tutela del Tribunal Constitucional es limita a la declaració de la violació del dret i la seva restauració.

El Tribunal Constitucional ha afirmat taxativament que l'art. 24.2 no ha constitucionalitzat el que s'ha anomenat «dret als terminis». Dit d'una altra manera: el sol incompliment dels terminis processals establerts per la llei no implica pas, en ell mateix, una violació del dret a un procés sense dilacions indegudes.

La segona aportació del Tribunal Constitucional, que a més marca una diferència entre l'art. 24.2 CE i l'art. 6.1 CEDH, ha estat el fet de destacar el matís o caràcter objectiu del concepte de dilacions indegudes, en el sentit que està absolutament deslligat de la culpabilitat dels titulars dels òrgans jurisdiccionals. Perquè una dilació sigui indeguda no és necessari que sigui imputable a la conducta negligent del jutge o dels magistrats.

A més, el Tribunal Constitucional expressa que l'excés de treball no justifica la dilació, perquè «no es pot concedir força derogatòria dels preceptes constitucionals a una pràctica generalitzada i habitual».

D'altra banda, el Tribunal Constitucional no sembla distingir, com el TEDH, entre endarreriments conjunturals i estructurals, o, si més no, no ho fa clarament. En cap cas no justifica la dilació per deficiències del servei, però s'ha referit al que es pot denominar «deficiències estructurals de l'Administració de Justícia», per aclarir que no és el ciutadà concret qui ha de suportar les conseqüències d'unes estructures insuficients i caduques.

Un altre aspecte important i nou, encara que desafortunat, de la jurisprudència constitucional sobre les dilacions indegudes és l'aportació del criteri de l'estàndard mitjà de duració dels processos de la mateixa naturalesa. La sentència del Tribunal Constitucional 5/1985 de 23 de gener estableix:

«La complexitat del litigi, la conducta dels litigants i de les autoritats i les conseqüències que del litigi presumptament demorat se segueixen per a les parts són, certament, criteris amb els quals s'ha d'omplir el concepte de termini raonable. Altres

critèris són els patrons i els marges ordinaris en els tipus de procés de què es tracta, o en altres termes, l'estàndard mitjà admissible, per proscriure dilacions que l'excedeixin.»

La millor crítica a aquest criteri la fa el mateix president del Tribunal Constitucional, el Magistrat Tomás y Valiente en el vot particular a STC 5/1985:

«... tampoc no val l'estimació dels estàndards mitjans d'actuació i rendiments normals en el servei de justícia, i això perquè, en primer lloc, la freqüent tardança excessiva del servei de justícia no es pot reputar "normal", ja que el que és normal és el que s'ajusta a la norma, no pas el que hi és contrari, ni que sigui el més freqüent; i en segon terme, perquè si continués "in crescendo" el temps i la generalització de l'incompliment en el rendiment del servei de justícia, i s'hagués d'agafar com a regla per mesurar el respecte o la violació del dret a un procés sense dilacions indegudes, aquest mateix fet anormal, però general, equivaldria a deixar buit el contingut essencial del dret fonamental».

L'últim punt d'interès en la jurisprudència constitucional respecte al contingut del dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes és el relatiu a l'execució de sentències.

És coneguda la doctrina del Tribunal Constitucional segons la qual dins del dret a la tutela judicial (art. 24.1 CE) s'integra el dret a l'execució de sentències i resolucions fermes. El que el Tribunal Constitucional afirma respecte a l'execució és que també s'ha de produir sense dilacions indegudes, és a dir, que el dret de l'art. 24.2 CE inclou tant els processos declaratius com els d'execució.

Segons el Tribunal Constitucional, en virtut del principi d'exclusivitat de la funció jurisdiccional, la responsabilitat de l'execució en un temps raonable correspon als jutges i tribunals, que han d'adoptar mesures eficaces per assegurar-ho.

3. El restabliment del dret al ciutadà

El ciutadà no en pot tenir prou amb la simple declaració que reconegui que, efectivament, en la tramitació de la seva causa li ha estat vulnerat el dret a un procés sense dilacions indegudes.

És del tot necessari rescabalar el perjudicat. El temps perdut és irrecuperable, però el dany ocasionat per aquesta pèrdua bé ha de ser reparat d'una manera o altra.

3.1. El Tribunal Europeu de Drets Humans

A part la importància doctrinal i l'autoritat moral que caracteritzen les seves resolucions, el TEDH, conscient que la simple declaració de vulneració d'un dret fonamental no seria prou significativa si no anava acompanyada d'un mecanisme de protecció, té una notable peculiaritat: pot condemnar als Estats a satisfer als perjudicats per una violació del Conveni (art.50 CEDH).

D'aquesta manera el CEDH preveu una possible responsabilitat patrimonial de l'Estat.

La sentència del TEDH del 7 de juliol de 1989 en el cas Sanders va constituir la primera condemna de l'Estat Espanyol per violació del dret al procés en un termini raonable.

Aquesta sentència és altament significativa, no tan sols perquè va ser la primera condemna de l'Estat Espanyol per viola-

ció de l'art. 6.1 CEDH, sinó també pel fet que judica un cas que ja havia estat objecte d'un recurs d'empara per violació del dret a un procés sense dilacions indegudes.

El Tribunal Constitucional, en la sentència 5/1985, del 23 de gener, va rebutjar el recurs, però allà on el mateix Tribunal Constitucional havia estimat que no hi havia dilacions indegudes, el TEDH va trobar que el termini raonable s'havia sobrepassat, sobre la base de la no acceptació, per part d'aquest tribunal, del criteri dels estàndards mitjans com a elements justificatius de la dilació.

3.2. El Tribunal Constitucional

Segons l'art. 55.1 LOTC, la sentència que atorga l'empara ha de restablir el recurrent en el seu dret o llibertat, amb l'adopció, si escau, de les mesures apropiades, per poder conservar aquell dret o llibertat.

El punt realment controvertit és si entre les mesures de «restabliment del recurrent en la integritat del seu dret» hi entra la indemnització dels danys i perjudicis derivats de les dilacions indegudes.

La sentència del Tribunal Constitucional 50/1989, del 21 de febrer declara:

«El dret a ser indemnitzat per la dilació, contingut en el mateix mandat de l'art. 121 de la Constitució Espanyola i exercible conforme als articles 292 i següents de la Llei Orgànica del Poder Judicial, no és invocable en ell mateix, i encara menys quantificable en la via d'empara constitucional, per tal com aquest tribunal no és competent en aquesta matèria, segons es dedueix de l'art. 58 de la LOTC, i aquesta decisió no pot ser inclosa en les previsions de l'art. 55 de la dita Llei Orgànica».

Així, doncs, no és pas que el Tribunal Constitucional no pugui concedir directament la indemnització, sinó que no pot ni tan sols declarar el dret a ser indemnitzat en els termes que la llei estableix. Havent-hi, segons el mateix tribunal, una estricta connexió entre l'art. 24.2 i l'art. 121 CE, la pretensió indemnitzatòria per dilacions indegudes s'ha d'encarrilar per la via de l'art. 121 de la Constitució Espanyola. Es planteja així una delicada connexió entre dilacions indegudes i funcionament anormal de l'Administració de Justícia, o més ben dit, entre recurs d'empara i petició de responsabilitat de l'Estat.

4. La responsabilitat patrimonial de l'Estat

La regla tradicional de tots els ordenaments europeus ha estat durant molt de temps l'absoluta irresponsabilitat patrimonial de l'Administració. No va ser fins a l'adveniment del constitucionalisme i de l'Estat de Dret que, molt lentament, aquest principi començà de ser posat en qüestió. El procés, tanmateix, no ha estat privat de notables obstacles doctrinals i, sobretot, jurisprudencials. En molts casos, la distància entre el que la llei sosté i l'aplicació pràctica que se'n fa ha estat molt lluny del que era de desitjar.

Però tot i les dificultats, l'acceptació del principi de responsabilitat de l'Estat per actuacions administratives és un fet indiscutible en l'actual estat d'evolució dels ordenaments moderns.

4.1. L'art. 121 CE i els arts. 292-297 de la LOPJ

La introducció en l'ordenament espanyol d'un precepte de rang constitucional com l'art. 121 CE, va constituir una notòria novetat. Aquest article disposa:

«Els danys causats per error judicial, com també els que siguin conseqüència del funcionament anormal de l'Administració de Justícia, donaran dret a una indemnització a càrrec de l'Estat, conforme a la llei.»

El desplegament legal d'aquest article s'ha efectuat en els arts. 292 a 297 de la Llei Orgànica del Poder Judicial.

La característica fonamental de la regulació introduïda per la LOPJ és l'establiment d'un sistema de responsabilitat directa i objectiva de l'Estat-jutge. La responsabilitat és directa, perquè l'Estat respon en via principal i per fet propi. No es tracta pas d'una responsabilitat subsidiària de l'Estat respecte a la dels jutges o altres funcionaris de l'Administració de Justícia. La responsabilitat és objectiva, perquè sorgeix amb independència de la culpabilitat de l'agent causant del dany; és a dir, que l'Estat és responsable fins i tot respecte a danys fortuïts o anònims.

La responsabilitat neix sempre que es donin les condicions següents:

a) Un comportament danyós, susceptible de ser qualificat d'error judicial o de funcionament anormal de l'Administració de Justícia.

b) Que el dany sigui injust, o sigui, que el perjudicat no tingui el deure jurídic de suportar-lo.

c) Una relació de causalitat entre el comportament danyós i el dany injust, considerant que només la força major, en la mesura que és un element de fractura del nexa causal, eximeix l'Estat.

Tenint en compte que els requisits del dany i del nexa causal no constitueixen especialitats respecte a cap altre cas de responsabilitat de l'Estat, ens interessa l'anàlisi dels títols d'imputació, concretament què cal entendre per «funcionament anormal de l'Administració de Justícia».

4.2. L'endarreriment com a paradigma de funcionament anormal de l'Administració de Justícia. Diferència amb el dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes

Si en alguna cosa hi ha unanimitat i si hi ha quelcom que s'hagi afirmat fins a la sacietat en relació amb la noció de funcionament anormal de l'Administració de Justícia, és que el supòsit típic de la dita anormalitat és constituït pels endarreriments en les actuacions judicials. La protecció del justiciable no és, però, una mera declaració constitucional sinó que s'ha previst un mecanisme per a fer-la efectiva.

Sobre aquest sistema de responsabilitat cal fer les següents consideracions:

L'òrgan competent per resoldre les reclamacions per funcionament anormal de l'Administració de Justícia és el ministre de Justícia, havent vist l'informe previ del Consell d'Estat. Aquest fet ha estat doctrinalment molt criticat, ja que no és acceptable que el poder executiu jutgi sobre el funcionament del poder judicial.

La doctrina considera que la competència hauria de ser atribuïda al CGPJ.

El mateix Consell d'Estat va considerar que era el CGPJ qui havia d'emetre un informe en els expedients sobre responsabili-

tat de l'Estat per funcionament anormal de l'Administració de Justícia. I encara més: el Consell d'Estat estimà també que el parer del CGPJ s'hauria de considerar decisiu quant a la concreció sobre l'existència o inexistència del funcionament anormal.

El Consell General en els informes emesos manté la tesi següent:

«L'endarreriment, com a supòsit típic de funcionament anormal de l'Administració de Justícia, ha de ser valorat amb els criteris establerts per la jurisprudència del TEDH i del Tribunal Constitucional sobre el dret a un procés en un termini raonable o sense dilacions indegudes.»

Amb això es fixa una identificació entre endarreriment com a funcionament anormal i dilacions indegudes, que, en cada cas, equival a apreciar, amb una gran discrecionalitat, els patrons ja coneguts de la jurisprudència europea i constitucional. En síntesi, segons la interpretació del CGPJ, no tot endarreriment és anormal, sinó que ho és tan sols l'endarreriment amb entitat suficient:

«...l'anomalia a què es refereix l'article 292 LOPJ no s'identifica amb l'incompliment dels terminis processals, sinó amb una situació de demora totalment injustificada i fora dels termes corrents.»

Igualment, el CGPJ interpreta que un volum de treball excessiu en els òrgans jurisdiccionals implica que els endarreriments produïts no són anormals als efectes de l'art. 121 CE, vist que els assumptes es resolen amb la rapidesa (més aviat amb la lentitud) que la realitat permet.

Els raonaments del CGPJ són d'aquest tenor:

«...no tot endarreriment pot ser considerat anomalia que es pugui incloure dins l'art. 292 de la Llei Orgànica del Poder Judicial, perquè pretendre una aplicació automàtica i indiscriminada dels terminis processals emmenaria a la conclusió que la gran majoria de procediments generessin dret a indemnització a càrrec de l'Estat, ja que són escassos els que es descabdellen amb puntualitat, i quan la llei esmentada concedeix aquestes indemnitzacions parteix de realitats, pel qual motiu no s'han de considerar anormals unes situacions que són les que ordinàriament es produeixen. Tota una altra cosa és que la cota de demora que es pot considerar no desitjable, perquè no es pot ignorar que n'hi ha, sigui superada en major o menor mesura; en aquest cas s'entra en el terreny d'allò que podem qualificar d'anormalitat indemnitzable perquè s'ha denegat al ciutadà la resposta judicial en un termini raonable.»

«...el cas concret examinat no inclou cap situació de la qual es pugui deduir dret a indemnització, vist que l'Administració de Justícia ha funcionat dins les possibilitats reals d'actuació.»

«...no cal dir que aquesta anormalitat no és simplement i amb caràcter automàtic deduïble de la inobservança dels terminis processals, perquè, en si, això no comporta una actuació defectuosa dels serveis judicials, sinó el resultat objectiu d'una estructura sobrepasada en les seves possibilitats per l'elevat nombre d'assumptes que té a càrrec seu.»

«...aquesta tramitació no es pot doncs considerar de cap manera afectada d'una demora que doni lloc a indemnització, sinó ajustada a un termini raonable, tret que es pretengui partir d'uns supòsits utòpics i exigir resultats irrealitzables, a la vista del volum de treball que suporten els organismes jurisdiccionals que hi han intervingut i en la qual situació es troben igualment un elevat nombre de jutjats i tribunals de la nació.»

Tals afirmacions però, qüestionen la validesa del mecanisme de protecció legalment previst (la responsabilitat patrimonial de l'Administració de justícia) per fer front als perjudicis derivats de les lentituds processals i com a garantia per al bon funcionament de l'Administració de Justícia. Caldria, doncs, modificar els criteris interpretatius o bé el mateix text legal perquè compleixi la finalitat per a la qual fou creat.

5. Les últimes reformes en l'àmbit de l'Administració de Justícia

Si tenim en compte que el Dret Processal és el que marca el «camí» que ha d'anar seguint tot expedient fins a arribar a la resolució final, no ens costarà d'adonar-nos de la importància que això revesteix; de manera que si el procés mateix ja estableix mecanismes ràpids i eficaços, el «camí» es podrà fer sense esmerçar-hi tant de temps, i sense que això hagi de privar el ciutadà de les garanties necessàries.

Partint, doncs, de la gran importància d'aquestes lleis per al bon funcionament de l'Administració de Justícia, cal adaptar les vigents a les noves necessitats, sobretot pel que fa als aspectes organitzatius.

En aquest sentit, ja és un defecte secular de creure que les solucions als problemes de l'Administració de Justícia han de venir per la via legislativa; tanmateix, l'evidència ens ensenya que els problemes no es resolen pas legislant més, sinó, en tot cas, organitzant millor.

En tenim un exemple ben clar en l'última reforma processal penal que introduí el procediment abreujat mitjançant la L.O. 7/88 de 28 de desembre, i la creació dels nous jutjats penals.

Entre les finalitats d'aquesta llei, es preveia d'agilitar els procediments i «descarregar» de feina les audiències provincials. A part que els tràmits no n'han resultat agilitats, perquè la majoria de jutjats no tenen prou mitjans, el resultat ha estat que, si bé el volum de treball de les sales penals s'ha reduït considerablement, ara, el punt crític de l'Administració de Justícia són els nous jutjats penals, que jutgen el 80% dels delictes.

Així doncs, el problema continua essent el mateix, si bé traslladat de les audiències als jutjats.

En el moment de publicar aquest informe ja deurà haver entrat en vigor (o faltarà poc perquè hi entri) una nova reforma processal penal: l'anomenada «lleï de judicis ràpids».

Aquest projecte, que «sobre el paper» és digne d'elogi, pot ser, tanmateix, la gota d'aigua capaç de fer vessar el vas de l'Administració de Justícia. En aquest sentit, la Junta de Jutges de Barcelona ja ha advertit que aquest procediment serà totalment inviable si les mesures legislatives no van acompanyades de la infraestructura necessària i d'una adequada planificació. Però no és això sol: l'entrada en funcionament de la nova lleï pot produir el col·lapse dels jutjats d'instrucció existents, perquè, incrementant-se la freqüència de les guàrdies, els magistrats i secretaris només disposaran de tres dies la setmana per atendre els assumptes del seu propi jutjat. Tot plegat sense pensar que el magistrat o el secretari no es vegin obligats a portar dos jutjats alhora, ja que en aquest cas, a més a més de correspondre'ls dues guàrdies la setmana, només tindran un o dos dies per atendre els assumptes del seu jutjat.

Per acabar, insistim que el problema de l'Administració de Justícia no es resol legislant i prou; i encara menys amb lleis que no aborden la totalitat del problema i que resulten utòpiques i destinades a l'incompliment, perquè no s'hi tenen en compte els mitjans de què es disposa per poder-les portar a la pràctica.

Queixes 669/91 i 752/91

No hi ha mitjans

Aquestes queixes, promogudes pel Col·legi d'Advocats de Reus i per un gabinet jurídic, fan palesa la manca de mitjans materials i de personal en els jutjats de Reus i en el de Primera Instància i Instrucció núm. 1 de Cerdanyola, respectivament.

Aquesta precarietat de mitjans provoca, segons els promotors de les queixes, que aquests jutjats es trobin pràcticament paralizats, la qual cosa deixa buit de contingut el dret constitucional a la tutela judicial efectiva.

Queixa 957/91

Quan cobraré?

El senyor J.R. exposa la seva indignació davant la dilació judicial a executar una sentència.

El juliol de 1988 va ser víctima d'un accident de circulació, arran del qual es va celebrar el corresponent judici de faltes al Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 1 de Vic.

Dictada la sentència el 8 de març de 1990, es condemnava una companyia d'assegurances a pagar-li una indemnització.

El mes d'octubre de 1991, malgrat haver comparegut diverses vegades al jutjat, encara no havia cobrat res.

Queixes 648/91, 929/91 i 797/91

El judici no arriba mai

Els promotors d'aquestes queixes denunciaven la lentitud de diversos jutjats a tramitar els seus expedients.

Tots els interessats van presentar les corresponents denúncies ja fa dos, tres i cinc anys respectivament, i cap d'ells encara no té assenyalat el dia del judici.

Queixa 781/91

Dilació i prescripció

La senyora N.T. exposa la seva perplexitat pel fet que la inactivitat del jutjat hagi provocat la prescripció d'una falta.

El 25 de juliol de 1989 va presentar un escrit de querella al Jutjat de Districte núm. 2 de Manresa. El 22 de novembre de 1990 es va celebrar el judici i el denunciat, que hi va ser condemnat, va impugnar la sentència al·legant la prescripció de la falta.

L'Audiència de Barcelona va revocar aquesta sentència pel fet que des que es va interposar la querella (26-7-89) fins que el jutjat va fer la primera actuació (21-6-90) s'havia excedit el termini previst en el Codi Penal per a la prescripció de les faltes.

3. La desprotecció de la víctima

Un nombre important de consultes ateses per la nostra Oficina d'Atenció i Informació al Ciutadà i diverses queixes escrites fan referència a la situació de desprotecció en què es cau quan, havent resultat perjudicat per un acte d'altri, el ciutadà es veu obligat a posar-ho de manifest davant l'Administració judicial per reclamar-ne el rescabament de danys o perjudicis.

En l'Informe de 1988 vam incloure unes reflexions relatives a la desprotecció de la víctima. Per la seva actualitat les reproduïm en la seva major part, perquè creiem que després de tres anys s'ha avançat ben poc i els problemes persisteixen.

Dèiem que utilitzem l'expressió de «víctima» per indicar el subjecte passiu d'un delictes; la persona més perjudicada per un fet il·lícit penal o per un acte contrari a la legalitat.

El Codi Penal vigent estableix (art. 19) que tota persona criminalment responsable d'un delictes o falta també ho és civilment.

D'altra banda, el Codi Civil estipula (art. 1092) que les obligacions civils nascudes dels delictes o faltes es regiran per les disposicions del Codi Penal. Queda clar, doncs, que és aquest cos legal el que ha d'orientar la normativa protectora del ciutadà lesionat en els seus drets i interessos legítims.

Ara bé les úniques previsions del Codi Penal són les del Capítol II del Títol II del Llibre I, sota la rúbrica «Les persones responsables civilment dels delictes i de les faltes» (art. 19 a 22) i les del Títol IV del mateix Llibre I amb el títol «De la responsabilitat civil i de les costes processals» (art. 101 a 111).

Aquestes previsions del Codi Penal són completades per un dispositiu processal que ha de constituir el vehicle per fer efectives aquestes responsabilitats de la manera més econòmica per al perjudicat.

No hi ha altres previsions relatives al dret de la víctima o la seva protecció, llevat del cas dels accidents de circulació i alguna previsió especial en algun delictes relatiu a l'honor. En la majoria d'ocasions, però, la responsabilitat civil declarada queda reduïda a una platònica declaració, a causa de la insolvència del reu.

Tampoc no modificava els criteris anteriors el Projecte de Llei d'actualització del Codi Penal, que es va presentar el 1988.

Remarcàvem que amb motiu d'aquesta presentació, el Col·legi d'Advocats de Madrid («Boletín» núm. 3/1988) va publicar el text de la conferència del doctor Hans Joachim Schneider, catedràtic de la Universitat de Münster (República Federal d'Alemanya), pronunciada en el seminari de Dret Penal del Col·legi Universitari de San Pablo (CEU).

En aquest text s'introdueix el principi «victimològic» i s'estudia l'evolució del concepte de pena en els diferents cossos legislatius per fer-nos notar que la desprotecció de la víctima afecta els seus drets fonamentals.

Les organitzacions internacionals i supranacionals, preocupades pel problema, ja han donat directrius i fet recomanacions perquè els Estats prenguin mesures i modifiquin, si cal, la legislació penal.

La Comissió Europea per a problemes criminals (European Committee on Crime Problems) del Consell d'Europa va decidir crear una comissió especial d'experts en victimologia i en política criminal i social. La seva comesa seria d'elaborar unes recomanacions per a la millora de la protecció de les víctimes del delictes.

Aquesta Comissió va iniciar els treballs a començament de 1982. Després de diversos estudis, la Comissió Especial va formular unes propostes sobre la possibilitat d'elaborar programes, avui ja en vigor, d'ajuda i tractament de les víctimes. Aquests treballs es van enllestir per la primavera de 1987.

No obstant això, el juny de 1985 el Consell de Ministres del Consell d'Europa va aprovar les primeres recomanacions per a la millora de la situació jurídica de les víctimes en el dret i en procediment penal i es demanà que els Estats membres les adoptessin.

Els aspectes que creiem més importants de les recomanacions són:

«— Si la víctima d'un delictes s'adreça a la policia, ha de ser tractada de manera que no pateixi cap dany psíquic addicional; se li han d'indicar les possibilitats de rebre ajut material, mèdic o psicològic, tant en institucionas públiques com privades; a més, ha de ser informada dels seus drets a la reparació de l'autor i, donat el cas, de l'Estat;

»— En el moment de decidir sobre la formalització de l'acusació contra l'inculpat, la Fiscalia ha de considerar si aquest darrer ha complert les seves obligacions de reparació pel que fa a la víctima;

»— La víctima ha de ser interrogada, en tots els moments del procediment, de manera considerada i respectuosa: cal actuar-hi de manera que no es lesionin els seus drets ni el seu honor; de la mateixa manera, els infants i les persones que pateixen lesions psíquiques o corporals han de ser interrogats en presència dels pares o representants legals; aquestes recomanacions tenen per objecte la protecció de la víctima d'una "victimització" secundària o addicional que li podria provocar la "justícia penal";

»— La sanció que s'imposi a l'autor s'ha d'adaptar a les necessitats de la víctima: en primera línia s'ha de situar la reparació del dany causat pel fet punible; no s'ha de facilitar un títol executiu a la víctima, contra l'autor, sinó que s'ha de vetllar perquè la reparació sigui part de la condemna;

»— A l'autor disposat a la reparació del dany se li ha de proporcionar la possibilitat real d'elaborar per si mateix el pla i els mitjans necessaris per al compliment de l'obligació d'indemnitzar la víctima; així l'autor tindrà la possibilitat de reinserir-se a la societat per ell mateix; la pena de privació de llibertat s'ha d'imposar com a darrera solució i sempre que no n'hi hagi cap altra de viable;

»— Per suspendre condicionalment l'execució d'una pena privativa de llibertat cal tenir en compte el grau de reparació dels danys causats;

»— El tribunal sentenciador ha de disposar de la possibilitat d'ordenar la reparació del dany produït per l'autor com una sanció pròpia i independent; a més ha d'assenyalar a la víctima, amb temps suficient, la possibilitat de fer valer, dins del procediment, els seus drets d'indemnització contra l'autor;

»— La informació pública sobre el judici o el procés en general s'ha de fer de manera que no lesioni l'esfera privada de la víctima i, arribat el cas, serà recomanable mantenir en secret el seu nom;

»— Les mateixes previsions cal adoptar en els casos en què estigui en perill la seguretat personal de la víctima;

»— També es considera la necessitat d'estudiar la inclusió de processos no oficials adreçats a la conciliació entre víctima i autor sense necessitat d'un procediment judicial formal;

»— Finalment, les recomanacions es pronuncien a favor de la previsió de mesures adequades per a la protecció de la víctima i els seus familiars davant possibles venjances de l'autor».

Aquests eren els nostres punts de vista l'any 1988.

Sembla que aviat serà presentat un nou avantprojecte de Codi Penal i és d'esperar que aquesta vegada la norma inclogui les garanties necessàries de protecció a la víctima.

Mentrestant, les iniciatives de les administracions i les modificacions normatives adoptades no han fet canviar en essència la nostra opinió.

És cert que hem pogut observar que ha millorat l'organització de les comissaries de policia i oficines on s'han de presentar les denúncies, i s'ha de valorar positivament l'esforç de les administracions i de les organitzacions professionals dels membres de les policies que ha permès que es duguessin a terme experiències com la creació d'oficines mòbils on presentar denúncies i reciclatges professionals a fi que el funcionari pugui oferir un millor servei al públic.

Tot i això, no hem deixat de rebre moltes queixes per les llargues hores que cal esperar per presentar denúncies i la manca d'agilitat de la burocràcia.

Com a exemple podem recordar el que, en síntesi, deia un dels nostres comunicants: «Vaig anar a denunciar el furt d'un ràdio-cassette del meu vehicle, amb cap esperança de recuperar-lo i amb l'única finalitat de donar-ne còpia a la companyia d'assegurances. Vaig haver d'esperar dues hores abans de ser cridat pel comissari i, astorat, vaig observar com posava sis o set papers de calca donada la gran quantitat de còpies que li eren necessàries. Feia anys que no veia papers de calca perquè actualment hi ha mètodes més pràctics... En definitiva, després de dos dies de fer gestions vaig optar per deixar-ho córrer tot i comprar-me'n un altre. Amb tres mil pessetes vaig resoldre el problema i em proposo descomptar-les de la meva declaració de renda...»

Tampoc no ha estat acollida la recomanació de reparació prèvia a la víctima, ni s'ha pres cap determinació per evitar una «victimització» secundària o addicional que sovint provoca la «justícia penal».

Aquesta victimització secundària és la que més sovint es posa de manifest davant el Síndic. Hem observat que han desaparegut les queixes i les consultes sobre la «victimització» secundària per lesió durant el procés penal de l'honor de la víctima, dels infants o dels que pateixen lesions psíquiques o corporals, però se'ns han comunicat altres situacions que poden ser incloses en la recomanació que comentem.

Sovint a la víctima li són mostrades sense prou cura centenars de fotografies de possibles agressors, o ha d'assistir a successives sessions de reconeixement i formalitzar diverses vegades uns requeriments judicials reiteratius o que no tenen cap transcendència en el fons del judici.

Això mateix passa amb els testimonis, ja que són citats dues o tres vegades durant la instrucció del sumari i celebració de l'acte del judici oral. Aquestes situacions incomoden els testimonis i donen lloc a actituds de clara insolidaritat social i actes il·lícits penals que resulten impunes.

Com indiquem en el Tema I d'aquesta secció, en no haver-se donat lloc, de moment, a la suspensió condicional de l'execució de les penes privatives de llibertat, tampoc no s'han atès les recomanacions fetes sobre les previsions que a favor de la vícti-

ma cal fer per a la concessió d'aquest benefici a l'autor del delictes.

En definitiva podem dir que s'ha avançat molt poc en la situació descrita fa tres anys. Solament alguna actuació determinada, impulsada pels ajuntaments com el de Barcelona (on des de 1989 funciona l'oficina d'ajuda a les víctimes del delictes), o certes iniciatives del Departament de Justícia en col·laboració amb determinats col·legis professionals que han donat lloc a la creació del Servei d'Assistència i Orientació Social prop de l'oficina judicial, o bé les actuacions de la Fiscalia, són una manifestació de la presa de consciència de la necessitat d'oferir a la víctima el tracte jurídic adequat.

L'autor d'un delictes ha de respondre del seu acte davant l'Estat, i, en un Estat de dret, el mateix Estat ha d'emparar tots els ciutadans oferint a la víctima la reposició del seu dret, i al delinqüent la reinserció social.

Si el sistema jurídic no preveu una cosa i l'altra, la protecció la Justícia deixa de ser una virtut moral i esdevé un propòsit il·lusori.

4. Presó, drogodependència i reinserció social

Les afirmacions que conté l'exposició de motius de la Llei Orgànica General Penitenciària 1/1979, de 26 de setembre, i en general els principis rectoris que la informen, en el sentit d'atribuir a les penes privatives de llibertat una finalitat de prevencions especials tendents, entre altres objectius, a la reeducació i reinserció social dels condemnats, entenem que s'haurien de reconsiderar seriosament.

La proposta de reflexió sobre aquest punt parteix de la tangible realitat del fracàs que està significat la filosofia reeducadora de la normativa penitenciària aplicada en els diversos centres penitenciaris.

Sense entrar en consideracions sobre l'anàlisi rigorosa de l'evolució que determinats condicionaments socials hagin pogut tenir en la situació jurídic-penitenciària del país, com ara l'alt índex d'atur i l'aparició de bosses de marginació al voltant de les gran ciutats, on, indiscutiblement, es donen les condicions òptimes per a l'aparició del ferment de la delinqüència, considerem que el tràfic i consum de droga durant els darrers anys ha significat una alteració en els comportaments socials de prou entitat per obligar-nos a revisar el concepte de reinserció social que la normativa penitenciària propugna.

Diversos estudis sobre la població penitenciària conclouen que entre un 80% i un 90% dels ciutadans empresonats als centres penitenciaris hi estan per causes relacionades amb el consum o el tràfic de drogues. Aquesta dada, prou explícita, ha estat constatada per aquesta Institució durant les entrevistes tingudes amb els interns dels centres penitenciaris de Catalunya, com també pels escrits que ens adrecen en sol·licitud d'ajuda i suport.

Aquesta situació tan esfereïdora demostra la imperiosa i urgent necessitat d'establir uns programes més adequats per eradicar la droga de les presons.

No podem ignorar que l'arrelament del problema de la droga en el teixit social origina entre la nostra joventut una problemàtica d'imprevisibles conseqüències que ens obliga a reiterar als poders públics la recomanació d'establir tota mena de mesures

de combat contra el tràfic de substàncies narcòtiques i estupefaents. També hem d'insistir en la gran responsabilitat que pertoca als adults en el control i vigilància de les conductes i hàbits dels joves sotmesos a la seva custòdia.

Així doncs, si l'actual situació ens aboca a l'enfrotament seriós del problema de la droga en general, considerem que la lluita contra aquesta lacra s'ha d'intensificar dintre del món penitenciari. No es pot oblidar que les persones condemnades continuen essent ciutadans i que són mereixedores d'un tracte adient en funció de la incapacitat demostrada de conviure en una societat lliure, que no ha estat prou atenta a la seva situació o que no ha sabut donar-los la resposta adequada a les necessitats que els ha pogut plantejar la seva pròpia vida.

Amb aquest condicionant previ a què ens hem referit, no podem ignorar que la tasca de reinserció és encara més difícil i fa comprensible l'alt grau de fracàs dels programes d'inserció social que s'apliquen en els centres penitenciaris. La gran quantitat de problemes de tota mena que actualment afecten les nostres presons fa impossible que es pugui realitzar amb èxit la tasca de reeducar els ciutadans privats de llibertat; la massificació dels centres, la manca d'higiene i, en general, les condicions de vida a la presó no poden contribuir a fomentar raonablement la tasca de recuperació.

Si encara hi afegim la incidència dels efectes del consum de drogues en els recintes penitenciaris, hem de concloure que la reeducació i la inserció social dels interns, ara per ara, es converteix en una finalitat impossible d'assolir.

En relació amb la problemàtica de la drogodependència i el seu tractament en el món penitenciari, considerem prou important el pas fet per la Conselleria de Justícia de la Generalitat – Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació – amb la creació del «Programa d'atenció especialitzada per al tractament de conductes addictives en subjectes internats en els centres penitenciaris de Catalunya». Aquest programa, adreçat als interns penats que compleixen condemna en centres penitenciaris de Catalunya afectats per una dependència activa als opiacis, s'ha posat en pràctica actualment en el recinte penitenciari de Quatre Camins, dintre d'una unitat independent amb unes instal·lacions diferenciades. Els objectius generals del programa pretenen eradicar l'hàbit del consum de les drogues, la implantació de comportaments alternatius al consum i l'aprenentatge d'habilitats adaptatives. El programa també s'ha fixat per ampliar els seus objectius, crear programes paral·lels en coordinació amb els equips de tractament i sanitaris de la resta dels centres penitenciaris de Catalunya.

El programa es desenvolupa seguint un procés que s'inicia en qualsevol dels centres penitenciaris de Catalunya, on es fa una avaluació inicial amb l'objecte de seleccionar els interns drogado dependents que compleixin uns requisits que permetin l'aplicació del programa.

Aquesta avaluació és a càrrec dels equips professionals de cada centre en funció de la salut dels interns, situació penitenciària i condicions favorables d'adaptació a l'entorn social exterior de l'intern.

Un cop seleccionats, els admesos són traslladats al Centre Penitenciari de Quatre Camins, on durant dos mesos els professionals estudien i analitzen el seu comportament a fi de poder establir el programa de tractament més adequat a cada problemàtica, intentant reduir el consum d'estupefaents; al mateix

temps, es potencia l'aprenentatge i el manteniment de conductes alternatives i l'adquisició de nous hàbits.

Gradualment, els interns fan la preparació de la seva incorporació progressiva al món exterior amb control de les situacions de risc. Un cop assolits els aprenentatges i superada la fase de control amb l'auxili dels equips professionals, aquests ciutadans estaran preparats, un cop en llibertat, per inserir-se a la societat.

Els resultats d'aquest Programa encara no es poden avaluar, atesa la seva recent aplicació, però hi veiem un pas molt important en el tractament de la drogadoicció en el món penitenciari i hauria de ser l'inici d'un nou camí d'entendre la reinserció social.

Queixa 1613/91

El calvari dels pares dels toxicòmans

A mitjan desembre de 1991 va comparèixer a la Institució la senyora M.G., què ens exposà la seva situació.

La nostra comunicant, de mitjana edat, conviu amb el seu marit, d'avançada edat i afectat, des de l'any 1984, de diverses malalties (Parkinson, demència senil, incontinença, problemes psiquiàtrics,) que han comportat la seva invalidesa total, i posterior incapacitació civil, decretada l'any 1991. Actualment la senyora M.G. exerceix la tutela del seu marit.

També resideix en el domicili familiar un dels fills del matrimoni, de 23 anys, toxicòman, malalt de la sida, que ha estat causant d'un veritable calvari als seus pares.

La família solament disposa d'un ingrés mensual de prop de setanta mil pessetes en concepte de pensió d'invalidesa de l'espòs, i la compareixent, davant el precari estat de salut del marit i la conflictivitat familiar, no pot treballar fora el domicili conjugal.

El factor desencadenant de tota la problemàtica rau en la drogadoicció que des de fa més de deu anys afecta el fill. La família vivia en un poble de la rodalia de Barcelona, en una casa que s'havien pogut construir amb els estalvis de tota una vida treball. El fill, en les seves constants explosions d'agressivitat, va destruir tota la casa, fins al punt que la va fer inhabitable. Els pares no van poder assumir el cost de les reparacions.

Aquesta circumstància, juntament amb les contínues recriminacions i advertiments que els adreçaven els veïns, van determinar que la senyora M.G. es veiés obligada a malvendre la casa i traslladar el domicili a Girona, on va aconseguir adquirir un petit habitatge.

Durant aquest temps, la situació del fill s'ha agreujat considerablement, atès que a mitjan octubre de 1991, a conseqüència d'un accident, li fou amputada una part d'un peu, circumstància que obligà a internar-lo en un hospital públic.

Aquesta situació va ser aprofitada per la mare per tornar a exposar el cas del seu fill a l'assistent social de l'hospital on el tenia ingressat, amb l'esperança que es pogués trobar algun centre on fer-li iniciar un tractament de deshabitació de la droga.

Malauradament, un cop més l'assistent social li va haver de recordar la inexistència de centres públics aptes per a toxicòmans, la conveniència que voluntàriament el seu fill fes el tractament de rehabilitació en un centre dels que n'apliquen, si bé

la llista d'espera era molt llarga i... tot un seguit de consells que la senyora M.G. sap de memòria, ja que fa més de deu anys que cerca solució.

Mentre el fill va estar ingressat, el cap del departament mèdic va comentar a la mare que un cop fetes les cures indispensables, li haurien de donar l'alta, ja que amenaçava les infermeres i altre personal sanitari, robava medicaments i destorbava greument la tranquil·litat de la resta de malalts. La mare va entendre perfectament la situació, perquè des de feia anys era víctima de les extorsions, les amenaces i fins i tot de les agressions del seu fill per tal d'aconseguir diners amb què obtenir la droga.

En el moment de comparèixer la senyora M.G. a la nostra institució, la ferida del peu del seu fill, segons es despenia dels documents mèdics dels quals tenim constància, presentava plaques necròtiques, és a dir, indicis de perill de gangrena, situació a la qual s'havia arribat per les pròpies circumstàncies que l'envolten i no pas per cap negligència mèdica segons afirma contundentment la mare.

Amb idèntica contundència la senyora M.G. ens pregunta com és possible que cap institució no es pugui fer càrrec d'un jove toxicòman, malalt de sida, amb risc greu de contreure la gangrena i que per finançar-se la droga comet constantment robatoris, amb tot el perill que això comporta al mateix afectat, als pares i veïns i a la societat.

Els resultats obtinguts fins ara de les gestions que hem iniciat ens fan avergonyir:

— El fill de la nostra comunicant no pot ser obligat a seguir un tractament de desintoxicació, atès que és major d'edat i se li presuposa suficient discerniment i voluntat perquè ell decideixi.

— L'intent d'internar-lo en un centre psiquiàtric es va frustrar al cap de mitja hora d'haver-l'hi ingressat. Segons explicava la mare, el xicot no presenta cap patologia susceptible d'internament per motius psiquiàtrics.

— La incapacitació civil no s'ha intentat, perquè els advocats consultats per la mare han considerat que no prosperaria, i encara que s'aconseguís, no minvaria la greu problemàtica.

— Tot l'enfilall de causes judicials pendents que té aquest jove són per petits delictes de poca entitat i no permeten —ni és aconsellable— que un xicot amb aquesta problemàtica estigui reclòs en un centre penitenciari.

Ara per ara i mentre no trobem una solució, si no es vigila el peu, segurament pot desenvolupar una gangrena que el portarà a la tomba. Mentrestant, continuarà destruint la casa dels pares, amenaçant-los, agredint-los, ajudant-los a envellir més ràpidament.

La resta de la societat, els veïns, els que el tenen a prop, els que han estat víctimes dels seus petits robatoris no tenen temps ni ocasió de sentir-se avergonyits: la por i la impotència els ho impedeix.

La queixa resta oberta...

5. El món penitenciari a Catalunya

Des del 20 de febrer de 1984, que es van fer efectius els traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'administració penitenciària, previstos en el Reial Decret 3482/1983, de 28 de desembre, ha transcorregut un període de temps considerable que ha permès a la nostra Institució fer

un seguiment de tota la problemàtica que envolta el món penitenciari.

En informes precedents hem anat abordant les qüestions que des de les presons ens presentaven els interns i que hem considerat que s'havien d'afrontar amb rigor i rapidesa per tal de ser efectius i respectuosos amb els drets fonamentals dels reclusos.

Encara som lluny de sentir-nos satisfets amb la situació dels centres penitenciaris de Catalunya, però és cert que s'ha fet un pas considerable, sobretot en el problema de la massificació, encara que sembla que l'índex de la població penitenciària lamentablement augmenta a un fort ritme, que cal tenir en compte.

Les condicions higièniques i sanitàries han millorat ostensiblement, s'han fet reformes en infermeries, que, com la de la presó Model de Barcelona, eren inajornables. Aquestes circumstàncies no ens fan perdre de vista que encara resten moltes necessitats a resoldre per poder atendre amb certa dignitat els ciutadans ingressats a les presons: ens referim a l'especial atenció que s'ha de dispensar als malats de sida que voregen la fase terminal o fins i tot a aquells interns que, trobant-se a les portes de la mort, no tenen ningú que els vulgui atendre. Són nombrosos els casos d'interns susceptibles de tractaments psiquiàtrics i que encara no disposen d'un centre especialitzat.

Durant aquest any, del contingut de les queixes rebudes de l'àmbit penitenciari caldria destacar les que fan referència als considerables retards en la resolució de les peticions que els interns presenten en els respectius centres penitenciaris amb la finalitat de gaudir dels beneficis penitenciaris previstos a la Llei i al Reglament penitenciari, com són les revisions de grau, permisos de sortida, aplicació de l'article 70 del Codi Penal, etc.

Aquesta problemàtica demostra un cop més la necessitat d'augmentar la dotació dels funcionaris de presons per poder resoldre les necessitats reals dels centres.

No podem oblidar que la difícil tasca encomanada a aquests funcionaris ha de ser valorada amb objectivitat i oferir-los la possibilitat de perfeccionar els coneixements professionals i no coadjuvar o sobrecarregar la tensió que el seu treball els sol produir.

Cal remarcar que els problemes quotidians del món penitenciari no solen tenir transcendència social. Aquesta afirmació la justificaria per una part el fet que el conjunt de la població reclusa a tot l'Estat espanyol la formen unes 38.000 persones, de les quals, aproximadament, unes 5.500 estan ingressades en centres penitenciaris catalans, és a dir, el percentatge de ciutadans afectats, tot comptant els familiars dels interns, és poc considerable.

D'altra banda, hem de tenir en compte que es tracta d'una qüestió que a la societat li interessa ignorar.

Lamentablement, aquesta mateixa societat «lliure» que fa ulls clucs a la problemàtica alludida, sol posicionar-se aferrissadament quan els problemes quotidians del món penitenciari ultrapassen els murs de les presons.

Aquest any 1991 n'hem tingut tot un seguit d'exemples prou clars: ens referim a la fugida de reclusos considerats perillosos, motins, rebel·lions a les presons amb ostatges, freqüents aldarulls que han alertat els ciutadans i l'Administració sobre aquesta qüestió.

Cal puntualitzar que els centres penitenciaris catalans han estat una excepció de la conflictivitat generalitzada a què ens acabem de referir. Ens agradaria afirmar que potser la política penitenciària portada per la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació de la Conselleria de Justícia de la

Generalitat ha iniciat el camí encertat, malgrat l'existència d'algunes diferències de criteri amb certs funcionaris de presons que van ser causa d'unes jornades de vaga sense més transcendència, però que tanmateix cal tenir present per esmenar les situacions que realment ho requereixen.

Queixa 966/91 Intern conflictiu

El pare d'un intern que compleix una condemna de més de 12 anys es va adreçar al Síndic de Greuges sol·licitant la seva intervenció davant la desesperada situació del seu fill.

El compareixent exposa les suposades irregularitats que van envoltar el procediment judicial, i també les excessives dilacions en la tramitació i la indefensió que totes aquestes circumstàncies van comportar al seu fill.

Segons reconeix el pare, el noi, ja abans de la reclusió, presentava un cert desequilibri emocional amb trastorns greus de la personalitat.

L'ingrés al centre penitenciari va accentuar aquests comportaments fins al punt de convertir-los en un gran trastorn mental. Aquesta situació fou atribuïda a la inadaptació del noi al règim penitenciari, perquè no podia assumir la durada de la condemna imposada.

Malgrat que el pare reconeix que els facultatius del centre subministren medicaments antidepressius al seu fill, el xicot no pot evitar els continuats expedients disciplinaris que sovint se li incoen, com tampoc les freqüents reclusions en cel·les d'aïllament.

El compareixent finalitza el seu escrit manifestant-nos que no feia gaire havia estat informat pel Director del Centre Penitenciari que el seu fill s'havia tallat les venes. Afortunadament l'autolesió no va tenir més conseqüències, però els pares del noi temen per la vida del fill, motiu que els va empènyer a demanar la intervenció del Síndic de Greuges.

La nostra primera gestió, com és habitual, va ser sol·licitar el corresponent informe a la Direcció General de Serveis Penitenciaris i Rehabilitació, la qual, a correu seguit, ens notificà que el noi en qüestió és una persona altament problemàtica que sistemàticament es nega al compliment de les ordres i normes de conducta que regeixen en el centre penitenciari; això ha motivat tot un seguit de sancions; a més a més ha estat el causant d'aldarulls als centres per on ha passat, i fins i tot ha comès agressions a altres interns.

Així mateix ha estat protagonista de motins i l'un delictes per trencament de condemna, la qual cosa ha motivat que es procedís a efectuar una regressió a primer grau.

Aquestes consideracions han estat traslladades al compareixent, que atribueix la conflictivitat del seu fill als continuats enfrontaments amb els funcionaris i en general a tot el sistema penitenciari.

Situacions com la que acabem d'exposar denoten un cop més que es fa difícil compaginar les diferents problemàtiques personals dels interns amb la necessitat d'observar una actuació homogènia per part dels responsables dels centres penitenciaris. Això no obstant, considerem que els problemes psiquiàtrics d'alguns interns haurien de tractar-se d'una forma excepcional per garantir amb efectivitat tant la possible reinserció d'aquests interns malalts, com el fet de preservar a la resta d'interns dels

contactes amb aquests elements més conflictius i en moltes ocasions altament perillosos.

Queixa 535/91

S'han de facilitar les comunicacions dels interns amb els seus advocats

El senyor J.A., advocat, ens adreçà un escrit de queixa amb l'objecte de manifestar la seva disconformitat amb el funcionament dels locutoris de la presó Model de Barcelona.

L'escrit denunciava que, per entrevistar-se amb un client internat a la presó Model, el senyor J.A. va comparèixer a l'esmentat centre penitenciari i en arribar als locutoris i malgrat haver d'esperar-se una hora no es va poder comunicar amb el seu client.

Uns dies després i amb la finalitat de comunicar-se amb un altre client, es va a tornar a repetir l'incident: en aquesta ocasió el compareixent es va trobar un cartell a la finestreta del locutori on textualment deia: «Espere a que se abra de nuevo la ventanilla. Gracias».

Donada la impossibilitat de comunicar-se amb el seu patrocinat i d'obtenir cap explicació dels responsables del centre, el senyor J.A. va decidir interposar la corresponent denúncia davant del Jutjat de Guàrdia.

El Síndic de Greuges, assabentat del contingut de l'escrit, malgrat tenir coneixement de la intervenció de l'òrgan judicial, va sol·licitar el corresponent informe a la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació de la Conselleria de Justícia de la Generalitat per tal d'esbrinar els fets denunciats pel senyor J.A.

De l'informe de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació es dedueix que efectivament en les dates facilitades pel compareixent s'havia produït alguna irregularitat que es va intentar minimitzar adduint que un dels dies en què es va produir era un dissabte, i que, tractant-se d'una comunicació en dia no feiner, era lògic que es produís un cert retard, ja que les comunicacions fora de l'horari de treball habitual requereixen que el funcionari de la segona reixa avisi el cap de centre perquè designi el funcionari que s'ha de fer càrrec de la comunicació.

Segons ens informà la Direcció General, aquest problema no se sol presentar durant l'horari d'oficina, atès que en dies feiners el servei encarregat de les comunicacions dels advocats, anomenat «serveis de jutges», és atès per personal específic, i no es produeixen retards.

La resposta que ens va trametre l'Administració va motivar que el Síndic de Greuges recomanés l'adopció de les mesures pertinents perquè les comunicacions dels advocats amb els seus clients, àdhuc en dies no feiners, en els locutoris del centre penitenciari d'homes de Barcelona, es produeixin amb la màxima fluïdesa, ja que en el cas exposat pel senyor J.A. l'actuació del funcionari atempta contra un dels drets elementals dels interns, com és la possibilitat de comunicar-se amb els seus advocats.

La Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació ens informà que procediria a millorar el servei de comunicacions dels interns amb els advocats.

Aquesta resposta fou oportunament traslladada al promotor de la queixa.

Tanmateix, vam sol·licitar al compareixent que, ateses les seves freqüents actuacions professionals en els centres penitenciaris, ens comunicés qualsevol incidència que al seu entendre fos mereixedora de la nostra actuació.

SECCIÓ 9: QUEIXES PRIVADES - INCONCRETES

I. INTRODUCCIÓ

Dins d'aquesta secció incloem les queixes que plantegen una problemàtica que excedeix l'àmbit de competències que la Llei 14/1984, de 20 de març, atribueix al Síndic de Greuges.

Per raó del seu contingut, hi podem diferenciar tres tipus de queixa:

—...les relatives a problemes jurídic-privats o personals, les quals anomenem «Qüestions privades».

—...les que no contenen una pretensió concreta, sinó que són manifestació d'una opinió personal de l'autor de l'escrit: les hem agrupades sota la subsecció de «Queixes inconcretes».

—...les queixes motivades per sentències judicials, o que fan referència a qüestions jutjades.

Tot i l'àmplia varietat de problemes que ens plantegen els ciutadans, tot seguit passem a esmentar els de més relleu o els més freqüents dins les corresponents subseccions.

II. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Qüestions privades

Són nombrosos els ciutadans que mitjançant els seus escrits ens plantegen els problemes jurídic-privats que els afecten. En general, se'ns adrecen per aconseguir una orientació i, fins i tot en alguns casos, una defensa dels seus interessos davant els tribunals.

La gratuïtat de la nostra actuació i el relleu social de la figura del Síndic de Greuges són els motius pels quals els particulars sol·liciten la nostra intervenció i mediació en aquests afers.

Problemes derivats de la tramitació de separacions i divorcis, manca de pagament de les pensions d'aliments, desacord entre els cònjuges a l'hora de liquidar els béns de guanys, estafes, desavinences entre veïns, discrepàncies quant al repartiment de les despeses comunes al si de les comunitats de propietaris, desacord amb els coeficients de propietat, consultes sobre dret successori, heus aquí una petita mostra de les matèries que conformen el ventall de qüestions que ens plantegen els interessats.

Així mateix, les persones afectades de greus problemes de caire econòmic o familiar també ens trameten llurs escrits sol·licitant l'ajut del Síndic de Greuges.

Aquestes qüestions no s'insereixen dins l'àmbit de competència del Síndic de Greuges, segons es desprèn de l'article 1 de la Llei 14/1084, de 20 de març, que regula la nostra Institució, i per tant no poden ser admeses a tràmit.

Amb tot, els promotors d'aquestes queixes no queden sense cap resposta del Síndic de Greuges, que els adreça una lleugera orientació tot indicant, quan s'escau, la necessària intervenció d'un professional del dret per a la defensa dels seus interessos, àdhuc la possibilitat d'accedir al benefici de justícia gratuïta quan l'interessat al·lega manca de recursos econòmics.

Queixa 1437/91

La reforma del sistema d'arrendaments

Ja en informes anteriors havíem al·ludit a les queixes rebudes per aquesta Institució mitjançant les quals els interessats manifestaven la seva disconformitat amb el Reial Decret Llei 2/1985, de 30 d'abril, més conegut popularment per «Decret Boyer».

Les conseqüències derivades de la seva aplicació, quant a l'augment de les rendes de lloguer i la inestabilitat que comporta als arrendataris, ja havien estat denunciades pels llogaters que, un cop finalitzat un contracte, havien d'escollir entre renovar-lo a canvi d'un augment desorbitat de la renda o fer les maletes i encarar-se al mercat d'habitatges per comprovar, un cop més, com resulta inaccessible. Enguany, lògicament, hem continuat rebent queixes en aquest respecte.

El «Decret Boyer» va respondre a la necessitat d'una reforma del sistema espanyol d'arrendaments per adaptar-lo a les noves circumstàncies econòmiques i socials. En efecte, la finalitat de la vigent Llei 40/1964, d'11 de juny, la qual va modificar determinats preceptes de la Llei d'Arrendaments Urbans de 22 de desembre de 1955, era afavorir els arrendataris amb una normativa summament proteccionista que garantís la seguretat en l'habitatge, mitjançant la figura de la pròrroga forçosa i la congelació de les rendes, les quals han quedat conseqüentment desfasades respecte als preus actuals.

En aquest sentit, i a tall d'exemple, l'Associació per a la Defensa de la Propietat Immobiliària ens va adreçar un manifest exposant els aspectes que haurien de ser modificats per la nova Llei d'Arrendaments Urbans.

Altrament, els edificis construïts amb anterioritat a l'entrada en vigor de l'esmentada llei estan patint el deteriorament lògic fruit del transcurs del temps i, de vegades, accelerat per patologies estructurals. El propietari, doncs, ha d'invertir fortes sumes de diners en la conservació de l'immoble perquè de fet és obligació seva de mantenir la construcció en condicions de ser utilitzada per l'arrendatari. Però la majoria de vegades el rendiment que donen els lloguers no arriba a compensar, ni de bon tros, les despeses de rehabilitació o manteniment.

La picaresca que ha originat aquesta situació va des del cas de propietaris de finques vetustes, que no hi fan cap obra de conservació en espera de poder sol·licitar la declaració de ruïna econòmica i rescindir així els contractes de lloguer antics, fins a les incorrectes obres de conservació que no arriben a resoldre els defectes dels pisos, però motiven tanmateix que es faci repercutir el cost de les obres en les rendes del dotze per cent de les despeses, ocasionant a l'arrendatari un increment del rebut, malgrat que sovint no correspon a una millora de la qualitat de l'habitatge.

Aquest capteniment d'alguns propietaris coadjuva al deteriorament del parc immobiliari de les ciutats. En aquest sentit, la Llei de l'Habitatge, aprovada el 13 de novembre de 1991, preveu que l'incompliment de l'obligació del propietari de conservar l'habitatge donarà lloc que l'Administració ordeni l'execució de les mesures necessàries per corregir les deficiències existents, amb aplicació de les multes coercitives i l'execu-

ció subsidiària. D'altra banda, quan es tracti de fer obres de rehabilitació, els propietaris i els usuaris dels habitatges podran convenir-les lliurement així com també la repercussió del seu cost. En defecte, si totes dues parts es posen d'acord, l'Administració podrà autoritzar l'execució de les obres. No obstant això, en aquest cas, pel que fa a les despeses s'aplicarà la legislació civil vigent. No es tracta de cap novetat, perquè l'article 181 de la Llei del Sol ja es refereix al deure del propietari de conservar les edificacions en condicions de seguretat i ornat públic i confereix competències als ajuntaments per ordenar l'execució de les obres necessàries, i, en cas d'incompliment, per efectuar-les subsidiàriament, utilitzant la via de constrenyiment contra el patrimoni del propietari per rescabalar-se de les despeses, però a la pràctica, un cop ordenada l'execució i imposada la multa coercitiva, els ajuntaments s'inhibeixen i es limiten a adreçar els interessats als jutjats per resoldre aquests conflictes.

D'altra banda, la nova Llei d'Habitatge, no resolent el problema econòmic de fons, ni els propietaris ni els arrendataris no poden atendre les despeses que deriven d'una rehabilitació de l'edifici.

Tenim, doncs, les dues cares de la moneda: la Llei d'Arrendaments Urbans, protectora dels arrendataris, i el «Decret Boyer», que afavoreix els propietaris. Totes dues normes són vigents. S'ha de resoldre per tant la dicotomia amb la màxima urgència.

De fet, podem dir que el 1991 va començar essent un any esperançador: el Govern central va anunciar durant el primer trimestre una imminent reforma de la legislació d'arrendaments urbans que s'havia de produir abans de finalitzar l'any. A hores d'ara, l'avantprojecte encara no s'ha redactat.

Aquest ajornament ha comportat: primer, un augment de les rendes en previsió que posteriorment els increments es limitin a l'augment de l'IPC; segon, una disminució de l'oferta dels pisos, els quals es retenen en espera de la nova regulació; tercer, una forta inquietud dels arrendataris, que, per l'hermetisme del Govern, sospiten que la nova legislació no perjudiqui greument els seus interessos; i quart, però no menys greu, un descrèdit dels poders públics.

Certament, es tracta d'una qüestió complexa. Qualsevol regulació que es faci en matèria d'arrendaments urbans tindrà el seu pro i el seu contra, ja que afecta drets difícilment compagibles. Hem de pensar, però, que mentre no s'efectuï amb valentia l'esmentada reforma, no es podrà pensar a resoldre tota la problemàtica existent a l'entorn de l'habitatge.

Queixa 11/91

Un problema d'equitat

El senyor G.R., propietari a Lleida d'una finca rústica agrícola, ens va adreçar un escrit de queixa, mitjançant el qual ens exposava el seu cas.

Acollint-se al Reial Decret 419/1985, de 6 de març, sobre modernització d'explotacions familiars agràries, va sol·licitar un préstec de quatre milions al Banc de Crèdit Agrícola, per finançar la compra d'un tractor.

Per obtenir aquest préstec va haver de presentar un aval de l'Associació Sindical de Caució per a les Activitats Agràries. I

perquè l'esmentada entitat de caució l'avalés, a part d'abonar les despeses corresponents a l'estudi de l'operació, va haver de depositar dues-centes quaranta mil pessetes en un fons de garantia, d'acord amb el que prescriu l'article 8 dels Estatuts de l'Associació, ratificats per l'Ordre de 2 de juliol de 1984 dels Ministeris d'Economia i Hisenda i l'antic d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Quan va tenir amortitzat totalment el préstec i abonats els interessos generats, amb el certificat acreditatiu va sol·licitar a ASICA el reemborsament de la quantitat que tenia dipositada en el fons de garantia. Sorprenentment, en comptes d'ASICA va respondre'l SAECA (Societat Anònima Estatal de Caució Agrària) comunicant-li que no era procedent de fer cap devolució, ja que, d'acord amb l'article 19 dels esmentats Estatuts, a l'hora de retornar els dipòsits se n'ha de deduir la part proporcional corresponent per imputació de partides fallides en els exercicis transcorreguts des de la formalització de l'aval fins a la cancel·lació.

Aquest galimaties s'entén si es parteix del fet que es considera soci beneficiari tota persona que sol·licita un aval a l'entitat. Així, doncs, el senyor G.R. com a soci beneficiari, encara que forçós, es va veure obligat a pagar amb el seu dipòsit els avals que ASICA va haver de fer efectius per respondre dels préstecs que altres socis beneficiaris no havien amortitzat. Desgraciadament, durant els anys que va estar en vigor l'aval del senyor G.R. va augmentar el nombre de morosos.

Encara que es tracta d'una qüestió privada que no té cap possibilitat de prosperar davant els tribunals perquè als documents que es van lliurar al senyor G.R. constaven aquestes clàusules, atès que no és del tot just aquest sistema de repartiment de responsabilitats entre els que per obtenir uns beneficis reconeguts legalment han de sol·licitar la intervenció d'aquesta entitat de caució, vam recomanar al Defensor del Poble la modificació dels Estatuts esmentats.

En el mateix sentit, la queixa 38/91.

2. Qüestions inconcretas

El Síndic de Greuges rep escrits que no contenen cap pretensió concreta, sinó que s'orienten a manifestar l'opinió del seus autors sobre qüestions, que en més o menys mesura, els concernen.

De vegades es tracta de queixes contra el funcionament general de les administracions públiques. En aquests casos, intentem esbrinar si el motiu d'aquestes queixes és una actuació concreta de l'Administració, que hagi lesionat algun dret de l'interessat i justifiqui la nostra intervenció.

Freqüentment, els ciutadans ens adrecen protestes contra decisions del Govern, autonòmic o estatal, les quals incideixen en l'entorn social o econòmic dels interessats.

Enguany, han estat nombroses les persones que ens han manifestat les seves reflexions sobre el paper de les empreses i els productes catalans en l'economia mundial.

La manca de qualitat de l'ús que es fa del català a la televisió, les emissions dels programes infantils de caire violent, i la publicitat, també han estat objecte de queixa dels ciutadans.

Finalment, hem d'esmentar els reiterats comunicats que hem rebut contra els atemptats terroristes que es produeixen en el

nostre país. La resposta del Síndic de Greuges ratifica el que sempre ha estat la seva actitud: la no utilització de mitjans violents en la resolució de les diferències.

Es tracta, doncs, de qüestions que no poden ser admeses a tràmit, ja que, en virtut de l'article 1 de la Llei 14/1984 de 20 de març, el Síndic de Greuges solament està legitimat per supervisar l'actuació de l'Administració Pública de la Generalitat quan d'aquesta actuació derivi la vulneració de drets fonamentals o de llibertats públiques dels ciutadans.

3. Qüestions jutjades

Enguany també hem rebut un nombre significatiu de queixes contra sentències judicials. En aquests casos, la part interessada que no està d'acord amb la resolució d'un litigi se'n adreça sollicitant-nos-en la revisió. En els seus escrits els interessats solen al·legar a favor seu tota mena d'incidències succeïdes durant el procés, derivades d'un anormal funcionament de l'Administració de Justícia, el qual fet fomenta la desconfiança dels justiciables en el sistema judicial.

El Síndic de Greuges però, en virtut de la Llei 14/1984, de 20 de març, no és competent per modificar ni anul·lar les resolucions judicials, per la qual cosa hem d'inadmetre a tràmit les esmentades queixes. No obstant, en el cas que la sentència no hagi esdevingut ferma, l'actuació del Síndic de Greuges consisteix a informar el promotor de la queixa, sense entrar en el fons de la qüestió, sobre la possibilitat d'interposar-hi algun recurs.

Queixa 154/91

Administració de justícia

A mitjan febrer 1991, el senyor S.C.P., jubilat, va adreçar-nos un escrit en el qual exposava la seva disconformitat amb el sobreseïment i pas a l'arxiu de les diligències judicials seguides arran de la denúncia que ell mateix havia interposat.

Els fets van succeir quan, transitant, a començament d'estiu, per un carrer del centre de Barcelona en companyia de la seva esposa, l'esclat d'un petard li va ocasionar considerables lesions.

L'afectat acabava la seva carta manifestant que es creia mereixedor d'una compensació econòmica, ja que, a més, havia hagut de sufragar unes despeses a conseqüència de l'accident.

Atès l'objecte d'aquesta queixa, informàrem l'interessat que únicament i exclusiva corresponia a l'autoritat judicial resoldre la denúncia interposada i determinar, si esqueia, les responsabilitats que se'n derivessin. Així mateix, hi afegíem que el motiu que determinà el sobreseïment i pas a l'arxiu de les diligències obeïa a què els fets no es podien imputar a persones concretes, la qual cosa impedia d'atribuir-ne la responsabilitat.

Pels motius exposats, procedírem a l'arxiu de la queixa.

Queixa 1208/91

No sé si jo sola me'n sortiré. Ajudeu-me.

A començament d'octubre va tenir entrada a la nostra Institució un escrit de M.R.D., que exposava la difícil situació que passava en trobar-se ingressat a la presó el seu marit, condemnat a quatre anys. La nostra comunicant demanava que es reconsiderés la possibilitat de deixar en llibertat el reclus.

Un cop examinada la documentació, vam concertar una entrevista amb la promotora de la queixa, per tal de precisar més, d'una banda, la qüestió penal i penitenciària i, de l'altra, les seves circumstàncies personals i laborals.

Quant a la situació del marit, comprovàrem que es tractava d'una qüestió jutjada, ja que el Tribunal Suprem havia confirmat la sentència de l'Audiència Provincial. Així mateix, el seu advocat havia cursat al Ministeri la petició d'indult.

En segon lloc, pel que fa a la situació personal de la interessada, era difícil, ja que quedava amb una nena petita per mantenir i no posseïa recursos econòmics. Vam aconsellar-li que s'adreçés als Serveis Socials de l'Ajuntament on té el seu domicili, i que, amb independència d'això, es posés en contacte amb l'assistent social del Centre Penitenciari. D'acord amb el que postula el Reglament Penitenciari vigent, els ajuts, tant morals com materials dels interns i els seus familiars, constitueixen una de les finalitats primordials.

Informada així la interessada, donàrem per tancada la nostra actuació i procedírem a arxivar provisionalment el seu escrit.

LA CONSULTA DIÀRIA

Donem aquí una ràpida panoràmica de la nostra tasca d'informació i orientació als ciutadans. Les consultes que s'han atès aquest últim any fan un total de 1.841. D'aquestes, n'hi ha 1.235 que tenen la consideració de consultes, pel fet que, o bé són qüestions que excedeixen el nostre camp de competència en el qual cas, doncs, els nostres serveis d'informació adrecen els interessats a l'Administració competent per resoldre la qüestió plantejada, o bé no plantegen cap greuge susceptible de justificar la nostra intervenció per tal com no hi ha hagut actuació irregular de l'Administració. En altres casos, quan s'aprecia una possible irregularitat administrativa, el que inicialment consideràvem «consultes» es transforma en expedient de queixa. Entre aquestes últimes, comptem 606 casos.

Constatem que moltes consultes es justifiquen simplement per una deficient informació de l'Administració pública. És a dir, el ciutadà acudeix a la nostra Institució per demanar de quina manera pot fer valer els seus drets.

Del total de consultes rebudes, podem dir que quasi un 20% es refereixen a qüestions relacionades amb la secció de Justícia —tant assumptes sotmesos a la jurisdicció dels tribunals com altres de relatius al món penitenciari i a la problemàtica dels menors—. És freqüent la visita del ciutadà que es mostra disconforme amb la resolució judicial pronunciada en el plet que ha interposat. En aquest cas, els nostres serveis informen el sol·licitant si encara té possibilitat d'interposar algun recurs o, en el cas que la sentència hagi esdevingut ferma, l'informen que no té possibilitat d'apel·lació.

Dins d'aquest grup de consultes, també es solen presentar reclamacions contra algunes oficines judicials per la tardança a resoldre els plets. El ciutadà es queixa, en general, de l'escassa agilitat de l'Administració de Justícia.

Quant al món penitenciari, les consultes giren al voltant dels trasllats, de la classificació penitenciària, ajudes als familiars dels presos i també n'hi ha de referides a l'ingrés dels condemnats en centres penitenciaris després de diversos anys d'haver comès el delictes.

A l'últim, dins d'aquesta secció, atenem alguna consulta referida als drets del menor.

Cal remarcar que, en determinades èpoques de l'any, es presenten consultes relatives a situacions molt específiques, com és el cas de les referents a la regularització d'estrangers —mesos d'octubre, novembre i desembre, en què acabava el termini de regularització—

Un altre bloc que ha de ser destacat és el relatiu a assumptes de caràcter privat. Els casos més freqüents són els relacionats amb qüestions civils, com ara arrendaments urbans, propietat horitzontal o conflictes entre veïns o familiars; també ens consulten sobre qüestions penals. En tots dos casos, normalment el ciutadà ha de sotmetre el problema als tribunals de justícia, i això és el que indiquem als nostres reclamants. Hem de fer constar que habitualment qui efectua la consulta manifesta la seva desconfiança envers l'efectivitat de l'Administració de Justícia, tant per la durada dels processos com per la manca d'execució de les sentències.

De qüestions relatives al consum, també se'n plantegen sovint a aquesta Institució. En aquests supòsits, també destaquem que l'Administració no dona informació suficient perquè els interessats sàpiguen quins drets tenen, on reclamar-los o com demanar danys i perjudicis.

Les consultes que es converteixen posteriorment en expedient de queixa afecten generalment les grans companyies subministradores de serveis (telèfon, aigua, gas, electricitat), i no tant els petits comerciants, tallers de reparació d'automòbils, agències de viatges etc., en el qual cas els serveis d'atenció del Síndic de Greuges al ciutadà adrecen els interessats als òrgans competents de l'Administració.

Una qüestió connexa amb l'anterior és la disconformitat de moltes persones quant als impostos que graven determinats serveis públics. Ens referim aquí concretament als rebuts del consum de l'aigua de Barcelona.

D'altra banda, constatem com a fet remarcable que moltes consultes es refereixen a l'àmbit de l'Administració local: el ciutadà espera dels ajuntaments una resposta ràpida o una actuació immediata. En destaquem sobretot les matèries relatives a urbanisme i a activitats classificades.

En aquestes qüestions, el silenci administratiu obliga sovint els ciutadans a iniciar llargs procediments contenciosos per defensar els seus drets i interessos.

Per tot el que hem dit, cloem aquest comentari reconeixent que moltes de les consultes que ens han formulat són referents a assumptes de caràcter privat o bé demanen revisions de procediments judicials; altres són motivades principalment pel silenci administratiu, per una actuació administrativa poc àgil, com també per la disconformitat amb les resolucions administratives o jurisdiccionals dictades.

Per a una anàlisi més detallada, ens remetem a les diverses seccions d'aquest Informe.

SEGONA PART

CONCLUSIONS

– En matèria de Funció Pública, l'Administració ha d'informar els interessats sobre els resultats de l'oposició o del concurs en que ha pres part. Els mitjans són: l'especificació de les qualificacions obtingudes; la resolució expressa i ràpida dels recursos administratius que s'hi interposin; la motivació de les resolucions i la possibilitat d'efectuar una revisió d'examen.

– Cal garantir efectivament el dret dels objectors de consciència reconegut a la Constitució, i regular en profunditat la prestació social substitutòria amb l'objecte que realment sigui considerat un servei social i eradicar la concepció de «càstig» amb què actualment el conceptuen certs sectors socials.

– Els òrgans de l'Administració Militar han d'augmentar la celeritat a l'hora de resoldre els recursos i peticions que els ciutadans els adrecen. Les resolucions extemporànies no són solucions per als ciutadans.

– Els terminis establerts a la Llei d'Expropiació Forçosa han esdevingut testimonials. Perquè el dret de propietat reconegut a l'art. 33 de la Constitució cedeixi davant l'interès general ho ha de fer d'acord amb allò que estableix la Llei.

– El dret a l'habitatge és reconegut a l'art. 47 de la Constitució. En aquelles expropiacions en què, tant per la capacitat econòmica de la persona afectada com per la quantia de la indemnització, el particular es veu impossibilitat de trobar un nou habitatge, és necessari que l'Administració reposi en el patrimoni de l'administrat el seu dret facilitant-li un nou habitatge.

– Tots hem de contribuir a la integració dels d'estrangers amb l'objecte d'evitar les conseqüències que produeixen les actituds racistes i xenòfobes.

– En el terreny intergovernamental s'han d'adoptar solucions generalitzades tendents a donar suport econòmic als països subdesenvolupats a fi de potenciar les àrees geogràfiques que originen onades migratòries incontrolades.

– És urgent harmonitzar la integració dels immigrants establerts al nostre país amb les mesures adequades per controlar futurs fluxos migratoris.

– En matèria de responsabilitat patrimonial de l'Administració, un cop determinada la relació causal entre l'actuació administrativa –que comprèn tant les accions com les omissions– i el resultat lesiu, quan el dany sigui efectiu, avaluable econòmicament i individualitzable en relació amb una persona o grup de persones, neix l'obligació d'indemnitzar, i l'Administració no hi ha de deixar de respondre.

– Pel que fa al procediment administratiu, cal que les notificacions dels actes i les resolucions especifiquin els recursos que s'hi poden interposar, amb indicació de l'òrgan davant el qual s'han de presentar i els terminis per fer-ho. Els actes han de ser motivats.

– L'Administració té obligació de resoldre de forma expressa i dins de termini les peticions i els recursos que formulin els particulars.

– Cal una política social d'habitatge eficient.

– Seria convenient que les administracions elaboressin plans de caràcter més estable per aconseguir que tant l'activitat priva-

da com la de l'Administració es coordinin amb un objectiu bàsic: atendre i satisfer les necessitats d'habitatge que la població té plantejades.

– Entenem i reiterem que una política eficaç en matèria d'habitatge requereix la formulació d'unes bases d'actuació a concertar de forma consensuada entre les diverses administracions espanyoles.

– Cal tenir en compte que, si bé el dret de propietat es veu afectat per limitacions legals i per una intervenció pública que s'articula per mitjà de les llicències urbanístiques, això és una potestat reglada i sotmesa a un procediment que l'Administració ha de respectar i complir.

– En matèria d'infraaccions urbanístiques, constatem un any més la manca d'una actuació eficaç de les administracions competents, especialment pel que fa a acords de suspensió quan sigui necessària, imposició de sancions als particulars i compromís de restituir la legalitat urbanística vulnerada.

– Recordem la necessitat que el Parlament promulgui una normativa actualitzada que reguli les activitats classificades a Catalunya.

– Cal una major coordinació entre les administracions amb competències en matèria de medi ambient, en especial pel que fa a la inspecció, control i sanció.

– És convenient que els ajuntaments prestin més atenció i prevegin unes mesures eficaces en relació amb les queixes dels ciutadans en matèria d'activitats classificades.

– Cal que l'Administració respecti el dret dels ciutadans a conèixer de forma individualitzada les seves obligacions tributàries i més quan es produeixin variacions essencials en els tributs.

– La qualificació del preu de l'aigua com a «preu públic» podria vulnerar els principis constitucionals que han de regir l'actuació de l'Administració en l'àmbit tributari com són els de generalitat, capacitat econòmica i progressivitat.

– Caldria donar una informació suficient als particulars a l'hora d'imposar contribucions especials per no contribuir al desencís sobre l'actuació administrativa.

– Cal completar el procés de reforma de l'atenció primària en el termini previst per la Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya.

– Cal promoure fórmules que facilitin la coordinació efectiva entre l'atenció primària i l'especialitzada.

– Cal promoure l'assistència adequada als malalts de la sida, amb ajudes econòmiques i una informació adient.

– Limitar la propagació del VIH a través de la incidència en la droga i en altres pràctiques de risc ha de ser un objectiu preferent dels programes de salut.

– S'ha de continuar acostant el servei al ciutadà com a subjecte de l'atenció, arbitrants els mecanismes necessaris perquè sigui eficaç, eficient i de qualitat.

– Per tal que les recents Llei de l'Habitatge i Llei del Comerç Interior puguin considerar-se un veritable pas endavant en la protecció del consumidor i usuari, i per tal d'evitar llur ineficà-

cia, cal que es dictin amb urgència els reglaments necessaris per desenvolupar el seu contingut.

– S'ha de posar a l'abast del consumidor i usuari una informació clara i adequada, facilitant el seu accés a una normativa sistematitzada que el permeti conèixer els seus drets i les vies legals per a satisfer-los.

– La protecció al consumidor i usuari per part de l'Administració ha d'incloure, además d'un control efectiu de l'aplicació de la legislació vigent, una col·laboració àgil quan sigui necessària la seva intervenció en la prestació de serveis públics.

– Cal establir un procediment simplificat, per tramitar els litigis de menor quantia que no pugin ésser resolts mitjançant el procediment arbitral.

– Per tal de fer efectiu el dret de tots els espanyols a un habitatge digne i adequat cal que els poders públics, ultra les mesures de foment públic, encarin sense més dilació la reforma del sistema arrendatari.

– S'han d'eliminar per sempre els entrebancs i els criteris de limitadors que dificulten la plena homogeneïtzació dels règims del sistema de la Seguretat Social.

– Cal promoure la racionalització i simplificació de la gestió administrativa, a fi d'aconseguir l'eficiència d'un servei públic adequat a les necessitats del moment.

– Cal elaborar un nou text refós de la Llei General de la Seguretat Social que reculli, regularitzi i harmonitzi tota la dispersa normativa, a fi de facilitar-ne un millor coneixement i la seguretat jurídica dels beneficiaris.

– S'ha de continuar fomentant la formació professional i ocupacional, a fi de reduir les taxes de desocupació i satisfer així les exigències de competitivitat derivades de la consecució del Mercat únic europeu.

– Cal que els poders públics s'esforcin en el compliment de l'obligació que tenen de vetllar per a la seguretat i l'higiene en el treball, a fi de disminuir els riscos de sinistralitat a Catalunya.

– És necessari establir i aplicar un conjunt d'accions destinades a l'atenció específica dels malalts mentals del sector dels indigents i pobres i també dels transeünts marginats i famílies en situació precària.

– La salvaguarda i garantia dels drets del ciutadà ha de ser exigida amb el màxim rigor, quan el titular del dret forma part dels sectors socials més desvalguts.

– Cal impulsar i augmentar els equips professionals especialitzats en infants: equips d'atenció a la infància i adolescència (E.A.I.A.), els existents en els serveis territorials de la Direcció General i els dels centres d'acolliment.

– Cal que s'aprovi d'una vegada la futura llei general de la infància, que prevegi no sols els aspectes socials, sinó també, en primer lloc, els preventius i educatius.

– Cal una actuació urgent de l'Administració educativa per resoldre el gregarisme universitari, impulsar el procés de normalització lingüística a les universitats i donar suport a l'autonomia universitària, especialment davant de la implantació del districte universitari compartit.

– La funció pública docent és un àmbit molt conflictiu en el qual s'han de conjugar tant els principis constitucionals que regulen l'accés a la funció pública en general (igualtat, mèrit i ca-

pacitat), com les situacions patològiques que durant anys s'han anat produint (contractació d'interins, substituïts, etc.), respectant sempre, però, el marc jurídic aplicable.

– En matèria d'accidents escolars, si bé s'han fet passos per aclarir la responsabilitat civil i penal dels docents, creiem que la via adequada, pel que fa als centres públics, és la figura de la responsabilitat patrimonial de l'Administració, interpretada com a responsabilitat objectiva. Creiem que caldria potenciar i agilitar aquesta institució, la qual, sens perjudici de la possibilitat que l'Administració contracti pòlisses d'assegurança, evitaria que els professionals docents s'haguessin de veure acusats en processos penals que només cerquen assegurar-se una indemnització civil, sense que hi hagi, per tant, ni culpa ni negligència de l'encausat.

– Cal que els poders públics prenguin les mesures necessàries perquè es respectin els drets fonamentals. No n'hi ha prou de tenir una Constitució que reconegui el dret a un procés sense dilacions indegudes: cal posar els mitjans per tal que això sigui efectiu.

– Cal recordar que cap Estat no es pot considerar democràtic i social si el funcionament del seu aparell judicial provoca que una persona hagi d'entrar a la presó vuit anys després d'haver comès un delictes, i quan ja ha refet la seva vida.

– És necessària una reflexió seriosa sobre la discordança existent entre la majoria d'edat civil (18 anys) i la penal (16 anys).

– Cal plantejar-se que l'aparició de la drogaaddicció en el món penitenciari constitueix un factor considerable en el fracàs de la reinserció social dels reclusos, i en conseqüència és fonamental la lluita contra l'existència de la droga a les presons.

– S'han de continuar millorant les condicions higièniques dels centres penitenciaris a fi de preservar el dret a la salut dels interns i funcionaris.

– L'experiència demostra que efectuar qualsevol canvi en els hàbits adquirits, quant a l'ús de la llengua catalana, encara que no contradiguin la normativa, i més si comporten una modificació, implica un llarg termini d'execució.

– El procés de normalització lingüística, no tan sols no es pot donar per finalitzat, sinó que actualment sembla detectar-se'n un cert esllangiment.

– Hi ha sectors de l'Administració pública, generalment servits per funcionaris de cossos nacionals, en què cal incidir amb decisió per impulsar la normalització de l'ús de la llengua catalana.

– L'Ensenyament i l'Administració de Justícia són sectors deficitaris en l'ús de la llengua catalana; hi ha jutjats on «és més usual el llatí que el català».

– Alguns àmbits de l'Administració perifèrica de l'Estat amb seu a Catalunya són gairebé impermeables a la normalització lingüística.

– Els incentius per a la normalització haurien de prioritzar la qualitat dels productes culturals.

– Les iniciatives normalitzadores haurien de ser més imaginatives. Els resultats obtinguts en aquesta matèria per entitats amb pocs recursos econòmics denoten que no hi són imprescindibles grans inversions.

TERCERA PART

ANNEX 1

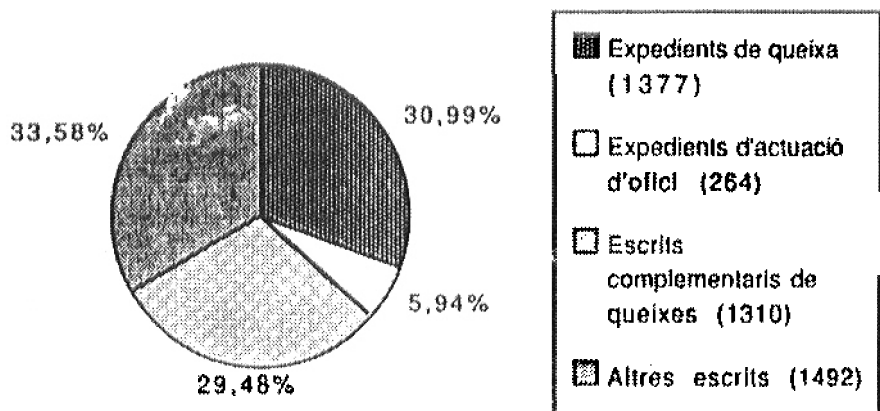
DADES GENERALS DE LES ACTUACIONS DEL SÍNDIC DE GREUGES

ACTUACIONS GLOBALES DEL SÍNDIC DE GREUGES - 1991

Queixes resoltes directament en el moment de la consulta o en hores posteriors pel «Servei d'Informació al Ciutadà»	1.235
Queixes que han donat lloc a expedient	1.377
Actuacions d'ofici: (expedients iniciats a instància del Síndic)	264
TOTAL ACTUACIONS:	2.876

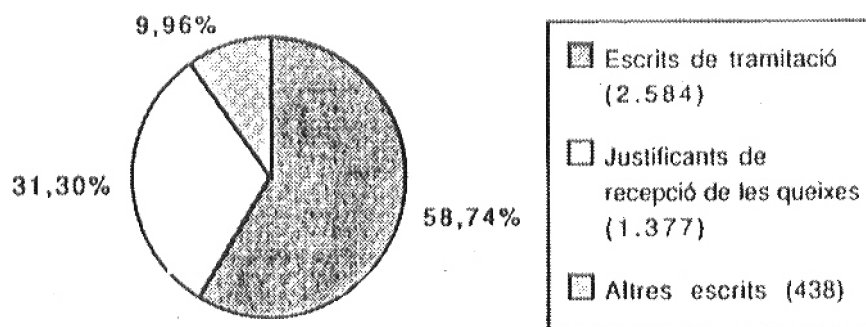
ESCRITS REGISTRATS D'ENTRADA - 1991

Total: 4.443

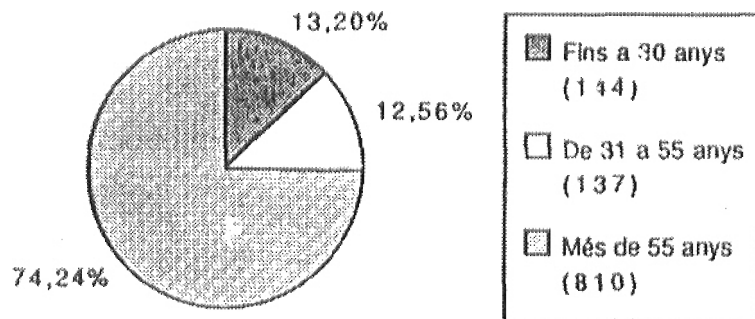
ESCRITS REGISTRATS DE SORTIDA - 1991

Total: 4.399

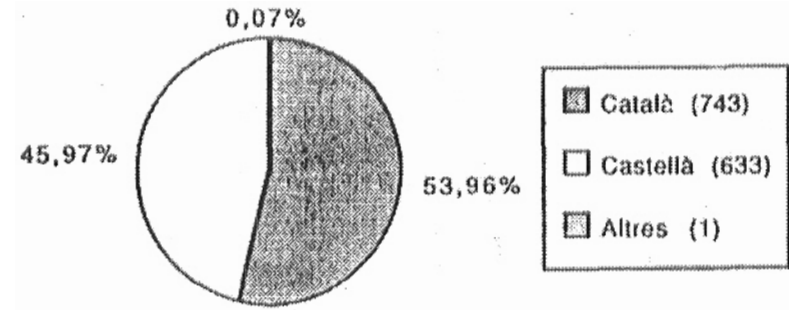

EDAT DELS RECLAMANTS

Total: 1.091

LLENGUA EMPRADA EN LES QUEIXES

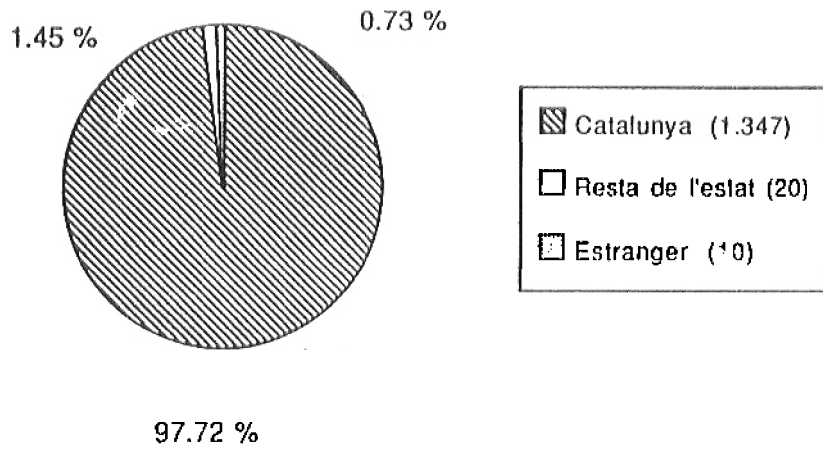
Total: 1.377

TIPUS DE RECLAMANTS
(professió, ocupació, activitat)

Funcionaris de la Generalitat	6
Funcionaris d'ajuntaments	3
Altres funcionaris	9
Professors d'universitats	2
Mestres d'escoles públiques	24
Pares d'alumnes	1
Centres escolars	9
Estudiants	22
Collegis Oficials Professionals	4
Advocats	21
Arquitectes	2
Metges	10
A.T.S	10
Altres professions	14
Militars i funcionaris republicans	6
Soldats	6
Objectors de consciència	5
Presos	41
Ajuntaments	13
Membres electius d'institucions públiques	6
Empreses mercantils	12
Treballadors	30
Jubilats, pensionistes, aturats	111
Collectius socials	96
Associacions de veïns	20
Associacions en general	16
Sense especificar i no deduïble	878
TOTAL	1.377

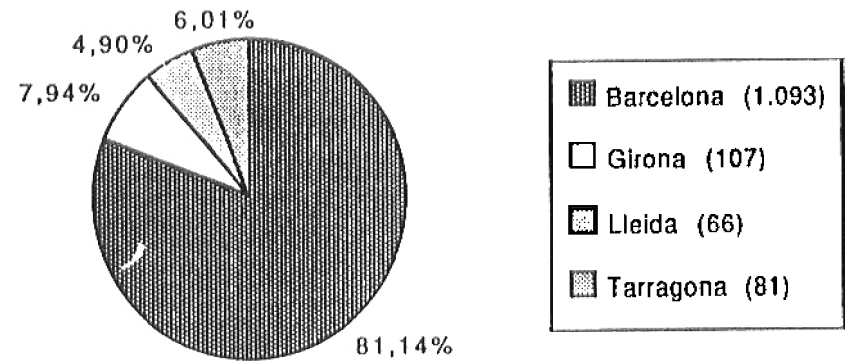
CLASSIFICACIO TERRITORIAL DE LES QUEIXES

Domicili dels reclamants
Total expedients: 1.377

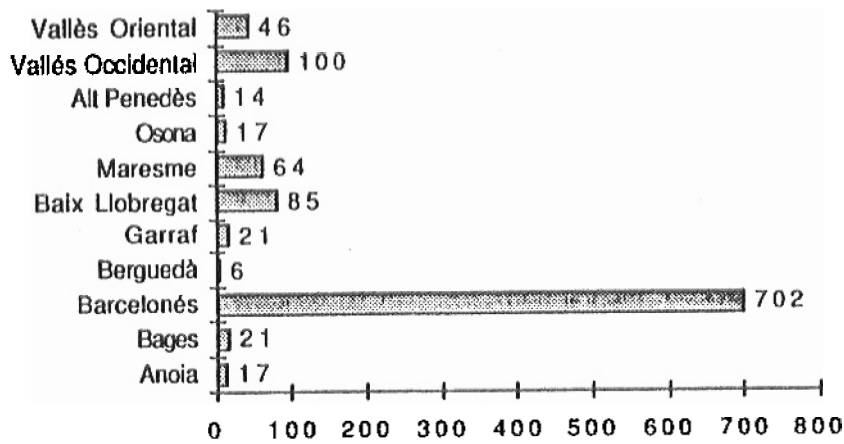
CATALUNYA

Total: 1.347

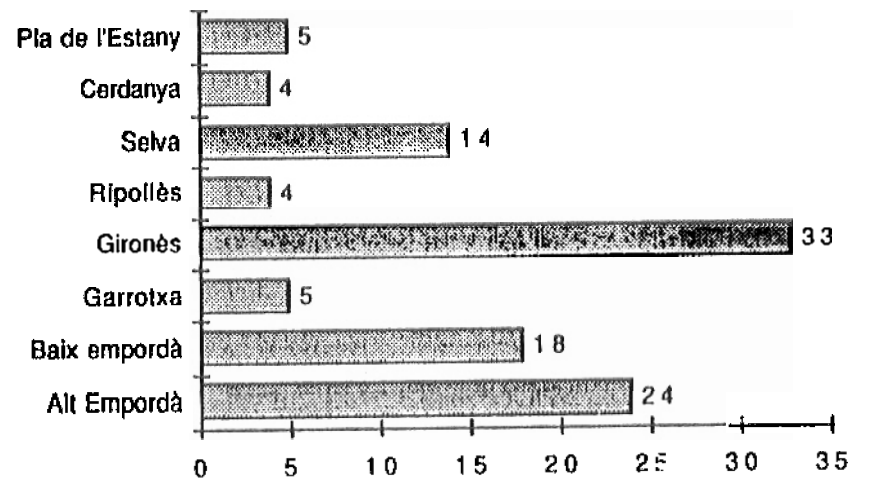
COMARQUES DE BARCELONA

Total: 1.093

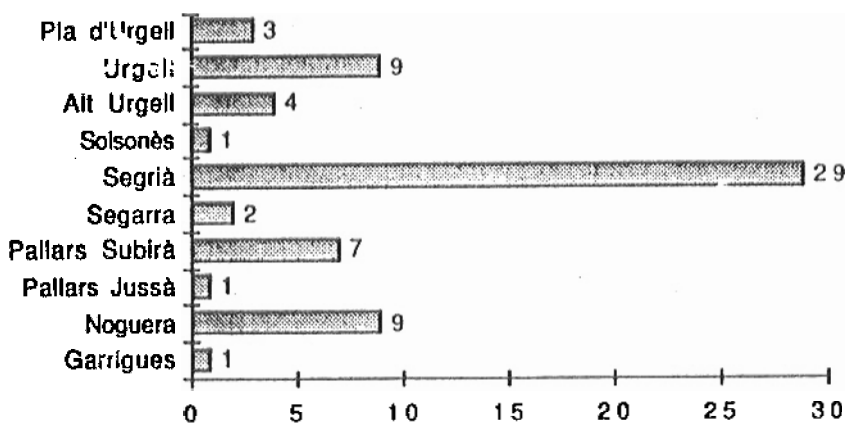
COMARQUES DE GIRONA

Total: 107

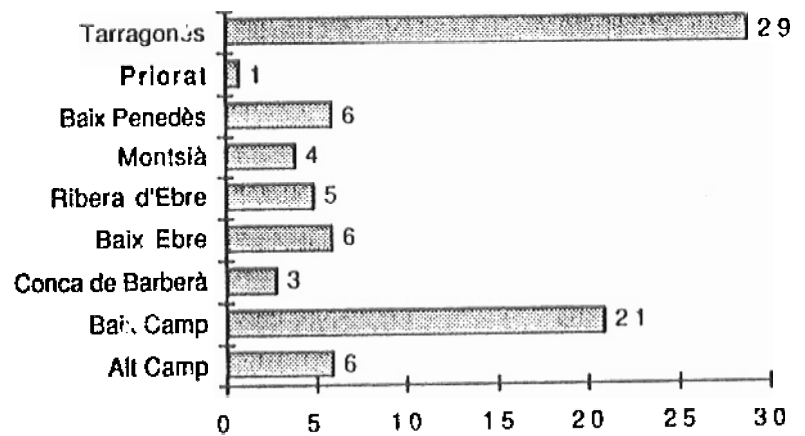
COMARQUES DE LLEIDA

Total: 66

COMARQUES DE TARRAGONA

Total: 81

CLASSIFICACIÓ TERRITORIAL DE LES QUEIXES

BARCELONA

<i>COMARCA - Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Anoia	17
Capellades	1
Igualada	11
La Pobla de Claramunt	1
Òdena	1
Piera	2
Vallbona d'Anoia	1
Bages	21
Artés	1
Avinyó	1
Balsareny	1
Cardona	1
Castellbell i el Vilar	1
Manresa	7
Monistrol de Montserrat	2
Mura	1
Navarcles	1
Navàs	1
Sallent	1
St.Fruitós de Bages	1
St.Joan de Vilatorrada	2
Barcelonès	702
Badalona	22
Barcelona	624
Esplugues de Llobregat	4
L'Hospitalet de Llobregat	30
St.Adrià de Besòs	7
St.Just Desvern	2
Sta.Coloma de Gramenet	13
Berguedà	6
Bagà	1
Berga	3
Gironella	2
Garraf	21
Castellet i la Gornal	1
Sitges	4
St.Pere de Ribes	6
Vilanova i la Geltrú	10
Baix Llobregat	85
Begues	1
Castelldefels	3
Castellví de Rosanes	1
Cervelló	3
Comellà de Llobregat	16
El Prat de Llobregat	9

<i>COMARCA - Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Esparreguera	3
Gavà	8
Martorell	4
Molins de Rei	3
Olesa de Montserrat	1
Pallejà	1
St.Boi de Llobregat	5
St.Climent de Llobregat	1
St.Feliu de Llobregat	9
St.Joan Despí	2
St.Vicenç dels Horts	5
Torrelles de Llobregat	1
Vallirana	1
Viladecans	8
Maresme	64
Alella	1
Arenys de Mar	3
Argentona	2
Calella	5
Canet de Mar	4
El Masnou	4
Malgrat de Mar	1
Mataró	27
Palafolls	1
Pineda de Mar	1
Premià de Mar	7
St.Cebrià de Vallalta	1
Tordera	1
Vilassar de Dalt	3
Vilassar de Mar	3
Osona	17
Centelles	1
Manlleu	3
Montesquiu	1
Perafita	1
Roda de Ter	2
St.Julià de Vilatorrada	1
Sta. Eugènia de Berga	1
Sta.Maria de Corcó	1
Tona	1
Torelló	1
Vic	4
Alt Penedès	14
El Pla del Penedès	1
Font-Rubí	1
Gelida	1
Mediona	1
St.Pere de Riudebitlles	1
Subirats	1
Torrelavit	1
Torrelles de Foix	1
Vilafranca del Penedès	6

<i>COMARCA - Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Vallès Occidental	100
Barberà del Vallès	5
Caldes de Montbui	1
Castellbisbal	3
Cerdanyola del Vallès	4
Montcada i Reixac	6
Palau de Plegamans	1
Ripollet	3
Rubí	5
Sabadell	25
St.Cugat del Vallès	16
St.Quirze del Vallès	4
St.Quirze del Vallès-Les Fonts	1
Terrassa	23
Valldoreix	3
Vallès Oriental	46
Canovelles	1
Cànoves i Samalús	2
Cardedeu	3
Castellterçol	1
Granollers	6
L'Ametlla del Vallès	2
La Garriga	3
La Llagosta	1
La Roca del Vallès	9
Llinars del Vallès	1
Lliçà de Vall	3
Mollet del Vallès	1
Montmeló	1
Montornès del Vallès	2
Montseny	1
St.Celoni	3
St.Feliu de Codines	1
St.Fost de Campsentelles	1
Sta.Maria de Palautordera	2
Vallgorguina	2
TOTAL BARCELONA	1.093

GIRONA

<i>COMARCA - Població</i>		<i>Nre. Queixes</i>
Alt Empordà		24
Agullana	1	
Cadaqués	1	
Figueres	8	
Garriguella	1	
L'Escala	2	
Llançà	2	
Maçanet de Cabrenys	1	
Portbou	1	
Roses	7	
Baix Empordà		18
Begur	1	
Calonge	2	
Calonge-St.Antoni	1	
Castell-Platja d'Aro	1	
La Bisbal d'Empordà	1	
Palafrugell	2	
Palamós	3	
St.Feliu de Guíxols	6	
Sta.Cristina d'Aro	1	
Garrotxa		5
Castellfollit de la Roca	1	
Les Planes d'Hostoles	1	
Olot	3	
Gironès		33
Girona	26	
Llagostera	2	
Salt	3	
Sarrià de Ter	1	
Viladasens	1	
Ripollès		4
Campdevàrol	2	
Ripoll	2	
Selva		14
Amer	1	
Arbúcies	1	
Blanes	4	
Breda	1	
Lloret de Mar	4	
Riells i Viabrea	1	
St.Hilari Sacalm	1	
Sta. Coloma de Farners	1	
Cerdanya		4
Alp	1	
Ger	1	
Puigcerdà	2	
Pla de l'Estany		5
Banyoles	5	
TOTAL GIRONA		107

LLEIDA

<i>COMARCA - Població</i>		<i>Nre. Queixes</i>
Garrigues		1
Les Borges Blanques	1	
Noguera		9
Alfarràs	1	
Balaguer	4	
Cubells	1	
Ivars de Noguera	1	
Preixens	1	
Vilanova de Meià	1	
Pallars Jussà		1
Tremp	1	
Pallars Sobirà		7
Alt Àneu	1	
Esterrí d'Àneu	1	
La Guingueta d'Àneu	2	
Lladorre	1	
Sort	1	
Sort-La Bastida	1	
Segarra		2
Cervera	1	
St. Guim de Freixenet	1	
Segrià		29
Alcarràs	2	
Alcoletge	1	
Almacelles	1	
Els Alamús	1	
Lleida	23	
Maials	1	
Solsonès		1
Solsona	1	
Alt Urgell		4
La Seu d'Urgell	4	
Urgell		9
Agramunt	3	
Bellpuig	1	
Tàrrega	4	
Verdú	1	
Pla d'Urgell		3
Bell-lloc d'Urgell	1	
Golmés	1	
Linyola	1	
TOTAL LLEIDA		66

TARRAGONA

<i>COMARCA - Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Alt Camp	6
La Riba	1
Valls	5
Baix Camp	21
Cambrils	1
Castellvell del Camp	2
Reus	17
Vandellós-L'Hosp.de l'Infant	1
Conca de Barberà	3
Llorac	1
Montblanc	1
Vimbodí	1
Baix Ebre	6
L'Aldea	1
Roquetes	3
Tortosa	2
Ribera d'Ebre	5
Ascó	3
Flix	1
Riba Roja d'Ebre	1
Montsià	4
Amposta	1
St.Carles de la Ràpita	1
Sta.Bàrbara	1
Ulldecona	1
Baix Penedès	6
Calafell	3
El Vendrell	1
L'Arboç	1
Llorenç del Penedès	1
Priorat	1
Marçà	1
Tarragonès	29
Constantí	1
Creixell	1
La Secuita	1
Salou	3
Tarragona	19
Torredembarra	2
Vila-Seca	2
TOTAL TARRAGONA	81

PROCEDENTS DE LA RESTA DE L'ESTAT
Classificació per províncies

Almeria	1
Castelló	1
Las Palmas de Gran Canaria	1
Huelva	1
Huesca	1
Logroño	1
Madrid	6
Sevilla	1
Sta.Cruz de Tenerife	1
Toledo	1
Valencia	1
Zaragoza	4

TOTAL	20
--------------	-----------

PROCEDENTS DE L'ESTRANGER
Classificació per països

Alemanya	1
Andorra	1
França	5
Gran Bretanya	1
Suècia	1
Suïssa	1

TOTAL	10
--------------	-----------

ANNEX 2

CONSULTES ATESES

CONSULTES ATESES PEL SERVEI D'INFORMACIÓ AL CIUTADÀ DEL SÍNDIC DE GREUGES

- Quadre comparatiu -

MES	Q		C		V	
	1991	1990	1991	1990	1991	1990
Gener	48	64	149	138	197	202
Febrer	48	54	177	126	225	180
Març	55	57	102	144	157	201
Abril	79	51	132	97	211	148
Maig	49	50	106	153	155	203
Juny	65	42	99	131	164	173
Juliol	58	26	59	112	117	138
Agost	28	29	69	83	97	112
Setembre	47	31	87	97	134	128
Octubre	53	61	112	131	165	192
Novembre	37	63	76	144	113	207
Desembre	39	42	67	86	106	128
TOTAL	606	570	1.235	1.442	1.841	2.012

Q = EXPEDIENTS DE QUEIXA (iniciats arran de les visites)

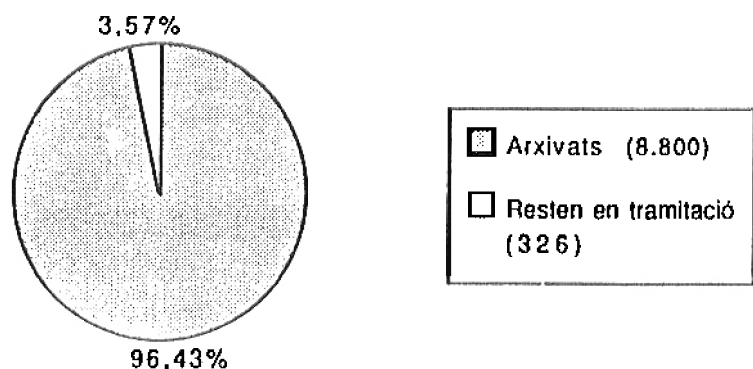
C = CONSULTES O QUEIXES RESOLTES AL MOMENT DE LA VISITA O EN HORES POSTERIORS
(no registrades com a expedient de queixa)

V = TOTAL VISITES

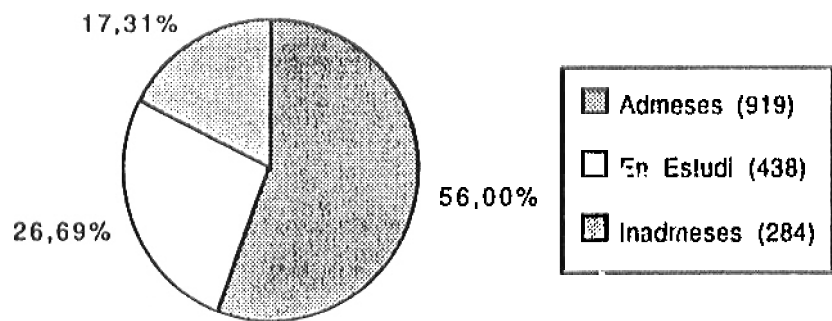
ANNEX 3

DADES DE TRAMITACIÓ DELS EXPEDIENTS

RESUM D'EXERCICIS ANTERIORS (*)
 (de 1.984 - 1.985 - 1.986 - 1.987 - 1.988 - 1989 - 1990) *
 Total expedients : 9.126

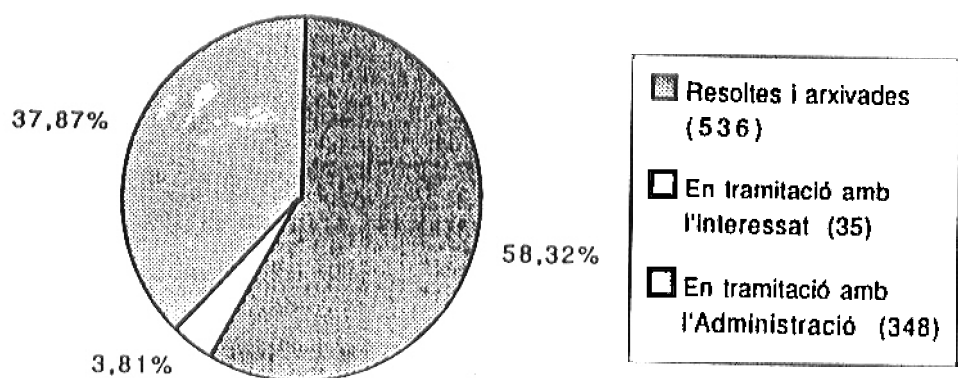

TRAMITACIÓ DELS EXPEDIENTS REGISTRATS DURANT L'ANY 1991 (*)
QUEIXES ADMESES, NO ADMESES I EN ESTUDI
 Total : 1.641

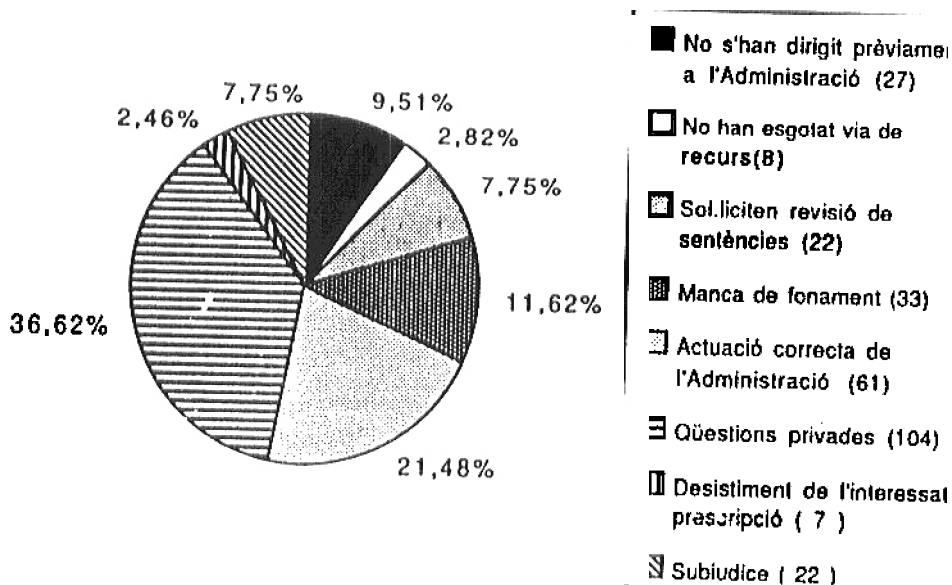

(*) Dades a 4 de febrer de 1992

DESGLOSSAMENT QUEIXES ADMESES
 Total : 919

DESGLOSSAMENT QUEIXES NO ADMESES (Causes d'inadmissió)
 Total: 284

SEGUIMENT DE QUEIXES RECOLLIDES EN INFORMES ANTERIORS

Queixa 1120/90 (pàg. 16722 del *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*)

En defensa de la competència

En data 09.04.91, la Mancomunitat del Camp ens va comunicar que un cop finalitzada la fase d'admissió per a l'adjudicació de llocs de venda sota marquesina i atesos el número de sol·licituds presentades (227) per a 32 llocs de venda i la preferència reglamentària que tenen els productors del Baix Camp i el Tarragonès, no havia estat possible adjudicar-los en la zona un lloc de venda, si bé se'ls hi havia fet oferiment d'optar, conjuntament, a un lloc en la nau de majoristes.

L'Ajuntament de Lleida va comunicar que diferia de les argumentacions del Síndic i que en la seva opinió, l'Ordenança municipal no infringia cap normativa de rang superior, sense acceptar, per tant, la recomanació que se li havia formulat.

Queixa 1218/90. (pàg. 16724 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

L'expropiació dels drets concessionals comporta la indemnització del seu equivalent econòmic

Els expedients per a la determinació del preu just, van ser tramesos al Jurat Provincial d'Expropiació per part de l'Ajuntament durant l'any 1991. No es van seguir les altres recomanacions formulades.

El 25.11.91 van tornar a comparèixer davant el Síndic els promotors de la queixa, fent-li saber que el 6.11.91 havien posat en coneixement de l'Ajuntament que s'havia produït una avaria en la xarxa d'alimentació d'aigua corrent al mercat, sense que fins aleshores hagués estat reparada.

El mateix dia el Síndic es va adreçar a l'Ajuntament recordant-li les seves responsabilitats en les matèries d'abastaments, mercats i protecció a la salubritat pública.

El 05.12.91, l'Ajuntament va comunicar que el servei de subministrament d'aigua havia estat restablert.

Queixa 739/89. (pàg. 16726 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

El terme municipal: Límit al gestor d'un servei municipal en règim de monopoli

Amb posterioritat a la recomanació del Síndic es va modificar l'ordenament regulador dels transports per carretera mitjançant dos reglaments, un estatal i un altre específic de Catalunya. El primer en ser aprovat va ser el Reglament de la Llei d'Ordenació dels Transports Terrestres aprovat pel Reial Decret 1211/1990, de 28 de setembre i el segon; el Reglament de la Llei de regulació del transport de viatgers per carretera mitjançant vehicles de motor, aprovat pel Decret 319/1990, de 21 de desembre.

Per evitar lluites entre empreses funeràries per quota de mercat, els dos reglaments (articles 139 i 140 respectivament), no consideren el cas particular que va motivar la intervenció del Síndic i en conseqüència, des de la seva vigència, la solució jurídica al supòsit de fet que vam abordar ha de ser diferent.

Queixa 1298/89. (pàg. 16731 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Negativa a inscriure una associació de veïns en el registre municipal

L'Ajuntament de Llinars del Vallès es va adreçar al Síndic el 14.03.91, informant-lo de l'acord adoptat per la seva Comissió de Govern el 27.02.91, requerint a l'Associació reclamant que presentés un seguit de documentació.

L'esmentat acord assenyalava que en el moment que s'haguessin complert els requisits legals a que feia referència el requeriment es procediria a la inscripció en el Registre Municipal d'Associacions.

Queixa núm. 1610/90 (pàg. 16721 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Una desesperada petició

Malgrat que a les primeres gestions el Ministeri de Defensa es va interessar per la situació exposada, notificant l'interessat la conveniència de sol·licitar una pròrroga d'incorporació a files de primera classe, hores d'ara el compareixent està complint el servei militar a una caserna de Barcelona.

La mare al menys no pateix l'angoixa que li suposarien els desplaçaments que es veuria obligat a fer si hagués hagut d'incorporar-se al destí que inicialment li pertocava, allunyat més de cinc-cents quilòmetres del seu domicili.

Queixa núm. 1646/90. (pàg. 16727 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Solidaritat amb els immigrants estrangers

A finals de març de 1991, el Defensor del Poble va adreçar un escrit al Col·lectiu Catalunya Solidària amb els Immigrants Estrangers, manifestant que prenia nota del contingut del manifest i que en el proper informe parlamentari que presentaria davant les Corts Generals palesaria la conveniència de distingir la situació en què es troben aquells estrangers arrelats al nostre país per vincles laborals o familiars, d'aquells altres que han entrat recentment a Espanya.

Cal recordar que amb data 7 de juny de 1991 es va aprovar l'acord del Consell de Ministres sobre la regularització de treballadors estrangers.

Queixa núm. 272/90 (pàg. 16736 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Ocupació d'habitatges precintats

Els propietaris de la finca van presentar la demanda corresponent per tal d'obtenir una sentència judicial favorable al desnonament dels ocupants il·legals dels habitatges precintats.

Queixa núm. 148/90 (pàg. 16741-2 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Eliminació de residus

La Llei 2/1991 de 18 de març, de mesures urgents per a la reducció i la gestió de residus industrials (DOG de 27.3.1991) i el Decret Legislatiu 2/1991, de 26 de setembre, pel qual s'aprova la refosa dels textos legals vigents en matèria de residus industrials (DOG 27.9.1991), són les respostes del Parlament a la problemàtica de l'eliminació de residus. Hores d'ara resta per fixar l'emplaçament dels abocadors.

Queixa núm. 1275/90 (pàg. 16742 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Tancament per manca de llicència

La citada queixa es va tancar l'any 1991. Finalment les diferències entre el reclamant, per la manca d'actuació de l'Ajuntament de Palau de Plegamans, i el citat Ajuntament, es van dirimir en la via contenciosa administrativa recaient en primera instància sentència favorable al senyor J.G.. Com sigui que la sentència va ésser impugnada per la Corporació Municipal davant el Tribunal Suprem i atès allò previst en l'art. 16.2 de la Llei 14/1984 reguladora de la Institució del Síndic, vam donar per concloses les nostres actuacions.

Queixa núm. 1298/90 (pàg. 16742 del *Butlletí Oficial de Parlament*)

Més mesures correctores

Respecte a la citada queixa val a dir que l'Ajuntament de Castellar del Vallés, per escrit de 27 de febrer de 1991, comunicà al Síndic de Greuges que «d'acord amb els informes emesos i seguint el vostre suggeriment l'Alcaldia va resoldre concedir al senyor J.F. l'autorització definitiva per l'obertura d'un bar amb l'exigència de compliment de les condicions i mesures previstes en la llicència d'obertura».

Queixa núm. 1140/89 (pàg. 16749 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Una resolució administrativa dilatòria

Respecte a aquesta queixa hem de constatar que malgrat el temps transcorregut, malauradament no hem obtingut resposta de l'Ajuntament de Castelldefels, (si més no així consta en el corresponent expedient) per la qual cosa ignorem si la recomanació va ésser acceptada.

Queixa núm. 1213/90 (pàg. 16750 del *Butlletí Oficial de Parlament*)

Valors Cadastrals

El Defensor del Poble ens ha comunicat que l'Administració ha notificat la promotora de la queixa de forma ajustada a dret.

Queixa núm. 1625/90 (pàg. 16745 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Notificacions defectuoses

La citada queixa presentada en el seu dia pel senyor J.S. ha proseguit i finalitzat la seva tramitació al llarg de l'any 1991, atès que es tracta d'una de les queixes que de forma específica ja ha estat exposada en l'informe d'enguany, no reiterem allò expressat en l'apartat dedicat a la citada queixa.

Val a dir només, que l'Ajuntament de Vacarises va acceptar la recomanació del Síndic de Greuges i el contribuent va poder satisfer el seu rebut tributari en període voluntari.

Queixa núm. 1081/90 (pàg. 16757 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Els torns de guàrdia de les farmàcies

S'ha resolt el problema dels torns de guàrdia de les farmàcies i s'ha regulat l'ordenació farmacèutica amb la Llei aprovada pel Ple del Parlament el dia 28 de novembre de 1991.

Queixes núms. 72/89, 240/90 i 256/90 (pàg. 16763 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Desatenció mèdica i manca de mesures de seguretat

S'ha dictat una nova Ordre d'acreditació dels centres hospitalaris, amb l'objectiu de millorar la qualitat dels centres, tant en la vessant sanitària com en la seguretat dels edificis. Així, l'Ordre de 10 de juliol de 1991, per la qual es regula l'acreditació dels centres hospitalaris, preveu els nous criteris d'acreditació, necessaris per integrar-se a la xarxa hospitalària d'utilització pública i deroga les Ordres de 25 d'abril i 31 d'agost de 1983.

Queixa núm. 1338/90 (pàg. 16778 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

L'edat, un obstacle per ser indemnitzat

Continuen sense ser modificats els límits imposats per la disposició addicional divuitena de la Llei 4/90, de 29 de juliol, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1990, malgrat la rectificació feta per la Llei de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1992, relativa a les vídues no pensionistes.

Queixa núm. 274/90 A/0 (pàg. 16785 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

El càlcul de la pensió de viduïtat

Es resolgué favorablement, tant en via administrativa com en la judicial, el problema de la pensió de viduïtat derivada dels causants que havien suspès la pensió de jubilació perquè havien tornat a treballar i cotitzar. Així doncs, s'acceptà la recomanació del Síndic, i les vídues podran accedir a la pensió de viduïtat amb el càlcul d'una nova base reguladora i la consegüent prestació econòmica superior.

Queixa núm. 90/90 (pàg. 16790 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Les presumpcions de l'Administració

Continua pendent de resoldre's positivament i amb total seguretat jurídica l'aplicació de la presumpció d'innocència, en relació amb el frau a la llei en l'àmbit del treball.

Queixes núms. 420/90 i 1491/90 (pàg. 16793 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

L'INEM i els estrangers

La problemàtica reflectida en aquestes queixes i no resolta motivà el Síndic a iniciar l'any 1991 una Actuació d'Ofici (expedient 220/91 A/0), de la qual es desprengué la resolució de suggerir al Defensor del Poble la possibilitat que els estrangers puguin percebre la totalitat de les prestacions d'atur generades per les seves cotitzacions, entre altres suggeriments, per tal de modificar la normativa que limita els seus drets.

Queixa núm. 1574/90 (Pàg. 16822 del *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*)

Què és primer: la preferència o la prioritat?

El 18.3.91 es va rebre un informe del Departament d'Ensenyament en què s'exposaven els criteris d'interpretació de l'Ordre de 22.5.90, els quals no seguien la recomanació efectuada pel Síndic de Greuges, ja que primer agrupaven el personal do-

cent en tres grups; els qui tenien reconeguda la capacitació, els qui la tenen i, a més, tenen acreditat el coneixement de la llengua catalana, i, finalment, els que no tenen ni una cosa ni l'altra.

Novament ens vam dirigir al Departament reiterant la nostra recomanació tot subratllant, en especial la vinculació entre el procés de normalització lingüística i el deure del professorat de conèixer el català amb el dret dels alumnes a rebre un ensenyament en i de la llengua catalana. La interpretació de l'Ordre de 22.5.90 que efectua el Departament produeix al nostre entendre un resultat contrari a la finalitat de la normalització lingüística en aquest camp.

Al mateix temps, vam comunicar a la interessada la resposta del Departament i li vam fer saber el nostre parer, tot indicant-li que, en haver esgotat la via administrativa, només li quedava la judicial per fer valer els seus drets.

Queixa núm. 1617/90 (pàg. 16824 del *Butlletí Oficial del Parlament*)

Accés a Ciències Empresarials: problemes generats per la diversitat de centres

L'11.3.91 ens vam adreçar al Conseller d'Ensenyament per exposar-li l'assumpte, atès que el vice-rector de la Universitat de Barcelona havia ratificat l'exclusió de la senyora M.G. de la pre-inscripció de juny al Centre d'Empresarials de Vic, i, per tant, no havia acceptat la recomanació del Síndic de Greuges.

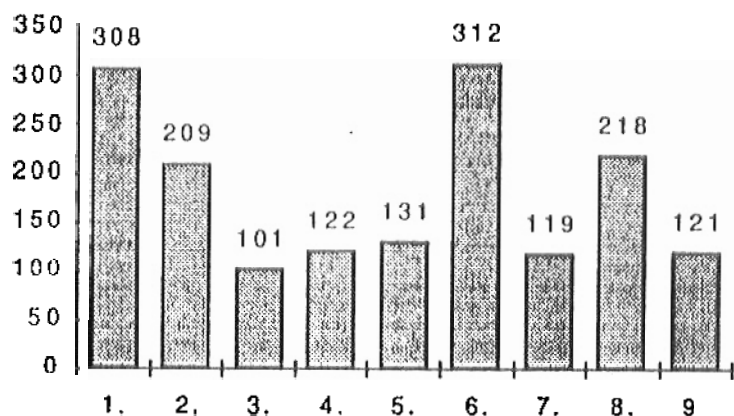
El Conseller ens va respondre el 14-5-91 en els mateixos termes que el vice-rector, rebutjant, per conseqüent, la nostra recomanació.

ANNEX 4

CLASSIFICACIÓ GENERAL DELS EXPEDIENTS

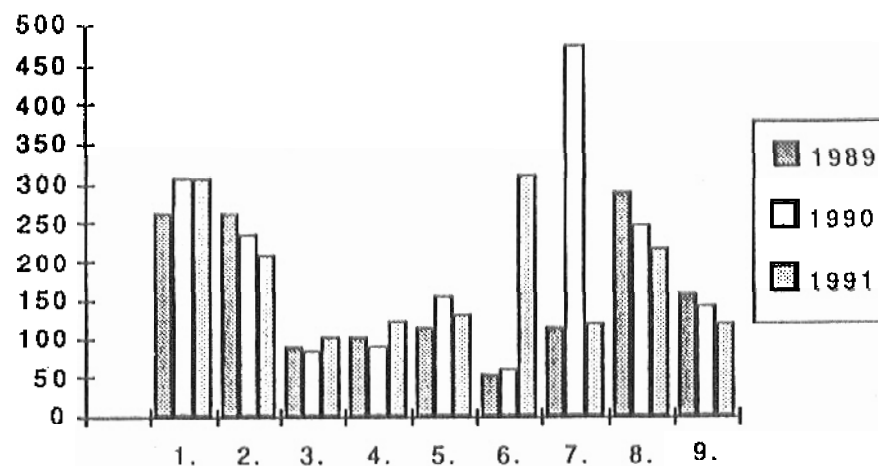
A- CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS PER SECCIONS

Total : 1.641

- 1. Administració General (18,77 %)
- 2. Ordenació del Territori (12,74 %)
- 3. Tributària (6,15 %)
- 4. Sanitat i Consum (7,43 %)
- 5. Treball i Pensions (7,98 %)
- 6. Serveis Socials (19,01 %)
- 7. Ensenyament i Cultura (7,25 %)
- 8. Justícia (13,28 %)
- 9. Queixes privades i/o inconcretes (7,37 %)

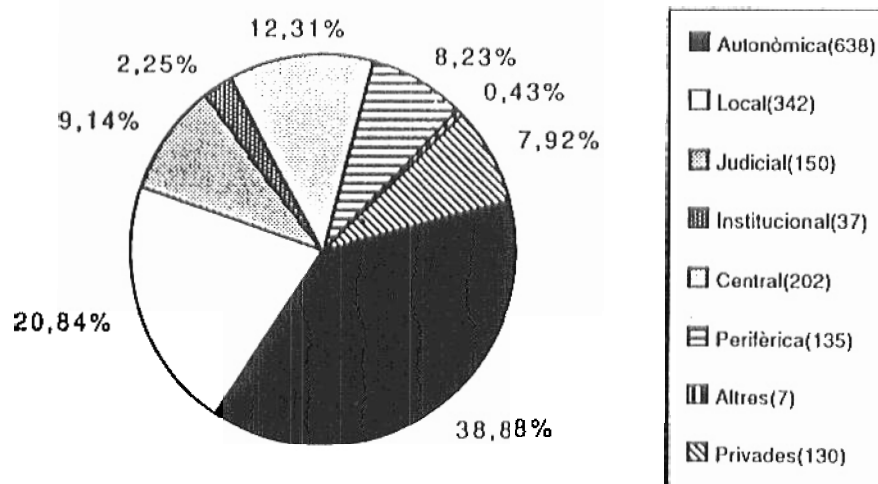
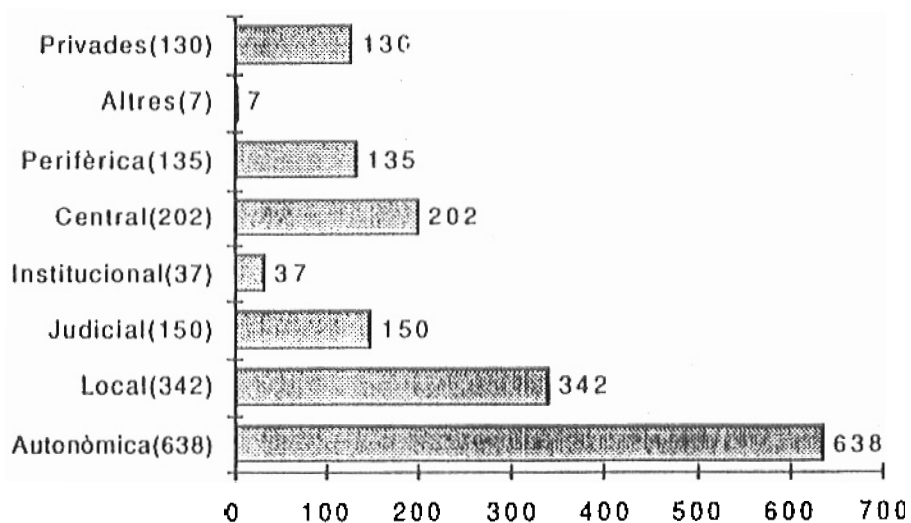
CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS PER SECCIONS
Comparació amb anys anteriors (2on mandat)

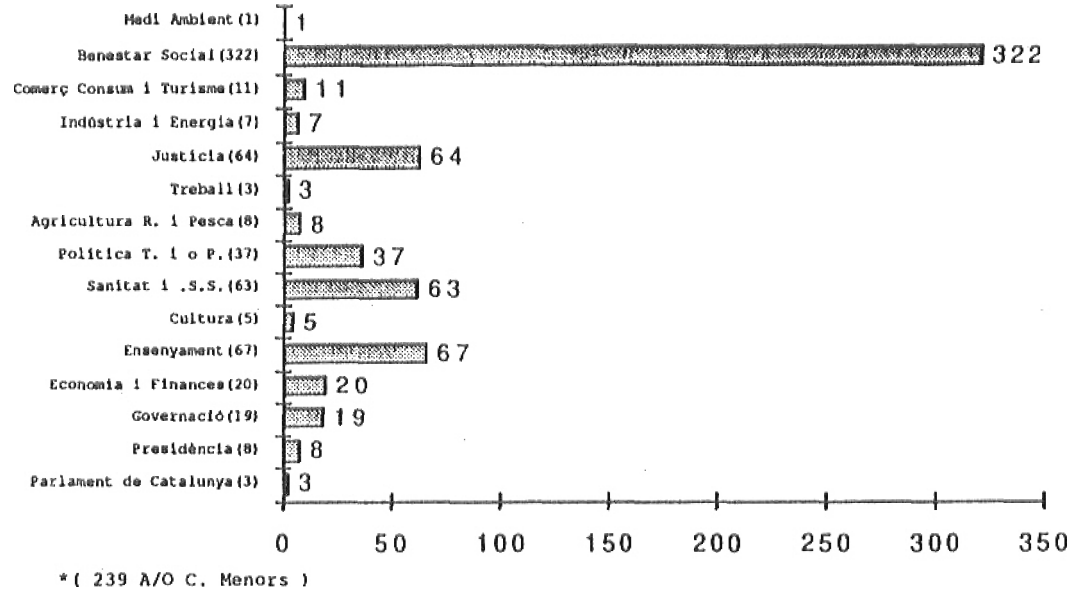
- 1. Administració General
- 2. Ordenació del Territori
- 3. Tributària
- 4. Sanitat i Consum
- 5. Treball i Pensions
- 6. Serveis Socials
- 7. Ensenyament i Cultura
- 8. Justícia
- 9. Queixes privades i/o inconcretes

B- CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS PER ADMINISTRACIONS AFECTADES

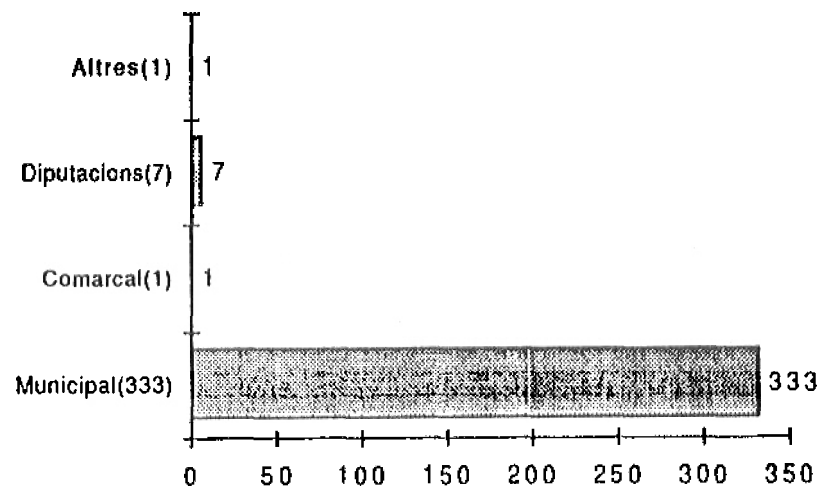
Total : 1.641

ADMINISTRACIO AUTONOMICA

ADMINISTRACIO LOCAL

ANNEX 5

CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS PER LA TEMÀTICA QUE PLANTEGEN

<i>Secció</i>	<i>Temàtica Plantejada</i>	<i>Núm. Exp.</i>
1. Administració general		
	– Personal	53
	– Prestacions de caràcter personal	37
	– Contractació administrativa	15
	– Coacció administrativa	16
	– Estrangeria i situació d'apatridia	74
	– Prestacions patrimonials no tributàries	25
	– Responsabilitat patrimonial de l'administració	10
	– El procediment com a garantia de l'administrat	65
	– Manca de coordinació entre administracions	4
	– Actuació forces de seguretat	9
	Total:	308
2. Ordenació del territori		
	– Habitatge	37
	– Urbanisme	83
	– Medi ambient i qualitat de vida	89
	Total:	209
3. Tributària		
	– Tributs	43
	– Altres ingressos públics	2
	– Gestió tributària	56
	Total:	101
4. Sanitat i Consum		
	– Salut pública	14
	– Deficiències sanitàries	25
	– Personal sanitari	23
	– Consum	60
	Total:	122
5. Treball i pensions		
	– Pensions i beneficis derivats	
	– de la II República Espanyola	40
	– Seguretat Social	72
	– Treball	19
	Total:	131

<i>Secció</i>	<i>Temàtica Plantejada</i>	<i>Núm. Exp.</i>
6. Serveis socials		
	- Deficients físics	18
	- Deficients psíquics	13
	- Gent gran	16
	- Nens	248
	- Dones	1
	- Grups marginats	9
	- Borses de pobresa	7
	Total	312
7. Ensenyament i cultura		
Ensenyament		
	- Alumnes	32
	- Professors	39
	- Pares d'alumnes	5
	- Centres docents	3
	- Gestió acadèmica	11
	- D'altres aspectes educatius	8
Cultura		
	- Normalització lingüística	16
	- D'altres temes culturals	
	- no relatius a la llengua	5
	Total	119
8. Justícia		
	- Administració de justícia	132
	- Institucions penitenciàries	71
	- Menors	15
	Total	218
9. Queixes privades i/o inconcretas		
	- Privades	31
	- Inconcretas	27
	- Cosa jutjada	13
	Total	121
	TOTAL EXPEDIENTS	1.641

ANNEX 6

CLASSIFICACIÓ DE LES ACTUACIONS D'OFICI

ACTUACIONS D'OFICI

*Secció**Temàtica***1. Administració general**

- Investigació sobre actuacions racistes denunciades a un programa de TVE a Palafrugell.
- Problemàtica sobre la documentació que s'acompanya a la sol·licitud de dret d'asil. Cost del certificat mèdic necessari.
- Investigació sobre la situació dels immigrants al Baix Llobregat (Viladecans, Gavà i el Prat).
- Estudi sobre les modulacions de l'expropiació forçosa de finques agrícoles.
- Investigació relativa al pagament dels fons compromesos per a l'execució del conveni de col·laboració amb vista a la remodelació del Barri de la Mina.

2. Ordenació del territori**Habitatge**

- Reivindicació veïnal. Habitatges per als estadants al barri de la Mina. Ajuntament de Sant Adrià del Besòs.
- Investigació sobre el procediment de tramitació dels expedients d'adopció de menors.

4. Sanitat i Consum

- Estudi dels certificats mèdics oficials, import de l'imprès i altres problemes.
- Estudi sobre el document de descàrrec de responsabilitat que fa firmar la companyia Iberia a tots els usuaris dels seus serveis que tinguin limitació física.

5. Seguretat Social.**Pensions - treball**

- Problemàtica en relació al cobrament de les prestacions per desocupació dels estrangers.

6. Serveis socials

- Estudi sobre actuacions dutes a terme per l'Hospital General de Vic, per prevenir maltractaments de menors.
- Estudi sobre l'activitat dels serveis socials municipals de Vic.
- Estudi sobre la problemàtica de l'Equip d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAlA) de Ciutat Vella.
- Estudi sobre diferents aspectes de l'activitat de la Comissaria de Menors dels Mossos d'Esquadra.
- Estudi sobre problemàtica diversa que afecta als infants amb risc social i l'actuació de la Direcció General d'Atenció a la Infància.
- Nens Gitanos privats d'anar a l'Escola a Aitona (Lleida).
- Després dels fets ocorreguts a Mollet de Peralada amb motiu de la verema i l'afluència dels grups veremedors gitanos.
- Recopilació de dades sobre centres de menors de Catalunya.

7. Ensenyament i cultura

- Problemes relatius a la situació lingüística de l'Audiència de Lleida.

8. Justícia

- Problemàtica dels funcionaris dels Centres Penitenciaris. Relacions entre Administració Penitenciària i Òrgans Jurisdiccionals.
- Sobre el motí al Centres Penitenciaris de Joves de la Trinitat.
- Relativa al compliment de penes privatives de llibertat quan han transcorregut anys des de la comissió del delictes.
- Entrevista amb la Direcció General de Serveis Penitenciaris per tractar sobre diversos aspectes del tema penitenciari.
- Visita del Síndic al Centre Penitenciari de Figueres, estudi de la situació del centre.
- Problemàtica del trasllat de presos catalans a Catalunya.
- Intern de Quatre Camins en vaga de fam per problemes de classificació penitenciària.

ANNEX 7

ACTIVITATS DEL SÍNDIC DE GREUGES

- 9 gener – Entrevista per a Calafell Ràdio
- 10 gener – Lliçó sobre els usuaris de la sanitat, professada dins el Master de Consum organitzat per la Facultat de Dret
- 14 gener – Conferència-debat sobre racisme a l'Ateneu Barcelonès
- 17 gener – Visita a la Institució d'un grup de funcionaris del Cos Superior de Policia
- 21 gener – Visita a la Institució del Defensor del Poble.
- 22 gener – Visita a l'Institut de Formació Professional «La Garrotxa» d'Olot
– Participació en el debat «És justa, la justícia?» del programa de Catalunya Ràdio «El xec en blanc»
- 23 gener – Reunió i posterior dinar de treball amb els fiscals senyors Jiménez Villarejo i Alegret
- 28 gener – Reunió a la seu del Defensor del Poble de tots els Comissionats Parlamentaris
- 1/2 febrer – Participació en el II Congrés Català de Fundacions
- 5 febrer – Classe del professor Rafael Ribó als alumnes de la Facultat de Ciències Econòmiques a la seu del Síndic de Greuges
- 6 febrer – Entrevista amb el Conseller d'Indústria i Energia
- 7 febrer – Entrevista amb el Conseller de Política Territorial i Obres Públiques
- 8 febrer – Classe del professor Rafael Ribó als alumnes de la Facultat de Ciències Econòmiques a la seu del Síndic de Greuges
- 9 febrer – Participació en el programa «Senyals» del Canal 33. «A/Homenatge al President Companys».
- 11 febrer – Dinar de treball amb el Director General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació
- 13 febrer – Entrevista amb el Cap del Sector Aeri
- 14 febrer – Conferència «Medi multicultural i Estat de Dret» a la Universitat Autònoma de Barcelona
– Participació en la conferència organitzada per la Secció de Dret Laboral del Col·legi d'Advocats sobre la nova llei de pensions no contributives
- 18 febrer – Assistència a l'acte de presa de possessió del nou Capità General
- 19 febrer – Conferència «El dret lingüístic i l'Administració de Justícia» organitzada per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya a Reus
- 20 febrer – Participació en el programa «Tele 1» de TVE. «A/estrangeria»
- 21 febrer – Curs monogràfic organitzat per l'Institut de Reinserció Social (IRES) als educadors especialitzats en el camp de la inadaptació infantil i juvenil, a la seu del Síndic
- 26 febrer – Entrevista per a Ràdio Nacional. A/racisme

-
- 27 febrer – Entrevista a Madrid amb el Defensor del Poble i el Ministre de Justícia.
 - 1/2/3 març – Assistència a Jornades sobre la Llei d'Estrangeria al Saló de les Voltes Romàniques del Tinell (Barcelona), organitzades per Iniciativa per Catalunya
 - 4 març – Informe de 1990: presentació al Registre General de la Presidència del Parlament
– Memòria de Liquidació del Pressupost de 1990: presentació al Registre General de la Presidència del Parlament
– Participació en el debat «La policia, protectora o repressora?» organitzat pel programa del Canal 33 «Versió Directa»
– Assistència a un curs sobre la nova Llei Processal Laboral
 - 5 març – Entrevista amb el President del Parlament de Catalunya: presentació de l'Informe 1990
 - 6 març – Assistència a l'acte inaugural de les Jornades «Persona, avenços tecnològics i dret» organitzades pel Departament de Justícia
 - 11 març – Conferència dins el curs de Drets Humans organitzat per l'Institut de Drets Humans de Catalunya
 - 14 març – Entrevista amb el Conseller de Justícia
 - 15 març – Assistència a la recepció celebrada amb motiu de la visita dels Reis a Barcelona
 - 22 març – Participació en el debat «Racisme a Girona» organitzat pel programa del Canal 33 «Versió Directa»
 - 24 març – Pregó a Tarragona amb motiu de la Setmana Santa
 - 26 març – Entrevista per a l'Agència EFE
 - 27 març – Declaracions a Catalunya Ràdio i Ràdio Nacional-Ràdio 4
 - 3 abril – Dinar de treball amb el Conseller i la Secretària General del Departament de Justícia
 - 4 abril – Participació en la Conferència Internacional sobre el Plurilingüisme a Europa amb la comunicació «Llengua pròpia i Tribunal Constitucional»
 - 10 abril – Entrevista per a la revista Serra d'Or
 - 12 abril – Entrevista amb el Cap del Centre Provincial de Reclutament
 - 15 abril – Reunió amb el Fiscal en Cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
 - 16 abril – Entrevista per a Antena 3. A/Presons
 - 17 abril – Presentació de l'Informe sobre els Dipòsits Municipals de Detinguts a Catalunya davant la Comissió Parlamentària del Síndic de Greuges
 - 18 abril – Visita de l'Escola Ateneu d'Igualada a la Institució
 - 19 abril – Dinar de treball amb el director de La Vanguardia
 - 22 abril – Assistència a la conferència organitzada pel Col·legi d'Advocats sobre les prestacions no contributives
 - 22-24 abril – Visita de treball a Vitòria. Assistència i participació a les setenes jornades d'estudi, col·laboració i cooperació dels Ombudsmen de l'Estat
 - 25 abril – Participació en el debat «Gent que ha comès un delicte i triguen a fer complir la pena» organitzat pel programa «Teledues» de TVE
-

-
- 26 abril – Participació en el programa «El mirall» de TVE. A/racisme
 - 30 abril – Reunió amb un membre de la Vocalia de Refugiats d'Amnistia Internacional
– Conferència a l'Escola de Policia de Catalunya sobre «Policia i Drets Humans»
 - 3 maig – Visita al Centre Provincial de Reclutament
– Visita a la Institució de l'Institut de Batxillerat «Baldiri Guilera» del Prat de Llobregat
– Entrevista amb representants de Càritas de Girona per tractar de la regulació dels estrangers i de la concessió del dret d'asil
 - 6 maig – Entrevista per a Dial Barcelona-Cadena Ser. A/Objecte i funcionament de la Institució
 - 7 maig – Dinar de treball amb el Director General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació
 - 9 maig – Participació en la taula rodona «La situació dels immigrants a l'Estat espanyol i la Llei d'Estrangeria» organitzada dins les Jornades de Solidaritat celebrades a València i organitzades per diverses associacions (València Acoge, Càritas, Comunidades Cristianas Populares, etc.)
 - 10 maig – Inauguració de les Festes de Primavera de Sant Feliu de Llobregat
 - 16 maig – Entrevista amb el Coordinador de Publicacions de l'Academia Mexicana de Derechos Humanos
– Entrevista amb el Síndic Major de Comptes
 - 27 maig – Assistència a la reunió de la Comissió de Peticions del Parlament Europeu celebrada al Parlament de Catalunya
 - 28 maig – Dinar de treball amb l'Ararteko
 - 30 maig – Assistència a la primera Festa Cultural organitzada pel Col·legi Calassanci
 - 31 maig – Assistència a l'acte de lliurament dels premis «Minuto de Oro»
 - 3 juny – Conferència en el Club d'Amics de la UNESCO. A/Presentació Informe sobre els Dipòsits de Detinguts a Catalunya
 - 4 juny – Assistència a la inauguració de les obres de remodelació del Centre Penitenciari d'Homes de Barcelona
 - 5 juny – Visita a la presó de Figueres
– Conferència a l'Escola Pública «Josep Pallach» de Figueres
 - 7 juny – Visita de treball a Vic. Visita a l'Hospital General i entrevista amb el seu director per tractar sobre el maltractament de menors; visita als Serveis Socials de l'Ajuntament i al Centre de Menors «Casa Moreta»
 - 11 juny – Assistència a la inauguració del Centre Penitenciari de Brians
 - 13 juny – Entrevista per a l'«Informatiu» del Canal 33. A/Llei de Seguretat Ciutadana
 - 17 juny – Visita als centres APAFACC-CERAC (nens autistes) de la Garriga
 - 18 juny – Entrevista amb el General en Cap de la Quarta Regió Militar Pirinenca Oriental
 - 19 juny – Compareixença davant la Comissió Parlamentària: presentació de l'Informe 1990
 - 20 juny – Presentació del llibre del professor Eduard Sagarra «Los derechos fundamentales y las libertades públicas de los extranjeros en España»
-

-
- 21 juny – Entrevista per a la revista Edat d'Or
– Visita a la Direcció General d'Atenció a la Infància per tractar qüestions relacionades amb el procediment d'acolliment i adopció de menors
- 25 juny -- Visita a la Institució de dos membres de l'Associació Human Rights Watch (Estats Units)
- 26 juny – Compareixença davant el Ple del Parlament: presentació de l'Informe 1990
– Assistència al programa Debat de la televisió local de Mataró sobre la regularització dels treballadors estrangers
- 27/28 juny – Assistència a les jornades «Àmbit jurídic i normalització lingüística» organitzades pel Departament de Justícia i celebrades a Platja d'Aro
- 27 juny – Entrevista per a Antena 3 TV. A/Informe 1990
- 28 juny – Entrevista per a Ràdio 4. A/Informe 1990
- 2 juliol – Entrevista per a Punt Diari
- 4 juliol – Entrevista per al programa «Rodamón» de Cadena Nova
- 5 juliol – Assistència a l'acte de constitució del nou consistori municipal de Barcelona
- 9 juliol – Entrevista amb el Conseller d'Ensenyament
– Entrevista per a Ràdio Barcelona. A/Informe 1990
- 10 juliol -- Entrevista amb el Director de l'Institut Català de Finances
- 11 juliol – Entrevista per a Ràdio Molins de Rei
– Entrevista per a Ràdio Cerdanyola
- 16 juliol – Assistència a l'acte de cloenda del Curs 1990-1991 de l'Escola de Policia de Catalunya
- 18 juliol – Assistència a l'acte de constitució de la nova Corporació de la Diputació de Barcelona
- 21 agost – Entrevista per a La Vanguardia
- 26 agost – Entrevista per a Antena 3 Ràdio
- 19 setembre – Declaracions a Onda Zero Ràdio. A/nens gitanos d'Aitona
– Entrevista amb el Cap de la Brigada de Menors del Mossos d'Esquadra
- 30 setembre – Dinar de treball amb el Conseller de Cultura i el Director General de Política Lingüística
- octubre – Declaracions a la revista Món Jurídic
- 2 octubre – Participació en el programa «Barcelona a fons» d'Antena 3. A/racisme
- 4 octubre – Visita al Centre Penitenciari de Quatre Camins
- 7 octubre – Assistència a la inauguració de la XV Conferència sobre el Dret en el Món
- 8 octubre – Entrevista per a Punt Diari. A/gitanos Mollet de Peralada
- 9 octubre – Declaracions Ràdio Nacional. A/drogues, violència
– Dinar de treball amb el Vice-President primer i el Secretari segon de la Mesa del Parlament
- 10 octubre – Visita a la Institució de la Comissió d'Afers dels Ciutadans de Rússia
-

-
11 octubre	– Reunió amb el Secretari General del Departament de Comerç, Consum i Turisme i el Director General de Turisme
11/13 octubre	– Assistència i participació en les conferències de Dret Comparat celebrades a Como (Itàlia) amb el tema: «El dret de propietat intel·lectual del <i>software</i> : un aspecte del dret fonamental de la propietat»
16 octubre	– Reunió de tots els Ombudsmen de l'Estat a la seu del Defensor del Poble (Madrid)
21 octubre	– Entrevista amb el President de la Generalitat
– Assistència a les jornades sobre Sanitat i Seguretat Social organitzades per l'Escola de la Funció Pública
22 octubre	– Participació en la tertúlia «Mitjans de comunicació, Ombudsman de la premsa» organitzada per Catalunya Ràdio
23 octubre	– Visita al Servei d'Acolliments i Adopcions dependent del Departament de Benestar Social
25 octubre	– Visita a l'Equip d'Atenció a la Infància del Districte de Ciutat Vella
– Entrevista amb el Cap de la Brigada de Menors dels Mossos d'Esquadra
29 octubre	– Conferència a ESADE «Reflexions sobre l'Administració Pública Local: la perspectiva del Síndic de Greuges»
31 octubre	– Assistència a l'acte inaugural del Segon Màster de Consum sobre el tema «La política dels consumidors en el Mercat únic Europeu»
5 novembre	– Entrevista per al programa «Catalunya vespre» de Catalunya Ràdio
6 novembre	– Dinar de treball amb el Conseller i el Secretari General del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca
6/8 novembre	– Assistència al curs «La sida i el Dret Penal» organitzat per la Facultat de Dret de la Universitat Pompeu Fabra
6/10 novembre	– Viatge a Florència per assistir a la 3a. Taula Rodona d'Ombudsmen Europeus
11 novembre	– Assistència a l'acte inaugural de l'exposició «10 anys de competències de menors», amb motiu del X aniversari del traspàs de serveis en matèria de menors
– Visita al Jutjat núm. 19 de Barcelona i entrevista amb la Jutgessa encarregada dels assumptes de menors (adopcions)
13 novembre	– Participació en el col·loqui «La Llei de Filiacions i el trencament del Pacte Constitucional» organitzat per la Universitat Pompeu Fabra
16 novembre	– Conferència de clausura de la III Jornada sobre experiències de les Unitats d'Admissió i Atenció a l'Usuari organitzada per l'Institut Català de la Salut
19 novembre	– Participació en el Pla de Formació d'APAT amb el tema «La toxicomania en el Dret Penal»
21 novembre	– Visita d'un grup d'estudiants de 2n. curs de l'Escola Universitària de Treball Social que redacten una monografia sobre menors
29 novembre	– Visita a la Residència Millet (Ametlla del Vallès) i a la Llar Cau Blanc (la Garriga)
4 desembre	– Assistència a la taula rodona «La sanitat a les presons» organitzada per la Comissió de Presons de Justícia i Pau
-

- 5 desembre – Participació a París, juntament amb el Defensor del Poble i el Mitjancer de la República Francesa, en la taula rodona «L'Ombudsman dans les constitutions française et espagnole» organitzada pel Col·legi d'Espanya
- 6 desembre – Assistència a la 6a Edició de la Setmana i el Dia Mundial del Gos-Pigall celebrada a Calella de Mar
- 18 desembre – Declaracions a Ràdio Barcelona. A/trasllat de presos catalans
-

ANNEX 8

COMPOSICIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES

COMPOSICIÓ DE LA INSTITUCIÓ *

SÍNDIC DE GREUGES
Frederic RAHOLA I D'ESPOÑA

ADJUNT AL SÍNDIC
Elies ROGENT I ALBIOL

SECRETARI GENERAL
Enric R. BARTLETT I CASTELLÀ

CAP DE GABINET
Anna FAYOS I MOLET

ASSESSORS D'ÀREA
Joaquim SOLER I PONT
M. Josep JUAN-TORRES I CARCELLER
Josep Ramon ARBIOL I ALSO
Mercè CORRETJA I TORRENS
M. Dolors ROVIRA I CORCOY
Pilar BUSQUIEL I SORIANO
Montserrat FIGUERA I LLUCH

ASSESSORS TÈCNICS
Eduard PERXÉS I COMPTE
Matilde SEUBA I MARTÍNEZ

SECRETÀRIA DEL SÍNDIC
Elisabet LÓPEZ I LORENTE

PERSONAL COL·LABORADOR

ASSESSOR D'INFORMÀTICA
Ramon BORDA I CALDERÓ

BIBLIOTECÀRIA
Lluïsa TEIXIDOR I SANCHO

ADMINISTRATIUS
Bibiana BOFILL I FRIAS
Montserrat AMAT I NOVES
Dolors MOLINA I COSIALLS
Nativitat MOLINA I TERREN
Carme CAÑADILLA I ESTRADA
Stella VILADOT I POU

AUXILIARS ADMINISTRATIUS
Núria ANDRÉS I BAROT
Antoni MANCHÓN I FARRERAS
Rosa ÀVILA I CASAS
M. Claustrre JANÉ I PUJOL

XOFER
Josep MARTÍNEZ I CAVA

TELEFONISTA
Montserrat MARQUÈS I RODRÍGUEZ

UIXERS
Antoni Salvador GARCIA I MARÍN
Fermín CAMÍN I BAZQUEZ

ASSISTENTS SOCIALS EN PRÀCTIQUES
CARME CARRERA ESCUDER
Carles SIMARRO LÓPEZ

* En el moment de finalitzar la redacció de l'informe

EL PERSONAL DEL SÍNDIC DE GREUGES

La plantilla de personal de la Institució ha augmentat en 1 plaça d'assessor/a d'àrea durant l'any 1991 de conformitat amb el pressupost per a aquest exercici, en conseqüència la plantilla de personal a 31 de desembre de 1991 la integren els 24 llocs de treball que tot seguit es detallen:

- 1 cap de gabinet
- 1 secretari/a general
- 7 assessors/es d'àrea
- 2 assessors/es tècnics
- 1 secretari/a particular del Síndic
- 5 administratius/ives
- 3 auxiliars administratius/ives
- 1 xofer/a
- 1 telefonista
- 2 uixers/es

Durant l'any 1991, s'han produït les variacions que tot seguit es diran en el personal al servei de la Institució.

L'1 de març es cobreix la vacant d'assessor d'àrea fruit de l'ampliació de la plantilla. El 15 de març cessa a petició pròpia el Sr. Rufo Diéguez i Villar com a cap de gabinet i posteriorment, es nomena pel càrrec a la Sra. Anna Fayos i Molet, fins aleshores assessora d'àrea. Aquest últim nomenament genera

una vacant d'assessor d'àrea que es cobreix mitjançant el nomenament d'una assessora tècnica de la Institució, això motivà un posterior nomenament d'assessora tècnica el 30 d'abril.

El 10 de maig es concedeix una llicència per estudis a la Sra. Mariona Arnau i Sala, secretària general i es nomena secretari general en funcions al Sr. Enric R. Bartlett i Castellà.

El 28 de novembre cessa, a petició pròpia, la Sra. Arnau com a secretària general i es nomena el Sr. Bartlett. El 29 de novembre es nomena una assessora d'àrea en substitució d'aquest últim.

Durant l'any 91 s'han contractat una administrativa i una auxiliar administrativa per atendre els llocs de treball vacants per malaltia i reducció de jornada per atenció a fills menors de sis anys, la qual cosa justifica que en la relació de persones al servei de la Institució apareguin sis administratius i quatre auxiliars, en comptes de cinc i tres respectivament.

La col·laboració endegada amb l'Escola d'Assistents Socials de Barcelona i el Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya, ha continuat i, atesa la valoració força positiva que n'hem fet, s'ha ampliat de tal manera que des de l'inici del curs 1991-1992, col·laboren amb nosaltres dos assistents socials.

ANNEX 9

ELS INFORMES AL PARLAMENT EMESOS PEL SÍNDIC DE GREUGES

PUBLICACIONS OFICIALS DELS INFORMES AL PARLAMENT DE CATALUNYA
EMESOS PEL SÍNDIC DE GREUGES**INFORME 1984**

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 56, de 17 d'abril de 1985

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 30, de 30 d'abril de 1985. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 28, de 28 de maig de 1985. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1985

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 120, de 19 de març de 1986

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 92, de 25 d'abril de 1986. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 60, de 7 de maig de 1986. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1986

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 197, de 16 d'abril de 1987

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 145, de 16 de juny de 1987. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 99, de 25 de juny de 1987. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1987

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 252, de 11 de març de 1988

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 19, de 15 de novembre de 1988. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 15, de 27 de desembre de 1988. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1988

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 54, de 31 de març de 1989

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 67, de 16 de maig de 1989. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 33, de 24 de maig de 1989. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1989

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 149, de 29 de març de 1990.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 152, de 6 de juny de 1990. Presentació de l'Informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 70, de 27 de juny de 1990. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

**INFORME SOBRE ELS DIPÒSITS MUNICIPALS DE
DETINGUTS A CATALUNYA**

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 233, de 31 de gener de 1991.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 217, de 17 d'abril de 1991.

INFORME 1990

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 250, de 22 de març de 1991.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 231, de 19 de juny de 1991.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 100, de 26 de juny de 1991.

LLIBRE SEGON

LES LIMITACIONS I LES PERSPECTIVES DE LA LLENGUA CATALANA
EN L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

I. Introducció

Al cap de quinze anys de la restauració provisional de la Generalitat i quan en fa dotze de la promulgació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya és lícit i entenem que aconsellable intentar una visió global del grau d'acompliment d'allò que el poble de Catalunya esperava del règim democràtic i del restabliment de la pròpia identitat.

No hi ha gaires dubtes sobre el fet que la llengua és un dels elements distintius de la personalitat de Catalunya, no pas l'únic certament.

Per tal d'aconseguir una bona panoràmica del procés de normalització lingüística és convenient fer un ràpid repàs de la situació a partir dels informes presentats al Parlament des de l'any 1984 fins al darrer que fou presentat l'any 1991 i que donava compte de l'exercici immediatament anterior.

En conseqüència ens permetrem transcriure aquells comentaris i queixes recollides als esmentats informes que ens han semblat especialment significatius per poder tenir una idea global i, alhora, conèixer els avanços i els obstacles del procés.

Així mateix, farem referència, ni que sigui succintament, a la normativa i als dels recursos d'inconstitucionalitat i les sentències del Tribunal Constitucional que s'han anat produint, la qual cosa ens ajudarà a completar la visió de la realitat actual, coneixent, emperò, les causes i les circumstàncies que hi han contribuït.

A l'últim intentarem un diagnòstic dels mals de què a parer nostre pateix la normalització, que una part de la població considera insuficient i tímida, perquè ja podem dir des d'ara que l'ús de la llengua catalana no és ni tan sols freqüent en alguns àmbits i que les directius per obligar els sectors coadjuvants per aconseguir-ho no són prou decidides. Ens referim, entre d'altres, al sector de l'ensenyament públic ja que, tret del primer cicle (ensenyament primari), l'oficialitat del català no hi està normalitzat (ensenyament secundari i universitari).

També podem afirmar prèviament que, per poder-la considerar assolida, la normalització de l'ús de la llengua haurà d'abastar tota la ciutadania. Fins que els ciutadans no es produeixin habitualment en català en totes les esferes de relació, el procés normalitzador no es podrà donar per plenament complert.

Aquest informe no pretén ésser catastrofista ni presentar eufòries extemporànies. Per tant haurem de dir que la normalització de l'ús de la llengua encara no s'ha aconseguit, i que detectem, com dèiem a l'informe del 1989, una certa apatia a tots els nivells públics i privats, per aconseguir-ho.

Passem a transcriure els passatges més significatius dels informes d'anys passats ordenats cronològicament.

II. La normalització lingüística als informes del primer mandat del Síndic. 1984-1989

Atès que el Síndic de Greuges va ser nomenat pel Parlament el mes de juliol de 1984 prendrem en consideració com a primer informe del mandat el que es va presentar el març de 1986, relatiu a les actuacions dutes a terme fins al desembre de 1985.

INFORME 1985

Transcripció no literal de la secció de normalització lingüística, on s'exposen bàsicament els problemes que plantejava l'ús de la llengua catalana als registres civils de Catalunya.

Problemes diversos del Registres Civils

Per raó de problemes sorgits davant els Registres Civils, la Institució ha rebut diverses queixes.

Totes són degudes a situacions observades a causa de la inaplicació de la llengua catalana i podem classificar-les en tres grups.

a) *No lliurament de certificacions en català*

Les certificacions dels Registres Civils van esteses en impresos en llengua castellana, i s'ha pogut constatar que en la situació actual s'ha de diferenciar:

Primer. Entre certificacions literals i certificacions en extracte.

Segon. Entre certificacions del contingut del Registre i els corresponents assentaments que el componen.

La Direcció General de Registres i Notariat del Ministeri de Justícia va dictar i publicar, a proposta del Registre Civil de Barcelona, una Circular (1r. de març de 1984, BOE del 8 de març), en què marca les regles per les quals s'ha de regir l'expedició de certificacions literals fetes pel sistema de fotocòpia, reproducció fotogràfica o altres d'anàlegs. En aquest cas, la fotocòpia del full corresponent del llibre de registre pot anar encapçalada per la nota de certificació i coincidència de la reproducció amb l'original, en català. Però aquesta circular aclareix que solament es poden estendre així les certificacions previstes en l'article 26 del Reglament de la Llei del Registre Civil. Totes les altres han de ser redactades «utilizando exclusivamente el idioma castellano».

D'altra banda, hi ha la regulació de les dites «certificacions plurilingües», establerta pel Conveni núm. 16 de la Comissió Internacional de l'Estat Civil (BOE de 22 d'agost de 1983), que no preveu la possibilitat de la introducció de la llengua catalana en les certificacions plurilingües, ja que a Espanya el català no és una llengua estrangera, sinó que, segons la Constitució i l'Estatut, és una llengua espanyola —art. 3.2 de la Constitució—. El conveni regula l'expedició de certificacions per part d'un Registre d'un Estat contractant del Conveni que hagin de tenir

validesa a l'estranger, i per això no regula l'expedició bilingüe entre català i castellà.

Tocant als assentaments del Registre, no hi ha, al nostre entendre, cap norma que autoritzi a fer-ne en català, ans al contrari: hi ha normes expresses que obliguen a fer-los en castellà, com la indicada anteriorment.

En resum, hem de considerar que els assentaments en el Registre no poden ser fets en català; les certificacions en extracte, tampoc; solament hi poden figurar l'encapçalament, la data i la condició del feient, en les certificacions literals.

Els fets exposats fan que s'hagi de recomanar als poders públics un estudi i proposició que, si més no, corregeixi aquesta situació, que priva els catalans de tenir en la seva llengua els assentaments relatius a l'estat civil en els Registres corresponents.

b) Traducció del nom propi dels pares ja difunts. Queixa 74/85

Hi ha queixes especialment reveladores de la concepció monolingüística de l'Estat respecte a la personalitat dels pobles d'Espanya i també sobre la identitat de les persones, per exemple la 74/85) per raó de la impossibilitat de traduir al català el nom propi dels pares ja difunts. Com a observació prèvia, no podem deixar de subratllar el fet que, quan diem «traduir», parlem condicionats per l'automatisme amb què tradicionalment l'Estat «ha traduït», ell sí, un dels elements de la intimitat de la persona.

Per la documentació aportada per la interessada, que va tramitar un llarg i complex expedient, primer davant el Registre Civil de Barcelona, després davant el Jutjat de Primera Instància i finalment, com a darrer recurs, davant la Direcció General de los Registros y del Notariado del Ministerio de Justicia, creiem que cal dedicar, si bé breument, unes reflexions sobre el cas plantejat.

L'expedient acaba amb una llarga i motivada resolució de l'esmentada Direcció General, que raona les causes per les quals no es pot accedir a traduir el nom del pare i la mare de la interessada, que, si bé a l'hora de morir constaven inscrits com José i Encarnación, havien estat coneguts, tractats i identificats amb els noms normals a Catalunya, és a dir, Josep i Encarnació. En totes les relacions personals, el matrimoni va usar sempre la llengua catalana i en la documentació, cartes i altres ocasions utilitzaven els noms naturalment en català.

El pare, Josep, fou un home de vida pública i en tota la documentació de publicacions, llibres, conferències, actes i carnets de centres culturals havia fet constar el seu nom en català. Aquest home va morir abans de ser promulgada la Ley 17/77, de 4 de gener, que autoritza d'inscriure i, en el seu cas, traduir, el nom al català tot modificant l'art. 54 de la Llei del Registre Civil.

Aquests actes, en opinió de la la interessada, eren suficients per demostrar la voluntat del difunt de tenir el nom inscrit en català; però aquest desig no es va poder complir per haver mort l'afectat abans de la promulgació de la llei esmentada.

Respecte al que acabem de veure sobre l'«opinió de la interessada respecte a la voluntat del difunt de tenir el nom en català», entenem, amb un plantejament més actual, que, d'un català, no cal esperar-ne cap voluntat, de tenir el nom en català: en tot cas és el contrari, el que caldria esperar que fos «format» o

«indicat com a acte voluntari». Acceptar qualsevol altre plantejament, per més que sigui fonamentat en disposicions jurídiques, és admetre el sofisma llargament estès —i indiscutiblement provincià— que els catalans no poden fer de la seva llengua sinó un ús decoratiu o condicionat a manifestacions positives, sempre que les lleis canviants ho autoritzin.

La llarga i motivada resolució de la Direcció General del Ministerio de Justicia conté el criteri en què es fonamenta la negativa de donar lloc a la pretensió de la interessada.

Per la importància dels conceptes, creiem oportú reproduir-ne els punts que entenem essencials:

«Considerando que, aunque haya podido darse en la realidad el supuesto de que unos catalanes hubieran querido ostentar su nombre en su propio idioma y de que no hubieran podido cumplir este legítimo deseo por haber fallecido antes de la entrada en vigor de la Ley citada, de aquí no puede deducirse sin más que, por el hecho de haber utilizado en la vida social la versión catalana, su voluntad hubiera sido siempre la de solicitar oficialmente la traducción de sus nombres; esta conclusión no constituiría sino una conjetura aventurada que iría en contra del carácter personalísimo, antes recordado, de la petición de cambio de nombre y que podría, en definitiva, contradecir la verdadera voluntad de los titulares únicos del derecho.

»Considerando que ni la Constitución Española, ni el Estatuto de Autonomía de Catalunya, ni la Ley de Normalización Lingüística de esta comunidad, inciden directamente en esta materia, e incluso la recurrente parece olvidar que el castellano es la lengua oficial de todos los españoles y en todo el territorio español, según el artículo 3 de la Constitución.

»Considerando, por otra parte, que acceder a la pretensión indicada implicaría admitir una contradicción interna, incompatible con el sistema, en el Registro Civil entre el asiento de nacimiento de la promotora y los relativos a sus padres, y envolvería una rectificación de una inscripción sin existir error que la justifique y por una vía improcedente, al margen del juicio declarativo ordinario o del expediente gubernativo para casos excepcionales (cfr. arts. 92 a 95 de la Ley de Registro Civil).

Amb això, la resolució conclou que «no ha lugar» a traduir el nom dels pares de la peticionària. Així no pogué inscriure en el seu DNI que era filla de Josep i Encarnació, sinó de José i Encarnación.

c) Inscripció de cognoms. L'article 194 del Reglament de la Llei del Registre Civil.

S'han rebut diverses queixes per raó de la impossibilitat d'inscriure en el Registre Civil els dos cognoms units per la lletra «i» (lletina) per interpretació monolingüística de l'article 194 del Reglament de la Llei del Registre Civil.

En efecte, l'article 194 del Reglament de la Llei del Registre Civil diu:

«Apellido paterno es el primero del padre; materno, el primero de los personales de la madre aunque sea extranjera. En el registro, uno y otro, se expresarán intercalando la copulativa «y».

És evident que l'article transcrit assenyala com a element copulatiu la «y» (grega) per tal com la llei és redactada en castellà, i en aquell idioma la copulativa correcta corresponent és la

«y» (grega). En cas de traducció de la llei al català, la copulativa ja no fora la «y» (grega) sinó la «i» (llatina), conjunció copulativa correcta en català.

La Institució continua estudiant diverses queixes en tramitació, perquè considera que, amb una simple circular interpretativa dictada pel Ministeri de Justícia, quedaria resolta la situació de no correspondència entre la realitat lingüística i la realitat jurídica.

És de notar que, fins i tot en el Diari de Sessions del Congrés de Diputats i del Senat, és corrent que entre el primer i el segon cognom dels diputats o senadors catalans que hi intervenen es faci constar la «i» (llatina), mentre que, en el Registre Civil, i per tant en el DNI i el passaport, aquests diputats tenen, entre el primer i el segon cognom, la copulativa «y» (grega), i no la «i» (llatina), per aquella interpretació monolingüe de l'art. 194 del Reglament de la llei del Registre Civil.

El Síndic de Greuges té previst d'exposar en la primera ocasió al Ministre de Justícia la situació notada. En deixa fets, però, aquesta recomanació i suggeriment al Parlament de Catalunya.»

INFORME 1986

Els passatges de l'informe que reproduïm tot seguit denoten que es mantenen els mateixos problemes que l'any 1985 en matèria de respecte als drets lingüístics dels ciutadans en la relació amb els registres civils.

Problemes diversos dels Registres Civils

Fonamentalment, les queixes rebudes exposen problemes paral·lels als que estudiarem en l'anterior informe. Per estudiar-les, doncs, emprem bàsicament el mateix esquema, afegint-hi un nou apartat.

a) No lliurament de certificacions en català (queixes 847/86, 782/86 entre d'altres)

S'han tornat a adreçar a nosaltres diverses persones per exposar-nos queixes davant la negativa dels jutges encarregats dels Registres Civils a lliurar les corresponents certificacions en llengua catalana.

L'evolució del problema que motiva les repetides queixes ha estat positiva durant l'any 1986. Gosem dir positiva, si bé les dificultats i les situacions obstaculitzadores han estat diverses, situacions que demostren que els drets lingüístics, reconeguts per la Constitució com a fonamentals, encara no estan plenament assumits, ni pel ciutadà ni pel legislador.

El BOE del dia 19 de setembre va publicar el Real Decreto núm. 1917/86, de 29 d'agost, de modificació de determinats articles del Reglament del Registre Civil. En aquesta esperada modificació creïem que s'inclourien les previsions perquè l'anomenada normalització lingüística pogués arribar al Registre Civil.

Malgrat contenir aspectes positius pel que fa a la normalització, no resolva un aspecte tan denunciat com la impossibilitat d'obtenir certificacions en llengua catalana. Això va motivar que el Consell Executiu de la Generalitat, en successives reu-

nions, prengué diversos acords, que provocaren un requeriment d'incompetència (previst per l'article 63 de la Ley Orgànica 2/79, del Tribunal Constitucional); un recurs potestatiu de reposició (previst en els articles 39.1 i 53 e) de la Ley de Jurisdicción Contencioso-Administrativa); i una petició d'adequació de diversos articles del Reglament de Registre Civil als principis constitucionals i estatutaris.

Aquestes actuacions del Consell Executiu van ser contestades positivament el 14 i 25 de novembre en el sentit que els articles 86 i 225 queden adaptats a la normativa estatutària i de normalització lingüística i resten obertes les negociacions en relació amb la resta de modificacions dels articles 298.6 i 300.

Segons les darreres informacions, tot fa pensar que en un curt termini —que ja podria ser clos a l'hora de presentar aquest informe al Parlament (1986)— el problema pot estar legalment resolt no havent-hi ja cap impediment de caràcter reglamentari que privi que les certificacions en extracte siguin esteses en català.

Ja no es pot dir el mateix sobre el que passarà amb les certificacions literals. Essent autoritzada i recomanada la certificació per fotocòpia, aquesta mateixa fotocòpia adreçarà el foli corresponent del llibre on van ser inscrits els corresponents actes sense que aquests folis siguin traduïts al català.

b) Inscripció de cognoms. L'article 194 del Reglament de la Llei del Registre Civil (Actuació d'ofici 969/86)

Al nostre informe anterior fèiem diverses consideracions sobre les queixes rebudes per raó de la negativa d'inscriure entre el primer i el segon cognom la partícula copulativa «i» (llatina), en comptes de la «y» (grega) que estableix l'indicat article 194.

Coneixedors de la modificació que es preparava del Reglament del Registre Civil a què hem fet referència en l'apartat anterior, vam esperar que es publicués, creient que el nostre suggeriment i recomanació hi serien acollits.

Publicada la modificació, ja el mes de setembre sostinguérem converses tant amb la Conselleria de Justícia de la Generalitat com amb el Defensor del Pueblo a fi de conèixer la posició de la Conselleria, d'una banda, i de demanar-li col·laboració abans de dirigir-nos directament al Ministre de Justícia, de l'altra.

Així, vam preparar una carta al Ministre en què li exposàvem el nostre criteri i la nostra posició, davant el compromís adquirit amb aquest Parlament a l'hora de presentar el nostre informe anterior. En síntesi, basàvem la conveniència de redactar una circular interpretativa de l'article 194.2 en la consideració que, ja que no havia estat modificat aquest article mitjançant el Reial Decret 1917/86, de 24 d'agost, no creïem que el manteniment de la norma, en la redacció de l'any 1958, fos impediment a l'accés al Registre Civil de la pretensió legítima dels catalans.

Consideràvem que no era funció nostra aprofundir en el fet de si calia o no (en el costum i la tradició patronímica catalana) la inscripció de la copulativa entre els dos cognoms.

Simplement la nostra funció consistia a fer entendre que la modificació interpretativa no comportava cap fallida en la seguretat del tràfic jurídic i que consideràvem simple l'esforç que calia fer al legislador per tal que s'assolís aquest objectiu lingüístic que, no pel fet de ser de «detall», deixava de tenir transcendència amb vista a superar gradualment els impediments reglamentaris als drets lingüístics.

Lliurada prèviament una còpia de la carta al Defensor del Poble, ens constestà que en una recent reunió de treball, el Ministre l'informà que, a causa dels requeriments del Consell Executiu —que hem esmentat a l'apartat anterior— s'havien produït diverses reunions i acords que resolien favorablement aquesta «legítima pretensió».

Investigat el resultat de les reunions, no podem dir que —a l'hora de redactar aquest informe (1986)— hagi estat resolt el problema. Tampoc no creiem que pugui ser resolt en breu termini.

INFORME 1987

Com veurem en aquest informe, el Síndic ampliava el camp de referències i ja entrava en la problemàtica causada per l'actuació de l'Administració perifèrica respecte a la llengua pròpia de Catalunya.

Així mateix resulta satisfactori comprovar que s'ha produït un avanç en la resolució dels conflictes lingüístics que provoquen els registres civils en les seves relacions amb els administrats catalans.

La normalització lingüística

En el nostre informe del 1986 al Parlament destinàvem un apartat a la normalització lingüística en allò referent a l'ús del català a Catalunya per part dels organismes dependents de l'Administració de l'Estat.

En aquell apartat donàvem compte de l'obertura d'un expedient d'ofici (núm. 1189/86) en relació amb aquesta matèria.

El fruit de l'esmentat expedient ha estat una llarga carta del Ministeri de les Administracions Públiques, en la qual, després de fer al·lusió a la complexitat del procés de normalització (derivada, entre altres causes, de la dificultat d'adaptació d'un considerable nombre de funcionaris a la nova realitat autonòmica) s'exposen alguns aspectes significatius dels avanços experimentats en aquest camp; avanços amb els quals, en paraules del Ministre, «es posa de manifest que, per part de l'Administració Central, ja s'està donant resposta al problema plantejat».

Les millores que s'assenyalen, ordenades segons sectors d'incidència, són les següents:

a) Funció Pública: en totes les convocatòries de la Secretaria d'Estat per a l'Administració Pública —llevat de les corresponents al cos diplomàtic— s'ha introduït una base relativa a la formació dels aspirants seleccionats en el domini de la llengua oficial de les comunitats autònomes en què obtinguin destinació.

b) Justícia: s'ha dictat el Reial Decret 628/87, de 8 de maig, que modifica l'article 86 del Reglament del Registre Civil, la qual cosa permetrà la recepció en el Registre de documents redactats en la llengua oficial de la comunitat autònoma corresponent.

c) Institut Nacional d'Estadística: s'estudia l'adopció de diverses mesures relatives al cens electoral. Entre d'altres, la de poder disposar en un termini raonable d'impresos de certificació d'inscripció en el cens en la llengua de la respectiva Comunitat Autònoma.

d) Defensa: s'ha fet un pas significatiu en el procés de normalització lingüística i, per primera vegada, per l'Ordre 35/87, de 17 de juny, s'ha regulat l'ús de les llengües oficials de les comunitats autònomes dins l'Administració Militar.

INFORME 1988

En matèria de normalització lingüística recollíem l'any 1988, una vegada més, les queixes relatives als conflictes originats per l'Administració perifèrica.

Les queixes presentades contra organismes de l'administració de l'Estat són, en gran part, repetició de les d'anys anteriors. Tot seguit n'exposem una mostra:

1) Assumpte: inexistència d'impresos en català per a la celebració de matrimoni civil. Al·lega l'interessat que el jutjat de Barcelona on es va casar no li va poder subministrar aquests impresos en la seva llengua perquè no en tenia. Igualment presenta queixa perquè el llibre de família és redactat exclusivament en castellà.

2) Assumpte: oblit de diversos organismes de l'Administració de l'Estat de la toponímia oficial dels pobles i ciutats de Catalunya. El promotor de la queixa fa referència al Ministeri d'Economia i Hisenda, que, després de dos anys de denúncies, continua enviant les etiquetes utilitzades en la declaració de la renda de les persones físiques fent referència a la seva ciutat amb el nom de «San Fructuoso», en lloc de «Sant Fruitós». Entén que aquesta actitud —qualificada de «menyspreu a tot un poble»— és generalitzable als diferents ministeris; en aquest sentit, aporta una carta del director del Gabinet del Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme amb el següent contingut: «En relació amb l'escrit adreçat a l'Excel·lentíssim senyor Ministre, referent a la utilització del català en la senyalització de carreteres, li comunico el següent:

«El criteri de la Direcció General de Carreteres, pel que fa al tema plantejat, és anar col·locant com a nom de poblacions les denominacions que aquestes tenen d'una forma oficial, llevat dels casos en què els títols en castellà i català siguin tan diferents, que es faci necessària la senyalització temporal en ambdós idiomes. No obstant, en aquells noms com Figueres i Girona en què les diferències són mínimes, sembla recomanable per tal d'aprofitar el material existent no procedir a la seva substitució només pel fet d'existir una lletra diferent, fins que el seu estat de conservació ho aconselli».

3) Assumpte: l'interessat exposa que, en l'expedició del seu títol d'enginyer per l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials de Terrassa, li va ser exigida, perquè el seu nom fos escrit en català, la presentació d'una partida de naixement. L'interessat al·lega que si el seu nom fos castellà, la sola presentació del DNI li hauria estat suficient.

4) Assumpte: la queixa es plantejà contra l'Institut Nacional d'Estadística i la MUFACE, que, en les seves comunicacions amb els ciutadans i funcionaris de Catalunya, respectivament, sols utilitzen la llengua castellana. L'interessat ens demana, a més, quan podrà disposar de documents (DNI, passaport, llibre de família) en la seva llengua, el català.

5) Assumpte: el promotor de la queixa és un advocat que, en accedir un dia als jutjats de Barcelona, va ser requerit per un sergent de la Guàrdia Civil a mostrar l'interior de la seva carte-

ra. Quan adreçant-se al sergent en qüestió —en català— (el guàrdia civil s'expressava en castellà) es qüestionà sobre la necessitat que els advocats haguessin d'ensenyar les carteres, un caporal de la mateixa Guàrdia Civil l'increpà amb menyspreu advertint-lo que se'ls havia d'adreçar en castellà.

L'advocat reclamant va posar el fet en coneixement dels presidents de l'Audiència Territorial i Provincial i del Síndic de Greuges.

6) Assumpte: (reproduïm en aquest cas la queixa del particular). «A l'oficina de correus del carrer del Secretari Coloma de Barcelona (sucursal número 2) es van negar a acceptar un paquet que la meva dona volia trametre, alegant que no la podien entendre. La meva dona és nord-americana, viu a Barcelona des de fa un any i mig i parla el català, però no el castellà. Fa temps que el dependent d'aquesta sucursal sembla sorprendre's d'aquest fet, que li deu semblar inconcebible —com a molts altres— i reiteradament posa inconvenients per segellar i certificar les cartes i paquets que la meva dona desitja trametre, quan de fet es tracta d'una operació molt senzilla, que no hauria de requerir cap tracte personal.

«Aquest senyor no podia entendre les paraules "guants" ni "joguet", per descriure el contingut del paquet. Al preguntar-li ella si no tenia dret a utilitzar el servei (tan precari) de correus, la resposta va ser: "Váyase a otra tierra..." Gràcies a l'ajut d'altres persones que hi havia a la cua i que van protestar per aquests fets, el paquet va poder ser tramès, però al protestar per aquests fets al responsable de l'oficina, aquest es va desentendre del problema aprovant l'actuació del dependent, davant l'estupor dels presents».

7) Assumpte: la queixa del senyor C. és una més de les moltes presentades en relació amb la inscripció en el Registre Civil del nom «Laia»

Si bé molts registres de Catalunya no tenen cap inconvenient a procedir a tal inscripció, n'hi ha efectivament d'altres, com el de Girona, al qual es refereix la queixa, que s'hi neguen, alegant —sense fonament— el caràcter hipocorístic del nom esmentat. El problema és antic i es va resolent, cas a cas, mitjançant els recursos procedents. Així, en el Registre de Barcelona, on per acte de la jutgessa degana dels de Primera Instància i Instrucció, es va revocar una resolució del jutge encarregat del Registre Civil que havia denegat la inscripció de «Laia».

Els jutges contraris a la inscripció basen la seva posició en dues resolucions de la Direcció General dels Registres i del Notariat, de dates 10 de febrer i 3 d'abril de 1986, que afirmen la improcedència de la inscripció perquè consideren que «Laia» és un hipocorístic de «Eulàlia». En la tramitació d'aquesta queixa el Síndic s'adreçà al Defensor del Poble exposant que «sense desmerèixer els coneixements lingüístics d'aquella Direcció General i d'acord amb l'evolució dels idiomes, que en molts casos acaba per transformar en formes alternatives antics hipocorístics, semblaria lògic, o almenys equitatiu, que se sollicités un informe a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a fi de poder comptar amb l'autoritat necessària per pronunciar-se al respecte. Entenem que d'aquesta forma i per aquesta via podria posar-se fi a una qüestió en principi tan senzilla, i que tants enuigs ocasiona».

8) Assumpte: el senyor E. allega que es va presentar a la comissaria de policia de la seva ciutat (Granollers) a l'efecte de formular una determinada denúncia. Obligat a expressar-se en

castellà, el senyor E. va defensar en tot moment el seu dret de parlar català. Resultat final: no li van prendre nota de la denúncia. Tampoc no li van permetre parlar amb el comissari ni amb cap altra autoritat de la comissaria.

9) Assumpte: el senyor R. és queixa dels nombrosos impediments que troba per procedir a la normalització de la grafia dels seus cognoms. En la seva denúncia explica que ni el jutge de pau de Tivissa ni el de districte de Falset no li van saber o no li van voler donar informació sobre la tramitació a seguir, que es va veure obligat a demanar als serveis de normalització lingüística de la Generalitat, que li van subministrar models d'instància i la informació necessària.

Cinc mesos després d'haver presentat la documentació necessària en el jutjat de pau de Tivissa (on segons diu «es va obrir per primer cop un registre d'entrada com a conseqüència de la seva instància»), el senyor R. es va assabentar que la seva petició encara no havia estat tramesa al Jutjat de Falset.

El senyor R. presentà una queixa davant el jutjat de pau, i un cop va rebre tota la documentació, tornà a formular la sol·licitud, aquesta vegada davant el jutjat de Falset. A hores d'ara, el senyor R. continua esperant la resolució relativa a la sol·licitud, sense que li consti que s'hagi efectuat cap tràmit processal.

10) Assumpte: el senyor A. relata la «lluita» lliurada amb diverses companyies de serveis públics (aigua, gas, electricitat i telèfon, fonamentalment) per aconseguir —sense resultat— que la correspondència que li és adreçada es redacti en llengua catalana. Qualifica de grotesc i greu el cas de la Telefònica, mancada de tot interès a normalitzar la correspondència general (avisos, rebuts, propaganda, etc.), igual com les seves guies (exclusivament en castellà a les pàgines grogues, i les altres, plenes d'errors lingüístics).

11) Assumpte: la queixa fa referència —com moltes altres— a la utilització exclusiva de la llengua castellana en els impresos de tota mena que utilitzen els jutjats i les comissaries de policia de Catalunya. L'afectat adjunta una notificació del jutjat de districte número 1 de Manresa i un imprès per renovar el DNI, tots dos redactats en castellà.

La totalitat d'aquestes queixes, referides com són a actes d'organismes de l'Administració de l'Estat, van ser traslladades al Defensor del Poble per a l'oportuna tramitació. A la carta corresponent, li formulàvem les consideracions següents:

«Respecto de quejas similares se pronunció en su día el Ministerio de Administraciones Públicas, quien, tras aludir a la complejidad del proceso de normalización, daba cuenta de los avances experimentados en este tema en diversos sectores, como los de Función Pública, Justicia, Instituto Nacional de Estadística y Defensa.

«Si bien estos avances, en palabras del Ministro, "ponen de manifiesto que por la Administración Central ya se está dando respuesta al problema planteado", la realidad nos muestra que queda aún mucho por hacer, constatándose en esta Comunidad un general sentimiento de frustración ante la lentitud del proceso...

«Parece claro que media una gran distancia entre el orden de prioridad dado por el ciudadano catalán a la normalización de su lengua, en el uso de la misma por los órganos de la Administración del Estado actuantes en Cataluña, y el orden de prioridad considerado por tal Administración. Las consecuencias de esta diferente apreciación son fácilmente imaginables y llevan,

a fin de cuentas, a enfrentamientos gratuitos y evitables entre la Administración Central y los ciudadanos de Cataluña.

«Interesa por tanto, en nuestra opinión, una agilización efectiva del proceso de normalización lingüística a que nos venimos refiriendo. Creemos sinceramente que, diez años después de sancionada nuestra Constitución, no tiene mayor sentido que continúen sin adecuarse al mandato contenido en su artículo 3.3. las actuaciones de los órganos de la Administración Central con repercusión en los ámbitos autonómicos con lenguas propias.»

La normalització lingüística en la Justícia i el Registre Civil

A l'apartat de les queixes representatives analitzàvem les presentades en matèria de normalització lingüística contra actes o omissions d'organismes de l'Administració de l'Estat amb repercusió a Catalunya i exposàvem una mostra de les qüestions plantejades més sovint.

En funció d'aquestes queixes podem aventurar que els àmbits on es fa sentir més la necessitat de normalització lingüística són el judicial i el del Registre Civil, en els quals, segons ens costa, el Departament de Justícia de la Generalitat va fent una tasca molt meritòria, com ho demostren el conveni signat el 1985 entre el Conseller de Justícia i el President de l'Audiència Territorial, en què totes dues parts es comprometien a assumir una sèrie de compromisos en l'àmbit lingüístic; o la política de beques seguida des de l'any 1982 per a la preparació d'oposicions a jutge, fiscal i secretari de jutjat, en les quals els aspirants han de superar una prova de català o presentar el diploma de coneixements de català de nivell B de la Junta Permanent de Català; o els cursos per a funcionaris de l'Administració de Justícia convocats des de l'any 1983 i que van passar de 375 el curs 1987-1988 a 506 el curs 1988-1989; o les gestions efectuades prop del Ministeri de Justícia que van donar lloc a l'Ordre de 26 de maig de 1988, per la qual s'aprovà l'emissió bilingüe dels models de declaracions de naixement i defunció i de declaració i comunicació de deslliurança de criatures abortives.

D'aquestes i d'altres actuacions de l'Administració autonòmica en matèria de normalització lingüística destaquem, per la importància que revesteixen, les gestions efectuades per a la traducció al català del llibre de família, fe de vida i estat, certificació negativa del Registre Civil i certificacions en extracte de les inscripcions de naixement, matrimoni i defunció. La versió catalana d'aquests documents —homogènia amb la de les Illes i el País Valencià— ja ha estat enviada, segons ens comunica el Conseller de Justícia, a la Direcció General del Registre i del Notariat, perquè hi sigui estudiada i —esperem— aprovada per als nous models de textos bilingües.

L'obra feta pel Departament de Justícia no ens ha de fer pensar, però, que la plena normalització lingüística de Catalunya és a prop. Resten encara molts àmbits reticents a la normalització.

III. La normalització lingüística als informes del segon mandat del Síndic de Greuges

INFORME 1989

Podem veure que a l'apartat corresponent a normalització d'aquest informe es posava en relleu una consecució, deguda als esforços d'anys anteriors, a favor de la llengua pròpia.

Així s'havia emès l'Ordre de 20 de juliol de 1989 per la qual s'aprovava l'emissió bilingüe d'un seguit de documents relacionats amb els registres civils. Recordem que ja es parlava d'aquesta qüestió en el primer informe del Síndic de Greuges, l'any 1985.

A continuació transcrivim allò que exposarem al Parlament l'any 1989.

A partir de l'aprovació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, han estat moltes i positives les actuacions realitzades pels nostres poders públics per al foment i l'extensió de la normalització de l'ús del català. Al nostre Informe de l'any passat (1988) donàvem compte de la meritòria tasca feta pel Departament de Justícia de la Generalitat, que va donar lloc —entre altres realitzacions— a l'ordre de 26 de maig de 1988, per la qual s'aprovà l'emissió bilingüe dels models de declaracions de naixement i defunció i de declaració de comunicació de deslliurança de criatures abortives.

Completant aquesta tasca, l'ordre de 20 de juliol de 1989 aprovà l'emissió bilingüe d'altres documents: fe de vida i estat, certificacions en extracte de les actes de naixement, matrimoni i defunció, certificacions literals i negativa i addició al llibre de família d'un text en les llengües pròpies de les comunitats respectives.

La importància de l'obra feta des del Departament de Justícia és predicable també, en termes generals, de la resta d'òrgans i administracions de Catalunya. Emperò, com sempre diem, queda encara molt camí per recórrer i no és lícit dedicar-se a la complaença. Renfe, Iberia, Autopistes, Telefònica, jutjats, policia, etc., conformen avui dia (també en termes generals) parcelles socials de Catalunya impermeables a la tasca normalitzadora.

En aquest sentit, hem de recordar l'entrebanc que va significar l'anul·lació pel Tribunal Constitucional de l'article 4.2 de la Llei de Normalització Lingüística, que atorgava al Consell Executiu una àmplia legitimació per actuar davant qualsevol organisme judicial o administratiu per tal de fer efectius els drets recollits a l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia. Tot i la transcendència de l'anul·lació de l'esmentat article (fins i tot, si es vol, a causa d'això), cal continuar endavant en la tasca iniciada, renovant les formes i no permetent que la normalització esdevingui una rutina. No són meres paraules: comença a notar-se una certa apatia, producte, potser d'un conformisme —injustificat al nostre entendre— amb la situació actual.

En mans dels poders públics està la possibilitat de recuperar per a la normalització lingüística els nivells de sensibilitat i compromís social que mai no haurien de perdre.

Queixa 412/89. La crida i la milícia

La Crida a la Solidaritat en Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació Catalana s'adreça al Síndic denunciant que el senyor

A., del Col·legi d'Advocats de Barcelona, després de rebre una cèdula de citació d'un jutjat militar de Catalunya, havia contestat sol·licitant que l'esmentada cèdula li fos enviada en llengua catalana i que, malgrat aquesta petició, havia rebut novament l'escrit en castellà.

Preocupats per la contundència del llenguatge utilitzat en el darrer escrit i considerant que amb l'actitud del jutjat militar es vulneraven els acords sobre la normalització del català signats entre l'Audiència Territorial de Barcelona i els departaments de Cultura i Justícia de la Generalitat, acudien al Síndic sol·licitant la seva intervenció.

En la nostra resposta els informarem de la situació de la normalització lingüística en l'esfera militar, en els termes següents:

«Lamentablement, els acords a què vostès fan referència no afecten la jurisdicció especialment militar, per la qual cosa no poden ser considerats conculcats en el cas que ens exposeu.

«Com vostès saben, l'ús de les llengües oficials de les comunitats autònomes en l'administració militar es troba regulat a l'ordre 35/1987, de 17 de juny, l'article 5è. de la qual prescriu que "en tots els actes i relacions de servei en el si de les forces armades, s'utilitzarà sempre el castellà, sigui qui sigui el destinatari de les ordres, comunicacions o notificacions i la comunitat autònoma en la qual es realitzin."

«La regulació continguda en l'esmentada disposició quant a l'ús de les llengües de les comunitats autònomes es dirigeix quasi exclusivament a atorgar plena validesa i eficàcia a totes les comunicacions "adreçades a" l'administració militar, no pas a les adreçades "des de" l'administració, les quals —com s'ha vist— s'han d'efectuar sempre en castellà».

Queixa 329/85. A favor del castellà

«Considera també el senyor C. que es conculca el principi d'igualtat que estableix l'article 14 de la Constitució: «No hi ha raó —indica— perquè un espanyol de fora de Catalunya tingui dret a rebre informació, avisos i bitllets de tren, en el seu idioma, i aquest mateix dret no el gaudeixi un català o ciutadà de Catalunya, si el seu idioma és el castellà, com si no formés part del mateix Estat, no oblidant que la Generalitat és un ens de l'Estat espanyol».

La resposta a les consideracions anteriors ha estat la següent (traduïda del castellà):

«Com vostè sap, a Catalunya, sota el règim de l'Estatut d'Autonomia hi ha una única llengua pròpia (el català) i dues llengües oficials (el català i el castellà). La Generalitat ha de promoure i garantir, la plena igualtat d'ambdues. Si es considera la situació de partida del procés de recuperació de l'ús normal del castellà, es pot comprovar un evident desfasament i desigualtat en la posició d'ambdues llengües, amb un domini clar del castellà.

«Des d'aquest punt de partida, l'expressió continguda en l'article 3-3 de l'Estatut d'Autonomia a què vostè fa referència —"La Generalitat... crearà les condicions que permetin aconseguir la plena igualtat (d'ambdós idiomes)"— ha estat entesa pel Parlament de Catalunya en el sentit de potenciar la presència del català en aquells àmbits (administració, ensenyament, mitjans de comunicació social) tradicionalment ocupats en exclusiva per l'idioma castellà. Així, la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de

Normalització Lingüística, assenyala al seu article primer: "Té com a fi el desenvolupament de l'article 3 de l'Estatut, a fi de portar a terme la normalització de l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits..."

«El paràgraf 2 del mateix article primer corrobora encara més les consideracions abans exposades quan estableix: "En atenció a la situació lingüística de Catalunya, són objecte de la Llei:

»— emparar i fomentar l'ús del català per tots els ciutadans.

»— donar efectivitat a l'ús oficial del català.

»— normalitzar l'ús del català en tots els mitjans de comunicació social.

»— assegurar l'extensió del coneixement del català».

«Aquesta normativa, la filosofia que la sustenta i el fet que en el moment present continuï existint un desfasament lingüístic en favor del castellà explica les actituds de les nostres administracions públiques que són l'objecte de la queixa.

«És cert, això no obstant, que les raons que poden explicar un fet o una conducta no tenen per què justificar-la. No entrarem a valorar aquí aquest aspecte. Vostè sap que el tema lingüístic té unes evidents connotacions socio-polítiques que el fan especialment complex.

«Com a simple element de reflexió teòrica, hem d'assenyalar que la major part de les queixes rebudes en aquesta Institució en relació amb la normalització lingüística són presentades per ciutadans que entenen minvat el dret a l'ús de la llengua catalana en les seves relacions amb òrgans de les institucions de l'Estat actuant a Catalunya: policia nacional, registres civils, Institut Nacional d'Estadística, jutjats, Companyia Telefònica, etc.

«Al costat d'aquestes queixes, altres com la seva entenen minvats els seus drets lingüístics de castellanoparlants. I, entre ambdós extrems, la constatació de les actuals irregularitats i disfuncions només desapareixeran quan s'equilibrin ambdues llengües en el seu coneixement i ús indistint per tot ciutadà de Catalunya».

Queixa 1390/90. Llengua i impostos

La queixa va ser formulada pel senyor R. contra l'Ajuntament de Calafell i es fonamenta en la negativa pertinença de l'Ajuntament a notificar a l'interessat determinats acords municipals en llengua catalana. Segons el senyor R., el dia 23 de maig de 1985 va rebre una notificació de l'Ajuntament —redactada exclusivament en castellà— relativa a la liquidació de l'impost municipal sobre solars. En resposta a aquesta notificació, l'interessat s'adreça a l'Ajuntament, en data 24 de juny de 1985, sol·licitant (d'acord amb la normalització lingüística) que li sigui tramesa novament la liquidació, però en escrit redactat en la llengua catalana. La resposta de l'Ajuntament va consistir en una notificació de constrenyiment (també redactada exclusivament en castellà), a la qual contestà el senyor R. en els mateixos termes anteriors, defensant el seu dret a ser atès en la llengua pròpia de Catalunya.

El 12 de febrer de 1987, l'Ajuntament es va tornar a adreçar al senyor R. (també exclusivament en castellà) traslladant-li cèdula de notificació de constrenyiment i requeriment de pagament. Finalment, l'1 de gener de 1989 l'interessat rep una

notificació municipal d'embargament del solar (en castellà també, com les anteriors) per liquidar un deute de 151.484 pessetes (97.070 de l'impost sobre solars dels anys 1985 al 1989, 19.414 de recàrrec i 35.000 de despeses).

En el seu escrit de queixa, el senyor R. tot lamentant la manca de sensibilitat de l'Ajuntament vers la qüestió lingüística, es reiterava en la intenció d'abonar el deute corresponent a l'impost de solars (97.070 pessetes), però no considerava procedent el pagament del recàrrec i despeses, derivats —en opinió seva— de la intransigent actitud municipal, contrària a la Llei de Normalització Lingüística. Demandava per tant la nostra intervenció davant l'Ajuntament per tal de resoldre el problema plantejat amb el pagament únic de l'impost (97.070 pessetes).

Estudiat el cas per aquesta Institució, hi vam trobar dues qüestions perfectament diferenciables, encara que íntimament lligades:

Per una banda, l'escaiença legal del càrrec (97.070 pessetes) i recàrrecs (54.414 pessetes) carregats per l'Ajuntament.

L'escaiença derivava de l'article 3.1 de la Constitució, que estableix el deure de tots els espanyols de conèixer el castellà, així com —eventualment— de l'article 79.3 de la Llei de Procediment Administratiu, sobre convalidació de notificacions pel mateix interessat.

D'altra banda, la pertinaç obstinació d'un ajuntament català a efectuar determinades notificacions en castellà a un ciutadà que manifesta expressament el seu desig de rebre tals comunicacions en la llengua de Catalunya, amb clara conculcació de la normativa vigent en matèria de normalització lingüística.

Respecte al primer aspecte indicat (correcció o escaiença legal del càrrec i recàrrecs) aquesta Institució no havia d'intervenir davant l'Ajuntament com pretenia el promotor de la queixa, als efectes que fossin condonades les quantitats carregades pels conceptes de recàrrecs i despeses. Sobre el segon aspecte, el mateix Ajuntament podria replantejar-se «motu proprio» tal condonació com a mesura d'equitat, a la vista de les seves responsabilitats en l'evolució d'aquest assumpte.

Aquestes consideracions foren traslladades així mateix a l'Ajuntament, al qual sollicitarem que es donessin les ordres oportunes per tal que fossin esbrinades les eventuais responsabilitats administratives dels funcionaris o autoritats en aquest respecte i s'adoptessin les mesures pertinents, a fi que no es tornessin a produir irregularitats com la denunciada.

Queixes 563/89, 895/89, 1277/89. Miscel·lània lingüística

Les queixes que s'exposen a continuació tenen en comú el fet d'afectar organismes no sotmesos a supervisió del Síndic.

Queixa 563/89. Renfe

El senyor M. ens trasllada la carta que es transcriu tot seguit, adreçada a Renfe a Catalunya. Davant la manca de resposta, sollicita de la nostra Institució que ens interessem per aquest assumpte:

«El passat dissabte 8 d'abril a les 16,23 hores, quan em disposava a prendre el tren en direcció a Barcelona a l'estació de Sant Celoni, vaig preguntar al cap d'estació l'hora en què era prevista la sortida».

«Aquest senyor em va forçar a repetir-li la pregunta tres o quatre cops responent-me amb un simple i lacònic: "No ho entenc". Finalment, a la tercera o quarta vegada em va contestar amb un to desagradable i inadmissible. "Així ens hi podem estar fins demà".

«Vaig intentar explicar-li que estava en el meu dret de parlar-li en català i que la pregunta podia entendre-la fàcilment, ja que jo em referia a l'hora de sortida del tren. Aquest senyor em va respondre ostensiblement enfadat... "Si lo que me pregunta es a qué hora sale el tren, le digo que a las 16.23, pero si le digo que me hable en castellano, por favor..." Li vaig respondre que ja feia uns quants minuts que durava la nostra conversa i era la primera vegada que em demanava quelcom per favor; però que a Sant Celoni, i per tant a Catalunya, jo podia parlar-li en català i no tenia cap dret a mostrar-se molestat per aquest fet. Per últim aquest senyor qualificà el meu interès a parlar català, sense sentir-me recriminat per un senyor que se suposa que està al servei del públic: "Era cosa de criatures".

«Poso els fets a dalt mencionats en coneixement d'aquesta Direcció perquè no són dignes d'un dels seus caps d'estació, constitueixen una ofensa a l'usuari i una vulneració del que disposen els articles 3.2 i 3.3 de la Constitució espanyola, els articles 3.1 3.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, i els articles 2-1, 2-2, 2-3, 4-1 i 8-1 de la Llei de 18-4-83 de Normalització Lingüística de Catalunya, i amb el propòsit que aquesta Institució adopti les mesures que consideri necessàries per evitar que es repeteixin nous i injustos incidents com aquest que lamentablement m'he vist en la necessitat de comunicar-vos.»

Queixa 895/89 I.N.E.

El senyor D. s'adreça a aquesta Institució en el termes següents:

«... «Em vaig dirigir a l'Ajuntament a donar-me d'alta en els cens electoral, dins del període reglamentari que acabava el dia 15 de juliol, on em fou facilitat un imprès en castellà. En sol·licitar-lo en català o en versió bilingüe, em van informar que no existia. Davant aquest fet, que, segons entenc, atempta contra un dels drets fonamentals, i emparat a l'Estatut de Catalunya, m'he negat a omplir-lo i he anat directament a l'Institut Nacional d'Estadística de Lleida, on s'ha produït la mateixa situació, és a dir, o bé renuncio a la meua llengua i ompló l'imprès, o bé he de renunciar al meu dret de vot d'ara endavant, en no poder donar-me d'alta en el cens.

«Li adjunto fotocòpia del formulari de l'INE i del meu DNI amb el prec que faci les gestions oportunes per acabar amb aquesta situació tan lamentable com improcedent, i que es garanteixi el dret que qualsevol ciutadà té a ser atès davant l'Administració en la llengua oficial de la seva nacionalitat...».

Queixa 1277/89. Normalització i carnet de conduir

Presenten la queixa un grup d'estudiants en procés de treure's el carnet de conduir. Diuen haver constatat que, tant el llibret de teòrica i els textos de prova utilitzats a les autoescoles com l'examen teòric són redactats en castellà; també que les indicacions de l'examen pràctic són donades només en aquesta llengua.

Davant d'això, tot i haver fet una instància a la Direcció General de Trànsit, s'adreça al Síndic demanant la seva intervenció perquè es normalitzi en aquest camp l'ús del català.

INFORME 1990

Fem en aquest darrer apartat històric el resum de la informació que presentarem l'any passat sobre la normalització lingüística.

Abans d'entrar a les referències normatives i jurisprudencials que afecten la matèria estudiada, farem unes consideracions a tall de recapitulació dels informes examinats fins ara.

Veiem que ha calgut reiterar repetidament les nostres recomanacions abans d'assolir resultats favorables a l'ús del català. També és de veure que en certs àmbits administratius queden reductes notòriament impermeables a admetre el principi jurídic que «La llengua pròpia de Catalunya és el català.»

Igualment cal reconèixer que l'impuls donat al procés normalitzador no ha estat una obra exclusiva de l'Administració, més ben situada que el ciutadà per obtenir resultats; però de vegades el factor desencadenant dels canvis de posició d'aquells reductes administratius impermeables al reconeixement, no ja del fet, sinó del precepte jurídic, a què al·ludim més amunt és l'obstinació i la perseverança del particular i de les iniciatives populars.

L'informe que ara comentem se centrava en la normalització lingüística a l'Administració de Justícia. Passem a transcriure'n, doncs, la part que hi fa referència.

Administració de Justícia i Normalització Lingüística

El procés de normalització lingüística iniciat amb la promulgació de la Llei 7/83, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, ha estat més efectiu en uns àmbits que en altres per raons diverses, entre les quals es destaca el fet que la mateixa llei ha afirmat de forma més explícita i en termes indubitats el dret d'opció lingüística dels ciutadans davant de determinades administracions i, en canvi, en relació amb altres, com l'Administració de Justícia, aquest dret s'ha de deduir del marc legal aplicable, però no ha estat expressament formulat.

Així, l'únic article que fa referència a aquesta qüestió en la Llei de Normalització Lingüística és el 9, que es pronuncia en els termes següents:

«1. En l'àmbit territorial de Catalunya els ciutadans poden utilitzar en les relacions amb l'Administració de Justícia la llengua oficial que escolliran, i no se'ls pot exigir cap mena de traducció.

»2. Pel que fa a la llengua, els escrits i els documents presentats en català davant els tribunals i els jutjats radicats a Catalunya, així com les actuacions judicials fetes en català a Catalunya, són plenament vàlids i efectius.»

D'altra banda, a l'art. 231, la Llei Orgànica del Poder Judicial estableix:

«1. A totes les actuacions judicials, els Jutges, Magistrats, Fiscals, Secretaris i altres funcionaris de Jutjats i Tribunals faran ús del castellà, llengua oficial de l'Estat.

»2. Els Jutges, Magistrats, Fiscals, Secretaris i altres funcionaris de Jutjats i Tribunals podran fer ús també de la llengua oficial pròpia de la Comunitat Autònoma, si cap de les parts s'hi oposa, al·legant desconeixement d'aquesta, que podria produir indefensió.

»3. Les parts, els seus representants i qui els dirigeixi així com els testimonis i perits, podran utilitzar la llengua que sigui també oficial en la Comunitat Autònoma del territori en el qual tinguin lloc les actuacions judicials, tant en manifestacions orals com escrites.

»4. Les actuacions judicials realitzades i els documents presentats en l'idioma oficial d'una Comunitat Autònoma tindran, sense necessitat de traducció al castellà, plena validesa i eficàcia. D'ofici es procedirà a la traducció quan s'hagin produït efectes fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats en la Comunitat Autònoma, llevat, d'aquest últim cas, si es tracta de Comunitats Autònomes amb llengua oficial pròpia coincident, o per mandat del Jutge o a instància de part que al·legui indefensió.

»5. A les actuacions orals, el Jutge o Tribunal podrà habilitar com a intèrpret a qualsevol persona coneixedora de la llengua emprada, previ jurament o promesa d'aquella.»

Aquest article, fortament criticat per la doctrina en la mesura que restringeix l'ús del català i, per tant, vulnera la situació de doble oficialitat a favor d'una de les llengües (el castellà), fou impugnat i ha estat declarat constitucional per la recent sentència 56/90, de 29 de març, del Tribunal Constitucional, dictada en els recursos d'inconstitucionalitat 859, 861, 864 i 870/85, (acumulats) promoguts, respectivament, pel Parlament de Catalunya, el Consell Executiu de la Generalitat, la Junta de Galícia i el Govern Basc, contra determinats preceptes de la Llei Orgànica 6/85, d'1 de juliol, del Poder Judicial.

El Tribunal estableix que la competència per regular l'ús de les llengües en l'Administració de Justícia és estatal, d'acord amb els títols competencials que aquest té en matèria d'Administració de Justícia (art. 149.1.5 CE) i legislació processal (art. 149.1.16 CE); d'altra banda, el Tribunal considera que el dret a no sofrir indefensió de què gaudeix tot ciutadà (art. 24 CE) està en connexió amb l'obligació de conèixer el castellà (art. 3.1 CE), obligació que no existeix respecte a la resta de llengües de l'Estat, i, per tant, considera que l'obligació de l'ús del castellà per als membres del Poder Judicial i per al personal al servei de l'Administració de Justícia a petició d'una de les parts i la necessitat de traduir en determinats supòsits actuacions i documents no vulnera el bloc de la constitucionalitat en matèria lingüística.

Tanmateix, l'art. 231 de la LOPJ, tot i la discriminació que fa a favor de la llengua castellana, reconeix a l'apartat 3 el dret d'opció lingüística del ciutadà, dret que s'ha d'entendre tant en l'aspecte actiu (ús per part del ciutadà) com passiu (per part de l'Administració quan es dirigeixi al ciutadà).

Endemés, l'art. 231 de la LOPJ s'ha d'interpretar de conformitat amb la restant normativa (arts. 3.2 i 103.3 CE; art. 3 EAC i Llei de normalització lingüística) i d'acord amb la jurisprudència constitucional, que ha afirmat expressament aquest dret d'elecció lingüística del ciutadà (STC 82/86 de 26 de juny, dictada en el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei de Normalització de l'Euskera i 74/89, de 24 d'abril, dictada en el conflicte positiu de competències interposat contra

l'art. 3 del Decret del Consell Executiu de la Generalitat 125/84, de 17 d'abril, sobre ús de les llengües oficials en les escriptures públiques), i sense oblidar el reconeixement internacional dels drets lingüístics i la prohibició de discriminació en relació amb aquests continguda en nombrosos convenis en els quals l'Estat espanyol és part.

Un altre factor important en l'impuls normalitzador és el funcionariat, que, en el cas de l'Administració de Justícia, procedeix majorment de fora de Catalunya i, a més, acusa una gran mobilitat, la qual cosa dificulta el coneixement oral i escrit de la llengua catalana entre aquest funcionariat.

A això cal afegir la manca d'una disposició expressa que estableixi el caràcter de mèrit preferent del català per ocupar places d'òrgans judicials radicats a Catalunya.

Hem de fer esment aquí de l'art. 471 de la Llei Orgànica del Poder Judicial, també impugnada en els recursos d'inconstitucionalitat a què hem alludit, i declarat constitucional per la mateixa sentència. Aquest precepte estableix el caràcter de mèrit del coneixement d'una llengua oficial pròpia d'una comunitat autònoma per als concursos de provisió de places per als òrgans situats en el seu territori i remet la regulació d'aquest punt a un reglament, i fou impugnada perquè s'entengué que aquesta qüestió havia de ser regulada per la comunitat autònoma respectiva i no per l'Estat. El Tribunal considera, no obstant això, que aquest article és coherent amb el repartiment de competències establert pel bloc de la constitucionalitat, ja que, segons afirma, es tracta d'una competència estatal, atesa la naturalesa nacional dels cossos de l'Administració de Justícia, i pertany a l'estatut del personal, que ha de regular el legislador orgànic.

En el mateix sentit que l'anterior, la sentència 62/90, de 30 de març, dictada pel Tribunal Constitucional en els recursos d'inconstitucionalitat 505/89, 548/89, 583/89 i 588/89 (acumulats), interposats pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, les Corts d'Aragó, la Diputació General d'Aragó i el Parlament de Catalunya, respectivament, contra determinats articles de la Llei 38/88, de 28 de desembre, de Demarcació i Planta Judicial, declara la constitucionalitat de l'art. 32.5 de la llei, relatiu a la valoració del coneixement de la llengua pròpia de la Comunitat com a mèrit.

Cal, doncs, desplegar reglamentàriament aquests preceptes.

Com a darrer factor, esmentem el retard en els traspassos de l'Estat a la Generalitat en matèria de provisió de mitjans materials i econòmics per al funcionament de l'Administració de Justícia, efectuats pel Reial Decret 966/90, de 20 de juliol, segurament a causa de la impugnació davant el Tribunal Constitucional de les lleis del Poder Judicial i de Demarcació i Planta.

Cal destacar que hi ha hagut una important actuació del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya en la matèria de què tractem, ja des de l'any 1981, que es creà el Servei de Traducció de Documents per Decret 14 de desembre de 1981, i que s'ha concretat en el manteniment d'un Gabinet d'Informàtica i Traduccions, l'edició de formularis i vocabularis en col·laboració amb el Col·legi d'Advocats de Barcelona, l'organització de cursos de català gratuïts per al personal de l'Administració de Justícia i el compromís de facilitar intèrprets gratuïtament (acord amb l'Audiència Territorial de Barcelona de 29 de maig de 1985) i l'atorgament anual de beques des de 1984 per preparar oposicions a jutge, fiscal i secretari de Jutjat, valorant els coneixements de català.

Per part seva, el Parlament de Catalunya ha aprovat recentment la Llei 18/90, de creació del Centre d'Estudis Jurídics i Formació especialitzada, la qual, a l'art. 3.j, assenyala que és funció del Centre:

«Vetllar, en l'àmbit de la seva activitat, pel compliment correcte de la Llei de Normalització Lingüística i de les normes complementàries en l'esmentada matèria i alhora fomentar i facilitar l'ús del català a tots els col·lectius relacionats amb el dret i l'Administració de Justícia.»

Finalment, hem de fer esment també de la «Campanya per a la normalització lingüística en l'àmbit jurídic i judicial», impulsada pel Departament de Justícia, la qual té l'objectiu d'informar el ciutadà dels seus drets lingüístics perquè usi el català davant l'Administració de Justícia. No obstant això, l'exercici real d'aquests drets no depèn únicament de la voluntat del ciutadà, que, tal com hem exposat, davant la inèrcia a què el contacte amb l'Administració l'impulsa, la manca d'una regulació explícita del seu dret i l'absència de mecanismes jurídics de protecció d'aquest dret, en pot veure dificultat o fins i tot impedit l'exercici.

Queixa 885/90. Impossibilitat d'obtenir una notificació judicial en llengua catalana

El senyor O.F. es va adreçar al Síndic de Greuges exposant que, en iniciar-se un procés judicial, havia sol·licitat que totes les notificacions i comunicacions li fossin redactades en llengua catalana, la qual sol·licitud havia reiterat en ser-li comunicat l'acte resolutori emès per la Secció Sisena de l'Audiència Provincial de Barcelona, i redactat en llengua castellana en data 4-4-90. Aquesta sol·licitud li fou denegada per la mateixa sala, per acte resolutori del 17-4-90, contra el qual l'interessat va formular recurs de súplica.

El 15-5-90, la mateixa sala va desestimar el recurs de súplica, tot indicant que l'acte resolutori era ferm. El raonament jurídic contingut a l'acte esmentat és del tenor següent:

«PRIMERO: Que los razonamientos expuestos por la parte recurrente, se basan en argumentos históricos, políticos y sociológicos, siempre respetables cualquiera que sea el subjetivismo con que se interpretan o exponen, como manifestación de la libertad de opinión, pero en los que la sala no puede penetrar, al estar limitada su función a la aplicación de la estricta legalidad vigente a la que en todo caso es obligado plegarse para la resolución de la cuestión procesal planteada, estando integrada dicha legalidad, como ya se expuso, por el artículo 3 de la Constitución Española, por el artículo 3 del Estatuto de Autonomía de Catalunya, por el artículo 9 de la Ley de 18 de Abril de 1988 de Normalización Lingüística de Catalunya, y por la Ley Orgánica del Poder Judicial, de 1 de Junio de 1985, preceptos legales que literalmente se recogen en el auto recurrido y que se tienen aquí por reproducidos para evitar inútiles repeticiones, y de los que, como ya se dijo, se desprende manifiestamente que tanto las actuaciones procesales, y entre ellas las notificaciones realizadas en idioma castellano, como las hechas en idioma catalán, tienen plena validez y eficacia sin necesidad de que sean traducidas respectivamente a uno u a otro idioma, de donde se desprende que el trámite de traducción, al ser innecesario y no estar establecido por la ley deviene innecesario e

inadmisibile, siendo por ello, en forzoso acatamiento de la legalidad expresada, desestimar el recurso de súplica interpuesto.»

En conseqüència, el Síndic de Greuges va adreçar el següent escrit tant al president del Tribunal Superior de Justícia com al conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya, precisant que:

«Malgrat que l'Administració de Justícia quedi fora de l'àmbit d'actuació del Síndic de Greuges d'acord amb els termes estrictes de la Llei 14/84, no podem passar per alt que el contingut dels actes resolutoris dictats per l'esmentada Secció de l'Audiència Provincial de Barcelona suposa una greu lesió dels drets lingüístics dels ciutadans en els termes en què estan redactats i en la seva resolució final, la qual no és susceptible de recurs.

»Per aquesta raó, us fem avinent que, sense entrar en el fons del litigi que ha motivat la queixa esmentada, i tenint en compte que l'oficialitat d'una llengua (en aquest cas, del castellà) comporta la impossibilitat d'allegar el seu desconeixement amb efectes jurídics, de manera que la traducció al català d'una notificació feta en llengua castellana no resulta necessària, ja que té plena validesa i eficàcia, com també a la inversa, respecte de les notificacions realitzades en llengua catalana, no per això es poden desconèixer els drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya, entre els quals destaca de forma prioritària el dret d'opció lingüística, el qual és conseqüència de la declaració de l'oficialitat del català i del castellà a Catalunya continguda a l'art. 3 EAC.

»En aquest sentit, el titular del dret de lliure elecció de llengua és el ciutadà i no l'administració a la qual es dirigeix, la qual ha d'estar sempre en situació de disponibilitat al servei d'aquell (art. 103.1. CE), atès que l'interès prioritari en l'àmbit de la doble oficialitat és sempre el del ciutadà.

«Així, l'article 8.1 de la Llei de Normalització Lingüística estableix que: "En l'àmbit territorial de Catalunya qualsevol ciutadà té dret a relacionar-se amb la Generalitat, amb l'Administració civil de l'Estat, amb l'Administració local i amb les altres entitats públiques en la llengua oficial que escollirà", i en concret, en l'àmbit de l'Administració de Justícia, l'art. 9.1 disposa que: "En l'àmbit territorial de Catalunya els ciutadans poden utilitzar en les relacions amb l'Administració de Justícia la llengua oficial que escolliran, i no se'ls pot exigir cap mena de traducció", dret d'opció que també recull l'apartat 3 de l'art. 231 LOPJ. Aquest dret d'ús inclou tant l'aspecte actiu (per part del ciutadà) com passiu (per part de l'administració quan es dirigeix a aquell ciutadà), altrament seria un dret incomplet i parcial, ja que s'imposaria al ciutadà l'ús de la llengua escollida per l'administració.

»En aquest sentit, el Tribunal Constitucional, a la seva sentència de 26-6-1986, FJ 8 (en relació amb la Llei Basca 10/82, de Normalització) reconeix i afirma el dret d'elecció lingüística dels ciutadans i, en concret, el dret dels ciutadans a ser atesos en la llengua oficial que exigeixin, en els termes següents:

»"La oficialidad de una lengua implica en definitiva el que en ciertos casos deban los poderes públicos llevar a cabo su actuación y su relación con el ciudadano en esta lengua, cuando es el interesado quien la elige y se hayan previsto los medios para ello".»

En síntesi, la sentència esmentada estableix els següents criteris sobre el dret d'opció lingüística dels ciutadans:

«a) El caràcter d'oficialitat d'una llengua comporta el dret del ciutadà a ser-hi atès per les administracions públiques.

»b) El dret a ser-hi atès comporta la corresponent disponibilitat administrativa, la qual comprèn el doble aspecte d'atenció de paraula i per escrit i de determinació de la llengua del procediment, sense que calgui entrar ara en l'examen de la concurrència de dos o més ciutadans en la relació de què es tracti.

»c) De moment, però, el ciutadà pot exercir només el dret a ser-hi atès per escrit, com a dret indiscutible.

»d) El dret a ser atès de paraula i el de determinar la llengua del procediment estan subjectes a un procés progressiu d'adaptació de les administracions.

»e) Aquestes han de regular el ritme d'adaptació i els mitjans corresponents, aspecte que, evidentment, no impedeix que qualsevol de les administracions consideri que ja des d'ara disposa dels mitjans suficients o que promogui a més, les mesures addicionals necessàries per optimitzar la seva disponibilitat.

»f) Són totes les administracions, sense exclusió, per tant, de l'estatal i de la de justícia, que han d'adoptar els mitjans necessaris per completar aquell dret del ciutadà, i establir, a més, el ritme d'adaptació.

»g) No hi ha, en canvi, a priori, l'obligació individual, és a dir, per al funcionari, de coneixement de la llengua territorial.

»Aquest darrer aspecte ha estat també objecte d'atenció per part del Tribunal Constitucional a la Sentència 76/83, FJ 42 (LOAPA), en disposar:

»Considerar el conocimiento de la lengua propia de la comunidad autónoma como un mérito para la provisión de vacantes, pero por otra (...) atribuir el deber de conocimiento de dicha lengua a la Administración autonómica en su conjunto, no individualmente a cada uno de sus funcionarios, como modo de garantizar el derecho a usarla por parte de los ciudadanos de la respectiva comunidad».

»La Llei estatal 30/84, de 2 d'agost, de Mesures per a la Reforma de la Funció Pública preveu, a l'art. 19.1, que, «en las convocatorias para acceso a la función pública, las administraciones públicas, en el respectivo ámbito de sus competencias, deberán prever la selección de funcionarios debidamente capacitados para cubrir los puestos de trabajo en la comunidades autónomas que gocen de dos lenguas oficiales», i, en l'àmbit de l'Administració de Justícia, la LOPJ preveu el coneixement de l'idioma oficial propi de la comunitat autònoma com un mèrit a valorar per al nomenament del personal al servei de l'esmentada Administració, i del president del Tribunal Superior de Justícia de la comunitat i dels de les audiències, i com un mèrit preferent en el cas de nomenament per a òrgans jurisdiccionals del territori.

»Totes aquestes disposicions s'han de connectar, necessàriament, amb el dret d'opció lingüística del ciutadà, ja que s'orienten a garantir i protegir aquell dret.

»En conseqüència, és el ciutadà qui escull la llengua i és a ell a qui no es pot exigir traducció; per contra, el ciutadà sí que pot fer ús del seu dret d'opció lingüística i sol·licitar que l'Administració se li dirigeixi en la llengua escollida per ell. I aquest dret ha estat repetidament vulnerat per la Secció Sisena de l'Audiència Provincial de Barcelona, que s'ha negat a traduir al català les notificacions i resolucions judicials a un ciutadà que ho havia demanat expressament, tenint en compte, a més, que l'esmentada Secció disposa d'un servei de traducció situat al ma-

teix edifici i que, subvencionat pel Departament de Justícia de la Generalitat, li proporciona els mitjans materials i humans necessaris per atendre la petició del ciutadà.

»Per tant, en aquest cas no es tracta tampoc que s'exigeixi al mateix funcionari (jutge, magistrat o fiscal) el coneixement de la llengua catalana, sinó que, utilitzant els serveis de traducció que té a la seva disposició, faciliti la comunicació en llengua catalana a tot ciutadà que ho solliciti. I resulta encara més greu aquesta vulneració, ja que els jutges i tribunals són els qui, per mandat de l'art. 4.1 de la Llei de Normalització Lingüística, tenen encomanada la protecció del dret a emprar la llengua dels ciutadans.

»La vulneració d'aquest dret constitueix una infracció del principi d'igualtat proclamat per l'article 14 de la Constitució, ja que la negativa del funcionari (magistrat, fiscal, etc.) d'atendre el ciutadà en aquella de les dues llengües oficials que aquest escull és una discriminació que afecta una condició o circumstància personal del ciutadà com és la llengua, i, per tant, constitueix una discriminació prohibida per l'esmentat art. 14 CE.

»D'acord amb el que hem exposat, us prego que vulgueu col·laborar en l'adopció de les mesures adequades perquè no es produeixin situacions com les denunciades i quedi suficientment garantit i assegurat el dret d'opció lingüística dels ciutadans de Catalunya en relació amb els òrgans de l'Administració de Justícia situats a Catalunya, com en l'àmbit de qualsevol altra administració ubicada en aquesta comunitat autònoma».

En les respostes rebudes, es va apreciar que l'aplicació del dret exposat era matisada pel president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, per la qual cosa se li va adreçar la carta que tot seguit transcrivim:

»Us agraeixo sincerament la vostra carta del proppassat dia 12 de novembre per la qual donàveu contestació a una altra de meua relativa a l'ús del català en l'Administració de Justícia.

»Abans de tot, vull deixar palès el meu respecte i consideració vers els magistrats que van dictar els actes resolutoris objecte de les meves consideracions. La competència i vàlua d'aquests, lluny de ser qüestionades, són expressament reconegudes per aquesta Institució.

»Vull també traslladar-vos el meu reconeixement per la vostra disposició i col·laboració en la tasca d'assegurar el dret d'opció lingüística dels ciutadans de Catalunya en les seves relacions amb els òrgans de l'Administració de Justícia del nostre país. Igualment em satisfà saber que la llengua catalana, en l'àmbit esmentat, s'utilitza amb normalitat i llibertat i que es respecten al màxim els drets lingüístics dels ciutadans i, en aquest sentit, informaré el Col·legi d'Advocats de Barcelona sobre la qüestió referida.

»Com vós sabeu, la nostra intervenció en el tema que ens ocupa s'ha limitat —d'acord amb les funcions que ens assigna la Llei 14/84, de 20 de març, reguladora de la Institució del Síndic de Greuges— a subratllar la importància dels drets lingüístics dels ciutadans i, en especial, la necessitat que siguin garantits i respectats per tots els poders públics.

»Aquest respecte i protecció es concreta, tal com vam expressar a la nostra carta de 25-10-90, en la necessitat de traducció al català d'una notificació feta en llengua castellana quan així ho sollicita el ciutadà.

»L'afirmació anterior es deriva de la interpretació sistemàtica dels preceptes constitucionals i estatutaris que regulen el marc

jurídico-lingüístic del català de conformitat amb el principi d'igualtat i no discriminació lingüística, recollit tant per convenis internacionals en els quals és part l'Estat espanyol (art. 14 del Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, del Consell d'Europa, art. 2 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de Nova York i la recentment signada Carta de París, resultat de la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa entre altres), com pel dret intern (arts. 9 i 14 de la Constitució espanyola de 1978). El mateix Tribunal Constitucional, en la sentència 74/87, de 25 de maig, en afirmar el dret del ciutadà espanyol que no comprèn o parla castellà a ser assistit per un intèrpret de forma gratuïta, ha admès aquell dret a obtenir la traducció.

»La necessitat de traducció esdevé, a més, un imperatiu legal, no només com a conseqüència de la declaració del català com a llengua pròpia i oficial a Catalunya (art. 3.1 i 2 de de l'Estatut d'Autonomia), sinó del mandat contingut a l'art. 3.3 del mateix text legal d'arribar a la plena igualtat quant a drets i deures dels ciutadans de Catalunya entre català i castellà en virtut del qual es va promulgar la Llei de la Normalització Lingüística a Catalunya.

»L'art. 8.1 d'aquesta llei estableix que: "En l'àmbit territorial de Catalunya qualsevol ciutadà té dret a relacionar-se amb la Generalitat, amb l'Administració Civil de l'Estat, amb l'Administració local i amb les altres entitats públiques —entre les quals entenem que s'ha d'incloure l'Administració de Justícia— en la llengua oficial que escollirà" i els apartats 2 i 3 del mateix article 8 recullen manifestacions concretes d'aquest dret.

»El dret a relacionar-se amb qualsevol administració situada a Catalunya en la llengua oficial escollida pel ciutadà és correlatiu tant a la declaració d'oficialitat del català com al principi que l'Administració pública —inclosa la de Justícia— serveix amb objectivitat els interessos generals (art. 103.3 Constitució espanyola), pel qual l'administració ha de trobar-se en situació de disponibilitat i servei per tal de poder satisfer aquelles demandes dels ciutadans que siguin legítimes i estiguin emparades pel dret, com és, en aquest cas, el dret d'opció lingüística d'un ciutadà, que té rang de dret fonamental, en tant que condició inherent a la persona.

»Així ho ha entès el Tribunal Constitucional, no només en la Sentència 82/86, de 26 de juny, dictada en el recurs d'inconstitucionalitat promogut contra la Llei de Normalització de l'Euskera, sinó en sentències posteriors, com la núm. 74/89, de 24 d'abril, dictada en el conflicte positiu de competència interposat contra l'art. 3 del decret del Consell Executiu de la Generalitat 125/84, de 17 d'abril, el fonament jurídic 3r. de la qual disposa:

"Recordando ahora lo dicho en la STC 82/1986, de 26 de Junio a propósito del art. 6 del Estatuto de Autonomía del País Vasco —similar al que se analiza— es de señalar que del juego del art. 3.2 de la Constitución y del art. 3 del Estatuto de Autonomía de Cataluña —en el que han de verse contenidos «mandatos a las correspondientes instituciones autonómicas para regular la cooficialidad de la lengua propia»—, deriva la competencia en materia lingüística de la Generalidad, que resulta de esta forma habilitada para determinar el alcance de la cooficialidad, por lo que "no cabe hablar de actuación fuera de la esfera competencial de la Comunidad Autónoma, cuando ésta prevé consecuencias lógicas que resultan de la declaración de coofi-

cialidad". Como ya se puso de manifiesto en la STC 83/1986, de 26 de Junio, por la que se resolvió el recurso de inconstitucionalidad promovido contra la Ley de Normalización Lingüística en Cataluña, la Generalidad está capacitada "para ejercer acciones políticas" y toda actividad administrativa que crea conveniente en aras de la efectividad de los derechos de los ciudadanos reconocidos en el art. 3 del Estatuto de Autonomía de Cataluña», entre los que el derecho a usar la lengua oficial de su elección y a ser atendido en ella por los poderes públicos ocupa un lugar preferente.»

Aquesta cita posa en relleu tres qüestions importants:

«l'aplicabilitat del contingut de la S. 82/86 a Catalunya;

»els drets dels ciutadans de Catalunya a ser atesos pels poders públics —incloent-hi, per tant, l'Administració de Justícia— en la llengua oficial escollida pels mateixos ciutadans, com un dret reconegut i inclòs en l'art. 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, (dret que també ha subratllat el Tribunal Suprem en Sentència de 16-12-87), i «el caràcter preferent del dret esmentat i, en conseqüència, l'habilitació a la Generalitat per exercir accions polítiques i administratives per fer-lo efectiu.

»Aquesta carta no té altre motiu que aclarir alguns dels extrems que, penso, van quedar poc explicats en la meua anterior. En realitat, no m'anima cap esperit de polèmica, sinó clarificar la nostra posició sobre els drets dels ciutadans de Catalunya en escollir l'idioma que prefereixin.

»Per part meua i després de llegir la vostra carta, penso que queda aclarida la voluntat i l'interès de l'Administració de Justícia de Catalunya en acceptar el dret del ciutadà a ser atès en la llengua oficial que desitgi.»

Quant al conseller de Justícia, atès que malgrat estar d'acord amb els raonaments exposats, referia la qüestió a l'art. 231 LOPJ i a les SSTC de 29 i 30 de març de 1990, li vam adreçar la carta que es reproduïx a continuació:

»En relació amb la teua carta de data 6 de novembre de 1990, em plau saber que participes dels raonaments continguts a la carta que et vam dirigir el proppassat dia 25 d'octubre, i que reproduïa la dirigida en la mateixa data a l'Excm. Sr. José Antonio Somalo, president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

»En aquest sentit, tot i prendre en consideració el dret positiu i, en concret, el que disposen els desafortunats apartats 1 i 2 de l'art. 231 de la Llei Orgànica del Poder Judicial, l'apartat 3r. en particular —que esmentàvem a la pàg. 2 de la carta que et vam dirigir—, interpretat de forma sistemàtica i de conformitat amb les restants disposicions constitucionals i estatutàries que regulen el marc jurídic-lingüístic, la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya i la jurisprudència constitucional i, en especial la sentència 74/89, de 24 d'abril —malgrat l'atribució a l'Estat de la competència per regular l'ús de les llengües diferents del castellà en l'Administració de Justícia que efectuen les SSTC 56/90, de 29 de març, i 62/90, de 30 de març— permet sostenir la interpretació que afirmàvem en la nostra carta. També la doctrina ho ha reconegut així i, d'acord amb això, s'expressa la conclusió 2.1 de les generals del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, «Llengua i Dret. Treballs de l'àrea 5 del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona-Andorra 1986», IEA, 1987, i Puig Salellas a «La doble oficialitat lingüística a l'Estat espanyol», ob. cit. pàgs. 58, 59 i 60 (...).

Del que s'ha exposat es dedueix que cal avançar en la normalització lingüística a l'Administració de Justícia i dictar les normes corresponents per fer possible i real l'exercici dels drets lingüístics dels ciutadans, tant reglamentant l'exigència de funcionariat bilingüe (o almenys amb coneixements de llengua catalana) com afirmant el dret d'opció lingüística de forma clara i expressa, així com la titularitat d'aquest dret per part del ciutadà.

En aquest sentit, recordem que el Parlament de Catalunya va adoptar la resolució 153/III (Ple del 27-9-90) sobre l'orientació política general del Consell Executiu, que, al seu punt 7, «insta el Govern de la Generalitat a prendre les mesures necessàries perquè totes les administracions públiques a Catalunya atenguin els ciutadans i els responguin en català, si aquests se'ls adrecen de paraula o per escrit en aquesta llengua.»

Per tant, el dret d'opció lingüística entès, no tan sols com a dret del ciutadà a usar activament el català, sinó també com a dret a rebre —normalment i sense que calguin sol·licituds expresses— tota mena de notificacions i comunicacions en aquesta llengua (quan així ho desitgi i sol·liciti), ha de ser respectat per totes les administracions públiques a Catalunya.

Queixa 1076/90. L'exigència de titulació en llengua catalana als mestres d'EGB

El senyor J.L.S. es va adreçar a la Institució en els termes següents:

«(...)

EXPOSA:

«Primer: Havent-se convocat cursos d'especialització i concurs de mèrits per a la selecció de 280 professors d'EGB de centres docents públics i privats per a l'accés a cursos d'Especialització en Educació Física

»Segon: A les dates establertes en la convocatòria, he presentat la documentació que tenia en el meu poder i que podia justificar documentalment en els SSTT de Sant Feliu de Llobregat.

»Tercer: He estat exclòs per no tenir el certificat de capaciació o idoneïtat en llengua i cultura catalana i que era, segons l'article 8 apartat 8.1, requisit indispensable per a l'admissió en el mencionat pre-concurs i posterior inclusió en les llistes sempre que la puntuació que tingués fos la necessària.

»SOLLICITO:

»Primer: Informació de la V.I. de la legalitat o no del mencionat apartat i passos a seguir per impugnar o reclamar la revisió de la convocatòria.

»Segon: Demanar el dret al propi perfeccionament establert en la legislació bàsica i en el qual tot funcionari en actiu pugui accedir sense entrebancs idiomàtics o d'una altra índole.

»Tercer: Que el mencionat article de la convocatòria hauria de ser, més que un requisit indispensable, un incentiu als barems de puntuació, guardant la corresponent mesura per no caure en el mateix error i donar una puntuació excessiva que seguiria discriminat.

»Quart: Què puc fer per exercir un dret de perfeccionament en la meua professió, si es vulnera d'antuvi aquest dret?»

Estudiada la qüestió plantejada, es va acordar no admetre la queixa pels raonaments que exposàrem així al nostre comunicant:

«En el vostre escrit qüestioneu la legalitat de l'apartat 8.1. de l'article 8 de la resolució del Departament d'Ensenyament de 24 de maig de 1990, per la qual es convoquen cursos d'especialització i concursos de mèrits per a la selecció de 280 professors d'educació general bàsica de centres docents públics i privats en règim de concert, per a l'accés a cursos d'especialització en Educació Física.

»Us hem d'informar que l'apartat 8.1 de l'article 8 de l'expressada resolució, en la mesura que estableix que els participants hauran de disposar, en el moment de la presentació de la sol·licitud, del certificat de capacitació o d'idoneïtat en llengua i cultura catalanes, s'ajusta a la legalitat, ja que l'article 18.1 de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, disposa que els professors han de conèixer les dues llengües oficials, i l'article 18.2 estableix que els plans d'estudis per als cursos i els centres de formació del professorat han de ser elaborats de manera que els alumnes assoleixin la plena capacitació en llengua catalana i en llengua castellana, d'acord amb les exigències de cada especialitat docent.

»Més recentment, el Reial Decret 895/89, de 14 de juliol, estableix al seu article 6è. que les comunitats autònomes amb competències en matèria educativa podran establir determinats requeriments per raó de la cooficialitat lingüística i, així, la resolució d'1 de juny de 1990 del Departament d'Ensenyament, per la qual s'aprova el catàleg de llocs de treball del personal docent, classifica totes les places de bilingües.

»L'exigència del certificat de capacitació o d'idoneïtat en llengua i cultura catalanes és conseqüència, per tant, de la normativa esmentada.

»D'altra banda, aquesta exigència no resulta discriminatòria, atès que respon a una finalitat legalment emparada, com és la normalització lingüística, i és una mesura proporcionada a aquella finalitat. Així, el Tribunal Suprem, a la sentència de 10-12-1985, en relació amb l'article 4 de l'ordre del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de 18-12-1984, la qual, en l'àmbit de l'educació pre-escolar i de la primera etapa d'EGB, exigeix als participants en el concurs convocat el compromís de posseir algun dels títols que acrediten la capacitació per a l'ensenyament del català o d'obtenir-lo en el termini màxim de quatre cursos, disposa que, si bé aquesta exigència implica "diferenciación de las exigencias impuestas a los mismos profesores en las provincias... no bilingües, no infringe el principio constitucional de igualdad dado que ese diferente trato no es discriminatorio y caprichoso, sino que es reconocimiento motivado y proporcionado a la función de docencia que están llamados a desarrollar los destinatarios."

»Cal tenir en compte igualment que el dret prioritari és el dels infants, en relació amb la possibilitat de rebre l'ensenyament en la seva llengua materna (català o castellà) (article 14.2 Llei 7/1983) quan altres drets puguin entrar en col·lisió amb aquest, i justifica en darrer terme la mesura establerta per l'apartat 8.1 de l'article 8 de la resolució de referència. Aquest dret no quedaria suficientment protegit si l'exigència de capacitació per a l'ensenyament del català fos un mer document o mèrit més, com proposeu a la vostra carta.

»Hem de fer-vos avinent que el coneixement d'un idioma (en aquest cas el català) no pot constituir una "trava" per al propi perfeccionament, sinó, més aviat, un element més d'aquest perfeccionament, el dret al qual demaneu.

»A l'últim, respecte a la informació que sol·liciteu sobre els passos a seguir per impugnar o reclamar la revisió de la convocatòria, disposeu dels recursos administratius previstos a la Llei de Procediment Administratiu (en aquest cas, de reposició), així com del recurs contenciós administratiu previst a la llei reguladora d'aquesta jurisdicció, si bé heu de saber que aquests recursos s'han d'exercir de la forma i dins dels terminis previstos per l'ordenament jurídic.

»No ens informeu de si heu interposat algun tipus de recurs contra l'acte administratiu esmentat, de data 24-5-90, però pel contingut del vostre escrit deduïm que no n'heu formulat cap.

»Heu de tenir en compte que, per imperatiu de l'article 27 de la Llei 14/1984, el Síndic de Greuges no pot modificar ni anul·lar les resolucions i actes administratius, ja que aquesta competència correspon als mateixos òrgans de l'Administració i als tribunals jurisdiccional, tal com us hem indicat, als quals s'ha de dirigir el ciutadà si no està conforme amb aquelles 78 solucions.»

IV. Consideracions

Com és de veure per les transcripcions anteriors, el Síndic ha fet reiterades referències expressives al problema de la normalització de l'ús de la llengua catalana. A continuació intentarem exposar la situació actual i farem una referència específica a aquells àmbits que entenem que no han assolit un grau suficient d'utilització de la llengua pròpia de Catalunya.

Abans de tota altra consideració creiem oportú de manifestar la concepció de què parteixen les asseveracions i recomanacions que farem, i la il·lustrarem amb una cita de Mañé i Flaquer, recollida per Joan Maragall en el seu retrat del periodista: «No som catalans perquè parlem català. Parlem català perquè som catalans.» La frase de Mañé i Flaquer resulta exactament adequada al propòsit que aquí ens ocupa.

Entenem que el dret a utilitzar la llengua pròpia existeix encara que la Constitució no el proclami de manera expressa o de forma clara, perquè, si no es gaudeix d'aquesta llibertat d'opció, esdevenen il·lusoris altres drets fonamentals i, per sobre de tots, el de llibertat d'expressió. Aquest dret fonamental inclou el de llibertat de premsa, de culte, d'associació i de reunió, de comerç i d'indústria.

Els catalans, doncs, al llarg de la història, s'han dotat d'una llengua, la seva, que actualment l'Estatut i altres instruments jurídics anomenen llengua pròpia. El dret a la normalitat en la situació d'aquesta llengua i el dret a utilitzar-la és lògicament anterior a tota manifestació escrita o formulada del Dret.

En conseqüència, el dret a l'ús de la llengua pròpia és el dret del particular, dins les relacions comunitàries o socials a l'ús lliure de la seva llengua, a l'opció lingüística en llibertat.

Si prenem aquesta definició com a punt de partida, arribarem a la conclusió, al llarg d'aquestes consideracions, que, a Catalunya, aquesta llibertat consagrada al títol I de la Constitució es vulnera ja que, a més, en el descabdellament de la vida privada, el ciutadà es veu agredit i compellit a utilitzar un idioma que no és el seu propi.

Però el que resulta més greu és que la realitat demostra que el ciutadà, en el seu àmbit territorial, tampoc no es pot relacionar en la seva llengua amb certs sectors de l'Administració pú-

blica. En aquest sentit, les administracions afectades són, principalment, les de justícia i d'ensenyament pel que fa a l'Administració de la Generalitat, i la de forces de seguretat (Interior) i d'Hisenda quant a l'Administració de l'Estat.

Podem recordar aquí, per exemple, l'expressió del jutge degà dels jutjats de primera Instància i Instrucció de Gavà, en ocasió de les Jornades sobre «àmbit jurídic i normalització lingüística», celebrades a Platja d'Aro els dies 27 i 28 de juny de 1991, que manifestava: «Al jutjat núm. 1 s'empra menys el català que el llatí, ja que és habitual veure documents amb expressions tals com «ut supra» o «apud acta», mentre que el català hi és totalment ignorat».

Aprofitant l'eloqüència d'aquest exemple, començarem aquestes consideracions per l'àmbit de l'Administració de justícia.

L'obstacle que representa haver-se d'expressar en una llengua que no és la pròpia, comporta al ciutadà conflictes i problemes afegits que no té el deure de suportar. A més a més, en determinats supòsits, com ara en processos penals, generalment s'hi afegeixen els tràmits policíacs en els quals és realment rara la utilització de la llengua catalana.

En l'àmbit de l'Administració de Justícia detectem dos problemes fonamentals relacionats amb: el personal al servei d'aquesta administració, per un cantó, i els instruments tècnics, per l'altre. El primer problema és comú a les àrees de l'Administració servides per personal pertanyent a cossos nacionals.

Entre aquest personal, distingirem dos grups: els jutges i magistrats i el personal de l'oficina judicial al servei dels primers. Pel que fa als jutges i magistrats, en general, compartim l'anàlisi d'un ponent de les Jornades abans esmentades. Es pot sintetitzar de la forma següent:

– No es pot dir pas que entre els jutges i magistrats hi hagi una resistència positiva a l'ús que facin de la llengua catalana els professionals del dret i els ciutadans en general.

– En general, s'assumeix el dret a expressar-se davant l'Administració de justícia en qualsevol de les dues llengües: català i castellà. L'ús de qualsevol d'aquests idiomes no implicarà cap perjudici per a la part que l'utilitza.

No obstant això, el nivell d'interès d'aquest col·lectiu per la normalització lingüística és molt baix, tant entre els jutges d'origen català o catalano-parlants com dels d'origen no català, de parla castellana, fins i tot si viuen a Catalunya de manera estable. És a dir, dintre dels múltiples problemes que afecten l'Administració de justícia, la normalització de l'ús del català ocupa indiscutiblement un dels últims llocs.

Pel que fa a la resta de personal de les oficines judicials, val a dir que en depenen molts dels tràmits per donar impuls al procés. Aquests tràmits s'efectuen per escrit i arriben als jutges i magistrats redactats en castellà. Generalment aquest fet no depèn de l'origen geogràfic de les persones, sinó del seu desconeixement de la llengua catalana, inclús en el cas que es tracti de la llengua pròpia. Amb això darrer constatem que aquest cos de funcionaris no troben entre els seus superiors –directes o indirectes– cap impuls que els mogui ni tan sols a considerar la possibilitat de servir els ciutadans en la llengua d'aquests.

Passem ara a examinar els suports tècnics de què disposen les oficines judicials i, en general, els professionals del dret. En primer lloc s'ha de posar de manifest la inexistència d'impresos normalitzats en català als jutjats de Catalunya. Entenem que la

iniciativa de confeccionar-ne depèn del Departament de Justícia i que no hi ha cap impediment legal per imprimir-ne, distribuir-ne i exigir-ne la utilització, si arriba el cas.

Això mateix es pot afirmar dels programes (software), textos i documents que es podrien incorporar a les memòries dels ordinadors de les oficines judicials en llengua catalana, i s'hauria de considerar la possibilitat de facilitar els mitjans adequats perquè els despatxos professionals i les oficines dels notaris i registradors puguin disposar de programes d'ús habitual i normalitzat en català. Sobre això, és importantíssim el pes de l'automatisme que aquestes màquines generen, i estem convençuts que aquest precís automatisme ajudaria en gran mesura a anar permeten una entrada normal del català en l'àmbit de què tractem.

Igualment seria important promoure l'increment de la publicació d'obres jurídic-científiques en català, a part de textos jurídics concordats, formularis i traduccions dels llibres més habitualment utilitzats en castellà.

La recomanació que es dedueix de les argumentacions anteriors és que cal promoure la carrera judicial dintre de la Universitat i potenciar la política de foment per preparar les oposicions corresponents; paral·lelament, caldria fer campanyes que fessin atractiu l'exercici de la funció jurisdiccional a Catalunya. La política a seguir seria, doncs, de facilitar la integració a la realitat catalana dels jutges i magistrats procedents de fora de Catalunya, i activar simultàniament les vocacions locals.

En aquest sentit cal considerar un inici de foment de la normalització de l'ús de la llengua catalana l'acord pres pel Consell General del Poder judicial, el 23 d'octubre de 1991, pel qual s'aprova el desplegament reglamentari de l'art. 341.2 de la LOPJ i s'estableix una puntuació addicional en el còmput de mèrits del concurs pel coneixement de la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma i pel coneixement del seu dret especial.

Pel que fa als registres dependents de l'Estat –registres Civil, Mercantil i de la Propietat–, gràcies als fragments dels informes anteriors recollits més amunt, hem vist l'evolució de la normativa. Es pot, per tant, afirmar que actualment, en l'accés al Registre Civil, no es presenten gaires problemes al ciutadà, tret dels que poden plantejar alguns titulars recalitrants.

Veiem que ha calgut reiterar repetidament i amb insistència les nostres recomanacions per aconseguir les modificacions necessàries en la normativa del Registre Civil. En aquest sentit volem subratllar la queixa transcrita en l'apartat corresponent al primer informe al Parlament i que no ha estat resolta: la traducció del nom propi dels pares ja difunts. Aquesta queixa constitueix un exponent del concepte de monopoli lingüístic de l'Estat. Cal remarcar que, en emprar el terme «traduir», s'actua condicionat per automatisme –en gran part acceptat com un fenomen quasi natural– oblidant, potser, l'existència de la «traducció» prèvia del català al castellà.

Pel que fa al Registre Mercantil, però, la situació s'inverteix, ja que l'art. 36 del Reglament del Registre Mercantil, aprovat l'any 1989, estableix taxativament: «Los asientos del Registro se harán en lengua castellana». En el cas del Registre de la Propietat s'exigeix traducció quan el document que s'ha d'inscriure és redactat «en latín o en alguno de los dialectos de España» (sic) –art. 37 del Reglament Hipotecari de 14 de febrer de 1947.

Resulta inversemblant que hi hagi empreses multinacionals que exterioritzin més sensibilitat per l'ús de la llengua pròpia

de Catalunya que no pas el mateix Estat espanyol. En efecte, es dona sovint el cas d'empreses d'aquest origen i dimensió que, havent optat a l'hora de redactar els estatuts d'una societat o l'escriptura pública de compra-venda d'un immoble pel principi de territorialitat de la llengua, es troben amb l'absurd entrebanc d'haver de traduir després els documents per portar-los als registres. És evident que aquesta política els dissuadeix de seguida del que hauria de ser i podria ser un ús normal del català com a llengua normal per documentar els seus afers.

Pel que fa a l'ensenyament, la qüestió tampoc no és resolta. A més, cal remarcar que l'ensenyament és obligatori, per imperatiu legal, fins a 16 anys; la normalització lingüística és més que dubtosa a partir de l'EGB. Si bé el Tribunal Constitucional, en el cas dels professors d'ensenyament primari, s'ha pronunciat favorablement sobre l'exigència del coneixement de les dues llengües (la castellana i la pròpia de la comunitat autònoma), en el cas del secundari, fins fa molt poc (Decret 244/91, de 28 d'octubre), ni tan sols el govern català havia estipulat aquesta exigència. Hem de considerar, a més, la possibilitat que aquesta encara recent disposició sigui impugnada pel Govern Central.

En tot cas, cal distingir entre els supòsits d'accés inicial o per concurs de trasllat al món de la docència. Aquest segon supòsit no ha obtingut el suport del veredict del Tribunal Constitucional, que el considera vulnerador del principi d'igualtat.

La situació és, doncs, d'una certa incoherència: d'una banda, la Generalitat ha aconseguit finalment que sigui un fet l'exigència que els mestres d'EGB coneguin el català; però, de l'altra, no hi ha continuïtat, vist que aquesta exigència no es manté en l'ensenyament secundari. Per tant un estudiant pot haver cursat l'ensenyament primari en la seva llengua pròpia, la catalana, i, arribat al secundari, trobar-se amb el handicap d'haver d'assolir coneixements concrets en determinades assignatures en una llengua forastera.

Transcrivim els paràgrafs del decret esmentat que aclareixen l'afirmació anterior. Art. 1.2. «Els professors exerciran la seva tasca docent en la llengua que correspongui segons el projecte lingüístic del centre...» D'entrada, no se sap quines matèries seran ensenyades en llengua castellana. La disposició estableix, a més un període transitori per a la implantació de la llengua pròpia, en els termes següents: DT primera, 1.1. «A partir de 1992, el Departament d'Ensenyament, abans de cada convocatòria de provisió de llocs de treball docent als centres docents públics d'ensenyament secundari, publicarà la relació de centres en què s'exigirà, per a la dita provisió, el coneixement adequat, oral i escrit, de la llengua catalana...» i la disposició transitòria hi afegeix que en la primera convocatòria el nombre de centres als quals s'aplicarà la normativa no excedirà el 60% del total, i que el nombre anirà augmentant progressivament fins al curs 1995-1996.

Val a dir que, si creiem que l'esperança d'implantació de la llengua pròpia de Catalunya com a vehicle habitual d'expressió en el territori català rau en l'ensenyament, som ben lluny d'assolir el resultat desitjat i quasi fins i tot de pretendre-ho.

Quan hem parlat de l'Administració de Justícia, hem manifestat la nostra opinió sobre l'oportunitat de promoure vocacions d'estudiants d'universitats catalanes cap a la judicatura. Naturalment aquest suggeriment s'efectua sobre la base que s'imparteixi l'ensenyament universitari en català, la qual cosa encara és més lluny de la realitat que tot el que hem dit sobre l'ensenyament secundari.

Per tenir una visió general d'aquesta qüestió i facilitar-ne l'estudi, reproduïm aquí allò que s'ha dit a la secció 7, d'Ensenyament i Cultura, pel que fa a la normalització lingüística a les universitats de Catalunya.

Farem una especial consideració de la implantació, aquest curs, del Districte Universitari Compartit. A la gregarització i al dèficit de places universitàries a Catalunya s'ha afegit un nombre de places en la pràctica inexistentes -844 en total- per a alumnes de la resta de l'Estat. Si bé la demanda d'accedir per aquesta via ha estat inferior a les places creades, -només 583 sollicituds, de les quals 286 foren rebutjades per nota insuficient- com que es tracta de places inexistentes, (raó per la qual les vacants no han pogut ser ofertes a estudiants catalans), per poca que sigui la demanda, la valoració que això ens mereix ha de ser forçosament negativa.

Endemés, una tal situació planteja dues qüestions més: la incidència en el procés de normalització lingüística a les universitats i el conflicte amb el principi d'autonomia universitària.

Respecte al primer punt, si bé no disposem de dades, és obvi que la vinguda d'estudiants de la resta de l'Estat als quals no s'ha exigut cap prova de coneixement de llengua catalana comporta un greuge i una discriminació per als catalans; aquest greuge és visible en dos nivells: primer, perquè, en la nota mitjana obtinguda per accedir a les universitats catalanes, els estudiants de Catalunya tenen una qualificació corresponent a l'assignatura de llengua catalana; i, segon, perquè el procés de normalització lingüística tot just iniciat a les universitats es pot veure dificultat o impedit per la presència d'estudiants de la resta de l'Estat que no entenguin la llengua catalana.

Actualment, només el 56% de les classes de la Universitat de Barcelona es fan en llengua catalana, segons una enquesta de la mateixa universitat, si bé per centres els percentatges són molt diferents. Així, contra el 84,2% d'assignatures que es poden estudiar en català a la Facultat de Matemàtiques, amb un 85,9% de les classes en aquesta llengua, l'Escola d'Estudis Empresarials només ofereix la possibilitat d'estudiar en català un 18,7% de les assignatures, i un 20,4% de les classes es fan en llengua catalana. A l'Escola de Podologia, un 100% de les classes es fan en castellà.

La imposició del Districte Universitari Compartit, en la mesura que afecta, com hem apuntat, el funcionament i l'organització interna de les universitats catalanes, agreujant el problema del desbordament i el dèficit de places i destorbant així mateix el procés de normalització lingüística en aquest àmbit (no oblidem que, d'acord amb llurs Estatuts, la llengua pròpia de les universitats catalanes és el català), atemptaria contra el principi d'autonomia universitària.

En aquest sentit, i com a conclusió del que hem exposat, entenem que l'Administració catalana, de conformitat amb les competències que li atorga l'art. 15 de l'Estatut d'Autonomia, hauria, d'una banda, d'adoptar mesures per resoldre el dèficit actual de places tenint en compte les carreres i facultats on hi ha més demanda, i, de l'altra, minimitzar els efectes de la implantació del districte universitari compartit establint proves de coneixement lingüístic per a l'accés d'estudiants de la resta de l'Estat a les universitats catalanes i prestant suport a l'autonomia universitària enfront d'actuacions d'altres poders públics que poden limitar-la o afeblir-la.

Passem ara a l'Administració perifèrica radicada a Catalunya i examinem-ne dues àrees: les forces de seguretat de l'Estat i el funcionariat d'Economia i Hisenda. Aquest dos serveis públics es presten al ciutadà únicament i exclusivament en castellà, sense respectar, ni tan sols, el principi de territorialitat.

Malgrat que el Ministeri per a les Administracions Públiques hagi establert la conveniència de conèixer l'idioma propi de la comunitat autònoma, si escau, per a les places amb funció d'atenció al públic, informació, etc., la realitat és que avui el gruix dels funcionaris que ocupen aquests llocs el desconeixen.

Pel que fa a Hisenda, és un fet conegut de tothom que les notificacions, resolucions i, en general, tot acte administratiu que emani dels seus òrgans és redactat en castellà. La recaptació dels impostos estatals es comunica en castellà, si bé s'ha estès el fet que en els impresos per a certes declaracions d'impostos el Ministeri en qüestió hagi editat formularis bilingües. Ens permetem recordar que els catalans tenim una frase molt significativa que expressa la idea de suportar i pagar.

No podem acabar aquest apartat de consideracions sense fer un esment succint a la retolació de les carreteres construïdes a Catalunya amb càrrec a pressupostos de l'Estat. Els indicadors d'aquestes vies de comunicació no sempre són, ni tan sols, bilingües, i és freqüent que els topònims catalans hi figurin amb incorreccions.

De tota aquesta exposició es desprèn que el ciutadà, en relacions obligades amb l'Administració, es veu fortament obstaculitzat per emprar la seva llengua. No és d'estranyar, doncs, que aquesta situació sigui extensiva a tota la societat civil: comprar en els grans magatzems, demanar un cafè o agafar un taxi són coses que, en un molt alt percentatge de casos, cal fer en castellà. El ciutadà esforçat pot intentar d'utilitzar el seu idioma, però, generalment, haurà d'acabar per traduir allò que vol comunicar.

V. Conclusions

És pot afirmar que no figurar en els apartats precedents d'aquest informe és un bon símptoma de normalització. Altrament dit, l'informe denuncia els organismes, entitats i situacions que vulneren en major o menor mesura el dret fonamental d'expressar-se a Catalunya en la llengua que n'és pròpia.

No obstant això, no volem acabar aquesta monografia sense reconèixer expressament els avanços que la Generalitat de Catalunya ha fet en el camp de la normalització de l'ús de la llengua catalana.

Com abans predicàvem de l'Administració autonòmica, també fem esment favorable de la normalització assolida, en general, per l'Administració local catalana. Cal remarcar que fins i tot els ajuntaments dels municipis més petits han fet l'esforç de normalització, ni que fos amb uns mitjans econòmics escassíssims.

Aquesta darrera afirmació pot servir per introduir el concepte que volem transmetre: la normalització lingüística no necessita fonamentalment un gran suport econòmic, sinó un esforç d'imaginació i una voluntat decidida.

Tot i reconèixer la tasca de foment efectuada per la Generalitat mitjançant el suport genèric a l'edició de llibres o a la producció fonogràfica i cinematogràfica en llengua catalana,

entenem que caldria promoure l'elaboració de productes que resultessin competitiu en el mercat de consum, en qualsevol camp d'activitat, i que aquests productes, essent catalans o en català, s'imposessin de manera espontània per la seva qualitat. És a dir, cal elaborar productes que tinguin demanda «malgrat ser en català».

En el cas dels llibres, els ajuts a l'edició d'obres científiques, manuals usuals i narrativa de qualitat a partir d'originals catalans o de traduccions acurades, creiem que seria una inversió rendible per a la normalització. De la mateixa manera que certs textos s'adquireixen malgrat tot i que siguin en una llengua parcialment coneguda pel lector, però que ofereixen una qualitat excepcional o que resolen una necessitat, entenem que es podria aconseguir un mercat cultural per als textos catalans, fins i tot entre no-catalanoparlants.

Pel que fa als textos de poca entitat, com ara menús, prospectes, correspondència elemental, és molt possible que la normalització es produís sense traumes si s'oferia als empresaris un servei gratuït i rigorós de traducció.

Respecte al problema de l'etiquetatge, en el qual a més de la normalització no es pot oblidar la incidència en els drets dels consumidors, esperem que el projecte de llei de l'Estatut del Consumidor, actualment presentat al Parlament de Catalunya, contribueixi a consolidar els drets lingüístics dels ciutadans.

Pel que fa als mitjans de comunicació catalans, resulta evident que, per exemple, les televisions que emeten en llengua catalana han contribuït en bona mesura a la normalització gràcies a uns programes de gran audiència. No podem passar per alt, en tractar dels mitjans de comunicació, les realitzacions de la premsa comarcal. L'esforç de normalització desplegat per les publicacions periòdiques en català, d'abast comarcal, mereix tot el nostre respecte i, públicament reconegut, hauria de ser un exemple a seguir. I fem constar que aquest esforç no es limita pas a la normalització, atès que, si bé la tasca es va iniciar amb informació comarcal, s'ha anat eixamplant fins a oferir actualment notícies d'àmbit nacional i internacional, sense oblidar la qualitat d'alguns articles d'opinió.

Dels mitjans de comunicació passem als espectacles de massa. Pròximament se celebraran a Barcelona els Jocs Olímpics. Creiem que aquest esdeveniment constituirà una ocasió singular i immillorable per constatar el grau assolit en el procés de normalització.

Finalment, volem deixar constància del suport d'aquesta Institució a la iniciativa de modificació de la Llei de Normalització Lingüística, que entenem necessària.

Seria important de poder vèncer els obstacles adduïts pel Tribunal Constitucional pel que fa al que establí l'art. 4t. de l'esmentat text legal, que atorgava legitimació al Consell Executiu per assumir la defensa dels drets lingüístics del ciutadà enfront de les administracions públiques mitjançant recursos judicials.

Considerem que si s'aconseguís derivar a l'Administració la càrrega de la defensa de l'ús de la llengua per als casos concrets, el ciutadà es veuria deslliurat del pes feixuc de la quasi heroïcitat que comporta pledejar per veure reconegut un dret elemental, el dret lingüístic.

Podria ser una solució la constitució d'una comissió parlamentària amb àmplia representació política que tingués encarregades aquestes comeses de defensa de la llengua. Els resultats que se'n podrien obtenir quant a l'actuació de l'Admi-

nistració autonòmica i local (pensem en el cas de l'Ajuntament de Calafell citat a l'informe) o fins l'Administració perifèrica de l'Estat, podrien ser molt satisfactoris.

En introduir aquesta monografia sobre l'ús de la llengua catalana hem fet esment del temps transcorregut des de la restauració provisional de la Generalitat i de la promulgació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i alludiem al grau d'acompliment d'allò que el poble de Catalunya esperava d'aquest procés per al restabliment de la pròpia identitat.

Per cloure-la reproduïrem dos fragments d'uns textos ben coneguts i separats per un lapse de temps de cents anys.

«La llengua catalana será la única que ab caràcter oficial podrá usarse a Catalunya y en les relacions d'aquesta regió ab lo

Poder central.» (Bases pera la Constitució Regional Catalana acordada per la Assamblea de Delegats celebrada a Manresa los días 25, 26 y 27 de Mars de 1892. Base tercera).

«1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.

»2. L'idioma català és l'oficial a Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.» (Estatut d'Autonomia de Catalunya, desembre de 1979. Article tercer).

Veiem, doncs, que ha canviat el plantejament sobre el dret lingüístic i que, en tot cas, aquesta realitat provoca sobre els ciutadans la dificultat persistent de produir-se normalment en la seva llengua i això és el que constitueix l'objecte de preocupació per al Síndic de Greuges en aquesta matèria.

ANNEX

LLEI 14/1984, DE 20 DE MARÇ, DEL SÍNDIC DE GREUGES

N. de la R.: El text de la Llei es pot consultar al BOPC, 187/II, del 7 de març de 1984, i al DOGC, 421, del 30 de març de 1984, i la modificació feta per la Llei 12/1989, de Modificació de la Llei 14/1984, del Síndic de Greuges, es pot consultar al BOPC, 117, del 13 de desembre de 1989, i al DOGC, 1234, del 22 de desembre de 1989, i 1243, del 17 de gener de 1990.

Aquest Informe de les actuacions de la Institució del Síndic de Greuges, durant l'any 1991, s'ha acabat de redactar el dia 2 de març de 1992

Frederic Rahola i d'Espona
Síndic de Greuges
